39979

İÇEL İLİ YAYLA YERLEŞİMLERİNDE EKOLOJİK KAPSAMLI REKREASYONEL PLANLAMA İLKELERİNİN ARAŞTIRILMASI

A. ALPAGU İLTER

Ç.Ü.
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA
ŞUBAT-1995

Bu Tez Ç.Ü. Araştırma Fonu'nca Desteklenmiştir.

...YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
...KÜMANTASYON

Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu araştırma jürimiz tarafından Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. M. Faruk ALTUNKASA

Üye : Doç. Dr. Oğuz YILMAZ

Üye : Yrd. Doç. Dr. K. Tuluhan YILMAZ

Kod No : 937

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

T.C. ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Prof. Dr. Ural DİNÇ
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER SAYFA NO

ÇİZELGE LİSTESİ.....I

ŞEKİL LİSTESİ.....II

EK LİSTESİ.....VII

ÖZ.....VIII

ABSTRACT.....IX

1. GİRİŞ.....1

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR.....7

3. MATERYAL ve YÖNTEM.....12
3.1. Materyal.....12
3.2. Yöntem.....13

4. ARAŞTIRMA BULGULARI.....16
4.1. Doğal Yapı.....16
4.1.1. Jeomorfolojik Yapı.....16
4.1.2. Toprak.....21
4.1.2.1. Zonal Topraklar.....21
4.1.2.2. Azonal Topraklar.....24
4.1.2.3. İntrazonal Topraklar.....25
4.1.3. Yüzey ve Yeraltı Suları.....26
4.1.3.1. Göller.....26
4.1.3.2. Akarsular.....27
4.1.3.3. Yeraltı Suları.....29
4.1.4. İklim.....29
4.1.4.1. Yağış.....33
4.1.4.2. Sıcaklık.....40
4.1.4.3. Rüzgar.....40
4.1.4.4. Bağıl Nem.....41
4.1.4.5. Güneşlenme.....41
4.1.5. Doğal Bitki Örtüsü.....52
4.1.6. Fauna.....59
4.2. Nüfus ve Alan Kullanımları.....59
4.2.1. Nüfus.....59
4.2.2. Alan Kullanımları.....63

4.2.2.1. Tarım.....63
4.2.2.2. Endüstri.....66
4.2.2.3. Turizm ve Rekreasyon.....67
4.2.2.4. Ulaşım.....76
4.2.2.5. Yerleşimler.....78
4.2.2.5.1. Araştırma Alanında Genel Kentleşme Hareketleri.....78
4.2.2.5.2. Araştırma Alanı Mevcut Yayla Yerleşimleri.....80
4.3. Araştırma Alanı Yayla Yerleşimlerinde Kullanıcı Talep ve Eğilimlerinin Değerlendirmesi.....146
4.3.1. Yayla Alanlarından Mevsimlik Olarak Yararlanan Kullanıcıların Talep ve Eğilimleri.....146
4.3.2. Yayla Alanlarını Sürekli Olarak Kullananların (Yerli Halkın) Talep ve Eğilimleri.....153
5.TARTIŞMA ve SONUÇ.....155
6.ÖZET.....162
7.SUMMARY.....165
KAYNAKLAR.....167
TEŞEKKÜR.....172
ÖZGEÇMİŞ.....173
EKLER.....174

ÇİZELGE LİSTESİ SAYFA NO

Çizelge 1. "Kitle Turizmi" ve Eko Turizm" Bazı Özellikleri Açısından Karşılaştırılması.....4

Çizelge 2. Araştırma Alanı Akarsuları Akış Ölçümleri.....28

Çizelge 3. Beş Yıllık Dönemler İçin Nüfusun Yıllık Ortalama Artış Hızı.....60

Çizelge 4. İçel İli İlçelerinin Nüfus Gelişimi.....62

Çizelge 5. İçel İlçelerinin Yüzölçümleri, 1990 Nüfusları, NüfusYoğunlukları.....63

Çizelge 6. İlçelere Göre Öncelikli Ürünler.....65

Çizelge 7. Mersin-Taşucu-Anamur Deniz Sınır Kapılarından Giriş-Çıkış Yapan Turist Sayıları.....68

Çizelge 8. İçel İli Mevcut Yayla Yerleşimleri Fiziki Durumu....82

Çizelge 9. İçel İli Mevcut Yayla Yerleşimleri ve Çekim Değerleri.....86

Çizelge 10. En Yüksek Çekim Değerlerine Göre Yaylalar.....90

Çizelge 11. Yayla Alanlarından Mevsimlik Olarak Yararlananlar Arasında Anket Uygulanan Kullanıcıların Sosyo-Ekonomik Özellikleri.....147

ŞEKİL LİSTESİ SAYFA NO

Şekil 1. Araştırma Alanı Genel Konumu....12

Şekil 2. Çalışmanın Akış Diyagramı....15

Şekil 3. Jeoloji Haritası....17

Şekil 4. Yükselti Kuşakları Haritası....20

Şekil 5. Büyük Toprak Grupları Haritası....22

Şekil 6. Biyoklimatik Kuşakları Haritası....31

Şekil 7. Yaz Mevsimi Biyoklimatik Konfor Kuşakları Haritası..32

Şekil 8. Silifke İklim Verileri....34

Şekil 9. Mut İklim Verileri....35

Şekil 10. Çamalan İklim Verileri....36

Şekil 11. Arslanköy İklim Verileri....37

Şekil 12. Pozantı İklim Verileri....38

Şekil 13. Ermenek İklim Verileri....39

Şekil 14. Silifke Aylık Rüzgar Gülleri....42

Şekil 15. Mut Aylık Rüzgar Gülleri....43

Şekil 16. Çamalan Aylık Rüzgar Gülleri....44

Şekil 17. Arslanköy Aylık Rüzgar Gülleri....45

Şekil 18. Pozantı Aylık Rüzgar Gülleri....46

Şekil 19. Ermenek Aylık Rüzgar Gülleri....47

Şekil 20. Kış Mevsimi Toplam Güneşlenme Süreleri Haritası...48

Şekil 21. İlkbahar Mevsimi Toplam Güneşlenme Süreleri Haritası.....49

Şekil 22. Yaz Mevsimi Toplam Güneşlenme Süreleri Haritası...50

Şekil 23. Sonbahar Mevsimi Toplam Güneşlenme Süreleri Haritası.....51

Şekil 24. Fitocoğrafya Bölgeleri Haritası.....53

Şekil 25. Vejetasyon Formasyonları Haritası.....54

Şekil 26. Orman Örtüsü Haritası.....58

Şekil 27. Nüfus-Nüfus Yoğunluğu Haritası.....61

Şekil 28. Anamur Çayı Parkuru.....72

Şekil 29. Göksu Nehri Parkuru.....73

Şekil 30. Ulaşım Ağı Haritası.....76

Şekil 31. İdari Bölünüş Haritası.....79

Şekil 32. İçel İli Mevcut Yayla Yerleşimleri Haritası.....81

Şekil 33. Yönetim Merkezlerinin Etki Alanlarına Göre Mevcut Yayla Yerleşimleri Haritası.....87

Şekil 34. Araştırma Alanındaki Ana Yayla Yerleşimlerinin Dağılımı.....89

Şekil 35a1. Çamlıyayla 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.....92

Şekil 35b1. Çamlıyayla 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.....93

Şekil 35a2. Çamlıyayla 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.....94

Şekil 35b2. Çamlıyayla 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.....95

Şekil 35a3. Çamlıyayla 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.....96

Şekil 35b3. Çamlıyayla 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.....97

Şekil 35a4. Çamlıyayla 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.....98

Şekil 35b4. Çamlıyayla 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.....99

Şekil 36a. Gözne 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.....100

Şekil 36b. Gözne 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.....101

Şekil 37a. Arslanköy 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.....102

Şekil 37b. Arslanköy 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.....103

Şekil 38a1. Sorgun 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.....104

Şekil 38b1. Sorgun 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.....105

Şekil 38a2. Sorgun 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.....106

Şekil 38b2. Sorgun 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.....107

Şekil 38a3. Sorgun 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.....108

Şekil 38b3. Sorgun 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.....109

Şekil 38a4. Sorgun 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.....110

Şekil 38b4. Sorgun 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.....111

Şekil 39a1. Kırobası 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.....112

Şekil 39b1. Kırobası 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.....113

Şekil 39a2. Kırobası 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.....114

Şekil 39b2. Kırobası 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.....115

Şekil 40a1. Uzuncaburç 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.....116

Şekil 40b1. Uzuncaburç 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.....117

Şekil 40a2. Uzuncaburç 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.....118

Şekil 40b2. Uzuncaburç 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.....119

Şekil 40a3. Uzuncaburç 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.....120

Şekil 40b3. Uzuncaburç 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.....121

Şekil 40a4. Uzuncaburç 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.....122

Şekil 40b4. Uzuncaburç 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.....123

Şekil 41a. Gökbelen 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.....124

Şekil 41b. Gökbelen 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.....125

Şekil 42a1. Dağpazarı 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.....126

Şekil 42b1. Dağpazarı 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.....127

Şekil 42a2. Dağpazarı 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.....128

Şekil 42b2. Dağpazarı 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.....129

Şekil 42a3. Dağpazarı 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.....130

Şekil 42b3. Dağpazarı 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.....131

Şekil 43a1. Kuskan 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.....132

Şekil 43b1. Kuskan 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.....133

Şekil 43a2. Kuskan 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.....134

Şekil 43b2. Kuskan 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.....135

Şekil 44a. Kaş 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.....136

Şekil 44b. Kaş 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.....137

Şekil 45a1. Çukurabanoz 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası....138

Şekil 45b1. Çukurabanoz 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.....139

Şekil 45a2. Çukurabanoz 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası..140

Şekil 45b2. Çukurabanoz 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.....141

Şekil 45a3. Çukurabanoz 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası..142

Şekil 45b3. Çukurabanoz 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.....143

Şekil 45a4. Çukurabanoz 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası..144

Şekil 45b4. Çukurabanoz 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.....145

EK LİSTESİ SAYFA NO

Ek I. Kırmızı Liste Anahtarı.....174

Ek Ia. Araştırma Alanında Kırmızı Listede Bulunan Kuş Türleri Listesi.....176

Ek II. Araştırma Alanında Bulunan Memeli ve Sürüngenlein Listesi.....183

ÖZ

Bu araştırma, ülkemizde hızlı bir gelişme sürecine girmiş İçel ilindeki yayla alanlarında turizm ve rekreasyon potansiyelini belirlemek ve bu potansiyelin geliştirilmesine yönelik ekolojik alan kullanım ilkelerini ortaya koymak amacı ile yapılmıştır.

Çalışmada, önce bölgenin doğal ve kültürel kaynakları incelenmiş, mevcut yayla gelişmeleri değerlendirilmiş ve bu yayla alanlarında sürekli yaşayan ya da yılın belirli dönemlerinde gelen kişilerin rekreasyonel eğilim ve talepleri belirlenmiştir. Daha sonra elde edilen verilerin ışığında rekreasyonel yerleşmelere ekolojik açıdan en uygun yayla yerleşim alanları tesbit edilerek, bu alanlarda ekolojik alan kullanım ilkelerinin ortaya konulmasına çalışılmıştır.

ABSTRACT

This research has been done to determine the touristic and recreational potential of the highland settlement areas of İçel province, where a rapid development is seen, and to find out ecological land use planning principles aiming at the development of this potential.

At the first step, natural and cultural resources of the region were analized; developments of the existing highland settlements were evaluated and recreational trends and demands of the inhabitants or the persons who visit there in limited periods of the year were determined. Then at the second step, in the light of findings the ecologically most suitable sites for highland settlements were found out and it was tried to develop ecological land use principles for these areas.

1.GİRİŞ

Turizm ve buna bağlı rekreasyon hizmetleri sektörü, günümüzde dünya'nın gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerinin hemen tamamına yakın bölümünde ekonominin ilk üç sektörü arasına girmekte ve turizmin gelişme hızı çoğu kez diğer ekonomik gelişmelerin ortalamasının üzerinde seyretmektedir. Bunun sonucunda turizm sektöründeki büyüme ve turist sayısındaki hızlı artış, hizmet sunan ülkeler açısından turizm alanlarındaki kaynakların hızla tükenmesine yol açmaktadır (İNCEOĞLU ve Ark., 1992). Ekonomilere katkıları nedeni ile artışı istenen turist sayısının doğal ve tarihi çevrelerde neden olduğu bozulmalar pek çok ülkede turist sayısına sınırlamalar getirilmesi düşüncesini gündeme getirmektedir.

İçel ili içerdiği doğal, kültürel ve tarihsel değerler nedeniyle önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. Bu nedenle yerli turizm faaliyetlerinin yanısıra özellikle son 10 yıldan bu yana yabancı turizm etkinliklerine de sahne olmaktadır. ilin güneyi Akdeniz kıyı bandı, kuzeyi ise kısa mesafede 1.500-2.000m.'ye kadar yükselebilen Toros Dağları ile çevrilmiştir. Dolayısıyla il, kıyı ve yayla rekreasyonuna aynı zamanda olanak sağlayabilecek konum ve özelliktedir.

Günümüzde yörede daha çok yerli turizm hareketleri son yıllarda yoğunluğunu hızla arttırarak gelişmektedir. Özellikle kıyı kesiminde yer alan kentlerde yaşayan halk, yaz mevsiminin sıcak ve yüksek nemli iklim koşullarından kurtulabilmek için ekonomik koşulları dahilinde deniz kıyısındaki yazlık tatil sitelerine ya da dağlık alanlardaki yayla evlerine taşınmaktadır. Bunun sonucunda da kıyı ve yaylalarda dönemlik ikametlerde kullanılmak üzere ikinci konut olan tatil siteleri ve yayla evleri gelişmeye başlamıştır. Taşucu-Mersin ve Aydıncık-Anamur arasında kalan kıyı kesiminde 1. sınıf tarım alanları bile ikinci konut alanına dönüştürülmüş, hatta yapılaşmalar kıyı çizgisinden 500-1.000m.'ye kadar olan karasal alanlara kadar yayılmıştır (ANONYMOUS, 1969; ALTUNKASA, 1987; SİREL, 1988; UZUN- ALTUNKASA ve SİREL, 1993).

İçel ili bünyesindeki yabancı turizm hareketleri ise; başta turistik alt yapıdaki yetersizlikler olmak üzere tanıtım ve organizasyon eksikliği gibi temel etmenler nedeniyle ülkemizin batı ve güneybatı sahillerine oranla çok daha az yoğunluktadır.

Turistik alt yapı ve organizasyon yetersizliğine karşın bölgeye gelen yabancı turistlerin %25'inin deniz, %23'ünün iklim, %18'inin doğal güzellikler, %15'inin tarihsel değerler, geri kalan bölümünün de sırasıyla iş, bilimsel çalışma ve serüven amacıyla bölgeyi ziyaret ettikleri yapılan istatistiklerle ortaya çıkmaktadır (ANONYMOUS, 1985, 1990).

Bölgede genelde belli bir zaman ve mekana bağlı olarak gerçekleşen kıyı turizmi; bir yandan artan konaklama ihtiyacının karşılanması için yapılan binalarla yöre kıyılarının sağlıksız yapılaşmasına, öte yandan da turizmden elde edilen gelir miktarının sınırlı kalmasına yol açmaktadır (ANONYMOUS, 1969).

Özellikle son yıllarda turizm faaliyetlerinin deniz ve denize bağlı alan ve aktiviteler üzerinde yoğunlaşması, bu alanların taşıma kapasitelerinin üzerinde kullanımlarını arttırmış ve sonuçta İçel ili doğal varlığının önemli bir bölümünü oluşturan bu yerlerde, hızla fiziksel, ekolojik ve görsel olarak ciddi olumsuz değişimler görülmüştür (VAR, 1992).

Bölgenin kıyı kesimindeki aşırı kullanım ve bunun yarattığı bozulmalar nedeniyle turizm ve rekreasyon olgusu yeni değerlere ihtiyaç göstermiş ve yörenin son 10 yıldan bu yana aşırı kullanılmayan potansiyeli yaylalar ve yayla turizmi değer kazanmaya başlamıştır.

Genel anlamıyla yayla; "düz ve yüksek yer" olarak tanımlamaktadır.

Anadolu toplumunda yaylanın önemli bir yeri vardır ve yaylaya çıkmak farklı amaçlar için yapılmaktadır:

*Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesi'nde yaşayan ve bugün göçer durumda olan aşiretler hayvanlarını otlatmak için yaylalara göç ederek yaylaklar kiralamaktadırlar.

*Akdeniz ve Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yaşayan ve hayvancılıkla uğraşanlar, hem hayvanlarını yerinde otlatmak ve hayvanlarının kışın yiyecekleri otları toplamak için hem de yaz şartlarına göre daha serin ve uygun şartlarda yaşamak için yaylaya çıkmaktadırlar.

*Bunların yanında ortak bir amaç olarak Anadolu insanı, iklim koşullarının olumsuz özelliklerinden kaçmak, doğa ile başbaşa olmak ve sağlıklı bir yaşam için yaylayı tercih etmektedir.

Bu insanların sürekli ikamet ettikleri yerleşim alanlarından belirli bir süre ayrılarak yaylalara gitmeleri ve orada konaklayarak tüm ihtiyaçlarını temin etmeleri yayla turizmi hareketinin başlangıç noktası olmuştur. Ayrıca, yayla etkinlikleri, yayla kültürü ve bozulmamış doğada yaşamak fikri diğer insanların da ilgisini çekmiş ve bu yaşama tarzına katılmalarını sağlamıştır. Sonuç olarak, bu etkinlikler giderek kapsamlı bir "Yayla Turizmi" kavramını ortaya çıkartmıştır.

Yayla turizmi potansiyeli diğer turizm etkinlikleriyle (avlanma, doğa gezintileri, termal turizm, kış sporları ve dağ turizmi) entegre olarak kullanıldığı takdirde çok kapsamlı bir turizm alt sektörü yaratılabilmektedir.

Yaylaların temel çekici özelliklerinin başında; üzerinde barındırdığı çok çeşitli otsu ve odunsu bitki örtüsü, uzun bir sürecin deneyimiyle oluşmuş kendine özgü mimarisi, kaynak suları, temiz havası ve sessizliği gelmektedir. Bu değerlerden bir veya birkaçının değiştirilmesi yayla karakterini bozmak için yeterli olabilmektedir. Suyu olmayan veya kirletilmiş olan, bitki örtüsü yok olmuş veya gürültülü bir yayla ortamını düşünmek oldukça zordur.

Bu özelliklerinden dolayı, gelişmiş Avrupa ülkelerinde yayla benzeri amaçlarla kullanılan alanlar, doğal ve kültürel yapısının turizm ve rekreasyon baskısı altında tutulmaması için klasik kitle turizminden uzak tutulmuş, böylece Eko-Turizm ya da Yeşil Turizm kavramı ortaya çıkmıştır. Eko-turizm, insanın doğaya ve çevreye uyum göstermesinin temel ilke olarak kabul edildiği bir yaklaşımdır. Dolayısıyla, oluşumu ve gelişmesi klasik kitle turizminden son derece farklıdır (Çizelge 1).

Cizelge 1 incelendiğinde, turizm ve rekreasyon aktiviteleri, ismi ne olursa olsun içerik açısından doğa ve çevreye saygılı ve uyum içerisinde olduğunda, doğa ve çevre üzerindeki baskı çok daha düşük düzeyde gerçekleşmektedir.

Durum, İçel ili yayla alanlarında ele alındığında bilinçsiz ve programsız bir kitle turizmi ile karşı karşıya gelindiği gözlenebilir.

İçel ilinde yapılan araştırmalara göre nüfusun yaklaşık %70'i yaz mevsiminde tatillerini yaylalarda geçirmek istemektedir

Çizelge 1. "Kitle Turizmi" ve "Eko-Turizm"in Bazı Özellikleri Açısından Karşılaştırılması (GÜLEZ, 1992).

Özellikler	Kitle Turizmi	Eko-Turizm (Yeşil Turizm)
	Hızlı gelişir	Yavaş gelişir
	Maksimize eder	Optimize eder
	Çevreye saygısız, saldırgan	Çevreye saygılı, ihtiyatlı
	Kontrolsüz	Kontrollü
	Plansız	Planlı
	Ölçüsüz	Ölçülü
Genel	Kısa dönem	Uzun dönem
	Özel çıkarlar	Tüm çıkarlar
	Uzaktan kontrol	Yerel kontrol
	İstikrarsız	İstikrarlı
	Fiyat bilinci	Değer bilinci
	Nicelik	Nitelik
	Geniş gruplar	Bireyler, aileler, arkadaşlar
	Az zaman	Çok zaman
	Hızlı ulaşım	Uygun (ve de yavaş) ulaşım
	Sabit program	Anında değişen kararlar
Turist Açısından	Turist yönlendirir	Turist karar verir
	İthal yaşam biçimi	Yerel yaşam biçimi
	Anlama	Deneyim
	Rahat ve pasif	Talep edici ve aktif
	Üstünlük duygusu	Aktif fikirli yaklaşım
	Hatıra eşyalar	Anılar, yeni bilgiler
	Gürültülü	Sakin
	Plansız gelişme	Önce plan, sonra gelişme
	Sadece yerel düzeyde planlama	Yerel planların bölgesel koordinasyonu
	Üstün peyzaj değeri olan yerlerde yoğun gelişme	Üstün peyzaj değeri olan yerler korunur
Turizm Gelişme Stratejisi Açısından	Yeni yapılaşma ve yeni yatak kapasitesi	Mevcut yapıların yeniden kullanımı
	Girişimciler dışarıdan	Sadece yerli girişimciler
	Yerli olmayan kişilere göre iş bulma	Yerel potansiyele göre iş bulma
	Çiftçilik azalır, işgücü turizme kayar	Çiftçilik ekonomisi korunur ve geliştirilir
	Otomobil öncelikli trafik planlaması	Toplu taşıma öncelikli trafik planlaması
	Yoğun turizm sezonuna göre kapasite	Ortalama talebe göre kapasite
	Doğal ve tarihsel engeller uzaklaştırılır	Doğal ve tarihsel engeller korunur
	Yüksek teknoloji ve mekanize turizm tesisleri	Düşük teknoloji ve selektif mekanize gelişme
	Kentsel mimari	Yerel mimari

(ANONYMOUS, 1992). Hayvancılığa bağlı bir hayat tarzından doğup gelişen ve bir gelenek haline dönüşen yaylacılık hareketi daha çok bunaltıcı yaz sıcaklarının ve olumsuz çevre şartlarının etkisinden kurtulmak için yapılmaktadır. Çekici özelliklerinin etkisi ile yaylaları kullanan insanlar, yakın geçmişe kadar, doğal ortama fazla müdahelede bulunmadan bu çevreyi kullanmaktaydılar. Son 10-15 yıl öncesine kadar yaylalarda sadece dönemlik ve doğal çevre ile uyum içinde olan daha küçük ve sade barınaklar kullanılırken, günümüzde betonarme konstrüksiyonlu, abartılmış ve çevre ile uyum göstermeyen yapı tiplerine doğru bir yönelme olmuştur. Kıyılardaki düzensiz yapılaşma örnekleri aynen yayla yerleşimlerine taşınmaya başlanmıştır. Kullanıcıların bilinçsizliği ve koruyarak kullanma eğilimlerini ihmal etmelerinden dolayı sahilleri oldukça büyük zarar gören ülkemizde, yaylalar için de aynı tehlikenin varlığı ortaya çıkmıştır. Ülkemizin konumu ve doğal-kültürel potansiyelinin turizm hareketleri için en iyi malzeme olmasının yanında, hatalı turizm politikaları yüzünden zaten yararlanma sınırının çok üzerinde tüketilen orman alanlarımız, yeterince korunamayan tarihi ve kültürel varlıklarımız gibi birçok önemli rezerv zararlanma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Son yıllarda turizm hareketlerinin, özellikle yerli turizmin, sahillerden yaylalara kayma eğilimi, düzensiz kentleşme ve insanların yeşile olan ihtiyaçlarından dolayı daha da artmıştır. Turizmin bu yönde yoğunlaşmaya başlaması, koruyarak kullanma bilincinin yerleşmediği ülkemizde bu alanların da elden çıkmasına neden olacaktır. Ülkesel ve bölgesel açıdan doğal kaynakları tehdit eden bu tür düzensiz yerleşmelerin önlenebilmesi için, öncelikle bölgesel gelişme ve çevre düzeni planlarının yapılması ve uygulamaya geçirilmesi önem kazanmaktadır.

Ancak; uzun vadeli bölgesel çalışma planlarının yapılabilmesi, turistik ve rekreasyonel kaynak potansiyelinin belirlenmesi ve bu potansiyelin koruyarak kullanılmasına yönelik ilkelerin ortaya konulmasına bağlıdır.

Bu araştırmada; İçel ili'nin yaz mevsiminde yoğun yerli turizm ve kısmen de yabancı turizm hareketlerine sahne olan yaylalarında doğal ve kültürel potansiyelin ortaya konulması, alan kullanım tür ve yoğunluklarının belirlenmesi ve bu potansiyelin kullanımı ile turizm rekreasyon aktiviteleri arasında doğal, kültürel ve tarihsel kaynaklar lehine denge kurabilecek fiziksel

planlama ilkelerinin geliştirmesi hedef alınmıştır.

Bu çalışma Giriş, Önceki Çalışmalar, Materyal ve Yöntem, Araştırma Bulguları, Tartışma ve Sonuç olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Genel anlamda rekreasyon ve rekreasyonel planlamalara ilişkin bilimsel araştırmalar, 20. Yüzyıl'ın ortalarına doğru özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra yıkılan kentlerin yeniden imar edilmesi çalışmaları ile birlikte yoğunluk kazanmıştır. Başlangıçta genel kapsamlı olarak yönlenen bu araştırmalar, rekreasyonel olanak ve taleplerin çeşitlilik kazanmasıyla birlikte yayla ve benzeri alanları da içeren özel kapsamlı çalışmalar durumuna dönüşmüştür (GOLD, 1980).

KIEMSTEDT (1967), Federal Almanya'da farklı karakterlerdeki peyzajın içerdiği sıcaklık ve yağış değerlerini rekreasyona uygunluk derecelerine göre sınıflandırmış ve biyoklimatik konfor açısından en uygun alanları yüksek kesimlerdeki yayla yerleşimleri olarak ortaya koymuştur.

Mc HARG (1967), Harvard Üniversitesi'nde "Çevresel Kaynak Analizine Yaklaşım" üzerinde yaptığı araştırmada, doğal çevrenin barındırdığı zenginliklerin, kentsel mekanlarda da en iyi şekilde korunması ve yaşatılması gerektiğini vurgulamıştır. Diğer yandan, bu alanlarda oluşturulacak rekreasyonel kullanımlarda da bu ilkelere uyulmasının hem çevrenin doğal peyzajının korunması hem de bu çevreden yararlananlara görsel açıdan bir rahatlık sağlanması bakımından çok önemli olduğu görüşünü savunmuştur.

COOMBER ve BISWAS (1972), Kanada'da yaptıkları araştırmalarda doğal çevrenin rekreasyonel gereksinimlerin karşılanmasında en elverişli koşullara sahip olduğunu ve peyzaj planlama çalışmalarında bu alanların mümkün olduğunca korunması ve geliştirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Ayrıca, ekolojik kapsamlı planlama çalışmalarının da bu doğrultuda yapılması gerektiğini, uygun yerleşim alanlarının ise; doğal, tarihsel ve kültürel değeri olmayan ortamlar olması gerektiğini savunmuşlardır.

LOVEJOY (1973), bir alanda yapılacak rekreasyonel planlama çalışmasında o alanın kullanım amaç ve biçimi ile tasarım potansiyelinin dengede olması gerektiğinin yanısıra, mevcut doğal yapıya zarar vermeden fiziksel planlama çalışmalarının yapılması gerektiğini savunmuştur. Rekreasyon alanlarının sınıflandırılmasında, kullanıcı-kullanım dengesi ve mevcut gereksinimleri ile kullanılan kaynakların fonksiyonelliğinin önem kazandığını savunmuştur.

BIERHALS, KIEMSTEDT ve SCHARPF (1974), Ekolojik Peyzaj Planlama olarak geliştirdikleri yöntemleriyle bir alandaki farklı alan kullanımlarının doğal planlama elemanlarına olan etkilerini ZARAR VERENLER-ETKİLERİ-ZARAR GÖRENLER ilişkisi içerisinde incelemişler ve planlama yönteminin teorik ilkelerini saptamışlardır. Bu ilkelere uygun alanların ise doğal ve kültürel alanların dışında kalan kıyı ve yüksek kesimlerdeki alanlar olduğunu saptamışlardır. Söz konusu doğal planlama elemanları, başta atmosferik yapı olmak üzere, bitki örtüsü, toprak, su, fauna ile peyzaj görünümü ve yapısı olarak belirlenmiştir.

ALTAN (1976), Çukurova Bölgesi'nde gerçekleştirdiği "Doğal Peyzaj Elemanlarının Rekreasyona Uygunluğunun Saptanmasında Matematiksel Yöntemlerin Araştırılması ve Kıyı Bölgesine Uygulanması" konulu çalışmasında kıyı ve yayla rekreasyonu için öncelikli alanları belirlemiş ve bu amaçla çalışma alanının her kesimi için rekreasyonel uygunluk değerlerini sayısal olarak ortaya koymaya çalışmış, öncelikli alan kullanımlarında birden fazla kullanışın (ormancılık, rekreasyon, biyotop) çakışabildiğini gözlemiş ve doğal kaynaklardan bilinçsizce yararlanıldığını ortaya koymuştur.

ZEREN (1976), İskenderun-Dörtyol-Payas ve Antalya için (1978), kent biyometeorolojisi esasları uyarınca iklimle dengeli fiziksel planlamalarda kullanılacak verileri belirlemiştir. Bu çalışmalarda;

-İlk olarak meteorolojik verilerin Biyoklimatik Konfor durumu açısından yorumlaması yapılmış,

-Daha sonra, elde edilen sonuçlar doğrultusunda yerleşim alanları için en uygun yer ve yönler belirlenmiş,

-Sonuçta, her yerleşim için iklimle dengeli kentsel strüktürün ve düzenlemelerin ortaya çıkartılmasına çalışılmıştır.

Bu ilkeler doğrultusunda, yayla yerleşimlerinin biyoklimatik konfor açısından en uygun yerler olduğu ve ekolojik planlamanın yapılabileceği en uygun alanlar olduğu ortaya çıkmıştır.

AULIG ve Ark.'nın (1977), BIERHALS ve Ark.'dan (1974), geliştirdikleri yöntemde, planlama alanında mevcut ve istenilen elemanların karşılıklı etkileme, etkilenme ve etkiler arasındaki ilişkilerinin nicelikleri kademeli olarak saptanmış, sonuçta bir EKOLOJİK RİZİKO ANALİZİ ortaya çıkartılmıştır. Burada, sıcaklık,

yağış, biyoklimatik kuşaklar ve havanın bunaltıcılık derecesi değerlendirme ölçütü olarak kullanılmıştır.

GOLD (1980), A.B.D.'de yaptığı çalışmasında, rekreasyonel planlamalarda kaynaklar ile kaynak kullanımları arasındaki dengeyi kurmayı hedeflemiş ve tüm fiziksel planlama çalışmalarının amacının ise doğal ve çevresel unsurların insan varlığı için korunması ve geliştirilmesi olduğunu ortaya koymuştur.

ALTAN (1982), "Çukurova'da Bilgisayar Yardımı ile Bölgesel Ölçekte Ekolojik Peyzaj Planlaması Uygulaması ve Alan kullanış Önerisinin Saptanması" üzerinde yaptığı araştırmada Çukurova Bölgesi'nde; kıyı ve su dışı (daha çok yayla) rekreasyonu olmak üzere iki tip dinlenme aktivitesi olduğu görüşünü savunmuş, kişilerin uzun süreli turizm ve rekreasyon aktivitelerine katılım nedenlerini ise başta iklim olmak üzere doğal güzellikler, tarihsel değerler ve kısmen de sağlığın oluşturduğu sonucuna ulaşmıştır.

Buna göre bölgede, iklim özelliklerinden dolayı yaz mevsiminde yayla kullanım alanlarının öncelik kazandığı ortaya çıkmıştır.

SIMONDS (1983), A.B.D.'nde yaptığı çalışmalarında, doğal nitelikli alanların, rekreasyonel gereksinimlerin doyurulmasında en uygun koşulları içerdiğini, rekreasyonel faaliyetlerde bu alanların öncelikli alınması gerektiğini vurgulamış ve kentsel mekanlarda bile doğal nitelikli alanların oluşturulmasının planlamaların özünü meydana getirmesi gerektiğini, bunun yanında kıyı kesimleri ile yüksek kesimlerdeki yerleşimlerin geleneksel yapısının korunarak kullanılması gerektiği görüşünü savunmuştur.

ROBINETTE (1984), A.B.D.'nde yaptığı çalışmasında, rekreasyonel planlamalarda karşılaşılan önemli sorunlardan birinin kullanım standartlarının ve bunların uygulama sürecindeki neden sonuç ilişkilerinin belirlenmesi olduğunu ortaya koymuştur. Diğer yandan, standartların belirlenmesinde insan gereksinmelerinin karşılanmasının temel olmakla beraber, standartların uygulanacağı alanın doğal, tarihsel ve kültürel nitelikleri, kullanım ve kullanıcı özelliklerinin yanısıra günün veya çağın koşullarının da değiştirici etki yarattığı sonucuna ulaşmıştır.

ERGEÇ (1985), "Mersin-Silifke Kıyı Şeridindeki Turizm Gelişmeleri ve Sorunları" üzerinde yaptığı araştırmada, yörede yaz

mevsiminde yoğunlaşan kıyı dışı (yayla) rekreasyonun genel durumunu da incelemiş ve halkın bu tür rekreasyona katılmasında en büyük etkenin yayla alanlarındaki iklim koşullarının daha uygun olmasından kaynaklandığı görüşüne varmıştır. Ayrıca, konfor ve dinlenme açısından su kıyısını seçenlerin (3/4) dışında, rekreasyon faaliyetlerine katılanların 1/4'ünün de ormanlık (yayla) alanlarını tercih ettiklerini belirlemiştir.

ALTUNKASA (1987), Çukurova Bölgesi'nin genel biyoklimatik değerlendirmesini yapmış, bölgedeki biyoklimatik sorunları ve biyoklimatik gereksinmeleri saptamaya çalışarak, elde ettiği sonuçları hermevsim için biyoklimatik konfor düzeylerini ve gereksinimlerini belirten haritalar haline getirmiştir. Özellikle yaz mevsiminde yayla yerleşimlerinin bulunduğu kesimlerin biyoklimatik konfor açısından en yüksek değerleri içerdiğini belirlemiştir.

AYAŞLIGİL (1987), Batı Toroslar'da yer alan Köprülü Kanyon Milli Parkı'nın vejetasyonu ve insan faaliyetlerinden ortaya çıkan etkiler konusunda yaptığı çalışmasında; bölgedeki kırsal yaşam biçimini belirleyen yaylacılık, tarım, hayvan otlatma, yangın ve orman açma gibi antropojen etkiler nedeniyle milli park çevresindeki konifer ormanlarının büyük ölçüde tahrip edildiğini belirtmiş ve milli parkın mevcut vejetasyonun korunması ve tahrip görmüş alanların doğal potansiyele uygun olarak yeniden kazanılması gereğini savunmuştur.

BAYER (1989), "Turizmde Doğal ve Tarihi Varlıkları Koruma Bakımından Fiziksel Planlama İlkelerinin Saptanması" amacıyla yaptığı araştırmada, ülkemizde fiziksel planlama ilkelerine uymayan turizm gelişmelerinin (buna yayla alanlarındaki planlamaların da dahil olmak üzere) Türkiye'yi zarara uğratacağını ve bunun sonucunda turizm diye yapılan çarpık yapılaşmanın ortaya koyduğu çevre problemlerinin ülkemizin turizm geleceğini tehlikeli sınırlara götüreceği sonucuna ulaşmıştır.

UZUN ve ALTUNKASA (1991), Rekreasyonel planlamada arz ve talep analizlerine yönelik çalışmalarında, turizm ve rekreasyon alanlarının planlanmasında o alanı kullanacak olan toplumun;

-Rekreasyonel gereksinimlerinin,
-Serbest zamanlarını nasıl ve nerede değerlendirdiklerinin,

-Sosyal, ekonomik ve psikolojik yapılarının ön planda tutulması gerektiğini savunmuşlardır.

UZUN, ALTUNKASA ve SİREL (1992), Mersin halkının geleneksel rekreasyon paternini belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmada, kıyı kesiminde kooperatifler ve yap-sat organizasyonları ile oluşan çok katlı yoğun yapılaşmaların, bölge halkını; yeni rekreasyonel alan ve aktivitelere yönelmeye zorladığını; son yıllarda kıyı rekreasyonuna alternatif olarak yaylacılık ve yayla turizmi olgusunun giderek önemini daha da arttırdığı görüşüne varmışlardır.

YILMAZ (1993), Amanos Dağları'nda üç ayrı bitki örtüsü kuşağında yer alan yayla yerleşimleri bünyesinde yaptığı çalışmada yaz mevsimi boyunca ormanlık alanlardaki yayla yerleşimlerinde yaşayan halkın çevresini bilinçsizce kullandığı ve özellikle bitki örtüsüne zarar verdiğini saptamıştır. Yayla rekreasyonu aktivitelerinin bölgenin özgün floristik kopmozisyonunu bozması yanında, son yıllarda yayla yerleşimlerinde görülen yapılaşma ile geleneksel ahşap yayla evlerinin yerini giderek betonarme yapıların aldığını ve bu durumda yakın gelecekte diğer altyapı hizmetlerinin iyileştirilmesi ile kısmen düşük yükseltiye sahip alanlarda mevsimlik kullanıma yönelik bu yerleşimlerin sürekli yerleşim birimlerine dönüşebileceği görüşünü savunmuştur.

BORU (1994),"Gülek Yaylası'nın Turizm ve Rekreasyon Potansiyelinin Belirlenerek Ekolojik Alan Kullanım Prensiplerinin Araştırılması" amacıyla yaptığı çalışmada Gülek Nazım İmar Planı'nda yerleşim alanı olarak önerilip günümüzde de aynı amaçla kullanılan alanların rekreasyonel kullanılabilirlik açısından kısmen uygun olduğu, ancak doğal potansiyelin korunma ve geliştirilmesi için bu alanlarda doğal kaynaklarla dengeli bir planlama ve uygulama sürecinin acilen başlatılması gereğini savunmuştur.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

3.1. Materyal

Araştırma; ülkemizin Doğu Akdeniz Bölgesi'nin 37° 26' ve 36° 01' Kuzey Enlemleri ile 32° 56' ve 35° 11' Doğu Boylamları arasında kalan ve 15.855km²'lik yüzölçümü ile Türkiye topraklarının %2'sini kapsayan İçel ili bünyesinde gerçekleştirilmiştir (Şekil 1).

İlin içerdiği genel doğal ve kültürel potansiyel içerisinde özellikle turizm ve rekreasyon açısından önem taşıyan yayla gelişmeleri çalışmanın ana materyalini oluşturmaktadır.

Araştırmada mevcut alan kulanımlarının belirlenmesinde 1/25.000 ve 1/200.000 ölçekli topoğrafik haritalar ile 1/15.000 ölçekli hava fotoğraflarından, doğal bitki örtüsü, iklim, toprak, topoğrafya, jeoloji-jeomorfoloji, su durumu gibi ekolojik unsurların araştırma alanındaki durumlarının belirlenmesinde Orman Amenajman Haritaları, İklim Haritaları ve Kayıtları, Toprak Haritaları, Jeoloji-Jeomorfoloji ve Tektonik Haritaları, Hidroloji Haritaları, Hava Fotoğrafları ve konuyla ilgili literatür ve raporlar kullanılmıştır.

Araştırmada, iklim verilerinin değerlendirilmesinde, alandaki mevcut meteoroloji istasyonlarının kayıtlarından ve Başbakanlık Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü arşivlerinden yararlanılmıştır.

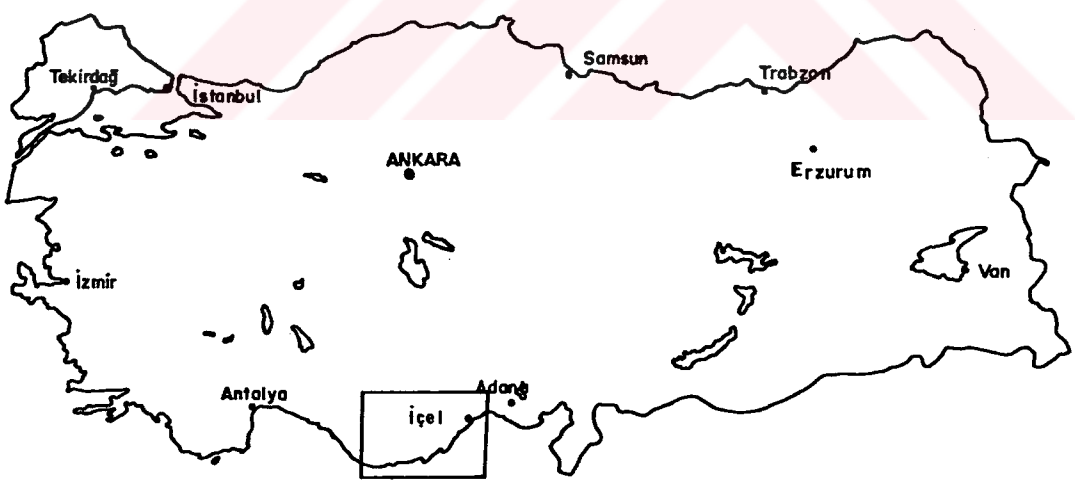

Şekil 1. Araştırma Alanı Genel Konumu.

3.2. Yöntem

Araştırmada uygulanan yöntem;

*Çalışma alanında turizm ve rekreasyon aktiviteleri açısından doğal ve kültürel potansiyelin ortaya konulması,

*Bu potansiyelin içerisinde mevcut ve gelişmekte olan yayla alanlarının fiziksel ve sosyo-ekonomik yapıları ile gelişme özelliklerinin saptanması,

*Yayla alanlarındaki kullanıcıların günümüzdeki turizm ve rekreasyon aktivitelerine yönelik eğilim ve taleplerinin belirlenmesi,

*Belirlenen eğilim ve taleplerin uzun vadede alacağı boyutların ortaya konulması,

*Doğal ve kültürel kaynakların kullanımı ile yayla rekreasyonu aktiviteleri arasında doğal, kültürel ve tarihsel kaynakların korunması-geliştirilmesi lehine denge kuracak fiziksel planlama ilkelerinin belirlenmesi şeklinde geliştirilmiştir.

Çalışmanın birinci aşamasında,önce İçel ilinin genel turistik ve rekreasyonel potansiyeli bünyesinde doğal ve kültürel yapının ortaya konulmasına çalışılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda elde edilen veriler standart ölçekli haritalar üzerine işlenmiş, bu haritalar sosyo-ekonomik ve kültürel değerleri içeren grafik ve çizelgelerle desteklenmiştir.

Çalışmanın ikinci aşamasında, İl bünyesindeki yayla yerleşimleri nüfus, bağlı olduğu yönetim birimi ve bölgesel çekim değerlerine göre gruplandırılarak nüfus hareket alanlarının belirlenmesine çalışılmıştır. Çekim değerlerinin bulunmasında TANERİ (1978)'den alınan ve Reilly Yasası olarak bilinen "Gravite Modeli"'nden yararlanılmıştır. Bu yasaya göre yerleşim alanlarının oluşturduğu çekim değeri

$$F=\frac{M_1 * M_2}{d^2}$$ eşitliğiyle hesaplanabilmektedir.

Eşitlikte;

F=Çekim Değeri,

M_1 ve M_2=İki Farklı Yereşim Alanının Nüfusları,

d=İki Yerleşim Alanı Arasındaki Uzaklığı, ifade etmektedir.

Çalışmada bu amaçla, yayla merkezleri ile bağlı oldukları yönetim birimlerinin (ilçe merkezleri) nüfusları ve uzaklıkları belirlenerek, o yönetim birimine bağlı her yayla için ayrı ayrı çekim değeri bulunmuştur. Daha sonra en küçük çekim değeri 100 kabul edilerek, her yönetim biriminin çekim değerleri kendi aralarında endekslenmiştir. Bulunan endeks değerleri ölçekli harita üzerine işlenmiş ve böylece her yönetim biriminin etkisi altında kalan hareket alanlarının ortaya çıkartılmasına çalışılmıştır.

Araştırmada her yönetim birimi bünyesindeki her bir yayla yerleşimi için belirlenen çekim değerleri büyüklüklerine göre sıralanmış ve çekim değerleri diğerlerine göre en büyük olan yayla yerleşimleri, o birime bağlı Ana Yayla ya da Merkez Yayla olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmanın üçüncü aşamasında; yayla yerleşimlerinde sürekli yaşayan yerli halk ile yılın belirli dönemlerinde turizm ve rekreasyon ağırlıklı olarak ikamet eden kişilerin, yaylaların turizm ve rekreasyon amaçlı kullanımlarına yönelik eğilim ve taleplerinin belirlenmesine çalışılmıştır. Bu amaçla GOLD (1980) ile UZUN ve ALTUNKASA (1991)'dan alınan "Kişisel Görüşme ile Anket"yöntemi kullanılmıştır. Anketler; yayla yerleşimini sürekli kullananları temsilen 3 merkez yayla ile mevsimlik olarak kullananları temsilen 3 yönetim biriminde (ilçe merkezi) ve her iki grup için tesadüfi seçilmiş 135'er denek üzerinde uygulanmıştır.

Çalışmada, anketlerden elde edilen sonuçların belirli bir gelecekte alabileceği boyutların saptanabilmesi amacıyla projeksiyon yapılmıştır. Projeksiyonlarda 2005 yılı hedef alınmıştır. Sonuçta önümüzdeki 10 yıllık dönemde, mevcut yayla yerleşimlerinin kullanım tür ve yoğunluklarının ortaya konulmasına çalışılmıştır.

Çalışmada, gerek yayla yerleşimlerinin gelişme durumları ve gerekse bu yerleşimleri sürekli ya da geçici olarak kullananların turizm ve rekreasyona yönelik eğilimleri ve talepleri doğrultusunda fiziksel planlama ilkelerinin geliştirilmesine çalışılmıştır. İlkelerin belirlenmesinde, kaynaklar ile kaynak kullanımları arasında, kaynakların korunması ve geliştirlmesi lehine denge kurulması temel amaç edinilmiştir.

Çalışmada uygulanan yönteme ilişkin akış şeması Şekil 2'de verilmiştir.

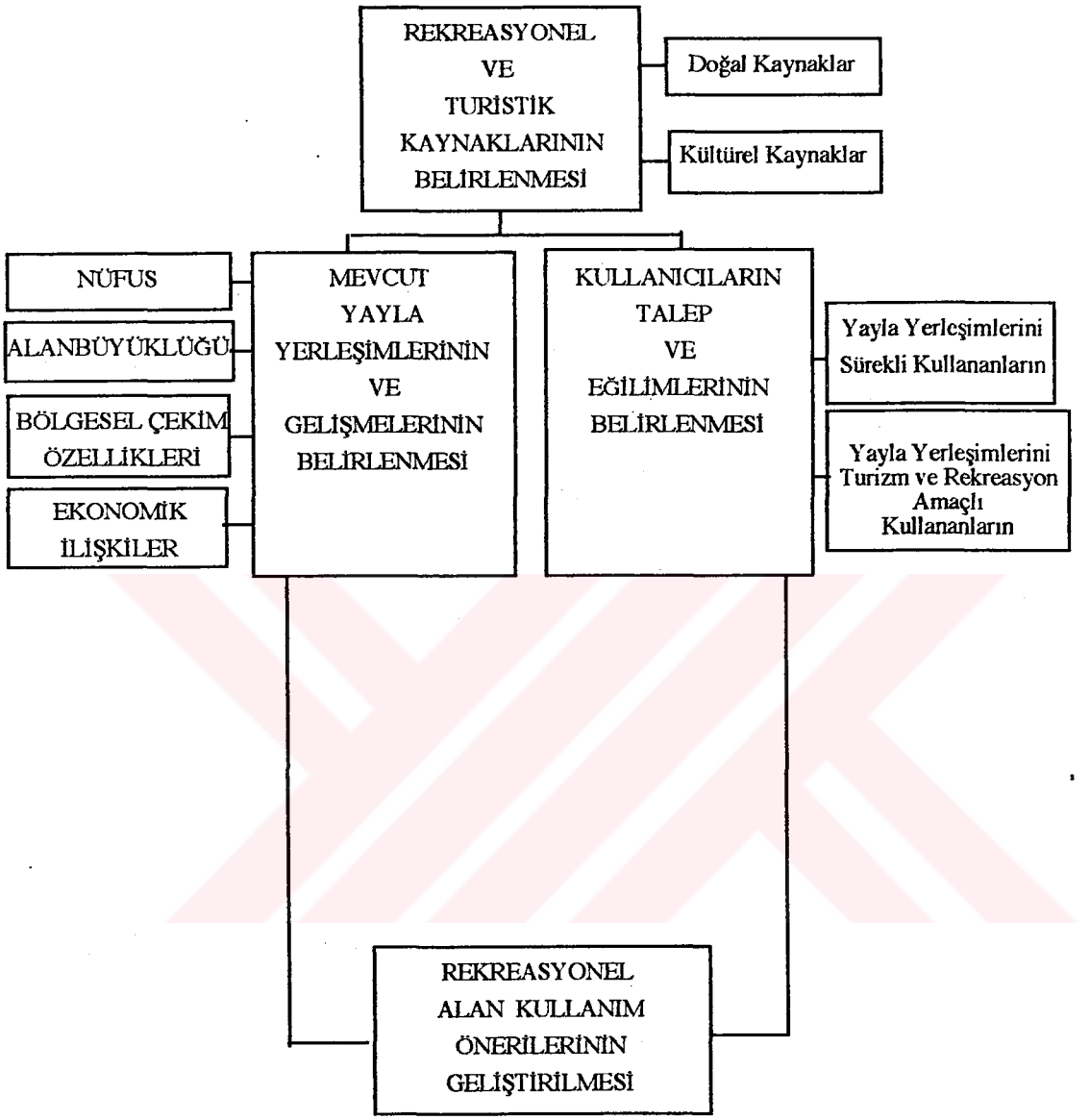

Şekil 2. Çalışmanın Akış Diyagramı.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırmanın bu bölümünde çalışma alanının turizm ve rekreasyon açısından içerdiği doğal ve kültürel yapı, bu yapı içerisinde mevcut yayla yerleşimlerinin gelişme durumları ile kullanıcıların rekreasyon ve turizme yönelik talep ve eğilimleri değerlendirilmiştir.

4.1. Doğal Yapı

Araştırmada doğal yapı içerisinde, GOLD (1980) tarafından turistik ve rekreasyonel alan kullanımları açısından belirleyici faktörler oldukları açıklanan jeomorfoloji, toprak, yüzey ve yeraltı suları, iklim, doğal bitki örtüsü, fauna incelenmiştir.

4.1.1. Jeomorfolojik Yapı

Araştırma alanı , Doğu Akdeniz Havzası'nda yer almakta olup, oldukça değişken bir jeolojik ve morfolojik yapı sergilemektedir (Şekil 3). Havzanın %75'ini kaplayan ilin yüzey şekillerini genel olarak dağlar oluşturur. III. Zaman kıvrılmaları ile yükselip daha sonraki tektonik ve volkanik hareketlerde de yeni şekillenmeler kazanan il alanında, şiddetli aşınmalar sonucu, vadilerle parçalanmış geniş platolar ortaya çıkmıştır. Kalkerli ana yapı üzerinde oluşan bu platolar, il topraklarının %29.4'ünü kaplar. İlde ovalar, kıyı ile dağlar arasında ince şeritler halinde uzanmaktadır. İçel'in güneydoğusunda, Türkiye'nin en verimli ovalarından olan Çukurova'nın bir bölümünü oluşturan, Tarsus ve Berdan Ovaları bulunmaktadır.

Araştırma alanının Anamur-Silifke arasında, Göksu Vadisi'nin batısında kalan kesimi, denize 2-3km. kadar yanaşarak (Taşucu-Aydıncık arasında 500m.'ye kadar) %2 eğimle yükselerek, 80km. kadar içeride 2.300m. yüksekliğe kadar ulaşmaktadır.

Silifke-Mersin arasında, Göksu Vadisi'nin doğusunda kalan kesim, batıdaki topoğrafyaya göre daha düz sırtlar ve hafif eğimli geniş alanlardan meydana gelmektedir. Bu kesimde en geniş düzlük, yaklaşık 10km. genişliğindeki Silifke Ovası'dır.

İçel'de, vadiler güneyden kuzeye doğru sokulduğundan, Akdeniz iklim özellikleri iç kesimlere girebilmektedir. Bu vadi olukları, iç ve yüksek kesimlerde yerleşim ve tarımsal etkinlik merkezleri olarak ortaya çıkmaktadır.

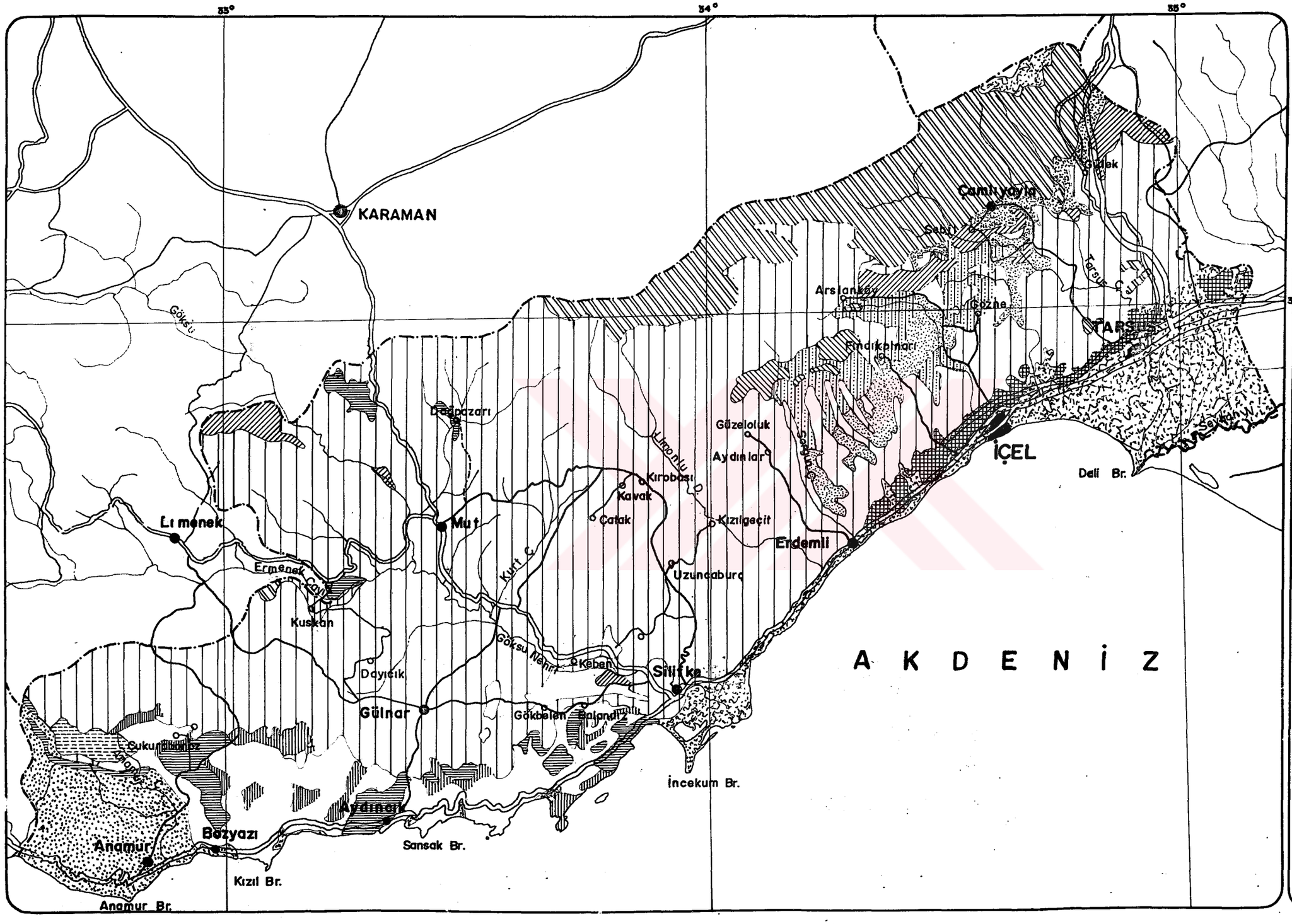

İÇEL İLİ YAYLA YERLEŞİMLERİ

JEOLOJİ HARİTASI

- Permo Karbonifer
- Üst Kretase
- Paleozoik Metamorfik
- Devonyen
- Mezozoik, Tersiyer
- Jura-Kretase
- Permiyen-Mezozoik
- Alt eosen, Paleosen
- Serpantin
- Mermer, Kristalize Kalker ve Dolomit
- Mezozoik Genellikle Radyolorit, Hornştein
- Oligosen, Karasal
- Miyosen
- Traverten
- Holosen, Yeni Alüvyon
- Permiyen

K

ŞEKİL 3

ÖLÇEK: 1/750.000

KAYNAK: 1/500.000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritasından Detaylandırarak

Araştırma alanı, Batı ve Orta Toros Dağları üzerinde bulunmaktadır. İl sınırları içine giren Toros Dağları, İç Anadolu'nun zayıf şekilli Konya düzlüğü ile Akdeniz arasında yüksek çatılı bir kuşak halinde, batı-doğu yönünde uzanır. İli kuzeyden çevreleyen Toros Dağları genç dağlar olup, volkanik, granit, gnays ve mikaşistlerden oluşmuştur. İl topraklarının %59.4'ünü kaplayan dağlar Silifke, Gülnar, Anamur, Bozyazı, Aydıncık ve Mut ilçe topraklarının büyük bölümünü örter. Dağlar, Erdemli'nin batısında kalan Limonlu Çay Vadisi'ne kadar daha alçaktır. Bu vadinin doğusunda ise daha yüksek ve düzenli bir sıra oluşturur. Doğuya gidildikçe, denizden yavaş yavaş uzaklaşan dağ sırasıyla deniz arasında geniş düzlüklerde Mersin ile Tarsus ilçeleri yer alır.

İçel ilinin İç Anadolu ile bağlantısını Orta Toroslar'da bulunan Gülek Boğazı ile Orta Toroslar ile Batı Toroslar üzerindeki Sertavul Geçidi sağlamaktadır.

Araştırma alanı ana materyali genellikle değişik yaşlı kireç taşlarından oluşmuştur. Bunun dışında, Anamur'un batısında başkalaşım kayaçları, kıyılarda ise IV. Zaman alüvyonları yayılım gösterir.

Anamur-Taşucu arasındaki yamaçlarda, devoniyen yaşlı, az başkalaşım geçirmiş şist ve kireçtaşı oluşumları bulunur. Permokarbonifer yaşlı kayaçlar, Silifke-Anamur arasında, devoniyen yaşlı oluşumlarla karışık olarak yer alır. Bolkar Dağları'nın sırtları, permiyen yaşlı sert kalkerlerle kaplıdır. Mezozoik ve permiyen kalkerleri Güzeloluk ve Arslanköy yörelerinde, yer yer karışık olarak açığa çıkmaktadır. Arslanköy'den Gülek Boğazı'na kadar uzanan ince bir şeritte ve ilin Konya ile sınırını oluşturan Batı Toros Dağları'nda, çoğunlukla sert kristal kalkerlerden oluşan Jura-kretase kalkerleri yoğundur.

Araştırma alanının batı sınırında ve Anamur-Taşucu arasında yer yer, üst kretase oluşumları yaygındır. Kitlesel kalkerler, il genelinde fazlaca yer tutmaz.

Doğuda Gülek-Çamlıyayla (Namrun) yöreleri; tersiyer yaşlı, oligosen killeri, marnları ve konglomeraları ile kaplıdır. İlin yarıdan fazlasını kaplayan alt miyosen oluşumları doğudan başlayıp, Mut'un kuzeyinde Göksu Vadisi'ne kadar sokulur. Bunlar kalker, marn, kumtaşı ve konglomeralardan oluşmuştur. Kalkerler parçalı ve kristal değildir. Marnlar arasında kalker katları vardır.

Anamur'un batısında bazı kesimlerde, paleozoik yaşlı başkalaşım kayaçları vardır. Başkalaşım kayaçları arasında, fillatlar ve değişik şistler çoğunluktadır. Bolkar Dağları'nın doğu ucu mermerlerle kaplıdır.

Tarsus-Erdemli arası ile Silifke, Anamur, Ovacık ve Aydıncık'ta IV. Zaman alüvyonları geniş yer kaplar. Erdemli'den Tarsus'un kuzeyine kadar uzanan traverten şeridi de IV. Zaman yapılıdır.

Araştırma alanınında, dağlar ve alüviyal ovalar alana asıl görünümünü veren ana öğelerdir. Bu iki ana öğeden sonra gelen yerşekilleri hafif eğimli etekler, tepelikler ve sekilerdir (Şekil 4).

Dağlık arazi alanın en büyük bölümünü kaplar. Toros Dağları batıdan doğuya doğru uzanır. Göksu Nehri doğusunda kalan Bolkar Dağları'nın sırt ve doruklarından alanın sınırı geçer. Dağların yalnız güney bölümü alan içinde kalır ve dik-sarp eğimli yamaçlar halinde denize doğru inen, dik yamaçlı, derin akarsu vadileri dağlık araziyi yer yer keser.

Sakaryayla ve Medetsiz Tepe arasındaki sırtlar 2.000-3.500m. yükseltilidir. Arslanköy-Göksu arasındaki geniş kesimin yükseltisi 1.500-2.000m. kadardır. Yükselti kıyıya doğru yavaş yavaş azalarak 200m.'ye kadar düşer.

Dağlar, dik-sarp eğimli yamaçlar, uzun sırtlar ve yüksek düzlükler halindedir. Yamaç ve sırtlar bölge genelinde geniş alanlar kaplar. Arslanköy-Kırobası çizgisinin kuzeyi geniş, hafif tepelikli yüksek düzlerden oluşmuştur. Genellikle kayalık olup küçük parçalar halinde toprak ve seyrek ağaç barındırır. Ağaçlar, jeolojik katların yüzeye paralel olmadığı yamaçlarda sık bir örtü teşkil eder.

Göksu batısındaki kesim gene aynı özellikli dağlık araziden ibarettir. Burada Toroslar'ın hem güney hem de kuzey bölümleri araştırma alanının içinde kalmaktadır. Bu kesimdeki sırtlar genellikle 2.500m.'den alçaktır. Ancak bazı tepeler bu yükseltiyi aşar. Fakat yamaçlar aynı şekilde dik ve sarptır. Dağlar denize iyice yanaşarak dik eğimler halinde bir kıyı oluşturur.

Araştırma alanı genelindeki dağların en yüksek noktaları Medetsiz Tepe (3524m.), Yıldız Tepe (3134m.), Mor Dağı (2454m.), Karaçal Tepesi (2339m.)'dir.

İÇEL İLİ YAYLA YERLEŞİMLERİ

YÜKSELTİ KUŞAKLARI HARİTASI

- 0-500 m
- 500-1000 m
- 1000-1500 m
- 1500-2000 m
- 2000-2500 m
- 2500-3000 m
- 3000-3500 m

K

ŞEKİL 4

ÖLÇEK: 1/750.000

KAYNAK: 1/250.000 Ölçekli Topografik Harita

33° 34° 35° 37°

KARAMAN
Göksu
Dağpazarı
Ermenek
Ermenek Çayı
Kuskan
Mut
Kurt Ç.
Limonlu D.
Kirobası
Kavak
Çatak
Güzelelak
Aydınlar
Sogun Ç.
Kızılgeçit
Erdemli
Uzunoburç
Camiliyayla
Gülek
Sebil
Tarsus Ç.
Arslanköy
Gözne
TARSUS
Fındıkpınarı
İÇEL
Deli Br.
Seyhan N.
Göksu Nehri
Keben
Silifke
Deyrçık
Çulnar
Gökbelen
Balandız
İncekum Br.
Çukurbağaz
Anamur Ç.
Aydıncık
Sansak Br.
Bozyazı
Anamur
Kızıl Br.
Anamur Br.

A K D E N İ Z

4.1.2. Toprak

Araştırma alanındaki topraklar, halen ülkemizde kullanılmakta olan 1949 tarihli toprak sınıflandırma sistemine göre zonal, azonal ve intrazonal takımlar dahilinde sınıflandırılmış ve değerlendirilmiştir (Şekil 5).

Araştırma alanında, özellikle kireçtaşları üzerinde organik madde bakımından fakir, nötr, hafif alkali ve hafif asit reaksiyon gösteren Kırmızımsı Akdeniz (Terra-Rossa) toprakları bulunmaktadır. Bunun yanında, yumuşak kireçtaşları ve kireçli neojen çökelleri üzerinde rendzinalar, delta alanlarında ve geniş yataklı akarsular boyunca ve taşkın ovalarında alüviyal topraklar bulunmaktadır (ATALAY, 1983).

Toprakta ayrışma, yıkanma, katılma, yer değiştirme ve kimyasal dönüşme gibi işlemlere yön veren ve sonuçta oluşan toprağın karakterini belirleyen etkenlerden iklim, bitki örtüsü, engebelilik ve ana madde, İçel ilinde yörelere göre büyük farklılıklar gösterir. Ana kaya genç alüvyonlardan yumuşak ya da sert kireç taşlarına ve hatta asidik şistlere kadar değişmektedir.

Bu etkenlerin biraraya gelmesi ile, ana kaya üzerinde farklı topraklar oluşur. İlin tümünde ortak özellik, yazların sıcak, kurak ve uzun süreli oluşudur. Bu dönemde yoğun bir yükseltgenme ortaya çıkar. 2 değerli demir (Fe) yükseltgenerek 3 değerli demire (Fe) dönüşür. Böylece Akdeniz iklim kuşağına özgü, kırmızı topraklar ortaya çıkar.

Yüksek kesimler genellikle dik ve sarptır. Çok sığ, taşlı ve kayaların yüzeye çıktığı yerlerde oluşan topraklar, il alanının yaklaşık %60'ını kaplamaktadır.

4.1.2.1. Zonal Topraklar

Araştırma alanında zonal topraklar, drenaj şartlarının iyi olduğu, düz ve hafif eğimli, taşkın ve millenmeye uğramayan sahalar ile 2.000m.'nin üzerine kadar yükselen karstik sahalarda bulunmaktadır. Araştırma alanı zonal toprakları beş grupta toplanmaktadır:

a) Kırmızımsı Akdeniz Toprakları : Yıllık ortalama yağışın 600mm. ve daha yukarı olduğu alanlarda, yaklaşık 242.000 ha. alan, bu topraklarla örtülüdür. Bu toprakların bulunduğu alanların yıllık ortalama sıcaklığı 12-20 ^{o}C'dir. İyi oluşmuş topraklardan olan bu

33° 34° 35° 37°

NİĞDE

KARAMAN

Çamlıyayla

ADANA

Tarsus

İÇEL

Deli Br.

Mut

Erdemli

Silifke

AKDENİZ

ANTALYA

Gülnar

İncekum Br.

Aydıncık

Bozyazı

Anamur

Sansak Br.

Kızıl Br.

Anamur Br.

İÇEL İLİ YAYLA YERLEŞİMLERİ

BÜYÜK-TOPRAK GRUPLARI HARİTASI

ZONAL TOPRAKLAR

- Kırmızımsı Akdeniz Toprakları
- Kırmızımsı Kahverengi Akdeniz Top.
- Kahverengi Orman Toprakları
- Killi-Kumlu Kireçtaşı Üzerindeki Kırmızı Akdeniz Toprakları
- Kuvarsit ve Kuvarsit şistler Üzerindeki Sığ Kumlu Topraklar
- Kireçli-Kumlu Milli Çökeller Üzerindeki Sığ Topraklar
- Yüksek Dağ-Çayır Topraklar ve Kayalık Alanlar

AZONAL TOPRAKLAR

- Marnlı Topraklar
- Ofiyolitler Üzerindeki Kısmen Alkali Sığ Topraklar

INTRAZONAL TOPRAKLAR

- Alüvyal Topraklar
- Kıyı Kumulları

K

ŞEKİL 5

ÖLÇEK: 1/750.000

KAYNAK: Atalay, (1987)

topraklar, iyi drenajlı sekiler ve yüksek kesimlerde az engebeli ve karstik alanlarda, kireçtaşı, marn, konglomera, serpantin ve eski alüvyonlar üzerinde gelişme göstermişlerdir (ATALAY, 1987). Ortalama derinlikleri 50-60cm. arasında değişen bu topraklarda, genellikle kireç yıkanması görülür. Demir hızla ayrıştığından topraktaki organik madde oranı düşüktür. Toprak tabakaları, çoğunlukla kireçtaşı üzerine oturur. Kırmızımsı Akdeniz topraklarının yayılım alanında drenaj koşulları iyi olmakla birlikte, eğim yüksektir. Yükselti, 20-1.000m. arasında değişir. Daha çok Erdemli-Aydıncık arasındaki kıyı şeridinde yaygın olan Kırmızı Akdeniz toprakları, Silifke-Erdemli çizgisinin kuzeyinde, il sınırına kadar uzanır.

b) Kalkersiz Kahverengi Orman Toprakları : Yıllık ortalama yağışı, 500-750mm. arasında değişen, kurak mevsimi olmayan ılık yörelerde yaklaşık 222.000 ha. alan, bu topraklarla kaplıdır.

Genellikle iyi oluşmuş durumdaki üst tabaka, gözenekli yapıdadır. Asit karakterli organik maddeler, mineral maddelerden ayrıdır ya da çok az karışmış durumdadır. Alt tabakanın oluşumu zayıftır. Yuvarlak köşeli blok yapıdaki alt tabakada kil birikmesi yok denecek kadar azdır.

Bu topraklar, Torosların özellikle yüksek kesimlerinde paleozoik şist, fillatlar üzerinde ve kısmen de masif kireçtaşları üzerinde gelişme göstermişlerdir. Akdeniz dağ ormanları kuşağında yer yer görülürler (ATALAY, 1987). Derinliği 40-70cm. arasında değişen kalkersiz kahverengi orman topraklarının yayılım alanında eğim, genellikle yüksektir. Yükselti genellikle 1.000-2.000m. arasında değişmekle birlikte yükselti ilin güney-batı kıyısındaki Ovacık yöresinde düşer.

c) Kırmızı Podzolik Topraklar : Yıllık ortalama yağışı, 800-1.000mm. arasında değişen, şistler üzerinde ve orman örtüsü altında, yaklaşık 80.000 ha. alan bu topraklarla örtülüdür. Yağış ve orman örtüsünün etkisiyle, yüzeyde ve üst toprakta organik madde birikmesi olur. Ancak, kurak ve sıcak yaz dönemindeki hızlı ayrışma, bu birikmeyi önler. Bu nedenle, organik katlar çok incedir. Aşınma ile taşınmamışsa sarı-gri renkli olan bu topraklar asidiktir. Alt tabaka, yuvarlak köşeli, blok yapıdadır. Aşınımın etkisiyle yıkanan kil, alt toprakta birikir.

d) Kırmızımsı Kahverengi Akdeniz Toprakları : Araştırma

alanının, kıyıya yakın ve alçak sekilerinde, kalker üzerinde bu topraklar oluşmuştur. Yaklaşık 75.000 ha. alan kaplayan bu topraklar, olgun topraklar grubuna girer. Yayılım alanında yıllık ortalama yağış 400-1.000mm. arasında değişmektedir. Bu topraklar genel olarak yükseklerde sıcaklığın düşmesine bağlı olarak organik madde birikiminin olduğu alanlarda yaygındır. Bu yüzden toprağın rengi kahverengine doğru dönüşmektedir.

Kırmızımsı Kahverengi Akdeniz toprakları, Kırmızımsı Akdeniz topraklarına göre daha alçak, az eğimli ve daha nemli yörelerde oluşur. Bunun sonucunda da, üst toprak daha koyu ve daha derindir. Organik madde oranı yüksektir. Bu topraklar kristal kalker, çakıllı kalker ve çimentolu konglomeralar üzerinde de oluşabilmektedir.

Kıyıya yakın Kırmızımsı kahverengi Akdeniz toprakları, az eğimli sekiler üzerinde bulunur. Kıyıdan uzaklaştıkça eğim artar, aşınım şiddetlenir. Taşlılık ve kayaların yüzeye çıkışı bu tür toprakların sorunudur.

e) Kahverengi Orman Toprakları : Kireçli ana madde üzerinde ve orman çalı örtüsü altında oluşan bu topraklar, araştırma alanında yaklaşık 70.000 ha. alan kaplar. 500-1.000mm. arasında ortalama yağış alan kesimlerde, yayılım gösteren olgun topraklardır. Bu toprakların oluşumunda, ince katlı ya da parçalı alt miyosen kalkerlerinin rolü büyüktür. Kalkerler arasında yer yer marn katları vardır. Bu nedenle, yüksek oranda kireç içerir. Yüksek kesimlerde toprak tabakasının kalınlığı azalır. Bu kesimlerde taşlılık ve kayaların çıkışı yaygındır.

4.1.2.2. Azonal Topraklar

Bu topraklar, devamlı olarak aşınmaya uğrayan eğimli alanlarda ve yamaçların eteklerinde, sürekli olarak taşkın ve birikmeye uğrayan sahalarda yaygın olup iki grupta incelenmektedir:

a) Alüvyal Topraklar : Araştırma alanında, kıyı şeridi ile akarsu vadi boylarında, yaklaşık 79.000 ha. alan, bu topraklarla kaplıdır. Tarsus ve Silifke yöresindeki alüvyal topraklar 700mm. dolayında yağış alır. Bu kesimlerde eğim %0-5 arasında değişir.

Genel olarak bu toprakların renk, kimyasal ve fiziksel özelliklerini, kaynaklandığı ana materyalin niteliği geniş ölçüde

tayin etmektedir. Örnek olarak terra-rossa'lardan kaynaklanan alüvyal topraklar kırmızımsı, neojen çökellerinden kaynaklananlar ise beyazımsı renkte, milli, killi ve kireçlidir. Taşkın ve millenmeye uğramayan eski alüvyonlar üzerinde sığ da olsa bir A horizonu meydana gelmektedir (ATALAY, 1987).

Göllerin çevresinde ve bazı polye tabanlarında taban suyu seviyesinin yüksekliğine bağlı olarak organik madde bakımından zengin, ağır bünyeli ve asit reaksiyon gösteren hidromorfik alüviyal topraklar da bulunmaktadır (ATALAY, 1987).

Alüvyal topraklarda yapı, taşındığı toprak kuşağına ve birikinti maddelerinin tümüne göre belirlenir. Araştırma alanında, yüksek kesimlerde genellikle kireçtaşı yaygındır. Bu nedenle kıyı kuşağında ve akarsu vadi boylarında bulunan bütün Alüviyal topraklar kireçlidir. Denize yakın kesimlerdeki Alüviyal topraklarda, drenaj yetersiz ya da bozuktur. Bozuk drenaja bağlı olarak tuzluluk sorunu ortaya çıkmaktadır.

b) Kolüvyal Topraklar : Araştırma alanında, dağlık ve tepelik alanlardaki eteklerle dar vadi tabanlarında küçük akıntılarla sürüklenmiş birikintiler bu toprakları oluşturmaktadır. Yaklaşık 48.000 ha. alan kaplayan bu topraklar, genç topraklardandır. İyi oluşmuş değildir. Oluşumunda organik madde birikimleri ve ayrışmanın etkisi büyüktür. Toprak katlarının belirsizliği nedeniyle, üzerinde yer aldıkları ana maddenin özelliklerini net olarak yansıtırlar. Araştırma alanındaki bu topraklar, yumuşak kireç, sert kireçtaşı, şistler, serpantinler ya da bunlardan oluşmuş ana toprak gövdelerinden taşınmıştır. Taşındıkları ana toprağa göre, kireçli-kireçsiz, ince ya da kaba yapılı olabilirler.

4.1.2.3. İntrazonal Topraklar

Araştırma alanının büyük bir bölümünün arızalı, eğimi fazla olması ve bu alanlarda doğal bitki örtüsünün yer yer tahrip edilmesi, toprakların devamlı olarak aşınmasına ve sonuçta ana materyalin etkisinin kuvvetle hissedildiği toprakların oluşmasına neden olmuştur. Başka bir ifade ile, bu alanlarda ana materyalin fiziksel ve kimyasal etkileri toprak üzerinde kuvvetle hissedilmektedir. Öte yandan, topoğrafyanın da kontrol ettiği drenaj şartlarına bağlı olarak asit, tuzlu, alkali özellikte topraklar kendini göstermiştir. Araştırma alanındaki intrazonal topraklar, iki gruptan oluşmaktadır.

a) Rendzinalar : Araştırma alanında, genellikle , Miyosen yaşlı yumuşak kireçtaşı ve marnlar üzerinde, Mut-Ermenek havzasında yer yer görülmektedir. Yılda ortalama 500-750mm. yağış alan kesimlerde, yaklaşık 51.000 ha. alan kaplayan bu topraklar, yarı olgun topraklar grubuna girer. Üst toprağın oluşumu zayıftır. Bu tabakada hafif kireç yıkanması görülür. Sıcak yaz dönemindeki hızlı ayrışmaya bağlı olarak, organik madde oranı da düşüktür. Derinliği 10-50cm. arasında değişir. İyi oluşmuş alt toprak tabakasında yer yer kireçtaşı parçaları ve kırıntıları bulunur.

b) Hidromorfik Topraklar : Araştırma alanında, Erdemli kıyı kesiminde yeraltısuyu seviyesinin yükselmesi sonucunda yılın büyük bir bölümünde su ile doygun halde bulunan, su seviyesinin alçalıp yükselmesine bağlı olarak renk lekeleri gösteren ve genellikle gley horizonuna sahip olan iç kısımlarda asit, kıyı kesiminde tuzlu olan hidromorfik topraklar yaygındır (ATALAY, 1987).

4.1.3. Yüzey ve Yeraltı Suları

Araştırma alanı yüzey suları bakımından oldukça zengin olan Doğu Akdeniz Havzası'nda bulunmaktadır. Havzadaki en büyük akarsular batıdaki Göksu ve doğudaki Tarsus Çayı'dır. Bu akarsular, çaylar ve küçük dereler ile beslenmektedir. Havzada önemli sayılabilecek doğal göl yoktur. İl yeraltı suları açısından da zengin bir potansiyele sahiptir.

4.1.3.1. Göller

İçel İli'nde Akdeniz kıyısındaki birkaç set gölünden başka önemli doğal göl yoktur. Göksu Deltası'nda bulunan Akgöl (744km^2) ve Keklik Gölü (120km^2) ile Paradeniz Gölü bunların başlıcalarıdır. Gülnar'ın Hortu Köyü'nde kille kaplı çöküntü çanaklarının su ile dolmasından oluşmuş Aygırgöl, Kamışlıgöl ve Uzungöl vardır. Tarsus Çayı'nın denize döküldüğü yerde de bir set gölü durumunda olan Aynaz Bataklığı oluşmuştur. Ancak daha sonra yapılan *Eucalyptus camaldulensis* (Okaliptus) ağaçlandırma çalışmaları ile bu bataklık kurutulmuştur

Bütün bu göller, bir noktasından denizle bağlantılı, önleri kum ve çakıl yığınlarıyla kapanmış, deniz girintileri şeklinde lagün gölleridir. Denizle bağlantılı olduklarından suları tuzludur. Bu

göllerde özellikle balık potansiyeli oldukça yüksektir.

İl'de yalnız Tarsus Çayı üzerindeki Kadıncık I, Kadıncık II ve Berdan Baraj Gölleri, araştırma alanındaki yapay gölleri oluşturmaktadır.

4.1.3.2. Akarsular

Araştırma alanı bütünüyle Doğu Akdeniz Havzası'nda yer alır. Batı ve Orta Toros Dağları'nın sarp ve eğimli yüksek kesimlerini kaplayan il toprakları, Akdeniz'den gelen yağmur yüklü bulutlara açık olduğundan, fazla yağış alır. İlde, yeryüzü şekillerinin ana çatısını oluşturan dağlar ve platoların bazı bölümleri orman örtüsünden yoksundur. Bu nedenle akarsuların su rejimleri, genellikle düzensizdir. Yüksek oranda mil taşımalarına karşın akarsular, iyi nitelikli sulama suyu özellikleri göstermektedir (TOPRAKSU, 1974).

Araştırma alanı, dik-sarp eğimli yüksek arazilerden oluşan Doğu Akdeniz havzası içinde bulunan sık bir akarsu şebekesine sahiptir. Dik eğim, seyrek orman örtüsü ve yüksek yağış dolayısıyla yüzey akışı fazladır. Sular iyi nitelikli sulama suyu olup yalnız, yüksek oranda mil içerebilmektedir. Havzanın en büyük iki akarsuyu Göksu ve Tarsus Çayı dışında akışlar kısa ve yataklar eğimlidir. Dar vadilerden akarlar ve çoğunlukla yatak boyunca alüvyal taban oluşturmazlar. Yalnız, kıyıya ulaştıkları yerlerde birikinti ovaları meydana gelmiştir.

Araştırma alanındaki en büyük akarsu olan Göksu (268km.), iki kol halinde Orta Toroslar'dan doğar. Güney kolu Geyik Dağları'ndan, diğer kol ise Haydar Dağları'ndan kaynaklanır. Bu iki kol Mut ilçesinin güneyinde birleştikten sonra Göksu adını alır. Tahtalı, Akdağ, Kızıldağ sırasının kuzey bölümüyle Taşkent-Mut arasındaki sıradağların güney bölümünün sularını toplayan Gökdere, Mut yakınında kuzeyden gelen ve Mut, Bucakışla Hadim dolaylarının sularını toplayan Gökçay'la birleşerek güneydoğu doğrultusunda akar; Silifke'de genişçe bir alüviyal birikinti ovası oluşturarak Akdeniz'e ulaşır. Bu arada Büyük Eğri Dağ ve Çamlı Dağ arasının sularını toplayan Kurt Çayı ve daha birçok dere, Göksu'ya katılır. Göksu'nun Karacahacılı'da ortalama akışı 118m^3/sn.'dir. En yüksek akışı 1679m^3/sn., en düşük akış 26 m^3/sn.'dir. Güney kolu olan Gökdere'nin Kırkyalan'da ölçülen ortalama akışı 69 m^3/sn.'dir. Gökçay'ın Selamlı'da ölçülen ortalama akışı ise 41m^3/sn.'dir.

Tarsus Çayı, Bolkar Dağları'nın Deynek Köyü doğusunda kalan kesiminin sularını toplar. Deynek kuzeyinden doğuya akan Pamukdere, Gülek Boğazı'ndan akan Yeşiloluk Deresi ve arada kalan Kadıncık Deresi başlıca kollardır. Tarsus Çayı'nın Muhat Köprüsü'nde ölçülen ortalama akışı 40m^3/sn.'dir. En yüksek akış 1222m^3/sn., en düşük akış yaklaşık 10m^3/sn.'dir.

Göksu ve Tarsus Çayı dışında, 38m^3/sn.'lik ortalama akışla diğer önemli sayılabilecek bir akarsu olan Anamur (Dragon) Çayı yaklaşık 35km uzunluğu ile Torosların eteklerinden Çatalayak, Yellice ve Kızcağız Tepeleri'nden bir yeraltı nehri olarak doğar (ANONYMOUS, 1994). Anamur'la Deliktaş arasındaki kesimin sularını toplar ve Kaş, Maşat ve Gökçe Dereleri ile birleşerek derin bir yatak içinden Akdeniz'e dökülür. En yüksek akışı 478m^3/sn., en düşük akışıysa yaklaşık 3m^3/sn.'dir.

Sakaryayla Dağı ile Güzeloluk arasının sularını toplayan Lamas Çayı ise Erdemli batısında denize ulaşır. Ortalama akışı 10m^3/sn.'dir.

Gazipaşa'da denize ulaşan ve genişçe bir alüviyal ova oluşturan Bıçkıcı Deresi ise 5m^3/sn.'lik ortalama akış değerine sahip bir diğer akarsudur.

Arsanköy'den gelen ve Mersin'de denize ulaşan Arslanköy (Efrenk) Deresi 3m^3/sn., Mersin doğusundaki Deliçay ise 3.2m^3/sn.'lik akışa sahiptir.

Bunların dışında, Mersin-Silifke arasında Karaoğlan, Karakız, Kargıncık, Alata, Körsarnıç, Sultanlı Dereleri; Silifke'den batıya doğru Kızılyokuş, Değirmen, Bozyazı, Kaladıran, Delice ve Sedre Dereleri başlıca derelerdir.

Araştırma alanındaki akarsulara ilişkin akış ölçümleri Çizelge 2'de verilmiştir.

Çizelge 2. Araştırma Alanı Akarsuları Akış Ölçümleri (TOPRAKSU, 1974).

AKARSU	ÖLÇÜM YERİ	AKIŞ (m3/sn)		
		En Yüksek	En Düşük	Ortalama
Anamur Çayı	Alaköprü	478	2.4	38.1
Aksıfat Çayı	Sanaydın	28	1.1	4.2
Bıçkıcı Suyu	Mırıklar	270	kuru	4.9
Deliçay	P.Karaağaç	330	kuru	3.2
Efrenk Deresi	Hamzabeyli	110	0.1	3.1
Göksu	Kırkyalan	960	10.8	69.8
Göksu	Selamlı	437	15.3	41.3
Göksu	Karacahacılı	1679	26	118.5
Lamas Çayı	Kızılgeçit	61	3.5	10
Pamuk Deresi	Keşbükü	145	2	14.3
Tarsus Çayı	Muhat Köprüsü	1222	9.3	40.5

4.1.3.3. Yeraltı Suları

Erdemli-Tarsus arasında kalan alüvyal ova ile Kızılburun doğusundaki küçük alüvyal alan "iyi" verimli (özgüldebi 2lt/sn/m'den fazla) yeraltı suyuna sahiptir.

Anamur, Silifke ve Ovacık alüviyalleriyle bu arada kalan Üst Kretase kalker ve marnları "orta' verimli (özgüldebi 2-0.5lt/sn/m) yeraltı suyu içerir. Bunların dışında kalan yüksek araziler yeraltı suyu içermez; varsa "pek zayıf" verimlidir (özgül debi 0.1lt/sn/m). Yalnız Ermenek'ten güneydoğu ve kuzeybatıya uzanan yüksek düzlerde (Eosen flişi ve kalker) "zayıf" verimli (özgüldebi 0.5-0.1lt/sn/m) bölgesel yeraltı suyu bulunur.

Araştırma alanının, deniz seviyesine yakınlığı ve dağ eteklerinden kıyıya doğru alçalan toprağın, alt tabakasının kumlu oluşu nedeniyle, yeraltı suyu yeteri kadar mevcuttur. Yaz mevsiminin kurak geçtiği yıllarda ve akarsulardan yararlanılamayan yerlerde, yeraltı sularından faydalanılmaktadır.

4.1.4. İklim

Araştırma alanında iklim özellikleri yörelere göre farklılık göstermektedir. Kıyı şeridinde Akdeniz İklimi, iç kesimlerde ise Karasal İklim hakimdir. Buna bağlı olarak, İçel'in kıyı kesimlerinde yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı iken, ilin yüksek kesimlerinde yazları serin ve kurak, kışları soğuk ve kar yağışlıdır.

Araştırma alanında sıcaklık, yağış, nisbi nem dikkate alınarak yapılan değerlendirmelerde aşağıda belirtilen iklim bölgeleri ortaya çıkmaktadır (ERİNÇ, 1969);

1. Sıcak ve Yarınemli İklim (Akdeniz İklimi) : Anamur batısından itibaren araştırma alanının Akdeniz'e bakan 1.000m. yüksekliğe kadar olan alanlarda hüküm sürmektedir. Yıllık ortalama sıcaklık 15 °C'nin üstündedir. Don olayı nadiren meydana gelmekte, yüksek kesimlerde ancak yılda bir kaç gün donlu geçmekte, yaz ile kış arasındaki sıcaklık farkı ise 8-10 °C dolayında olmaktadır. Yaz döneminde nisbi nem çok fazladır. Yazın su açığı kışın su fazlası mevcuttur. Yıllık ortalama yağış miktarı 1.000m.'nin üzerindedir. Yaz kurak geçmesine rağmen nisbi nemin fazlalığından dolayı buharlaşma yüksek değildir.

2. Soğuk ve Nemli İklim (Akdeniz Dağ İklimi) : Özellikle Toroslar'ın Akdeniz'e bakan 1.000-2.000m. arasındaki yüksek

kesimlerinde hüküm sürmektedir. Yıllık ortalama sıcaklık 12-16 °C arasında, yaz ile kış arasındaki sıcaklık farkı 20-23 °C, günlük sıcaklık farkı 10-15 °C dolayında, yıllık ortalama yağış 1.000mm.'nin üzerindedir. Kış döneminde kar yağışı etkin, karla örtülü gün sayısı ortalama bir aydan fazla-kış döneminde su fazlası mevcut, yaz döneminde ise azdır. Yaz döneminde zaman zaman sis oluşmaktadır.

3. Yazı Sıcak, Kışı Soğuk, Yarı Nemli İklim (Akdeniz Geçiş İklimi) : Akdeniz ardında, Mut havzasında hüküm sürmektedir. Bölgenin alçak kesimlerinde yazlar daha sıcak, kışlar daha soğuktur. Ortalama sıcaklık18-22°C , yaz ile kış arasındaki sıcaklık farkı 23°C , günlük sıcaklık farkı 10-15°C dolayındadır. Yıllık ortalama yağış 400-600mm. arasında olup, yazın Akdeniz'e nazaran daha fazla su sıkıntısı mevcuttur.

Araştırma alanı genelinde, biyoklimatik kuşaklar ile özellikle yayla kullanımlarının yoğun olduğu yaz mevsimi biyoklimatik konfor süreleri haritaları Şekil 6 ve 7'de verilmiştir.

ALTUNKASA (1987)'ya göre, araştırma alanında biyoklimatik açıdan farklı karakter gösteren 4 kuşak görülmektedir. Bunlar;

1. Güneş ışınımına veya sıcaklığa en az, gölge ve rüzgara en fazla gereksinim duyulan ve araştırma alanının 200-250m.'ye kadar olan kıyı ve ova kesimini tamamıyla bünyesinde bulunduran Sıcak Kuşak (Mut sıcak kuşak ile ılıman kuşak arasında fakat ılıman kuşağın özelliklerini daha fazla içeren bir geçiş bölgesi durumundadır),

2. Güneş ışınımına veya sıcaklığa az, gölge ve rüzgara fazla gereksinim gereksinim duyulan ve araştırma alanında, eşik alanların genelde 200-250m. yükseklikten sonraki kısmını bünyesine alarak dağlık alanların 500-600m. yükseklikteki kesimlerine kadar devam eden Ilıman Kuşak,

3. Güneş ışınımına veya sıcaklığa fazla, gölge ve rüzgara az gereksinim duyulan ve araştırma alanının 500-1.000m. yükseltiler arasında kalan kesimlerine kadar devam eden Serin Kuşak,

4. Güneş ışınımına veya sıcaklığa en fazla, gölge ve rüzgara az gereksinim duyulan ve araştırma alanının 1.000m. yükseklikten sonraki kesimlerini kapsayan Soğuk Kuşaktır.

Araştırma alanının detaylı meteorolojik özelliklerinin

İÇEL İLİ YAYLA YERLEŞİMLERİ

BİYOKLİMATİK KUŞAKLAR HARİTASI

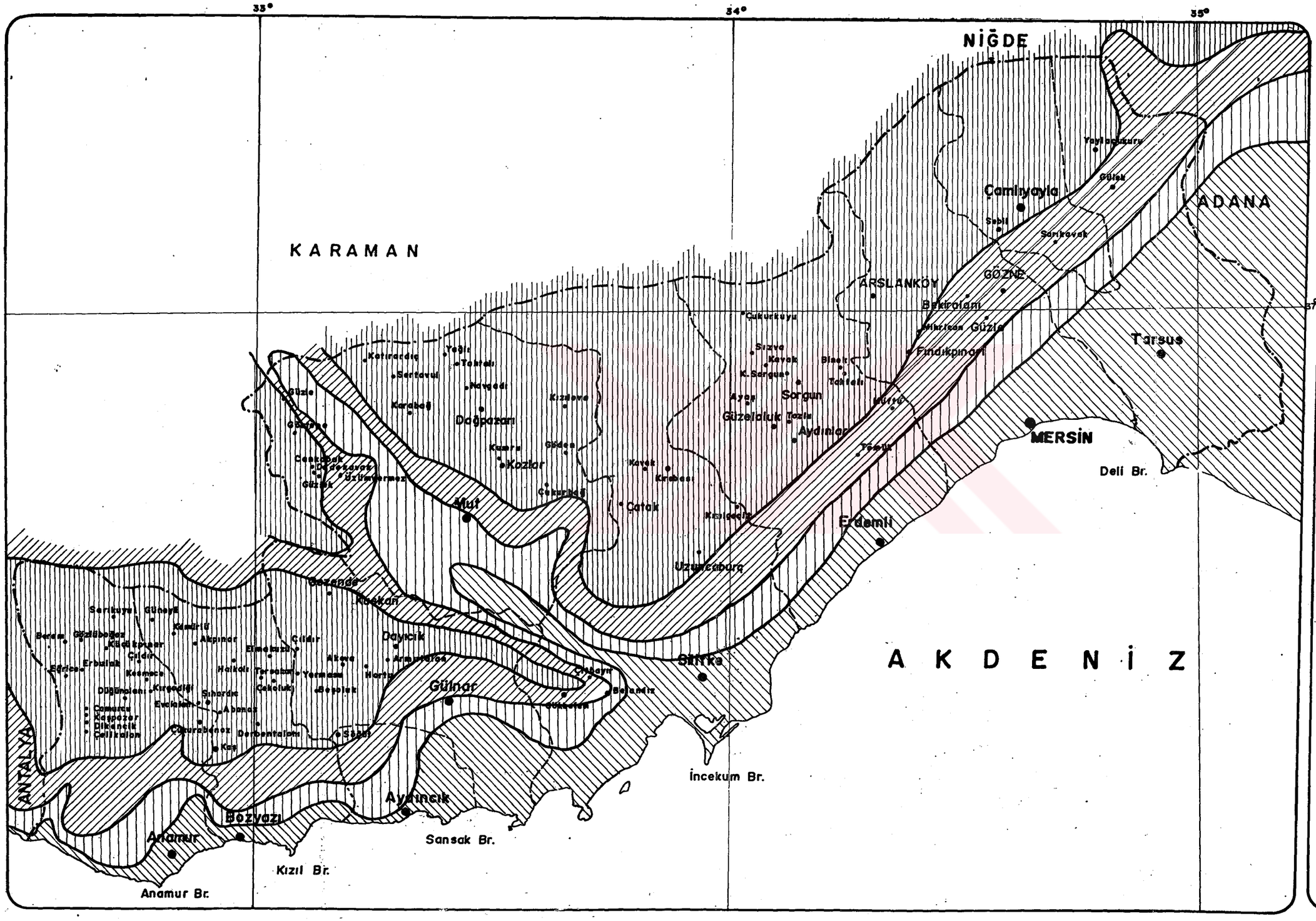

Sıcak Kuşak

Ilıman Kuşak

Serin Kuşak

Soğuk Kuşak

K

ŞEKİL 6

ÖLÇEK: 1/750.000

KAYNAK: Altunkasa (1987) dan Değiştirilerek

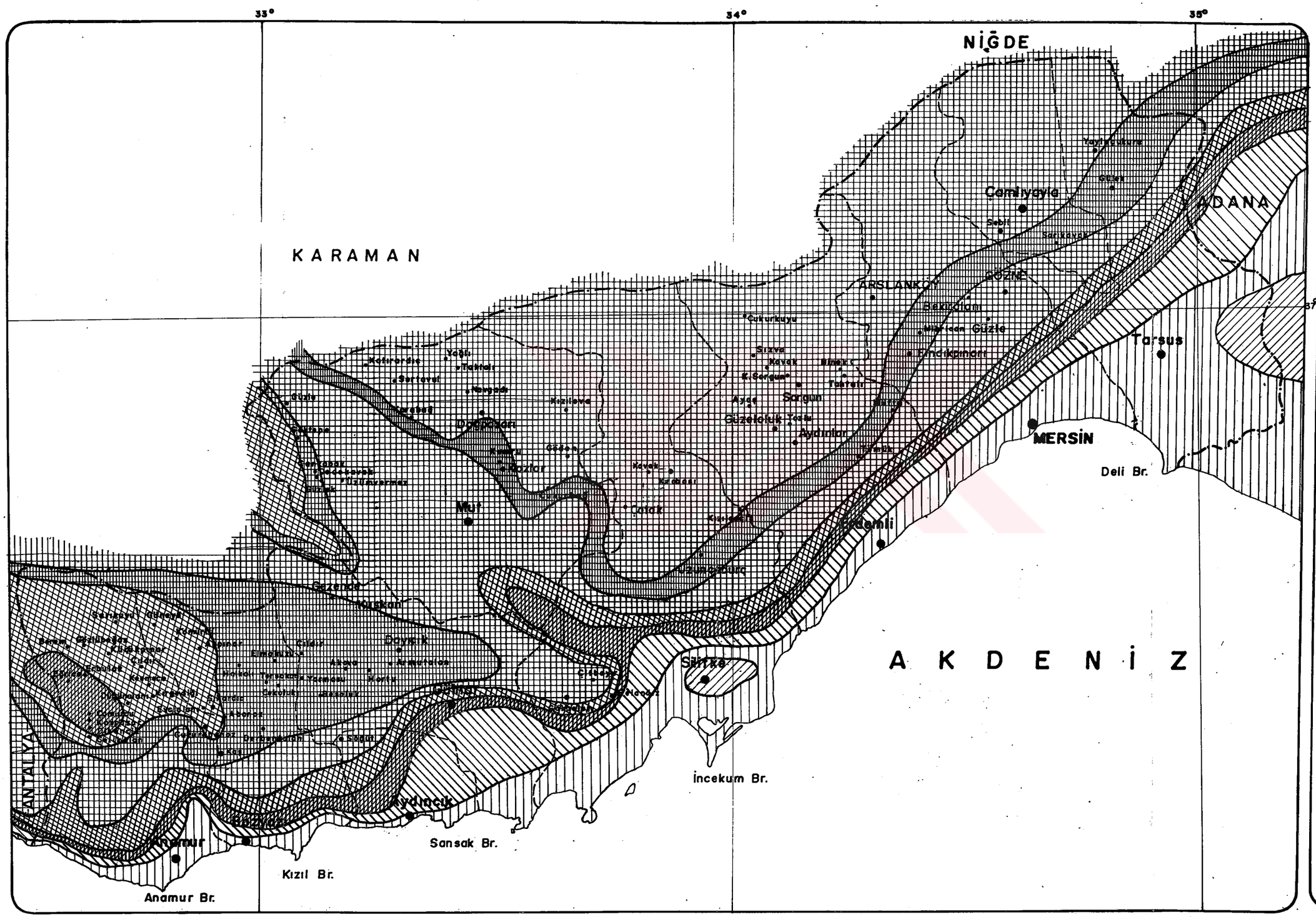

İÇEL İLİ YAYLA YERLEŞİMLERİ

YAZ MEVSİMİ BİYOKLİMATİK KONFOR KUŞAKLARI HARİTASI

- 0 – 100 Saat
- 100 – 200 Saat
- 200 – 300 Saat
- 300 – 400 Saat
- 400 – 500 Saat
- 500 – 1000 Saat
- 1000 Saat ve daha fazla

ŞEKİL 7

ÖLÇEK: 1/750.000

KAYNAK: Altunkasa (1987) dan Değiştirilerek

belirlenebilmesi amacıyla mevcut meteoroloji istasyonlarının uzun yıllar rasat sonuçları değerlendirilmiştir. Değerlendirmelerde araştırmanın amacı gereği dağlık alanlarda yer alan mevcut iki istasyon (Çamalan ve Arslanköy) dışında araştırma alanı içinde olmayan fakat çok yakın konumdaki diğer iki istasyonun (Pozantı ve Ermenek) rasat sonuçları kullanılmıştır. Diğer yandan araştırma alanında ovadan dağlık alanlara doğru iklim değişimlerini belirlemek için ova (Silifke) ve eşik alanları (Mut) temsilen iki istasyonun rasat sonuçları da değerlendirilmiştir. Bunlara ilişkin iklim verileri Şekil 8-13'de verilmiştir.

4.1.4.1. Yağış

Araştırma alanında Toros Dağları'nın denize bakan yamaçları bol yağış alır. Yüksek kesimlerde yağışlar kar biçimindedir. Göksu Vadisi Akdeniz İklimi'nin etkisiyle kış aylarında bol yağış almaktadır. Bölgenin orta kesimlerinde yer alan Taşeli Platosu'nda nemli ve ılık rüzgarlar, hemen kıyıda yükselen dağlar yüzünden iç kesimlere giremediğinden bu kesim az yağış alır.

Genel bir değerlendirme yapıldığında araştırma alanında Torosların güneye bakan kesimlerinde yağışın 500-2.000m. arasında yükseklere doğru artış gösterdiği, ancak yüksek kesimlerde tekrar azaldığı, bu bölümde yağışın daha ziyade güneybatıya bakan kısımlarda fazla olduğu, bunun da Akdeniz'in güneyinde yağış getiren cephelerin güneybatıdan kuzeydoğuya doğru sokulduğu, iç kısımların ve derin yarılmış vadilerin yağmur bölgesinde kaldığı, ayrıca iç kısımlarda dağların kuzeye bakan yamaçlarının orografik yağışlardan daha fazla pay aldığı ortaya çıkmaktadır.

Merkez ilçe Mersin'nin yıllık yağış ortalaması 617.5mm.'dir. Bu ortalama Anamur'da 1.032,3mm. gibi yüksek bir değere ulaşırken, iç kesimlerde yer alan Mut ilçesinde yıllık yağış ortalaması 418,8mm.'ye kadar düşmektedir.

Bu açıklamaların ışığı altında araştırma alanında yağış etkenliği indisi de dikkate alınarak yapılan değerlendirmede yağış etkenliğine göre birden fazla bölge ayırtedilebilir. ERİNÇ (1969)'in yağış etkinliği açısından tesbit ettiği bölgeler şöyledir ;

I. Çok Nemli Alanlar : Batı Toroslar'da Geyik Dağı ve Aladağlar'ın Akdeniz'e bakan yamaçları,

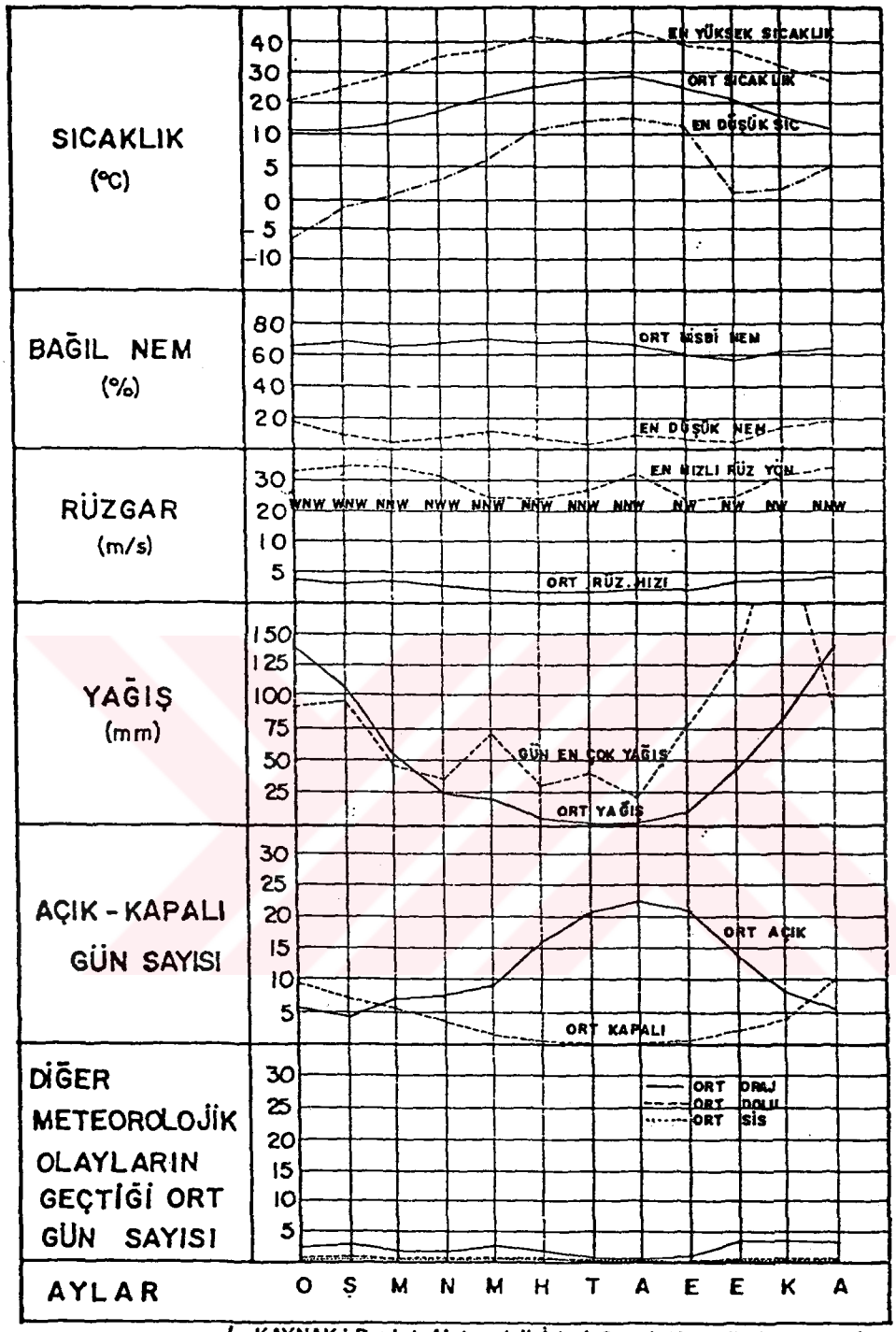

(KAYNAK : Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, 1984)

Şekil 8. Silifke İklim Verileri

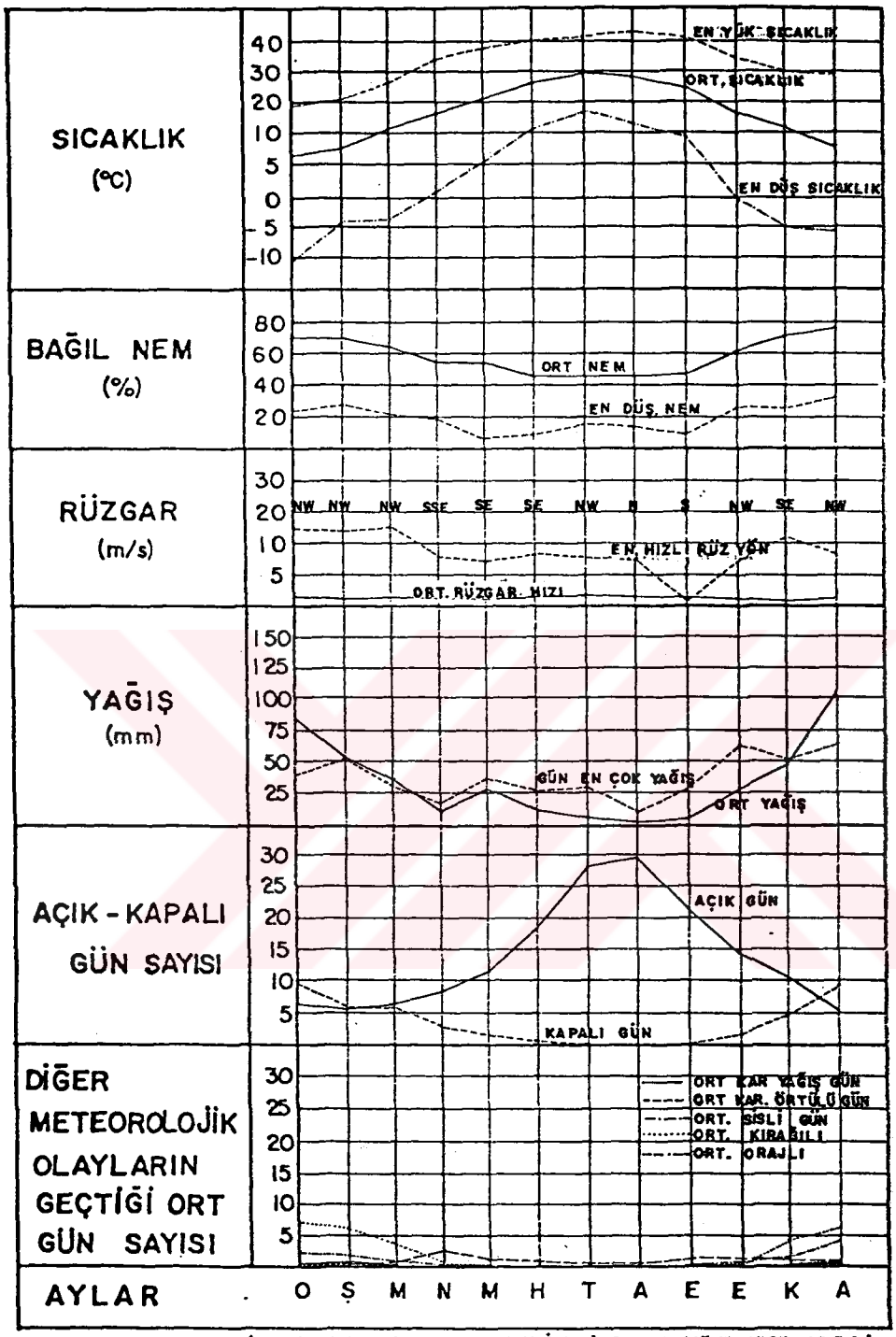

(KAYNAK: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü , 1984)

Şekil 9. **Mut İklim Verileri**

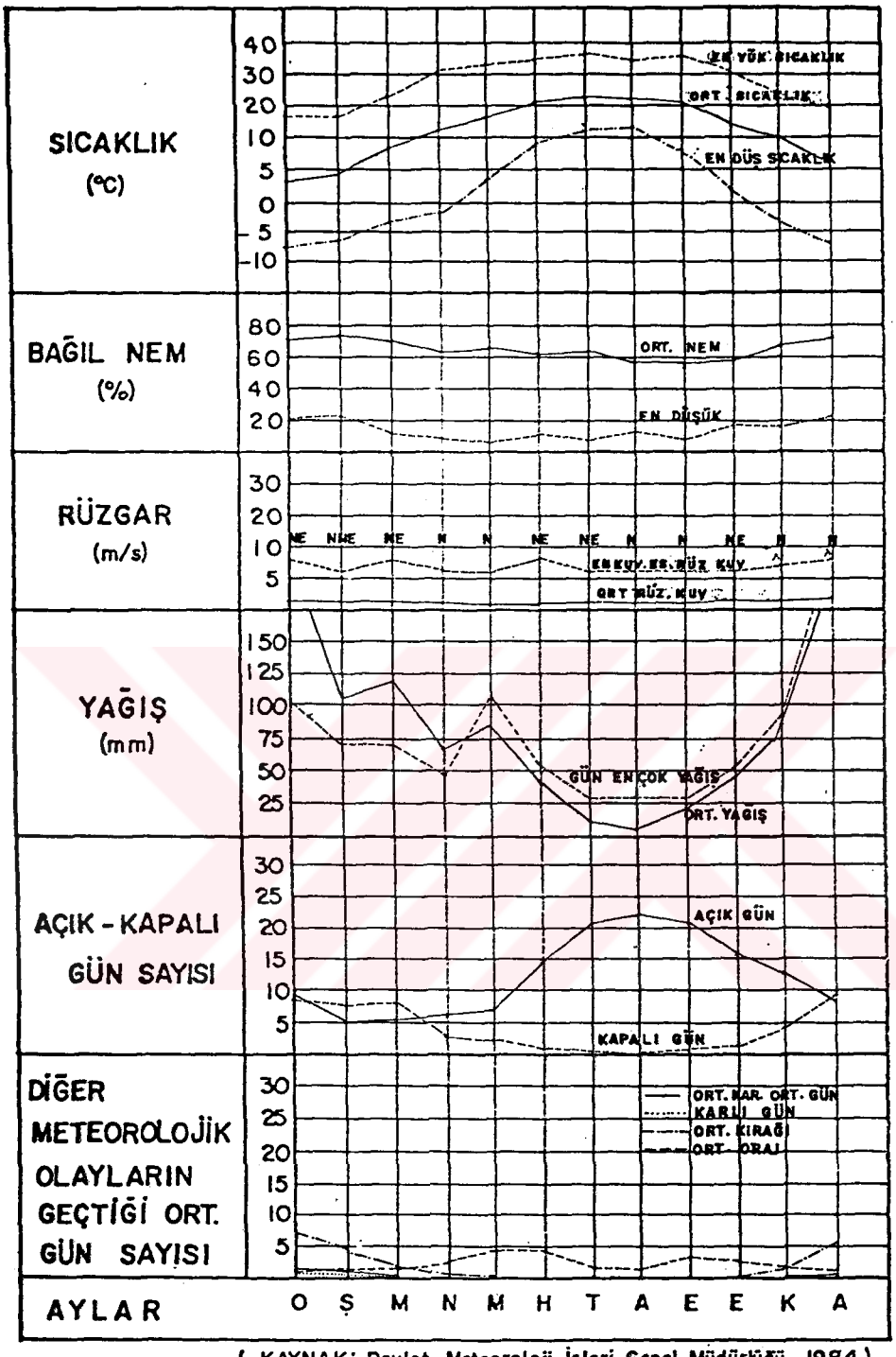

(KAYNAK: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, 1984)

Şekil 10. Çamalan İklim Verileri

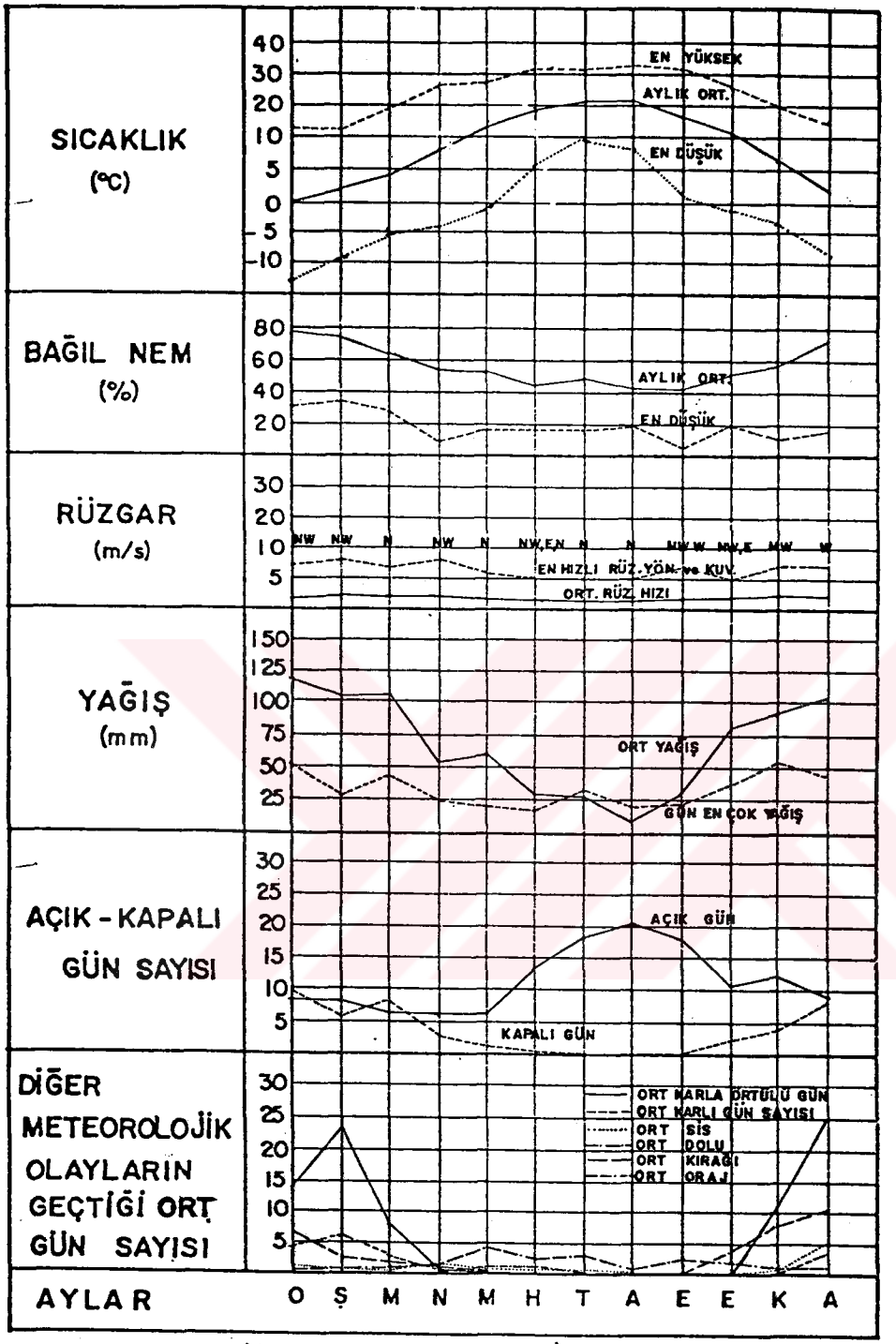

(KAYNAK: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, 1984)

Şekil II. Arslanköy İklim Verileri

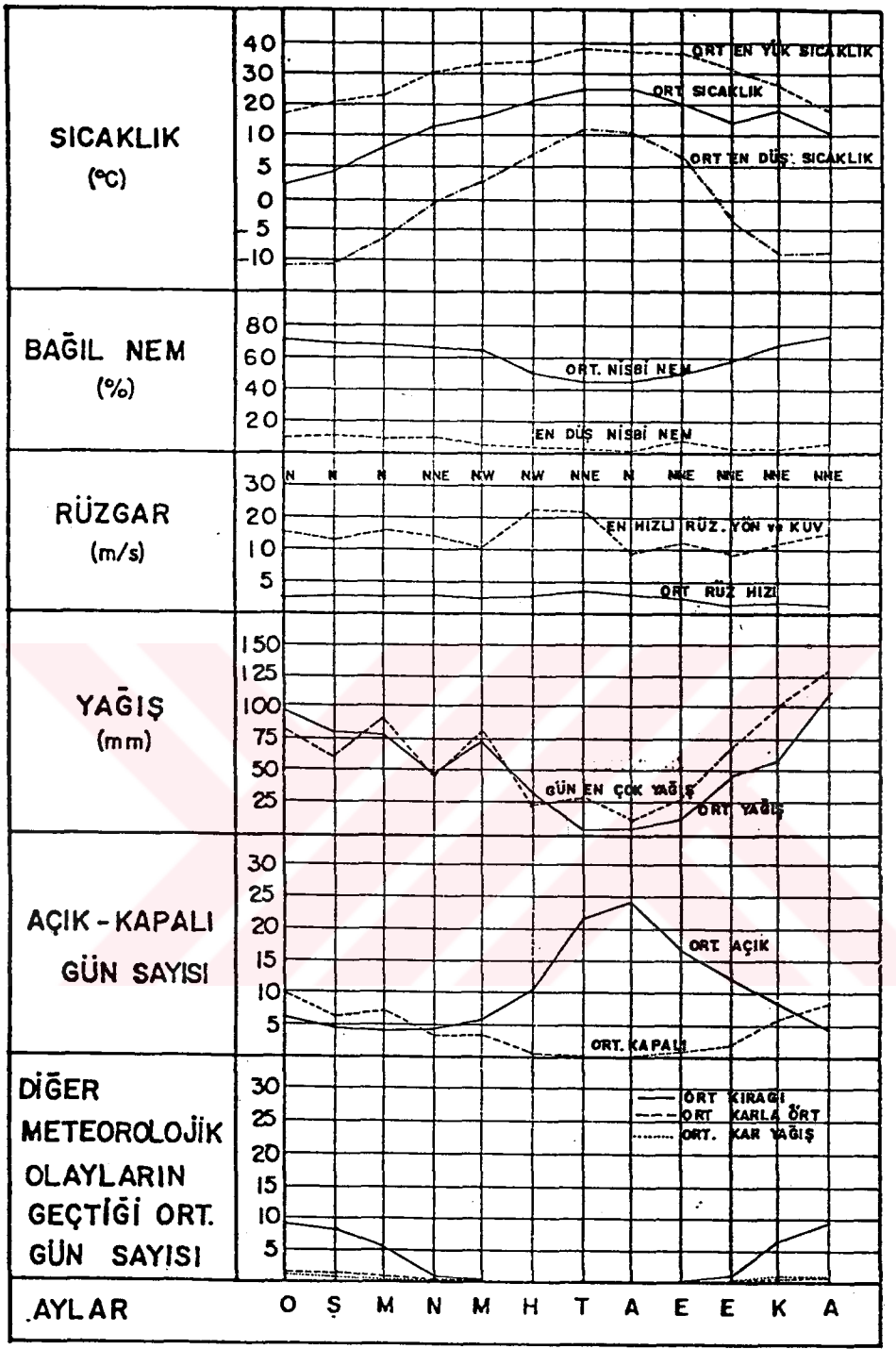

(KAYNAK: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, 1984)

Şekil 12. Pozantı İklim Verileri

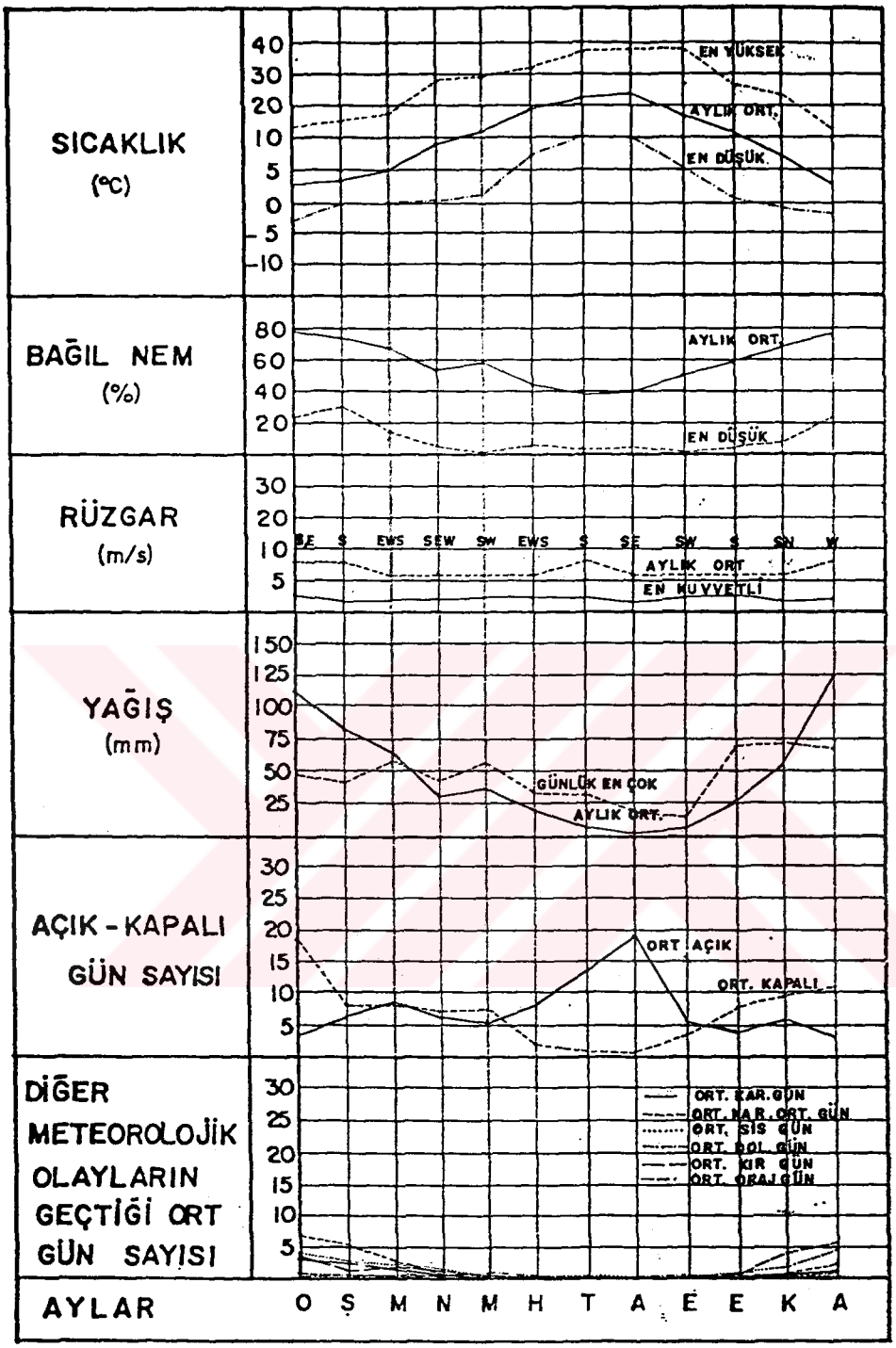

(KAYNAK: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, 1984)

Şekil 13. Ermenek İklim Verileri

II. Nemli Alanlar : Anamur batısından itibaren Toros Dağları'nın Akdeniz'e bakan kesimleri, Bolkar ve Aladağlar'ın güney yamaçları,

III. Yarı Nemli Alanlar : Orta ve Doğu toroslar'ın büyük bir bölümü, özellikle Gülnar-Çamlıyayla arası, Mut havzasının kuzey bölümü.

4.1.4.2. Sıcaklık

Araştırma alanında yıllık sıcaklık ortalaması iklim tipine bağlı olarak, kıyı ova ve dağlık alanlarda farklılık gösterir. Örneğin, yıllık sıcaklık ortalaması kıyı kesiminde yer alan merkez ilçe Mersin'de 18.5°C iken bu değer, daha iç kesimlerde ve eşik alanda yer alan Mut ilçesinde 17.3°C 'dir.

Araştırma alanında 1.000m. yüksekliğe kadar olan Akdeniz'e açık alanlarda yıllık ortalama sıcaklık 14°C'ye kadar düşmekte, iç kesimlerde ise 12°C dolayında olmaktadır. 2.000m. civarında yıllık ortalama sıcaklık 6°C'ye kadar düşmektedir.

Araştırma alanında ortalama yaz sıcaklıkları 0-100 m. arasında 33°C -42°C ,100-500 m. arasında 28°C -32°C , 500-1.000 m. arasında 19°C -25°C , 1.000 m. ve üzerindeki yükseltilerde ise 12°C -18°C dolayarındadır.

Araştırma alanının ortalama kış sıcaklıkları ise 0-100 m. arasında 5°C -8°C ,100-500 m. arasında 2°C -4°C , 500-1.000 m. arasında -2°C -0°C , 1.000 m. ve üzerindeki yükseltilerde ise -15°C'ye kadar düştüğü gözlenmektedir.

4.1.4.3. Rüzgar

Araştırma alanında kış dönemini karakterize eden Ocak ayında bölgede hakim rüzgarlar kuzeybatı-kuzeydoğu yönlerinden esmektedir. Bu rüzgarlardan dolayı soğuk ve sıcak cepheler sık sık yön değiştirmekte ve buna bağlı olarak bir gün içerisinde bile bir alan farklı hava kütlelerinin etki alanı içerisine girmektedir.

Yaz dönemini belirleyen Temmuz ayında ise; iç kesimlerde kuzeybatıdan güneybatıya doğru, Akdeniz'e bakan yerlerde ise, güneybatıdan kuzeydoğuya doğru yönelen bir hava akımının mevcut olduğu ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında Akdeniz kuşağında günlük ısınmadan dolayı gündüzün özellikle öğleden sonra denizden karaya, geceleyin ise karadan denize doğru yerel bir hava akımı bulunmaktadır.

Araştırma alanındaki istasyonlara ait rüzgar rasatları sonuçları her istasyon için aylık rüzgar gülleri haline getirilmiştir. Ancak Ermenek, Arslanköy ve Çamalan'da anemograf aletinin olmaması rüzgar güllerinin iki farklı karakterde ortaya çıkmasına neden olmuştur. Çünkü yalnız Silifke, Mut ve Pozantı'da anemograf aleti kullanılmıştır. Bofor Skalası kullanılan meteoroloji istasyonlarında (Ermenek, Arslanköy ve Çamalan) yalnız etkin ve en hızlı rüzgarların esiş yönleri kaydedildiğinden, söz konusu istasyonlara ait rüzgar gülleri üzerine anemograf kullanan istasyonlarda olduğu gibi ana ve tali yönlerdeki rüzgar özellikleri işlenememiştir. Araştırma alanına ait uzun yıllar ortalamalarına göre hazırlanan rüzgar gülleri Şekil 14-19'da verilmiştir.

4.1.4.4. Bağıl Nem

Araştırma alanında yıllık ortalama bağıl nem %54-71 arasında değişmektedir. Bağıl nem oranı yüksek olan alanlar, Akdeniz sahil kuşağı ile Toroslar'ın Akdeniz'e bakan yamaçlarıdır. Akdeniz ardında ise bağıl nem önemli ölçüde düşmektedir.

Akdeniz sahil kuşağında yıllık ortalama bağıl nem %65-71 arasında seyretmektedir. Toroslar'ın Akdeniz'e bakan yamaçlarında da bağıl nem oldukça yüksek olup bu değer %60'ın üzerindedir.

Yaz döneminde araştırma alanının Akdeniz sahil kuşağındaki bağıl nem miktarının yıllık ortalamaya oranla fazla olduğu görülmektedir. bu durum yaz boyunca Akdeniz'den Toroslar'a doğru gelen nemli hava kütlesi ile ilgilidir.

4.1.4.5. Güneşlenme

ERİNÇ'e (1969) göre, araştırma alanı güneşlenme açısından en yüksek değerleri vermektedir. Bu yapı, bölgenin doğal bitki örtüsünün gelişimi ve dağılımında önemli bir faktör sayılabilir. Çünkü kıyı, ova ve eşik alanlarda yıl boyunca %60 ve üzerinde olan ortalama bağıl nemlilik, kuzeydeki dağların yüksek kesimlerinde bu değerin altına düşebilmektedir. Yine bu kesimlerdeki güneşlenme, hava kütlelerinin soğuması nedeniyle düşük yükseltilerdeki alanlara oranla önemli ölçüde azalmaktadır. Özellikle vejetasyon devresinde bağıl nemin yüksek olması buna paralel olarak güneşlenmenin yüksek, sıcaklığın fazla, yağışların ise ender meydana gelmesi araştırma alanında belirgin bir kuraklık oluşturmaktadır (ALTUNKASA, 1987).

Araştırma alanı mevsimlere göre toplam güneşlenme sürereleri haritaları Şekil 20-23'de verilmiştir.

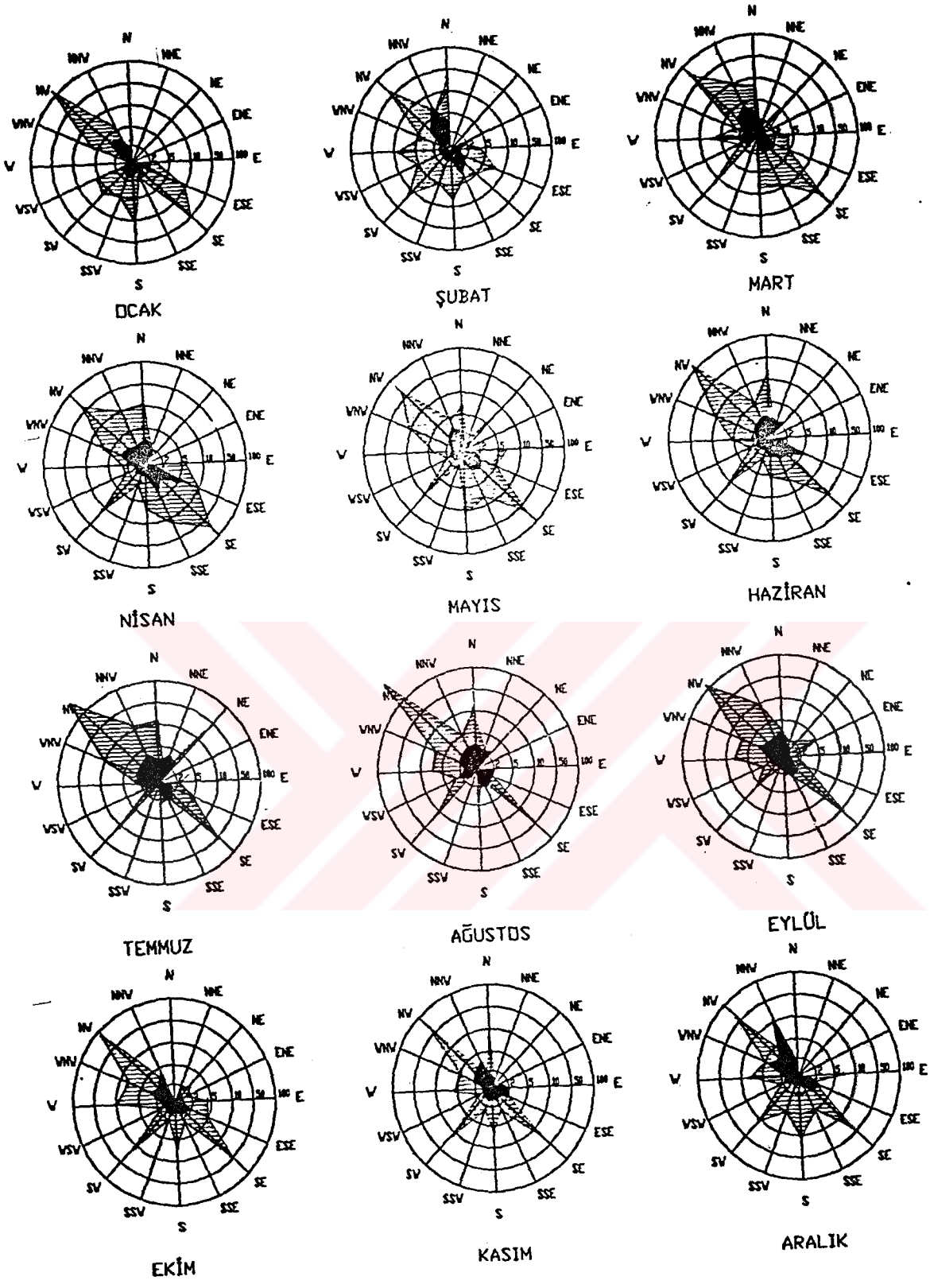

En Çok Esen Rüzgar Yönündeki Ortalama Rüzgar Hızı (m/s)

Maksimum Rüzgar Hızı (m/s)

Şekil 15. Mut Aylık Rüzgar Gülleri

(KAYNAK: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, 1984)

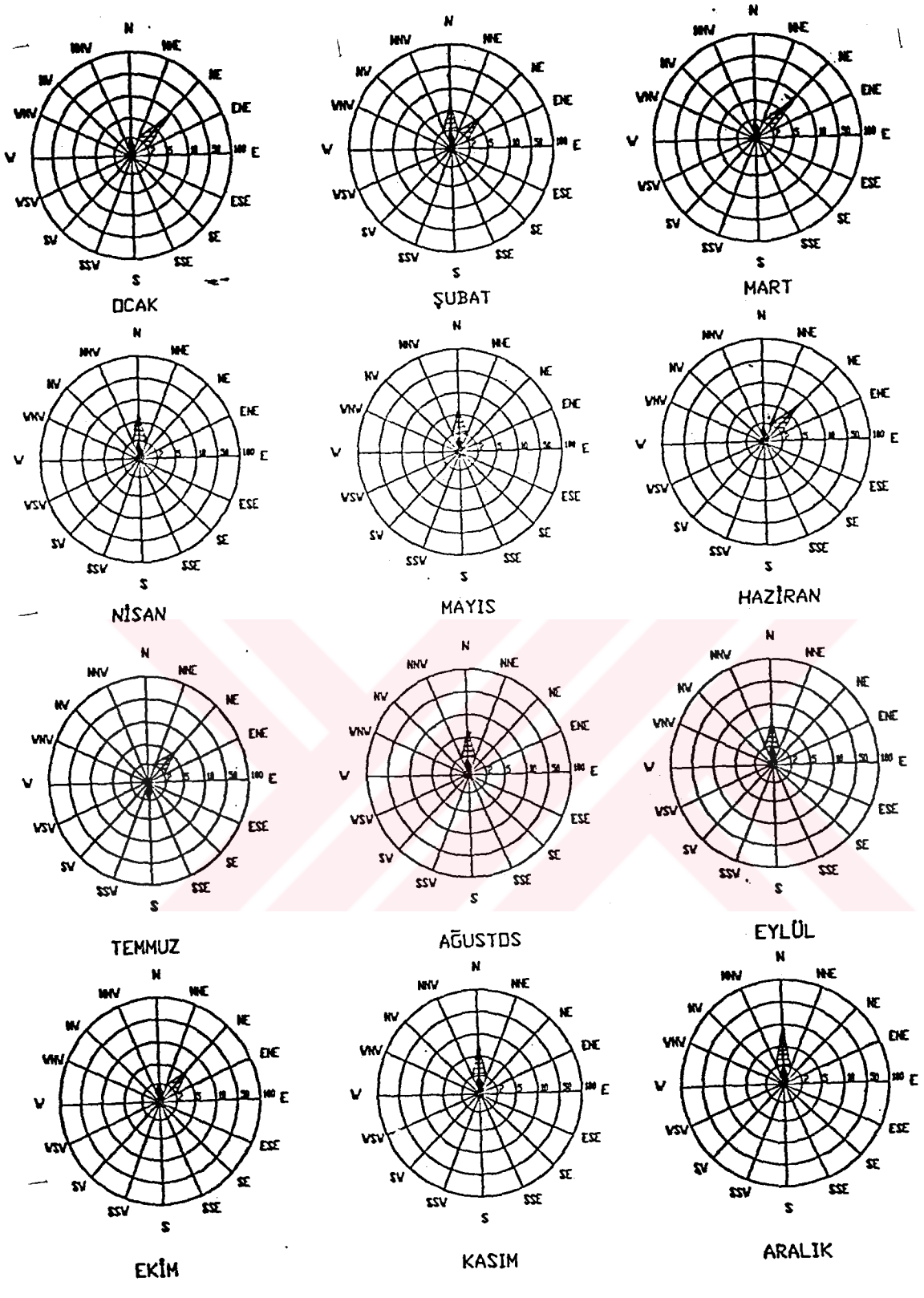

En Çok Esen Rüzgar Yönündeki Ortalama Rüzgar Hızı (m/s)

Maksimum Rüzgar Hızı (m/s)

Şekil 16. Çamalan Aylık Rüzgar Gülleri

(KAYNAK : Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü , 1984)

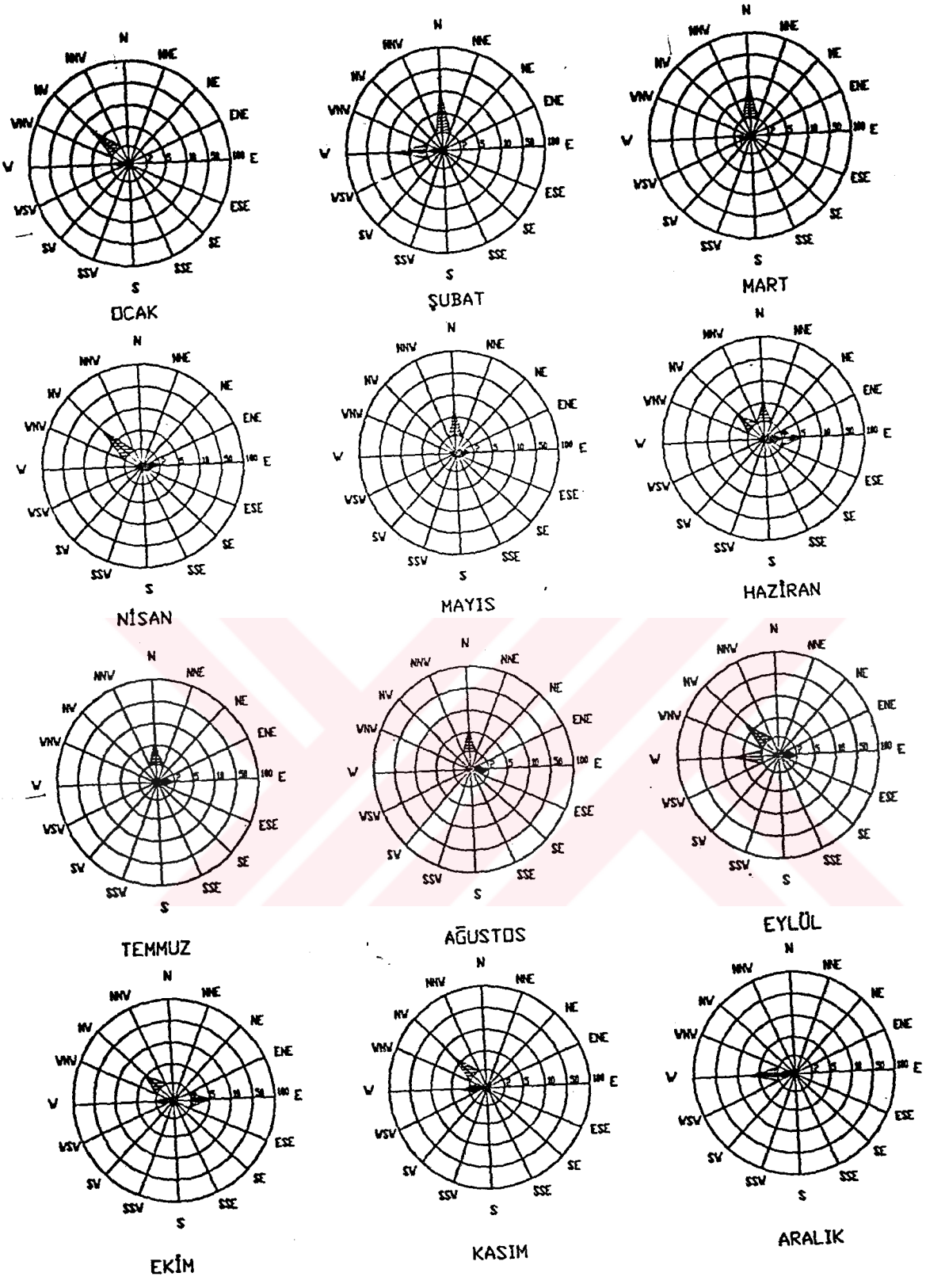

En Çok Esen Rüzgar Yönündeki Ortalama Rüzgar Hızı (m/s)

Maksimum Rüzgar Hızı (m/s)

Şekil 17. Arslanköy Aylık Rüzgar Gülleri

(KAYNAK: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, 1984)

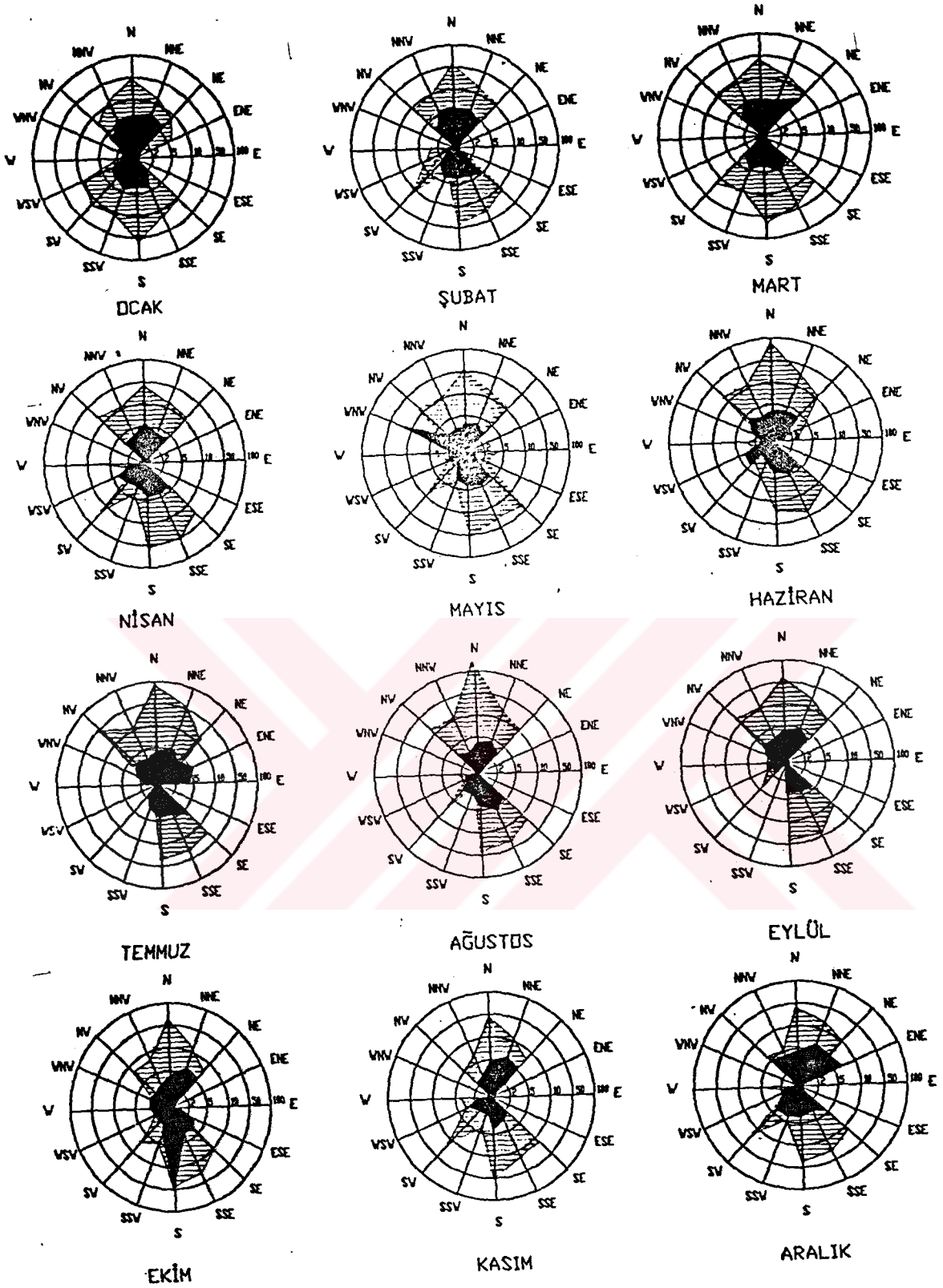

En Çok Esen Rüzgar Yönündeki Ortalama Rüzgar Hızı (m/s)

Maksimum Rüzgar Hızı (m/s)

Şekil 18. Pozantı Aylık Rüzgar Gülleri

(KAYNAK : Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, 1984)

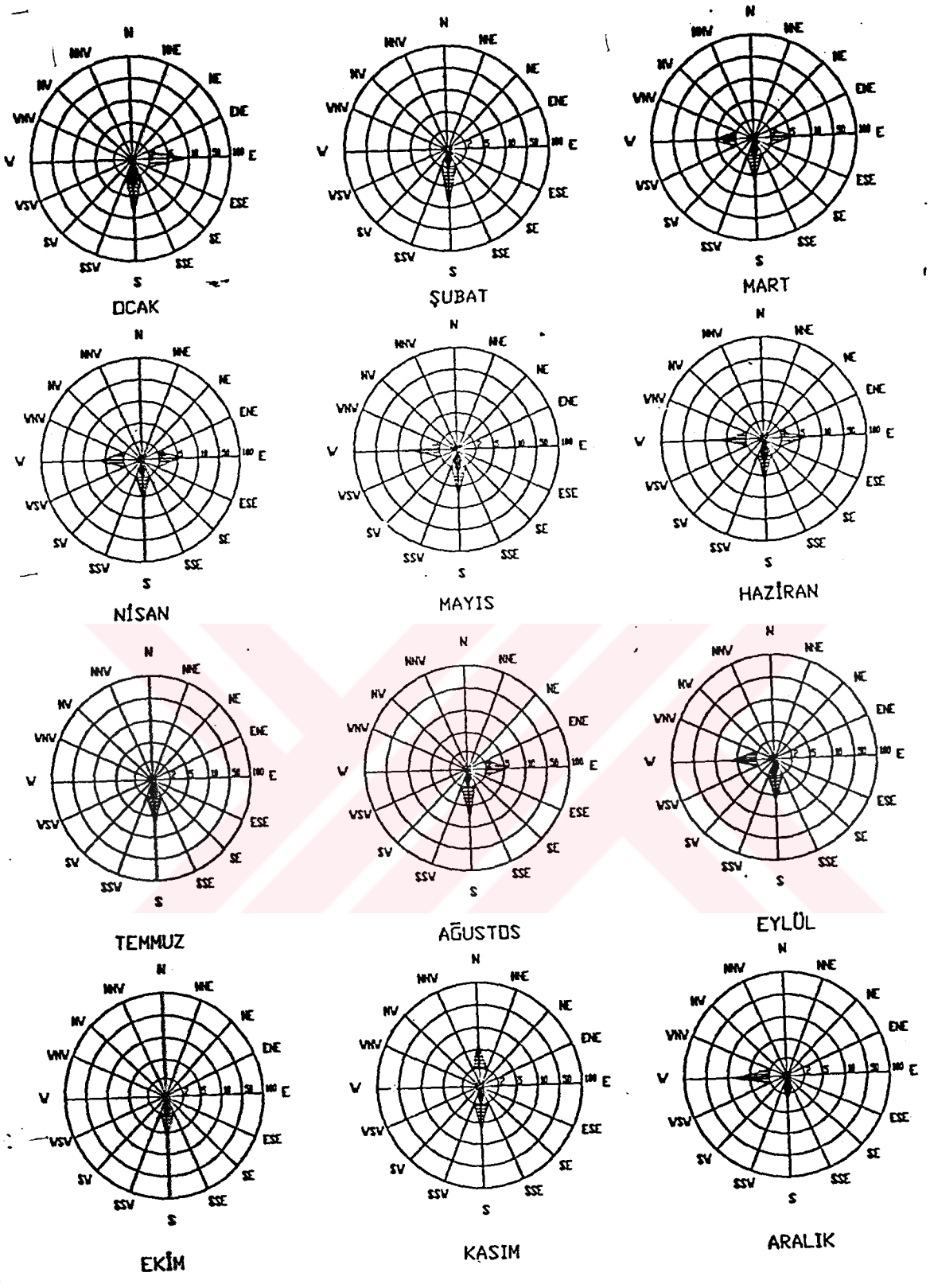

En Çok Esen Rüzgar Yönündeki Ortalama Rüzgar Hızı (m/s)

Maksimum Rüzgar Hızı (m/s)

Şekil 19. Ermenek Aylık Rüzgar Gülleri

(KAYNAK: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, 1984)

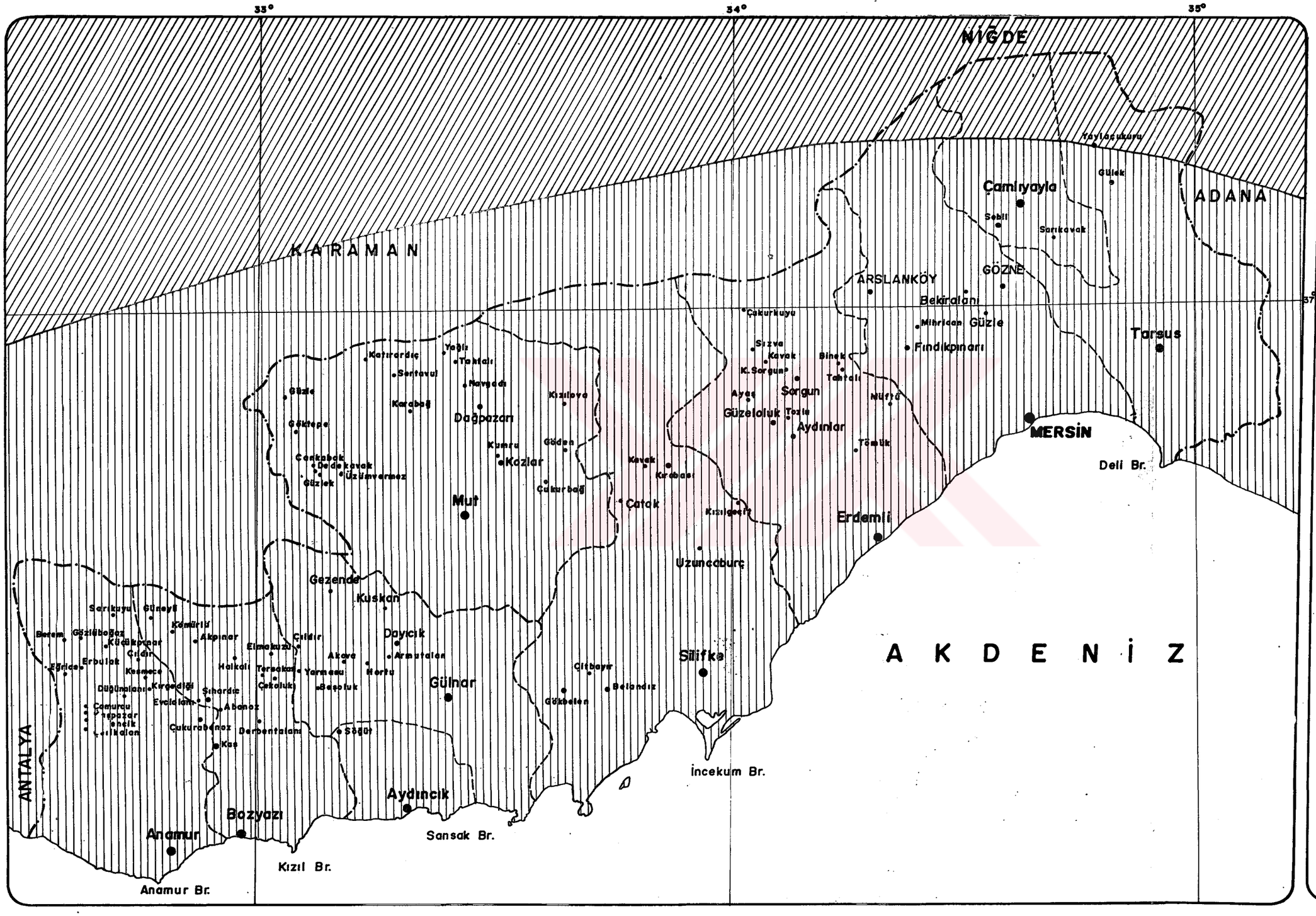

İÇEL İLİ YAYLA YERLEŞİMLERİ

İLKBAHAR MEVSİMİ TOPLAM GÜNEŞLENME SÜRELERİ HARİTASI

650 – 700 Saat

700 – 750 Saat

ŞEKİL 21

ÖLÇEK: 1/750.000

KAYNAK: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü (1984)

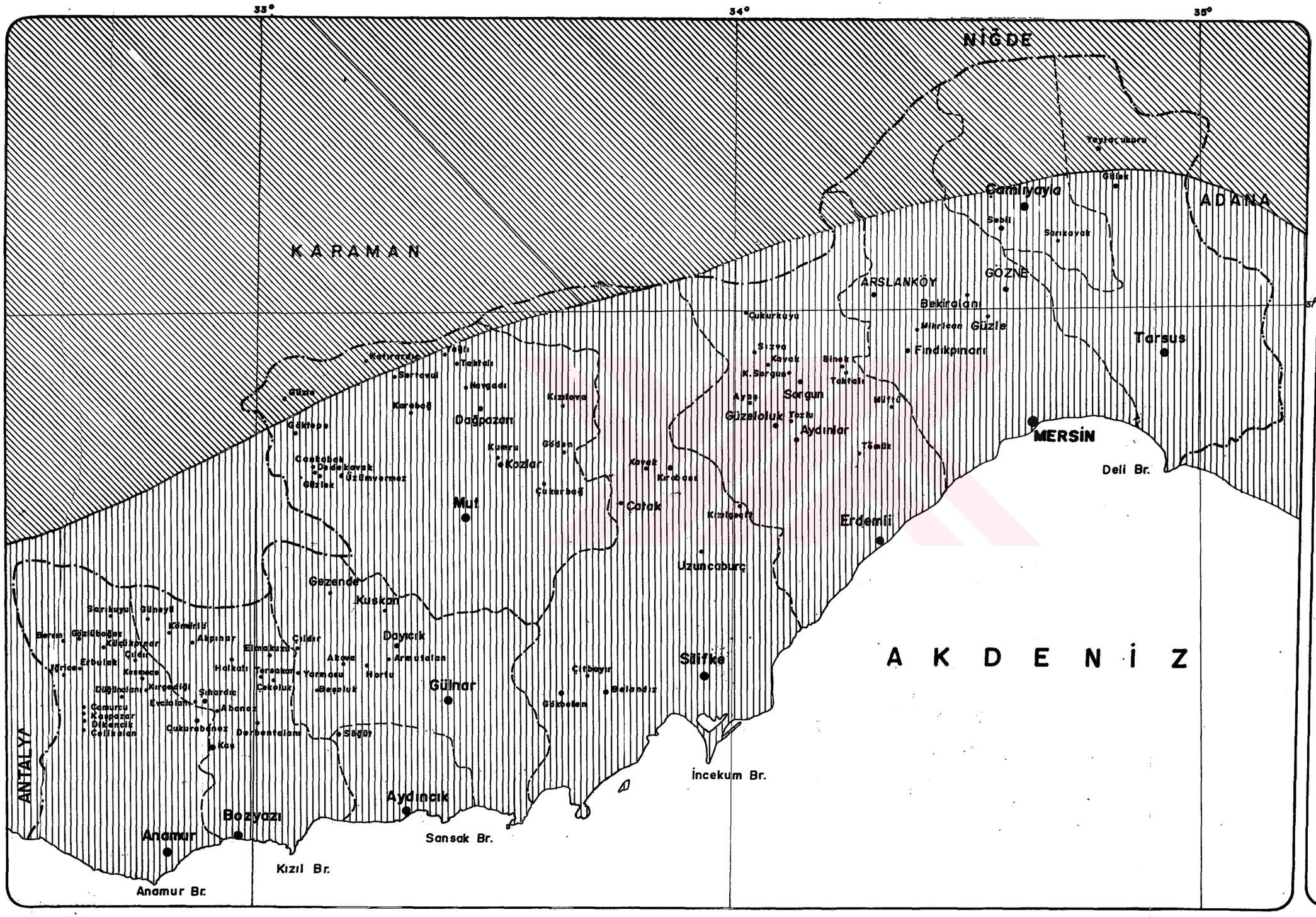

İÇEL İLİ YAYLA YERLEŞİMLERİ

KIŞ MEVSİMİ TOPLAM GÜNEŞLENME SÜRELERİ HARİTASI

350 – 400 Saat

400–450 Saat

K

ŞEKİL 20

ÖLÇEK: 1/750.000

KAYNAK: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü (1984)

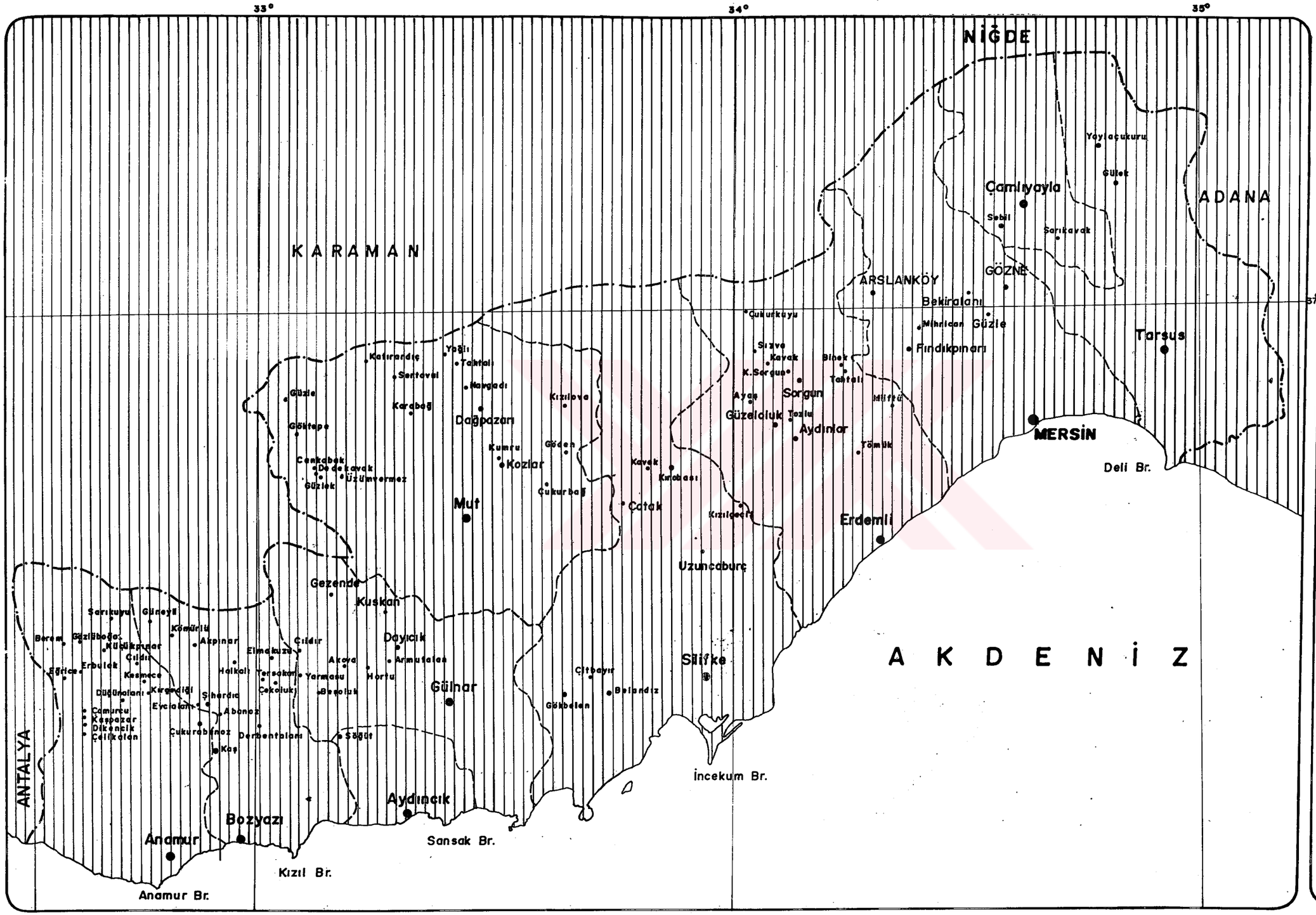

İÇEL İLİ YAYLA YERLEŞİMLERİ

YAZ MEVSİMİ TOPLAM GÜNEŞLENME SÜRELERİ HARİTASI

1000–1050 Saat

K

ŞEKİL 22

ÖLÇEK: 1/750.000

KAYNAK: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü (1984)

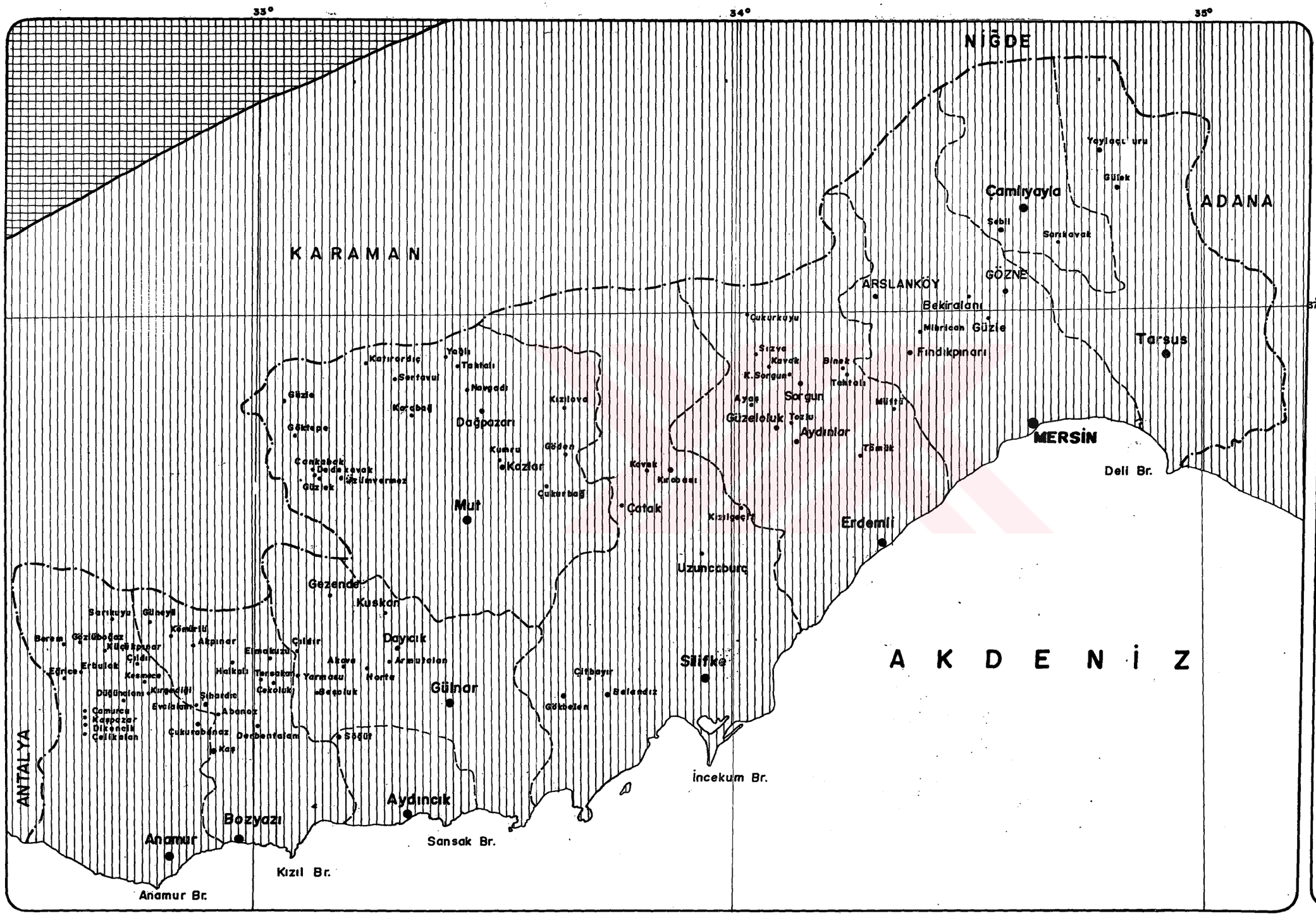

İÇEL İLİ YAYLA YERLEŞİMLERİ

SONBAHAR MEVSİMİ TOPLAM GÜNEŞLENME SÜRELERİ HARİTASI

600 – 650 Saat

650 – 700 Saat

K

ŞEKİL 23

ÖLÇEK: 1/750.000

KAYNAK: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü (1984)

4.1.5. Doğal Bitki Örtüsü

Araştırma alanında farklı fitocoğrafik bölgelerin etkisi görülmektedir. Genel olarak, Akdeniz iklim şartlarının hüküm sürdüğü Torosların güneye bakan kesimleri Akdeniz, Akdeniz ardı dağ kuşağındaki alanlar Akdeniz-İran-Turan geçiş, İç Anadolu'ya bakan kesimler ise İran-Turan fitocoğrafya bölgesine dahil edilebilir (ATALAY, 1987) (Şekil 24-25).

Bitki örtüsü, iklime ve 0-2.200m. arasında değişen yükseltiye bağlı olarak, kuzeydeki alçak kesimlerde çayır ve çalı, daha yükseklerde orman, kıyıda çalı ve orman biçimindedir. Diğer yandan, kuvaterner'de meydana gelen iklim değişmeleri flora bölgelerinin birbirleri lehine-aleyhine ilerleme ve gerilemelerine neden olmuştur. Bu yüzden asıl flora bölgesine yabancı yani relikt karakterde (yabancı yurtlu) olan tür ve topluluklar bulunmaktadır. Başka bir ifade ile bölgenin iklim şartlarına göre tam anlamıyla vejetasyonda stabilleşme görülmemektedir. Yani, Akdeniz flora bölgesinde Avrupa-Sibirya ve İran-Turan flora bölgelerine; Akdeniz ardı dağ kuşağında ise Akdeniz flora bölgesine ait bitkilerin dışında İran-Turan ve diğer flora bölgelerine ait tür ve topluluklar bulunmaktadır (ATALAY, 1987).

Araştırma alanının Akdeniz'e bakan kesimleri ve Akdeniz etkilerinin sokulduğu akarsu vadilerinde kurakcıl, çoğunluğu herdemyeşil, kalın, parlak ince ve iğne yapraklı, ışık ve sıcaklık isteği fazla, soğuğa karşı hassas olan türler ve bunların oluşturduğu birlikler bulunmaktadır. Bu fitocoğrafyaya ait vejetasyon, asıl Akdeniz ve Akdeniz ardı dağ kuşağı olmak üzere iki subzonobioma ayrılabilir.

1. Asıl Akdeniz Kuşağı Vejetasyonu : Bu kuşak genel olarak Toros Dağları'nın güneye bakan yamaçları ve iç kısımlara kadar sokulan alanlarda 1.000m. yüksekliğe kadar olan alanlarda ve Torosların güneye bakan yamaçlarında 1.100-1.200m.'ye kadar çıkan yamaçlarında da görülür. Bu kuşaktaki orman formasyonları üç grupta incelenebilir :

*Kızılçam Ormanları : Bu formasyon, Toros dağları boyunca 1.200m.'ye kadar yükselebilen kızılçam ormanlarında çalı formunda olan Tesbih (*Styrax officinalis*), Akçakesme (*Phillyrea media, P. latifolia*), Mersin (*Myrtus communis*), Yabani Zeytin (*Olea europaea*), Kermes Meşesi (*Quercus coccifera*), Sandal (*Arbutus andrachne*),

İÇEL İLİ YAYLA YERLEŞİMLERİ

FİTOCOĞRAFYA BÖLGELERİ HARİTASI

Akdeniz Fitocoğrafik Bölgesi

İran–Turan Fitocoğrafik Bölgesi

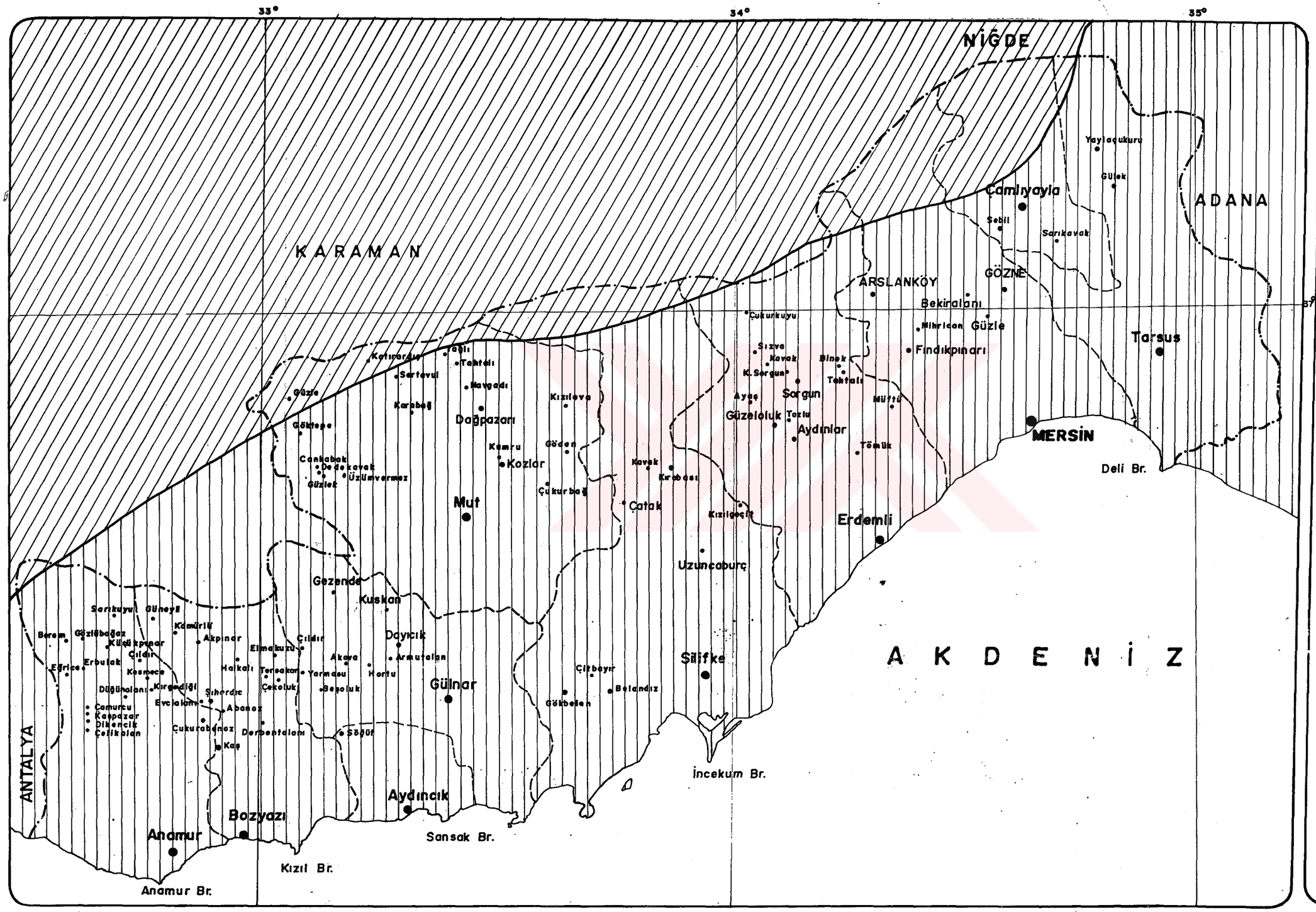

K

ŞEKİL 24

ÖLÇEK: 1/750.000

KAYNAK: Atalay (1983) ve Altunkasa (1987) den Derlenerek

İÇEL İLİ YAYLA YERLEŞİMLERİ

VEJETASYON FORMASYONLARI HARİTASI

Pinus brutia – Quercus sp. Ormanları ile Maki – Garig Toplulukları Karışık Formasyonu

Toros Dağları Yarı Nemli Kışa Dayanıklı Cedrus libani – Abies cilicica – Pinus nigra Orman Formasyonu (2000–2200m Orman Üst Sınırına Kadar)

Yoğun Tarım Alanları

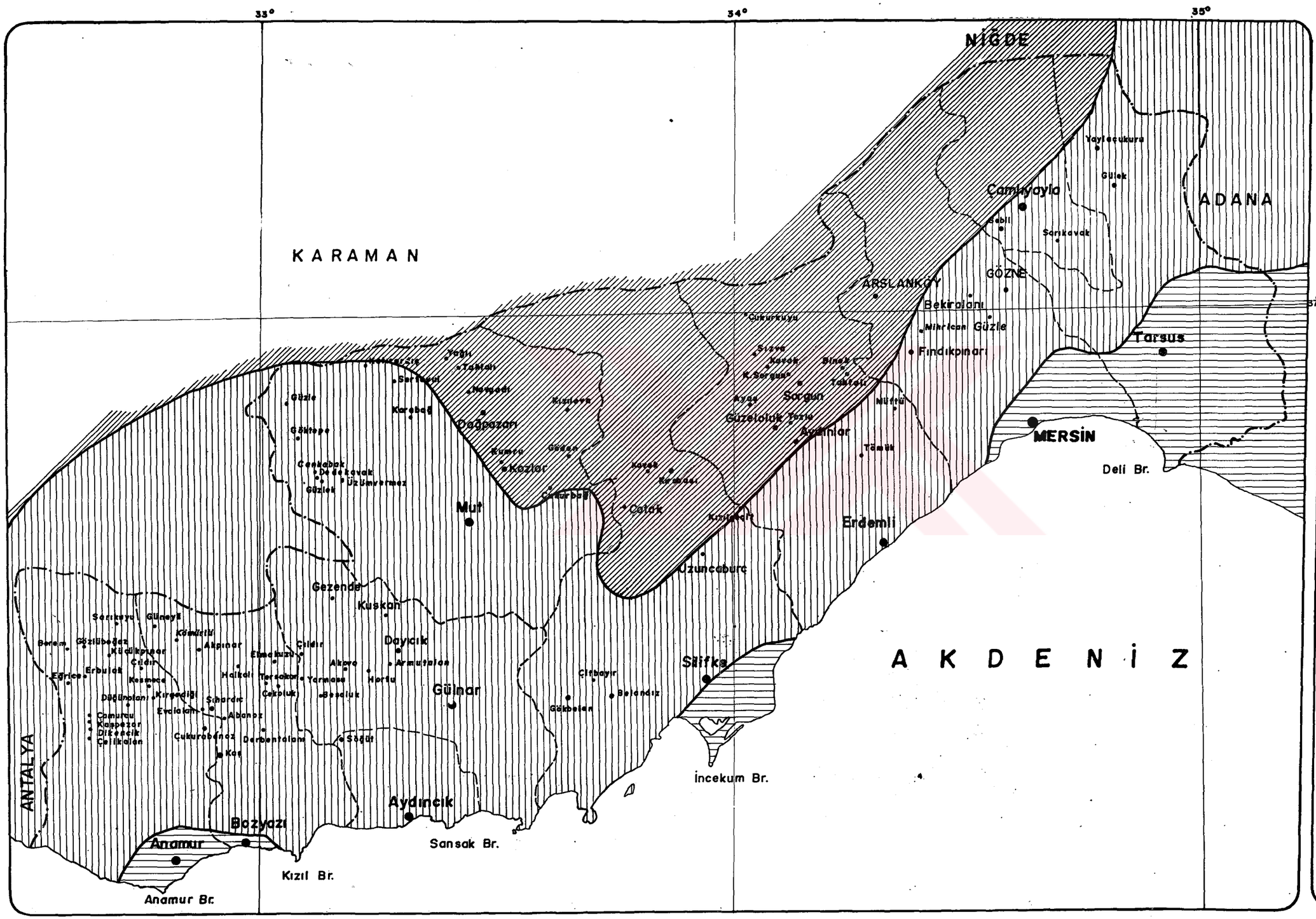

ŞEKİL 25

ÖLÇEK: 1/750.000

KAYNAK: Atalay (1983) ve Altunkasa (1987) dan Derlenerek

Kocayemiş (*Arbutus unedo*), Keçiboynuzu (*Ceratonia siliqua*), Menengiç (*Pistacia terebinthus*), bodur çalılardan *Calycotome villosa, Cistus creticus, C. salviifolius, Micromeria mrytifolia, Erica manipuliflora* yer almaktadır. Mersin kuzeyinde kızılçam ormanları altındaki maki üyelerinden *Phillyrea latifolia, Myrtus communis, Olea europaea, Quercus coccifera, Calycotome villosa, Cistus creticus, C. salviifolius, Micromeria mrytifolia, Arbutus andrachne* bulunmaktadır (YURDAKULOL, 1977).

Kızılçam ormanlarına yükseklere doğru bazı meşe ve ardıç türleri de karışmaktadır. Özellikle 800-1.200m. arasında *Styrax officinalis, Quercus infectoria, Juniperus oxycedrus, Quercus cerris, Coronilla emerus, Brachypodium sylaviticum, Cephalanthera rubra* yoğun görülen türlerdir (YURDAKULOL, 1977).

*Maki Vejetasyonu : Akdeniz bölgesinde 1.100-1.200m.'ye kadar yükselen saha dahilinde kızılçam ormanlarının tahribi sonucunda sekonder olan bir çalı formasyonu ortaya çıkmıştır. Bazı çalı türleri özellikle *Arbutus unedo, Arbutus andrachne* 'nin devamlı tahrip edilmesi ve sürekli olarak otlatılmağa uğramasına rağmen bu türler bulundukları sahadan uzaklaşmamaktadır (PEŞMEN ve OFLAS, 1971).

Yangınlar ve diğer faktörlerle yok edildikten sonra sahaya ilk olarak sırasıyla *Thymus capitatus, Cistus creticus, Arbutus andrachne, Phillyrea latifolia* türlerinin geldiği, nem arttıkça *Cistus*'dan *Laurus*'a, nem azaldıkça *Laurus*'dan *Cistus*'a doğru bir geçiş olduğu da yapılan çalışmalarda ortaya çıkmıştır (SEÇMEN, 1977).

Araştırma alanında yoğun yayılım gösteren dört bitki birliği belirlenmiştir (ATALAY, 1983 ve ALTUNKASA, 1987'den) :

1-Kermes Meşesi (*Quercus coccifera*) birliği: 1.500-1.600m.'ye kadar yükselmektedir. 800m.'ye kadar olan Kermes Meşesi topluluklarına *Arbutus andrachne, Arbutus unedo, Pinus brutia, Juniperus excelsa, J. oxycedrus, Olea europeaa, Laurus nobilis, Ceratonia siliqua* ve Garig elementleri de karışmaktadır.

2-Yabani Zeytin (*Olea europea*) birliği : 700-1000m.'ye kadar yükselmektedir. Bu birliğe karışan türler, *Phillyrea latifolia, Pistacia palaestina, Daphne sericea, Paliurus spina-cristi, Quercus*

coccifera, Laurus nobilis, Calycotome villosa, Rhamnus oleoides, Cistus creticus, Arbutus andrachne' dir.

3-Sandal (*Arbutus andrachne*) birliği; 1.000m.'ye kadar yükselmektedir. Bu topluluğa, *Quercus coccifera, Q. infectoria, Phillyrea latifolia, Cistus creticus, Daphne sericea, Pistacia, palaestina, Styrax officinalis, Crataegus monogyna, Laurus nobilis, Juniperus oxycedrus, Rhamnus oleoides, Ostyra carpinifolia* katılmaktadır.

4-Defne (*Laurus nobilis*)-Keçiboynuzu (*Ceratonia siliqua*) birliği: Akdeniz bölgesinde 800m.'ye kadar yükselen bu birlik oldukça nemli ortamlarda yetişmektedir. Bu birlikte, *Phillyrea latifolia, Quercus coccifera, Q. infectoria, Pistacia palaestina, Daphne sericea, Rhamnus oleoides, Calycotome villosa, Olea europaea, Paliurus spina-christi, Arbutus andrachne, Cistus creticus, Juniperus oxycedrus, Styrax officinalis* yoğun olarak bulunmaktadır.

*Frigana veya Garig Vejetasyonu : Orman tahribatının aşırı derecede olduğu ve yaz kuraklığının da şiddetle hüküm sürdüğü oldukça fakir ortamlarda yaygın olup, bu topluluğu oluşturan çalıların boyları genellikle 0.5-1.0m. arasındadır. Bunlar, kurak, toprak bakımından fakir, taşlı alanlarda özellikle Mut havzası, Silifke-Taşucu arasında, Tarsus kuzeyinde ve Anamur civarında yaygın olarak görülmekte, Torosların Akdeniz'e bakan yamaçları boyunca 500-600m.'ye kadar çıkmaktadır.

Belli başlı garig türleri şunlardır; *Sarcopoterium spinosum, Thymus capitatus, Fumana arabica, F. thymifolia, Cistus salviifolius, C. creticus, C. parviifolius, Euphorbia hierosolymitana, E. acanthothamnos, Teucrium divaricatum, T. creticum, Salvia triloba, Micromeria nervosa, Majorana syriaca, Genista acanthacloda, Phlomis viscosa, P. cretica, Calycotome villosa, Erica verticillata, Thymbra spicata, Satureja thymbra, Rosmarinus officinalis* (ATALAY, 1987).

2. Akdeniz Ardı Dağ Kuşağı Vejetasyonu : Torosların Akdeniz'e bakan kesimlerinde 1.000-2.000m., iç kısımlarda ise karasallığın etkisinden dolayı 1.000m.'den sonra başlayan ve 2.000-2.200m.'ye kadar yükselen ve genellikle iğne yapraklılardan ibaret Karaçam (*Pinus nigra*), Sedir (*Cedrus libani*), Göknar (*Abies cilicica*) saf ve karışık ormanları ile 1.500m.'ye kadar çıkan Meşe

(*Quercus* ssp.), Ardıç (*Juniperus* ssp.) ve subalpin sınıra kadar yükselen bitki toplulukları yer almaktadır (ATALAY, 1987).

Araştırma alanında tesbit edilen Ardıç (*Juniperus excelsa, J. foetidissima, J. drupacea, J. oxycedrus*)) bitki topluluğu, Arslanköy-Güzeloluk arasında , Mut-Karaman, Elmalı çöküntüsü çevresinde görülmektedir.

Araştırma alanında, orman üst sınırından itibaren başlayan subalpin ve alpin otsu vejetasyon, Akdeniz ardı dağ kuşağındaki havzalarda uzunboylu stepler, orman örtüsünün tahrip edildiği iç kısımlarda ise antropojen stepler görülmektedir (ATALAY, 1987).

Araştırma alanında orman üst sınırından sonra yaygın olan türler; *Phlomis armeniaca, Marrubium bourgaei, Euphorbia kotschyana, Daphne oleoides, Astragalus microcephalus, Onobrychis cornuta* ve *Verbascum* spp. 'dir.

Araştırma alanında, Antalya Körfezi'ni doğudan sınırlayan dağlarla başlayan Taşeli Platosu, Erdemli'nin batısındaki Limonlu Çay Vadisi'ne kadar uzanır.

Taşeli Platosu'nun iç kesimleriyle, Göksu ve Tarsus sularının yukarı kesimlerinde Akdeniz ikliminin yerini kara iklimi almaktadır. Bu kesimde yağışlar gittikçe azalır. Kışlar daha soğuk, yazlar daha serin geçmeye başlar. İklim ve yükselti değişikliği bitki örtüsünün de değişmesine yol açar. Buralarda yalnızca fazla yüksek olmayan dağ yamaçlarında maki görülebilir. Maki, bunun yanında, akarsu vadileri boyunca, Akdeniz ikliminin sokulduğu iç kesimlerde yetişir. Daha yükseklerde, orman ağaçları zengin bir kuşak halinde uzanır. Ormanlar, Kızılçam (*Pinus brutia*), Karaçam (*Pinus nigra*), Sedir (*Cedrus libani*), Göknar (*Abies cilicica*), Ardıç (*Juniperus* ssp.), Dişbudak (*Fraxinus ornus*), Meşe (*Quercus* ssp.) ve Çınar (*Platanus orientalis*) ağaçlarından oluşur.

Taşeli Platosu'nda, Kızılçam ormanları hemen kıyıdan başlar ve ili ortadan bölen Göksu Vadisi boyunca yayılır. Anamur, Gülnar ve Erdemli ilçelerinin dağlık kesimlerinde, düzgün gövdeli Sedir ormanlarına seyrek de olsa rastlanmaktadır.

Araştırma alanında, yaklaşık 2.200m.'ye kadar ormanlar yayılım gösterir. Bu yükseltiden sonra, orman ağaçlarının yerini seyrek ve bodur ağaçlar ile otlaklar almaktadır (Şekil 26).

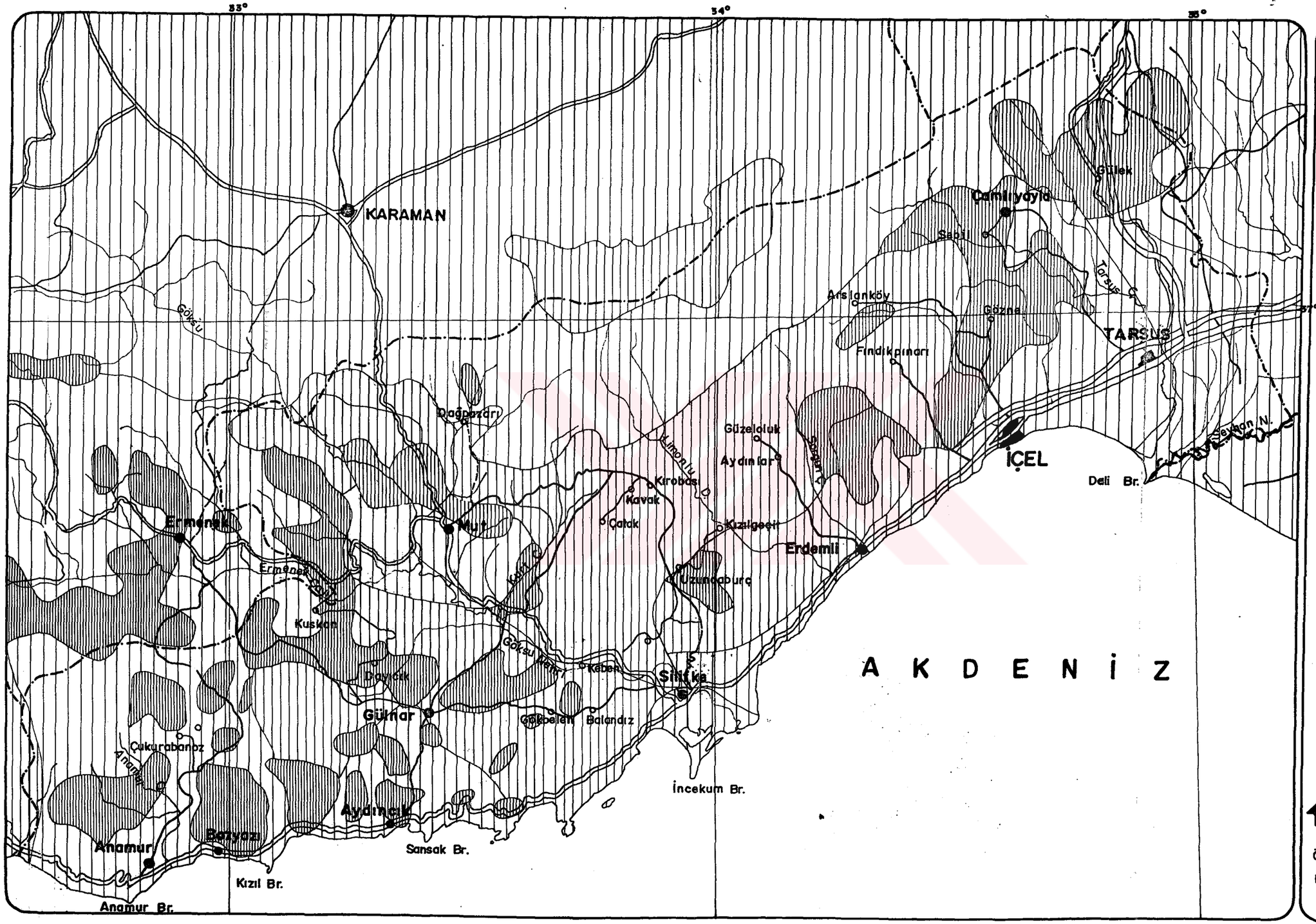

İÇEL İLİ YAYLA YERLEŞİMLERİ

ORMAN ÖRTÜSÜ HARİTASI

İyi Korunmuş Ormanlar

Bozuk Ormanlar

Ormansız Alanlar

K

ŞEKİL 26

ÖLÇEK: 1/750.000

KAYNAK: Orman Genel Müdürlüğü, (1977 - 1990)

4.1.6. Fauna

Araştırma alanı cinslerinin çeşitliliği ve soylarının fazlalığı yönünden, zengin bir hayvan topluluğuna sahiptir. Bunun nedeni de farklı ekolojik ortamlar ve ekosistemlerdir.

Araştırma alanı, sınırları içinde bulunan Göksu Deltası'ndan dolayı, ornitolojik olarak çok zengindir. Sınırlı araştırmalara ve az sayıdaki kuş gözlemcisine rağmen Türkiye'de belirlenen 460kuş türününün, yaklaşık 350 kadarı araştırma alanında ya kış ziyaretçisi ve yerli ya da göçmen ve transit olarak bulunduğu tesbit edilmiştir.

Araştırma alanında bulunan kurbağalar ve sürüngenler de ise 4 takım, 2 alttakım, 22 familya ve 111 cins yaşadığı tesbit edilmiştir.

Memeliler ise, omurgalı hayvanların Mammalia sınıfını oluştururlar. Yeryüzünde yaklaşık 4.200 türü bulunan memelilerin 120türü Türkiye'de yaşamaktadır. Bu türlerin de 8 takım, 25 familya ve 60 cinsi İçel İli'nde yaşadığı araştırmalar sonucu ortaya çıkarılmıştır.

Araştırma alanının faunasında oldukça önemli bir yer işgal eden memeli türlerinin çeşitli nedenlerle giderek azalması ve doğaya egemen olan bu türlerin yok olmasıyla ekolojik denge bozulmakta ve ne gibi önlemler alınırsa alınsın, bu dengenin yeniden kurulması ve doğada meydana gelen bozulmanın onarılması, her geçen gün daha da zorlaşacaktır.

Araştırma alanında yapılan arazi çalışmaları, bölge halkından ve literatürlerden edinilen bilgiler ışığında 25 memeli hayvan türünün varlığı saptanmıştır. Bu memelilere ait liste Çizelge 3'de verilmiştir. Araştırma alanı faunasına ait listeler EK I ve EK II'de verilmiştir.

4.2. Nüfus ve Alan Kullanımları

4.2.1. Nüfus

1990 Genel Nüfus Sayımı'na göre İçel ili toplam 1.266.955 kişilik nüfusuyla ülke nüfusunun ‰2.24'ünü barındırmaktadır. Nüfusun gelişme dinamiği oldukça kuvvetlidir. 1927-1990 arasında ülke nüfusu 4 katını biraz aşan bir gelişme gösterirken il nüfusu 10 katına ulaşmıştır. İlde nüfus artış hızı 1940-1945 döneminde

Türkiye ortalamasının üzerine çıkmış ve izleyen dönemlerde bu durumunu korumuştur. İçel nüfus artış hızı bakımından önde olduğu Türkiye genelinden nüfus yoğunluğu bakımından da ileridedir. 1990'da Türkiye'de km²'ye 73 kişi düşerken İçel'de bu sayı 80 kişidir (Şekil 27). 1983 yılından beri Mersin Serbest Bölgesi girişimlerinin yarattığı iş ve istihdam beklentisi ve bölgedeki endüstri, tarım, ticaret ve diğer hizmet sektörlerinin gelişmişliği nedeniyle bölgeye özellikle güneydoğu illerinden büyük bir göç olmuştur (1988 yıl sonu itibariyle bölgeye diğer illerden gelen aile sayısı toplam 29.078'dir). Böylesine hızlı bir şehirleşme süreci içine giren ilde alt yapı, konut, ulaşım, haberleşme, çevre sağlığı, istihdam, güvenlik gibi birçok sorun da birlikte gelmiştir.

İçel'de 1927-1990 arasında görülen toplam büyüme, ilin gelişmişlik düzeyine koşut olarak aldığı göçlere ve doğal nüfus artış hızının yüksekliğine bağlıdır. İçel'de beş yıllık dönemler için yıllık ortalama nüfus artış hızı Çizelge 3'de verilmiştir.

Çizelge 3. İçel İli'nde Beş Yıllık Dönemler İçin Nüfusun Yıllık Ortalama Artış Hızı (binde) (DİE, Genel Nüfus Sayımı-İlgili Yıllar).

Dönemler	Yıllık Ort. Artış (binde)
1935-1940	10.7
1940-1945	16.2
1945-1950	25.8
1950-1955	31.2
1955-1960	35.1
1960-1965	27.9
1965-1970	28.9
1970-1975	38.1
1975-1980	33.2
1985-1990	40.6

Gülnar dışındaki ilçelerin hemen hemen tümünde kentsel alana göç vardır. Merkez ilçe, kentsel nüfus oranı (%77.0) en yüksek olan ilçedir. Onu Bozyazı (%69.5), Tarsus (%64.5), Aydıncık (%63.8), Anamur (%56.7), Silifke (%43.5), Mut (%31.3) ve Erdemli (%29.9), Çamlıyayla (%29.3) ilçeleri izlemektedir (Çizelge 4).

İÇEL İLİ YAYLA YERLEŞİMLERİ

NÜFUS - NÜFUS YOĞUNLUĞU HARİTASI

NÜFUS (KİŞİ)

- 50.001 – 500.000
- 20.001 – 50.000
- 2501 – 20.000
- 501 – 2500
- < 500

NÜFUS YOĞUNLUĞU (%)

- 0 – 20
- 21 – 40
- 41 – 60
- 61 – 350

K

ŞEKİL 27

ÖLÇEK: 1/750.000

KAYNAK: İçel İl Turizm Envanteri (1992)

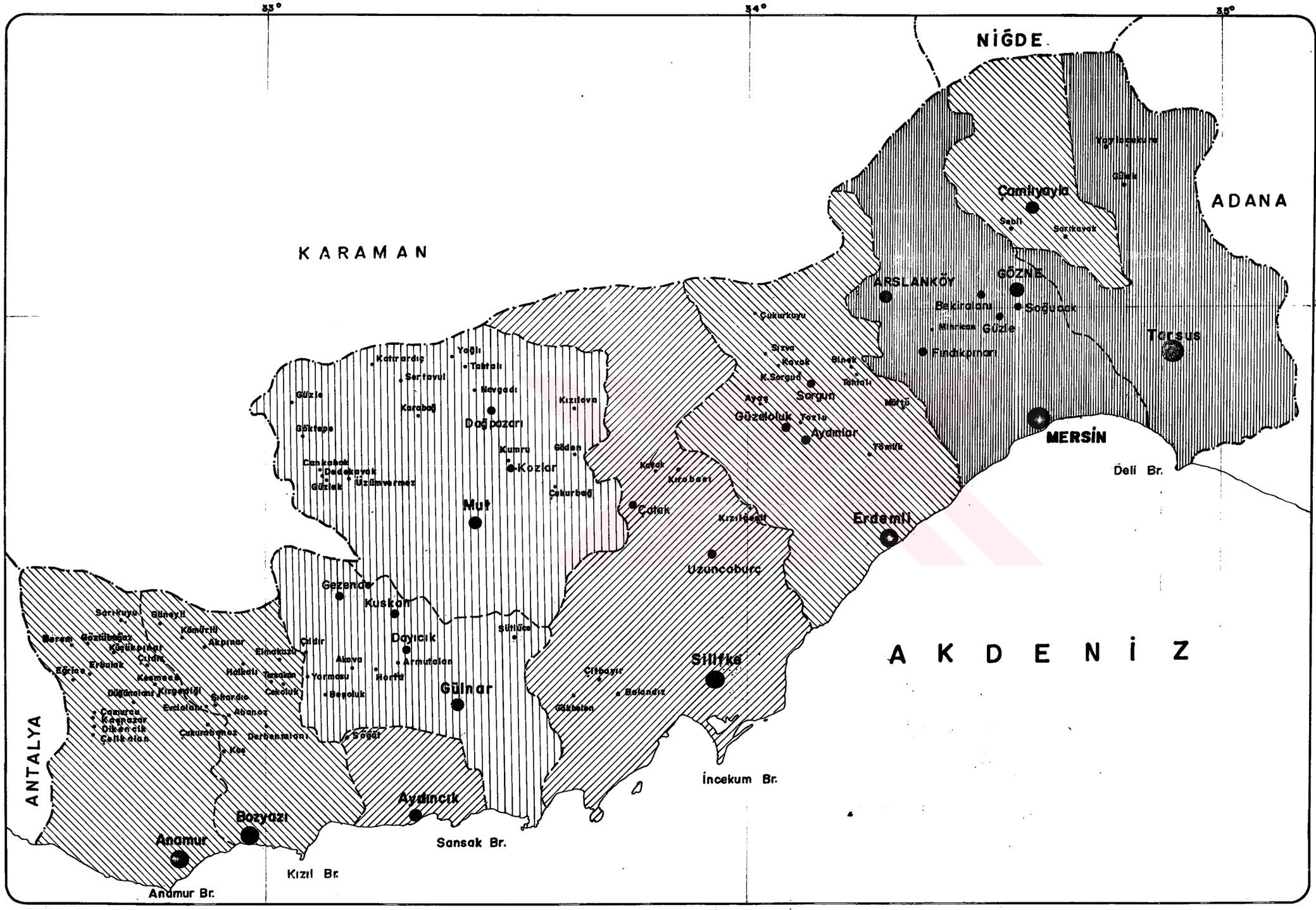

Çizelge 4. İçel İli İlçelerinin Nüfus Gelişimi (ANONYMOUS, 1982).

		1927	1950	1960	1970	1980	1990
İÇEL	Kent	85 951	85 613	152 506	246 300	424 544	784 270
	Kır	82 437	232 316	292 017	344 643	419 387	482 725
	Toplam	168 388	317 929	444 523	590 943	543 931	1 266 995
MERSİN	Kent	4 801	36 463	68 485	112 982	216 308	422 357
	Kır	32 879	47 905	53 032	64 472	86 967	125 478
	Toplam	37 680	84 368	121 517	177 454	303 275	547 835
ANAMUR	Kent	11 751	3 102	6 523	14 971	23 025	37 335
	Kır	16 431	24 581	28 693	33 392	48 526	28 432
	Toplam	18 182	27 683	35 216	48 363	71 551	65 767
AYDINCIK	Kent						7 040
	Kır						3 982
	Toplam						11 022
BOZYAZI	Kent						22 168
	Kır						9 703
	Toplam						31 871
ÇAMLIYAYLA	Kent						8 838
	Kır						21 249
	Toplam						30 087
ERDEMLİ	Kent			7 961	14 118	21 234	30 042
	Kır			31 787	47 453	58 000	70 301
	Toplam			39 748	61 571	79 234	100 343
GÜLNAR	Kent	1 640	2 807	3 920	5 072	6 837	7 550
	Kır	18 730	25 923	28 772	31 498	35 831	26 164
	Toplam	19 370	28 730	32 692	36 570	42 668	33 714
MUT	Kent	11 403	2 894	4 590	10 023	14 025	17 600
	Kır	14 397	20 615	27 951	32 670	36 089	38 703
	Toplam	15 800	23 509	32 541	42 693	50 014	56 303
SİLİFKE	Kent		6 643	9 843	14 624	22 041	46 858
	Kır		47 790	43 661	47 448	55 375	60 827
	Toplam		54 443	53 504	62 072	77 416	107 685
TARSUS	Kent		33 704	51 184	74 510	121 074	187 508
	Kır		65 502	78 121	87 710	98 599	103 125
	Toplam		99 206	129 305	162 220	219 673	290 633

İçel ilinin 5 yıllık nüfus artış hızı %41.37 dolayındadır. Merkez ilçe Mersin'in 5 yıllık nüfus artış hızı %53.01'dir.

İlin önemli bir başka ilçesi de Tarsus'dur. Tarsus geniş ve verimli ovası ile tarımsal açıdan Mersin'e oranla daha fazla gelişmiştir.1963'e kadar İçel'in en büyük ilçesi olan Tarsus 1963'te Mersin Limanı'nın genişletilmesi ve Ataş Rafinerisi gibi büyük yatırımların Mersin'e yapılmasından sonra ikinci sıraya düşmüştür. Mersin Limanı'nın Türkiye'nin kapasite bakımından ikinci büyük limanı olması Mersin'in önemini giderek arttırmış ve Mersin Akdeniz'in ithalat ve ihracat merkezi olmuştur.

1990'da 100.343 kişilik nüfusuyla Erdemli, İçel'in üçüncü büyük ilçesi durumundadır.

1954'deki yönetsel yapıdaki değişiklikten dolayı önemli ölçüde nüfus kaybeden Silifke ilçe nüfusu 1950-1990 döneminde %45 oranında artmıştır. Önemli bir nüfus varlığı olan Silifke, yavaş gelişen bir ilçedir. Türkiye'nin önemli ovalarından birisi durumunda olan Silifke Ovası bu ilçenin sınırları içerisinde yer alır.

Anamur, ilin hızlı gelişen ilçelerinden biridir. 1989'da Bozyazı ve Aydıncık'ın ilçe olmasıyla birlikte nüfusunda düşme olmuştur.

Gülnar ve Aydıncık ise ilin nüfus varlığı açısından önemsiz iki ilçesidir. Bozyazı ise yeni bir ilçe olmasına karşın nüfus açısından oldukça hızlı gelişmektedir (Çizelge 5).

Çizelge 5. İçel İli İlçelerinin Yüzölçümleri, 1990 Nüfusları, Nüfus Yoğunlukları (ANONYMOUS, 1990).

İlçeler	Yüzölçümü	Toplam Nüfusu	Kent Nüfusu	Kır Nüfusu	Nüfus Yoğunluğu
Merkez	1772	547835	422357	125478	309
Anamur	1280	65767	37335	28432	51
Aydıncık	410	11022	7040	3982	27
Bozyazı	700	31871	22168	9703	46
Çamlıyayla	599	12411	8838	21249	21
Erdemli	2078	100343	30042	70301	48
Gülnar	1769	33714	7550	26164	19
Mut	2554	56303	17600	38703	22
Silifke	2666	107685	46858	60827	40
Tarsus	2025	290633	187508	103125	144

4.2.2. Mevcut Alan Kullanımları

Çalışmanın bu bölümünde, İçel İli ilçelerindeki mevcut durum ile buralarda yaşayan halkın tarım, endüstri, turizm ve rekreasyon, ulaşım ve yerleşim durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

4.2.2.1. Tarım

Araştırma alanının yüzölçümü, 1.588.300ha.'dır. Bunun %50'si (785.447ha.) orman, %25.6'sı (406.081ha.) tarım arazisi, %o4'ü (63.532ha.) çayır-mer'a, %24'ü (333.240ha.) tarım dışı arazidir.

Araştırma alanında, 1986 yılında il gayri safi hasılasının ancak %18.4'ünün elde edildiği tarım kesiminde, faal nüfusun %61.5'u çalışıyorken son yıllarda faal nüfusun yaklaşık %72'si tarım kesiminde çalışmakta, il gayri safi hasılasının da %28'i tarımdan sağlanmaktadır (ANONYMOUS, 1982).

İlin tarıma elverişli alanlarında iki tip tarımsal faaliyet hakimdir. Bunlar sebze ve meyve üretimi yapılan bahçe tarımı alanları ile pamuk ve buğday yetiştirilen tarla tarımı alanlarıdır. Doğal su kaynakları açısından zengin olan il topraklarında, su kaynaklarının çevresi ile sulamaya açılan alanlarda yoğun tarım yapılmaktadır. Bu alanlar daha çok ilin ovalık kesimlerinde toplanmıştır. Kıyı kesimlerinden yukarılara çıkıldıkça iklim ve toprak yapısı değişmekte, tahıl ve baklagillerle kuraklığa dayanıklı meyve türleri üretimi ve bağcılık egemen olmaktadır.

İl üç agro-ekolojik zona ayrılmıştır. Bunlar sırasıyla; Subtropik iklim, 0-200m. arasında olup, ağırlıklı üretim narenciye ve örtüaltı sebzeciliğidir; Geçit kuşağı, 200-600m. arasında olup ağırlıklı üretim şeftali ve bağdır; Yayla kuşağı, 600m. ve üzerinde olan alanlardır, ağırlıklı üretim meyvecilik ve hayvancılıktadır.

Araştırma alanı meyve-sebzeciliği, ülke düzeyinde önem kazanmıştır. İlde çok çeşitli meyve yetiştirilmekte ve bunlar Türkiye meyve üretiminde önemli paylar almaktadır. İlde özellikle turunçgil tarımı gelişmiştir. 1980'de Türkiye toplam turunçgil üretiminin %41.3'ü İçel'den sağlanmaktaydı. Keçiboynuzu yetiştiriciliği ve yerfıstığı üretimi de Türkiye ölçeğinde önem kazanmıştır. İlde polikültür tarım yapılmaktadır. Bunlar; turunçgiller, örtüaltı sebzeciliği ve bağcılıktır.

İl sebzeciliğinde turfandacılığın yanı sıra, seracılık da önemli gelişmeler göstermiştir. İlde her üründe, ekolojiisinden dolayı ilk ve son turfanda ürün alınmaktadır. Seracılıkta İçel, Antalya'dan sonra ikinci il durumundadır.

1970'lerin sonunda buğday ekim alanları il ekim alanlarının %51'ini, pamuk alanları ise %20'sini kaplamaktaydı. 1991 yılında ise buğday ekim alanları %62'ye yükselmiş, pamuk ekim alanları ise %8'e gerilemiştir. Baklagil üretiminde de özellikle nohutta, Çukurova bölgesinde en hızlı gelişmeyi gösteren il İçel olmuştur.

İlin toplam tarım arazisi 307.713 ha. ve bunun %33'ü sulanabilir arazidir. Narenciye 22.654 ha., meyveler 12.070 ha., zeytin 18.000ha., sebze 5.500 ha., delicelik 15.000ha., suni çayır 50 ha., doğal çayır 4.000 ha., mer'a 2.100 ha. ve antep fıstığı 319ha.'dır (Çizelge 6).

Çizelge 6. İlçelere Göre Öncelikli Ürünler (TARIM İL MÜDÜRLÜĞÜ, 1990).

İLÇELER	Narenciye	Muz	Çilek	Meyvecilik	Sebzecilik	Büyükbaş Hayvancılık	Küçükbaş Hayvancılık	Bağ	Zeytin	Bakliyat	Yerfıstığı	Çeltik	Pamuk	Buğdaygiller
Merkez	X				X					X				X
Anamur	X	X	X											
Aydıncık	X	X			X									
Bozyazı	X	X			X									
Çamlıyayla				X	X		X	X		X				X
Erdemli	X	X			X									
Gülnar				X			X	X	X	X				X
Mut				X		X		X	X					X
Silifke	X		X		X				X		X	X		X
Tarsus	X							X		X			X	X

1950'lerde il tarımında makineleşmenin yaygınlaşması ile ekim alanları, meraların bir bölümünü de içine alarak hayvancılığın gelişmesine zarar vermiş ama bir yandan da modern yöntemlerin kullanılmasıyla besi ve süt hayvancılığı gelişmiştir. Buna karşın sebze ve meyve üretiminin gelişmesi besiciliği olumlu yönde etkilemiştir. İkincil bir uğraş durumunda olan hayvancılık daha çok ilin dağlık iç kesimlerinde önem taşır. İlin yüksek kesimlerinde mera hayvancılığı biçiminde olan hayvancılık, ovalık kesimlerde besicilik biçiminde yürütülmektedir.

Yaklaşık 210km.'yi bulan İçel sahillerinde kıyı balıkçılığı ve kıyı ötesi balıkçılığı yapılmaktadır. Akarsuların denize getirmiş oldukları besin maddeleri nedeniyle, akarsuların denize döküldüğü yerler verimli av sahalarıdır.

Su ürünleri avcılığı trol, gırgır, molozlama ağları ile paraketa ve oltalarla yapılmaktadır.

4.2.2.2. Endüstri

Araştırma alanı, Türkiye'nin imalat endüstrisi en gelişmiş illerinden biridir. XX.yy.'ın başlarında tarıma dayalı bir endüstrinin kurulmaya başlandığı ilde, Cumhuriyet'in ilk yıllarında oldukça hızlı bir gelişme gerçekleşmiştir. 1960'larda Mersin Limanı'nın ve Anadolu'yu Çukurova'ya bağlayan karayollarının yapılmasıyla canlılık kazanan İçel ekonomisi, 1960'lı yıllarda ATAŞ, daha sonra AK GÜBRE, ANADOLU CAM, SODA SANAYİ,SEKA KAĞIT FABRİKASI ve MERSİN SERBEST BÖLGESİ'nin hizmete girmesiyle ilin dış ve iç ticaretteki konumu daha da önem kazanmıştır.

Bunun yanında Silifke'ye bağlı Taşucu'nda bulunan SEKA Kağıt Fabrikası'da önemli bir sanayi kuruluşudur. SEKA Limanı Taşucu'ndaki deniz ticareti ve ulaşımının önemini arttırmıştır. Fabrika ise 1975 yılında temeli atılmış ve 1983 yılında hizmete açılmıştır. Fabrikanın açılmasıyla bölgede istihdam artmıştır. Diğer yandan bölge halkı geçimini tarım ve balıkçılıktan sağlamaktadır. Göksu Deltası'ndaki Akgöl ve Paradeniz Gölleri'nde ova köylüleri geçimlerini balıkçılıkla sağlamaktadırlar. Balıkçılık yapan halk kooperatiflerde örgütlenmektedir.

Araştırma alanında, özellikle son 15-20 yılda tarım alanlarının üzerinde gelişen ikinci konut oluşumu, inşaat sektörüne de hissedilir bir hareket getirmiştir. İkinci konut gelişimi; ilin doğal ve kültürel zenginliklerinden dolayı oldukça hızlı olmaktadır.

İl endüstrisinde asıl gelişme, 1960'ların sonlarında ve 1970'lerde İçel ve Adana kökenli şirketlerin büyük ölçekli yatırımlarıyla başlamış ve çeşitlilik kazanarak günümüzde daha da yoğunlaşmıştır.

Bugün il ekonomisindeki ağırlık endüstri kesimindedir. 1980'de İçel'in 8 özel kesim kuruluşu, Türkiye'nin en büyük 500 kuruluşu arasında yer almaktadır. İldeki endüstri kuruluşları Mersin ve Tarsus'ta toplanmıştır. Çukurova'nın öteki kesimlerinde olduğu gibi burada da fabrika alanları verimli tarım alanlarının önemli bir bölümünü kaplamaktadır.

İl imalat endüstrisinde en büyük yeri, dokuma ve kimya endüstrileri tutmaktadır. İlde çok sayıda çırçır, iplik, dokuma ve hazır giyim fabrikası vardır. Kimya endüstrisinde etkinlik gösteren kuruluşlar plastik hammaddesi, gübre, soda, boya, bitkisel yağ ve sabun üretir. Öteki önemli imalat kuruluşları kağıt, cam, çimento, motor, akümülatör, tarım ve iş makineleri üreten fabrikalardır. Ayrıca yem ve un fabrikalarıyla turunçgillerin ambalajlanmasında kullanılan sandıkları üreten işyerleri de vardır.

İçel ilinde mevcut endüstri kuruluşları, özellikle altyapı avantajları nedeniyle kıyı ve ova kesiminde, çoğunlukla da E/90 (E/24) Devlet Karayolu çevresinde konumlanmıştır. Bunun dışında, eşik ve dağlık alanlarda kurulmuş endüstri kuruluşu mevcut değildir. Eşik ve dağlık alanlarda aile işletmeleri formunda tarım faaliyetleri ve tarıma dayalı küçük imalat sektörü yoğunluk kazanmaktadır. Bu faaliyetler yoğunluk sırasına göre; hayvancılık, arıcılık, konservecilik, nebati yağ fabrikaları ve un fabrikaları sayılabilir.

4.2.2.3. Turizm ve Rekreasyon

Araştırma alanı, Pamfilya antik ve turistik bölgesinin doğusunda, Kapadokya antik ve turistik bölgesinin güneyinde, Kilikya antik ve turistik bölgesi içerisinde yer almaktadır. Bu nedenle tarihsel ve arkeolojik değerler açısından önemli bir potansiyele sahiptir.

Diğer yandan, araştırma alanı toplam 328km. uzunluğunda kıyı bandına sahiptir. Bu kıyı bandında 100km.'den fazla kumsal alan mevcuttur. Araştırma alanı, aynı zamanda bölgede mevcut iki ada durumunda olan Dana Adası ve Boğsak Adası'na sahiptir. Ayrıca,

doğal değerler açısından zengin potansiyele sahip dağlık alanların kıyıya yakın olması bölgedeki turizm ve rekreasyon faaliyetlerine olanak çeşitliliği sağlamaktadır. Dolayısıyla, yöreye olan yerli ve yabancı turist akımı oldukça yoğundur. Ancak, araştırma alanına gelen turistlerin sayısını tesbit etmek mümkün olmamaktadır. Bunun nedeni de diğer illerden İçel'e giriş-çıkış yapan turistlerin olmasıdır. Ancak Mersin, Taşucu ve Anamur deniz sınır kapılarından giriş-çıkış yapan turist sayısı tesbit edilebilmektedir (Çizelge 7).

Araştırma alanına gelen yabancı turistlerin %25'i deniz, %23'ü iklim, %19'u doğal güzellikler, %18'i iş, bilimsel çalışma ve serüven, %15'i de tarihsel değerler nedeniyle bölgeyi ziyaret ettikleri istatistikler sonucu belirlenmiştir (ANONYMOUS, 1990). Yöreyi ziyaret eden turistlerin geliş amaçları çeşitli turizm faaliyetlerini de ortaya çıkarmıştır. Bunlar deniz ve kıyı turizmi, yayla turizmi, dağ turizmi, kültür turizmi, av turizmi ve sağlık turizmidir.

Çizelge 7.Mersin-Taşucu-Anamur Deniz Sınır Kapılarından Giriş-Çıkış Yapan Turist Sayıları (ANONYMOUS, 1992).

		1986		1987		1988		1989		1990	
		GİRİŞ	ÇIKIŞ	GİRİŞ	ÇIKIŞ	GİRİŞ	ÇIKIŞ	GİRİŞ	ÇIKIŞ	GİRİŞ	ÇIKIŞ
MERSİN DENİZ	YERLİ	58.116	59.433	72.991	70.463	50.644	47.062	49.009	44.474	102.145	95.852
SINIR KAPISI	YABANCI	16.556	18.177	16.815	17.438	7.000	7.772	8.396	8.148	13.689	14.877
	TOPLAM	74.672	77.641	89.906	87.901	57.644	54.834	57.405	52.622	115.834	110.729
TAŞUCU DENİZ	YERLİ	8.251	8.450	38.361	29.313	68.421	66.812	95.441	92.439	37.811	42.496
SINIR KAPISI	YABANCI	9.697	6.022	8.903	8.901	23.022	26.213	29.986	27.747	9.854	6.360
	TOPLAM	17.948	14.472	47.264	38.214	91.443	93.025	125.427	120.186	47.665	48.856
ANAMUR DENİZ	YERLİ		15	20	20	-	-	9	6	29	28
SINIR KAPISI	YABANCI	811	810	75	88	77	82	93	85	215	150
	TOPLAM	811	825	95	108	77	82	102	91	244	178
MERSİN TAŞUCU	YERLİ	66.367	67.898	111.372	99.797	11.965	113.874	144.459	136.919	139.985	138.376
ANAMUR DENİZ	YABANCI	27.064	2.509	25.793	26.407	30.099	34.067	38.475	38.980	23.758	21.387
SINIR KAPISI	TOPLAM	93.431	92.907	137.165	126.224	149.164	147.941	182.934	172.899	163.743	159.763

Deniz ve Kıyı Turizmi : Araştırma alanını, güneyi Akdeniz ile çevrilidir. Akdeniz kıyılarında kayalıkların arasında toplam 100km.'den fazla kumsal vardır. Yılın yaklaşık 320 günü güneşli geçmektedir. Kapalı gün sayısının ortalama 45 gün olması ilde turizm hareketlerinin, özellikle deniz ve kıyı turizminin cazip hale gelmesine neden olmaktadır.

İlde doğal güzelliklerin yanısıra arkeolojik sit alanlarının da bulunması turizm hareketlerine büyük katkıda bulunmaktadır. Ancak

yeterli düzeyde turistik alt yapının olmamasından dolayı, diğer turizm merkezlerine göre daha yavaş bir gelişme görülmektedir.

Yayla Turizmi : Araştırma alanının kıyı kesiminde yaz aylarında sıcaklık 35-45°C, nem oranı ise %80-95 arasında değişmektedir. Bu sıcaklık ve nem özellikle Haziran-Temmuz-Ağustos hatta Eylül aylarında kıyı kesiminde yaşamayı güçleştirmektedir. Bu nedenle yaz aylarında insanlar Toroslar'daki çeşitli yaylalara göç etmektedir.

Araştırma alanında yaylacılık faaliyeti ikinci yerleşme alanı olarak gelişmiştir. Yaylacılık, bir taraftan yaz döneminde orman alanlarında ve subalpin yaylalarda hayvan otlatma, bunun yanında küçük ölçüde de olsa tarım yapma ve kıyı-ova kesiminin Akdeniz'in yaz dönemindeki yüksek nem ve sıcaklığından uzaklaşmaya dayanmaktadır. Ancak, yayla alanlarında gelişen bu yoğun kullanımın sonucu olarak yaylaların civarındaki orman örtüsü bilhassa Sedir, Karaçam ve Göknar ormanları önemli ölçüde tahrip olmuş ve bu sahalarda sekonder bir orman formasyonu olarak ardıçlar yaygınlaşmıştır. Gerçekten, Çamlıyayla-Güzeloluk arasında ve Mut'un Kozlar ve Silifke'nin Kırobası yaylalarında bir kuşak halinde uzanan Ardıçlar ortama hakim olmuştur.Bu ardıç kuşağı büyük ölçüde orman tahribatının bir sonucu olarak meydana gelmiştir (ATALAY, 1987).

Öte yandan Yörük denilen göçebe topluluklar yaz mevsiminde Toroslar'ın subalpin yaylalarına çıkmakta ve yoğun olarak hayvancılık faaliyetlerini sürdürmektedirler. Aşırı hayvan otlatılması sonucu, subalpin-alpin yaylalar özellikle karstik alanlarda çorak bir görünüm almıştır. Bu durum çok açık olarak Taşeli Platosu'nda görülmektedir. Bu yaylaların klimaks ot kompozisyonu ortadan kalkmış, bunların yerini *Euphorbia* sp. (Sütleğen), *Verbascum* sp. (Sığır Kuyruğu), *Astragalus* sp. (Geven), *Daphane sericea* gibi türler almıştır. Yörüklerin orman dahilinden yaylaya inip çıkmaları esnasında ve yaylada kalış süreleri içerisinde civardaki ormanlardan yakacak odun temin etmeleri, ormanın üst sınırının bazı yerlerde 100-200m. kadar düşmesine neden olmuştur.

Araştırma alanı bünyesinde; Tarsus'ta Gülek, Yaylaçukuru, Çamlıyayla'da Sebil, Çamlıyayla, Mersin'de Gözne, Arslanköy, Fındıkpınarı, Erdemli'de Sorgun, Güzeloluk, Silifke'de Balandız,

Gökbelen, Kırobası (Mağara), Gülnar'da Kuskan, Dayıcık, Mut'ta Dağpazarı, Kozlar, Sertavul, Bozyazı'da Abanoz, Kaş, Aydıncık'ta Söğüt, Anamur'da Çukurabanoz yaylaları kıyıdaki nüfusun büyük bir bölümünü yaz mevsiminde çeken yaylalar olarak dikkati çekmektedir.

Dağ Turizmi : Araştırma alanı ve çevresinde kış turizmi ve kış sporlarına uygun yer olarak Bolkar Dağları belirlenmiştir (ANONYMOUS, 1992).

Mersin'in kuzeyindeki bu dağlarda orta düzeyde yüksek dağcılık, normal ve ileri düzeyde kış sporları yapılabilmesi için uygun potansiyel bulunmaktadır. Ulukışla yönündeki Medetsiz tepesinin kuzey yamaçlarında, Çamalan'ın batısındaki Elmapınarı mevkiinde ve Arslanköy Tozlu Yaylası'nda kayak olanakları mevcuttur (ANONYMOUS, 1978).

Orta Toroslar'ın bir bölümünü oluşturan Bolkar Dağları, Niğde ve İçel arasında yer alır. Bolkar Dağları'nın en yüksek noktası 3524m. yükseklik ile Medetsiz Tepesi'dir. Yaz mevsiminde yer yer kalıcı kar örtüsüyle kaplı bulunan dağlar, bozuk bir topoğrafyaya sahiptir. Genellikle kalker kayaçlardan meydana gelen bu kıvrım sıra dağları, İç Anadolu karasal iklim kuşağı ile Akdeniz iklim kuşağı arasında sınır meydana getirir. Bu nedenle değişik türde bitki topluluklarına sahiptir. Bolkar Dağları'nın en yüksek tepesi olan Medetsiz tepesi ve çevresine ulaşmak için en uygun yer Adana-Ankara (E90) karayolunun Ulukışla, Çiftehan, Pozantı, Gülek kesimleridir. Çiftehan Medetsiz Tepesi'nin kuzeyinde, Gülek ise güneyindedir (ANONYMOUS, 1994).

Bunun yanında alanın batısındaki Anamur ilçe sınırları dahilinde bulunan Anamur Çayı, Selçuklular'dan kalma tarihi Alaköprü'den takip edildiğinde, Sugözü Köyü'ne kadar olan bölümünde doğa yürüyüşü yapmak da mümkündür. Ayrıca yörede, dağ bisikleti, yamaç paraşütü, delta kanat sporu ve jeep safari de yapılmaktadır. Ancak turistik alt yapının yetersiz oluşundan dolayı bölge çok iyi tanınmamaktadır (ANONYMOUS, 1994).

Akarsu Turizmi : İçel İli'nin sahip olduğu zengin turistik doğal kaynaklardan birisi de akarsularıdır. Akarsuların önemli sayılabilecek bir bölümü "Akarsu Turizmi" olarak tanımlayabileceğimiz rafting, akarsu kano ve nehir kayağı için çok elverişlidir.

Araştırma alanında, akarsu turizmine uygun olan iki akarsu Göksu Nehri ve Anamur (Dragon) Çayı; çevresindeki doğal, tarihi, arkeolojik, kültürel, otantik değerler ve diğer turizm kaynaklarıyla bir bütün oluşturmaktadır (Şekil 28 ve 29). Bu nedenle akarsu turizmi potansiyeli incelenirken, çevresinde yer alan ve entegre bir şekilde geliştirilebilecek diğer turizm değerleri de gözönüne alınmıştır (ANONYMOUS ,1994).

Araştırma alanındaki bu alanların parkurları aşağıdaki uluslararası zorluk derecelerine göre sınıflandırılmıştır (ANONYMOUS, 1994);

*Derece 1 : Küçük, kolay geçişler,
*Derece 2 : Kolay geçişler, düzenli akış, küçük kayalar ve dalgalar,
*Derece 3 : Zor, düzenli büyük dalgalar, kısıtlı görüş mesafesi, küçük düşüşler, etüd edilmesi gerekli,
*Derece 4 : Çok zor, büyük dalgalar, anaforlu sular, uzun ve hırçın geçişler, tehlikeli kayalar, büyük düşüşler, etüd edimesi zorunlu,
*Derece 5 : Aşırı zor, yüksek debi ve akıntı, tehlikeli kayalar, dik yamaçlar, arka arkaya gelen düşüşler, ilerlemede sınırlı geçişler, genelde imkansız,
*Derece 6 : Geçilemez.

Akarsu turizmi yapılabilecek akarsular ve parkur özellikleri ise şöyledir (ANONYMOUS, 1994);

*Anamur Çayı, kano ve nehir kayağı sporuna elverişlidir. Kılıç Deresi'nin Anamur Çayı'na karıştığı noktadan parkura başlayıp, yaklaşık 10km. güneyindeki tarihi Alaköprü'de sonuçlandırılması uygun görülmektedir.

Anamur-Ermenek karayolunun 12. km.'sindeki yol ayrımından, Çaltıbükü Köyü istikametine giden stabilize yolun yaklaşık 15. km.'sinde parkur başlangıcına ulaşılmaktadır. Parkur başlangıcından hareket edildiğinde, Çay'daki taşlara ve ağaç köklerine dikkat edilmesi gerekmektedir. 1-2 zorluk derecesinde olan Anamur Çayı'nın bazı bölümleri suyun debisinin arttığı dönemlerde 3 zorluk derecesine ulaşmaktadır.

*Göksu Nehri, bütün akarsu sporları için elverişli geniş bir nehir yatağına sahip olup, 1-2 zorluk derecesinde bir parkuru

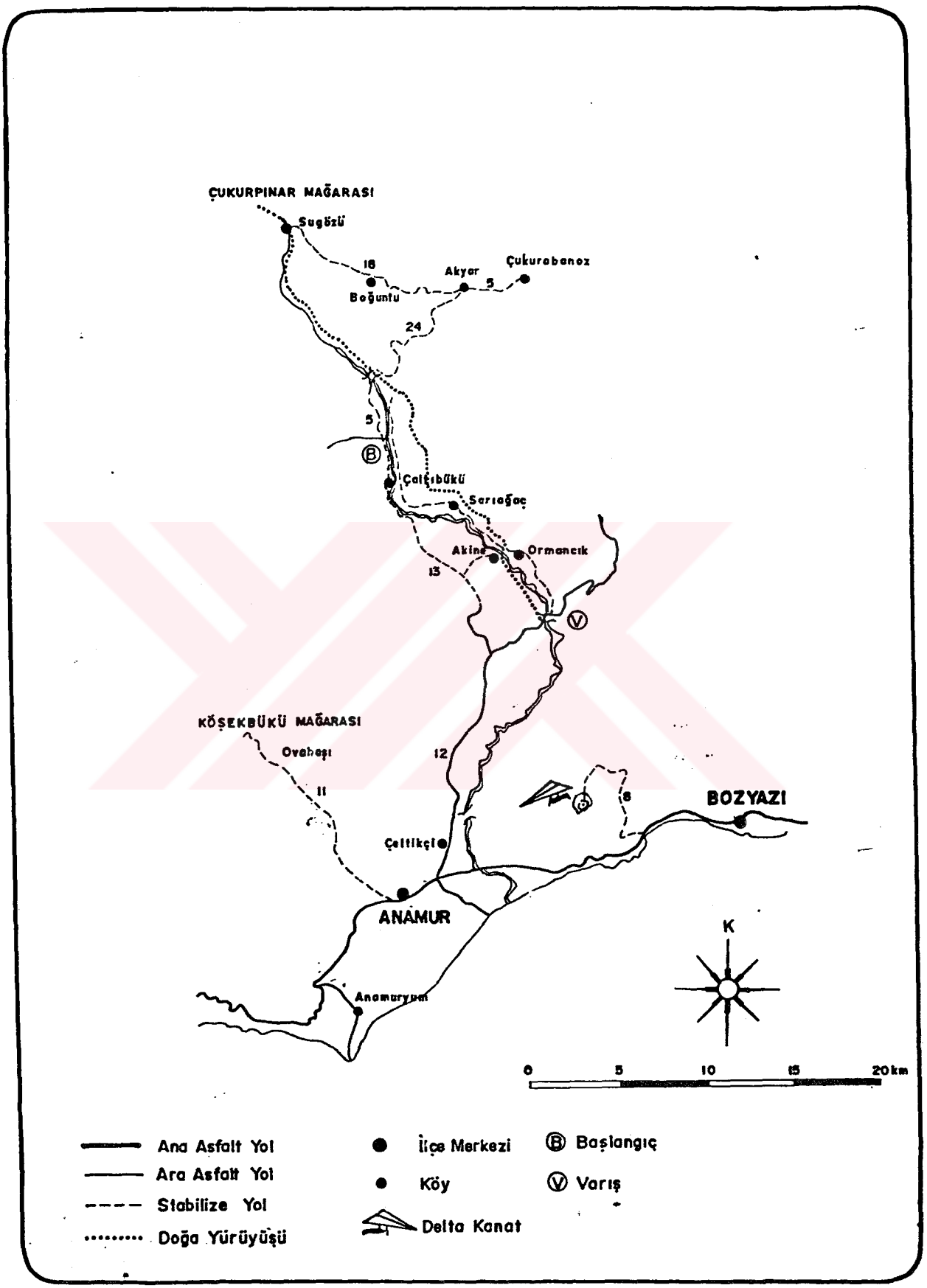

Şekil 28. Anamur Çayı Parkuru (ANONYMOUS, 1994).

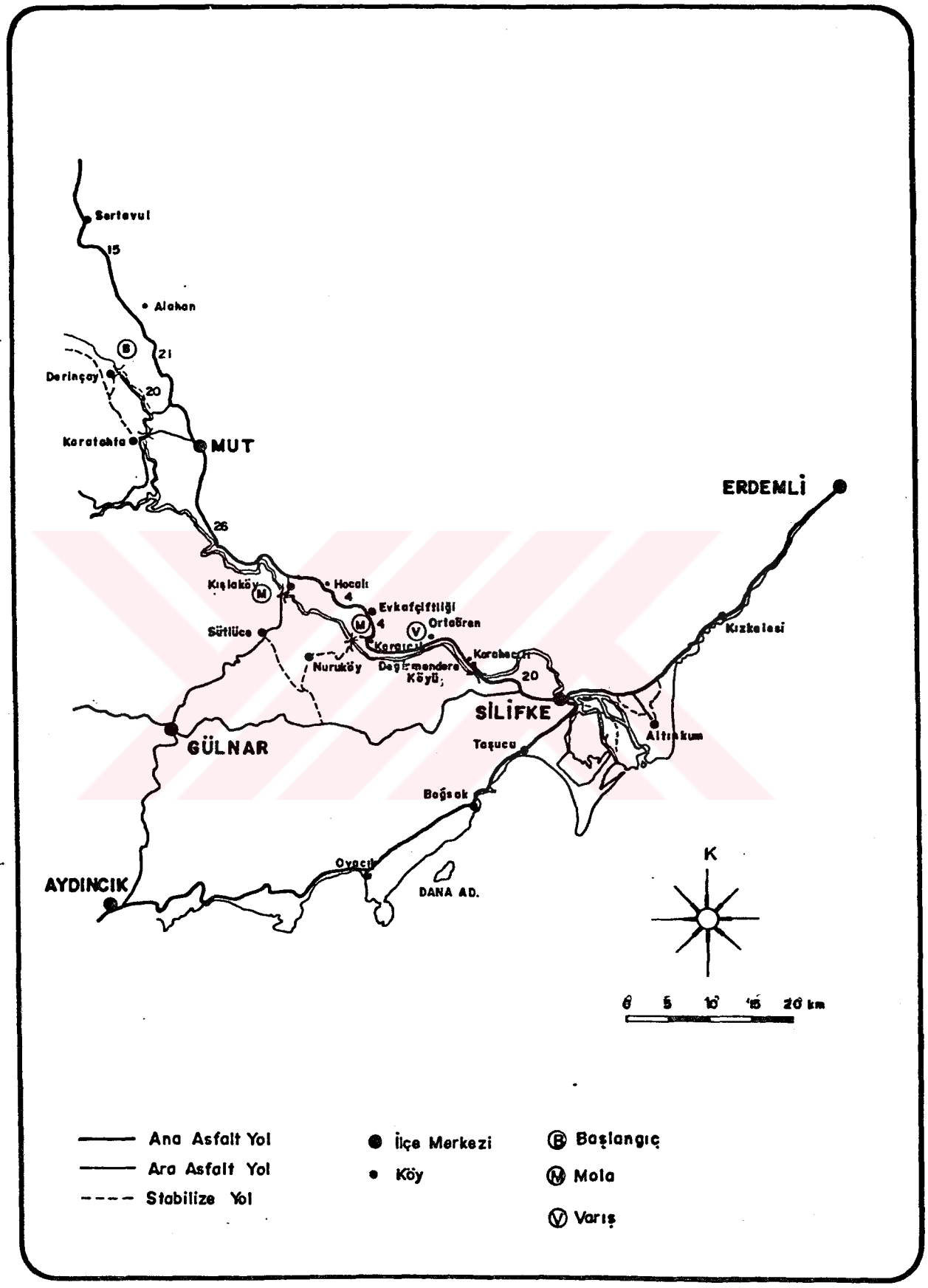

Şekil 29. Göksu Nehri Parkuru (ANONYMOUS, 1994).

bulunmaktadır. Genellikle yavaş akışlı bir nehir olması nedeniyle akarsu sporlarına yeni başlayanların deneyim kazanmaları için uygun özellikler içermektedir. Göksu Nehri'nin akarsu sporları için en elverişli parkuru olarak, kuzeydeki Derinçay ile güneydeki Değirmendere Köyleri arası öngörülmektedir. Bu parkurun uzunluğu yaklaşık 90km.'dir. Parkurun başlangıç yeri olan Derinçay mevkiine, Mut İlçesi'nin 3km. kuzeyindeki Karaman yol ayrımından batıya yönelen düşük standarttaki karayolu üzerinden ulaşmak mümkündür. Çevresinde fazla uzun olmayan kanyonların da bulunduğu Kışlaköy ile Kargıcak Köyü arasındaki 114km.'lik bölüm bu parkurun en ilginç peyzajına sahiptir. Bu bölüm geçildikten sonra parkurun, Değirmendere Köyü civarında bitirilmesi mümkün görülmektedir.

Kültür Turizmi : Mersin, Viranşehir, Kızkalesi (Korykos), Taşucu, Aydıncık, Anamurium gibi antik kentlerin limanları, antik çağlarda da Kilikya Bölgesi'nin önemli limanları olması, yörenin ılıman iklimi, verimli toprağı, zengin ormanları, İçel'in bütün antik çağları yaşamasına neden olmuştur.

İlde tarihi alanlar olarak; Mersin'de Yumuktepe Höyüğü, Viranşehir (Soloi), Pompeipolis; Erdemli'de Kanlıdivane (Kanytelleis), Eliussa-Sebaste, Kızkalesi (Korykos); Silifke'de Narlıkuyu (Cennet-Cehennem), Zeus Tapınağı, Silifke Kalesi, Taşköprü, Aya Thekla (Meryemlik), Demircili (Imbriogon), Uzuncaburç (Diocesarea), Ura (Olba), Coracesium; Bozyazı'da Arsione (Maraş Tepesi), Softa Kalesi, Çaltı Mağarası; Anamur'da Mamure Kalesi, Anamurium, Nekropol, Kalın Viran Örenleri, Alaköprü; Mut'da Mut Kalesi, Alahan Manastırı, Mavga Kalesi, Sertavul Hanları, Dağpazarı Örenleri, Balabol Örenleri; Gülnar'da Meydancık Kalesi; Tarsus'ta Kleopatra Kapısı, Gözlükule, St. Paul Kuyusu, Jüstinyen Köprüsü, Eshab-ı Kehf Mağarası; Çamlıyayla'da Namrun Kalesi önemli yer tutmaktadır.

Av Turizmi : Bölge av olanakları bakımından zengindir. Toroslar'daki ormanlar, akarsu ve göl kenarlarındaki sazlıklar çok çeşitli av hayvanlarını barındırmaktadırlar.

Araştırma alanında, turistik amaçlı avcılık yapılmaktadır. Bunun yanısıra, doğadaki bazı hayvan türlerini koruyabilmek amacıyla, özel uygulamalar geliştirilmiştir. Örneğin; Silifke Göksu Vadisi'nin bir bölümü ile Göksu Deltası ve Paradeniz Dalyanı Bakanlar Kurulu'nca korunmaya alınmıştır. Böylece bu bölgede sahile çıkan deniz kaplumbağalarının (*Caretta caretta, Chelonia*

mydas) insan aktivitelerinden büyük ölçüde korunmasına çalışılmıştır.

Göksu Deltası Özel Çevre Koruma Bölgesi'nden başka, Tarsus Karabucak Ormanları'nda Turaç Koruma ve Üretim Bölgesi, Mut-Gülnar ve Anamur'un dağlık kesimlerinde Keklik, Geyik ve Dağ Keçisi koruma bölgeleri bulunmaktadır.

Sağlık Turizmi : Araştırma alanı şifalı su kaynakları bakımından şanslı sayılabilecek bir il olmasına karşın, bu kaynakların çoğu ülke geneline hizmet edebilecek şekilde düzenlenmemiştir. Buralarda tesis ve konaklama olanağı bulunmamaktadır. Bilinen belli başlı içme, kaplıca, ılıcalar; Mersin (Güneysu-Güneyyolu) İçmesi, Akçakocalı İçmesi, Keşbükü İçmesi, Sıraç İçmesi, Saparca Ilıcası, Hocantı Kaplıcası, Iğdır Kaplıcası'dır. Bu içme ve kaplıcaların genel özellikleri şu şekilde özetlenebilir (ANONYMOUS, 1982, 1992) :

*Mersin (Güneysu-Güneyyolu) İçmesi; Eski Gözne yolu üzerinde ve Mersin'e yaklaşık 12km. uzaklıktaki bu sular, Toros Dağları'nın eteklerinin başladığı bir vadinin dibinden kaynaklanmaktadır. 3 çeşmeden akan 38°C sıcaklıktaki suların debisi 1.5lt/sn.'dir. İçme kaynağının kuzeyinde, daha eğimli bir alanda ise çamur kaynağı yer alır. Ancak bir sel olayı yüzünden bu kaynağın suyu oldukça azalmış ve dere yatağı içinde kaçak kaynaklar oluşmuştur. Bu sular, içme yoluyla değerlendirildiği zaman müshil etkisi yapmaktadır. Çamur kaynağından ise deri hastalıklarında yararlanılmaktadır.

*Akçakocalı İçmesi; Tarsus ilçesinin 10km. kuzeyinde, Akçakocalı Köyü'nün yakınında kaynayan bu suyun sıcaklığı 16°C'dir. Müshil olarak kullanılmaktadır.

*Keşbükü İçmesi; Tarsus'un 20km kuzeyindeki bu kaynak da aynı isimli köyün güneyinde yer alır. Kızılçam ormanı içinde kaynayan suyun sıcaklığı 15°C'dir. Bu su da müshil olarak kullanılmaktadır.

*Sıraç İçmesi; Erdemli'nin 23km. kuzeyindeki Sıraç Köyü yakınındaki içmenin idrar yolu ve böbrek hastalıklarına iyi geldiği belirtilmektedir.

*Saparca Ilıcası; Silifke'ye 27km., Silifke-Mut yoluna 1km. uzaklıkta, Göksu Nehri kıyısındadır. Suyun sıcaklığı 37°C'dir.

Granit kayalar arasından çıkan sudan romatizma ile mide ve deri hastalıklarında yararlanılmaktadır.

*Hocantı Kaplıcası; Bu kaynak, Mut'un 15km. batısında, Hocantı Köyü'nün ise 1km. güneyindedir. Deniz yüzeyinden 360m. yükseklikte 2 noktadan çıkar. Hocantı Ilıcası'nın suyu deri hastalıklarıyla, romatizmaya iyi gelmektedir.

*Iğdır Kaplıcası; Mersin'in 20km. kuzeydoğusunda bağırsak parazitlerine ve mide rahatsızlıklarına iyi geldiği bilinen bir kaplıcadır.

4.2.2.4. Ulaşım

Araştırma alanı, karayolu, demiryolu, denizyolu ve havayolu ulaşım olanaklarının tümünden yararlanmaktadır (Şekil 30). İlde havaalanı bulunmamasına karşın, Adana'daki havaalanı, yakınlığı ve bağlantılarının iyi kurulmuş olması nedeniyle, geniş ölçüde İçel'e de hizmet vermektedir.

Araştırma alanı uluslararası (E90/E24) iki karayolunun üzerinde bulunmaktadır. Batıda Silifke, Anamur, Antalya (ayrıca Sertavul Geçidi'nden Torosları aşan Silifke-Mut-Karaman-Konya), doğuda Tarsus, Adana, Toprakkale üzerinden geniş bir ulaşım ağına sahiptir. İli İç Anadolu'ya Batı Toroslar üzerindeki Sertavul Geçidi ve Orta Toroslar üzerindeki Gülek Boğazı bağlamaktadır.

Araştırma alanı, Yenice İstasyonu'ndan yurtiçi ve yurtdışına demiryolu şebekesi ile bağlanmaktadır. İstanbul Haydarpaşa'dan kalkan trenler Pozantı'dan İçel il sınırlarına girmekte, Mersin'e 40km. mesafede Tarsus-Yenice'den geçerek Bağdat, Halep ve Beyrut'a diğer bir hatda Malatya üzerinden Diyarbakır'a ve doğu şebekesine bağlanmaktadır. Kayseri'den gelen demiryolu yine Yenice'den aynı hatta bağlanır.

Araştırma alanından deniz yolu ile giriş ve çıkışları Mersin, Taşucu ve Anamur deniz sınır kapılarından Kıbrıs'a haftada 5 gün olmak üzere tarifeli feribot ve deniz otobüsleri ile yapılmaktadır. Bu sınır kapılarından aynı zamanda ticaret de yapılmaktadır. Mersin Limanı bölgenin yanısıra Türkiye ile İsrail, Mısır ve diğer Arap Ülkeleri ile yapılan ticaret ve turizm için de önemli sınır kapılardan birisidir.

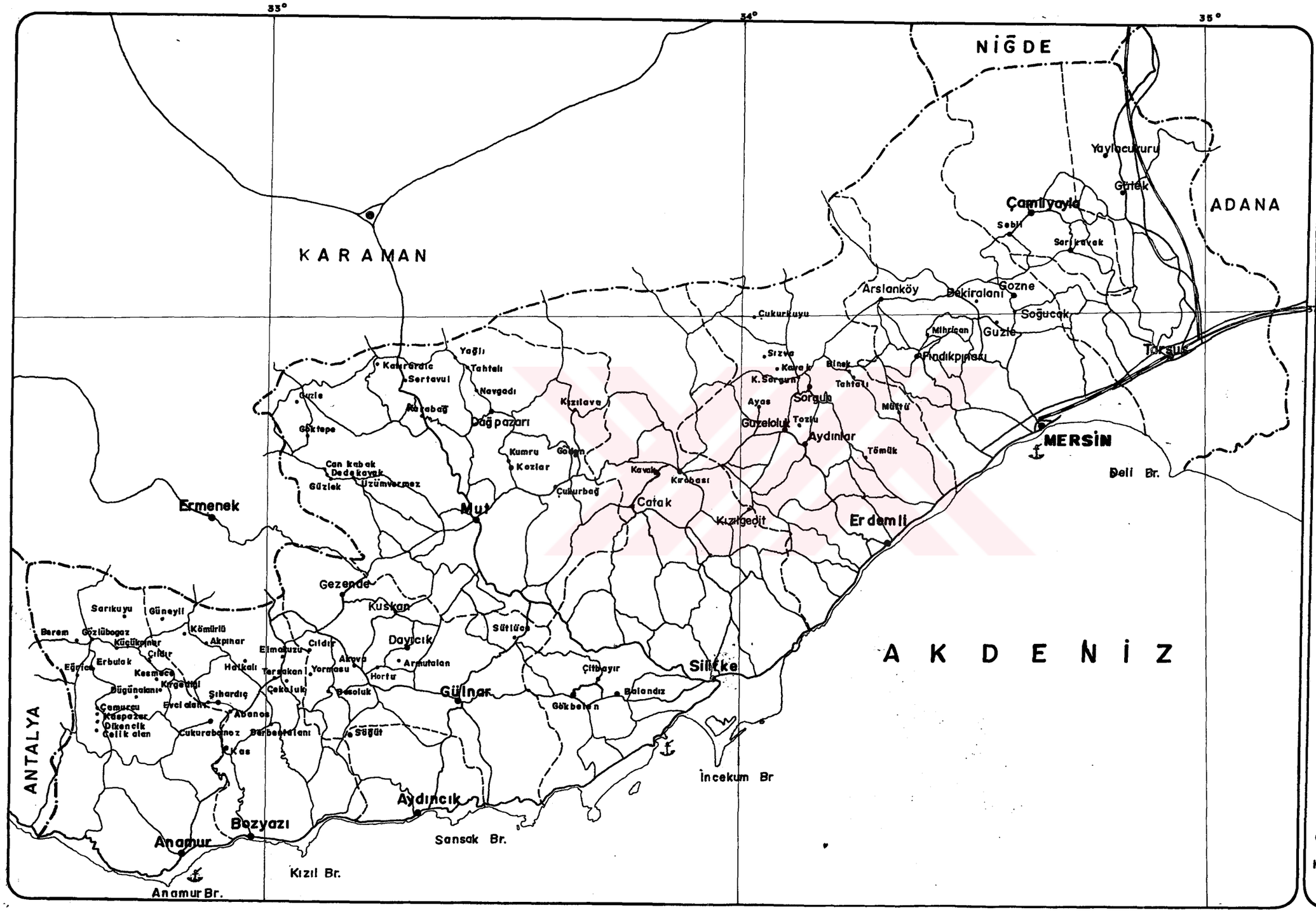

İÇEL İLİ YAYLA YERLEŞİMLERİ

ULAŞIM AĞI HARİTASI

- Devlet Yolu
- İlçe Yolu
- Köy Yolu
- Demiryolu
- Liman

K

ŞEKİL 30

ÖLÇEK : 1/750.000

KAYNAK: Karayolları 5.inci Bölge Müdürlüğü, (1.993)

4.2.2.5. Yerleşimler

Araştırmada İçel İli kentleşme hareketleri ve buna bağlı olarak gelişen yaylacılık hareketleri ile ilgili yapılan arazi çalışmaları sonuçları ve elde edilen veriler bu bölümde açıklanmaya çalışılmıştır.

4.2.2.5.1. Araştırma Alanında Genel Kentleşme Hareketleri

Araştırma alanı toprakları genellikle dağlıktır. Dağlar ve platolardan oluşan alanlar, il topraklarının %88'ini kaplar. Ovalar, kıyı ile dağlar arasında en geniş yerinde 15km., ortalama olarak da 5km. genişliğinde dar bir şerit halinde uzanır.

Araştırma alanında, genellikle 1.000m.'nin üzerinde büyük yerleşimler bulunmamaktadır. Eğimi %0-10 arasında değişen yerleşmeye elverişli alanlar, il topraklarının %31'ini, eğimi %10-20 arasında olan alanlar %30'unu oluşturur. Genellikle %20 eğim ile sınırlanabilecek tarım, sanayi ve sürekli yerleşmeye elverişli alan tanımı dışında kalan alanların oranı %39'dur.

Araştırma alanının kıyı ovaları hariç tarıma elverişli düzlükleri Anamur, Aydıncık (Gilindire) ve Ovacık yörelerinde ovaların gerisinde 200m. yükseltiye kadar ve Silifke-Mersin arasında 20-250m. yükseltileri arasında yer alan eşik alanları, sürekli ve dar bir kuşak oluşturur.

Nüfus, Tarsus'tan Silifke'ye kadar süren Çukurova kıyı şeridi boyunca sıralanan Ovacık ve Aydıncık Ovaları ile Göksu ve Tarsus Çayları'nın dağlar arasında açtığı vadilerde toplanmıştır.

Ovalık alanlarda nüfus, kentsel yerleşmelerde yoğunlaşmıştır. Ovalık alanlarda yaşayan nüfusun 3/4'ünden fazlası Mersin ve Tarsus kentlerinde toplanmıştır. Geriye kalan nüfusun bir bölümü Anamur, Silifke ve Erdemli ilçe merkezlerinde yaşamaktadır.

İlin kentleşme oranı 1980'de idari bölünme ölçütlerine göre %50.3 olup, ülke ortalamasının (%44.3) üstündeyken 1990'da bu kentleşme oranı %61.9 ile ülke ortalamasının (%50.6) üzerinde olmuştur (Şekil31).

İÇEL İLİ YAYLA YERLEŞİMLERİ

İDARİ BÖLÜNÜŞ HARİTASI

- ● İL MERKEZİ
- ● İLÇE MERKEZİ
- • BELEDİYELİK
- • MUHTARLIK

33° 34° 35° 37°

NİĞDE
KARAMAN
ADANA
ANTALYA
A K D E N İ Z

Yaylaçukuru
Gülek
Çamlıyayla
Sebil
Sarıkavak
ARSLANKÖY
GÖZNE
Bekiralanı
Çukurkuyu
Mihrican
Güzle
Fındıkpınarı
Tarsus
Sızva
Kavak
Binek
K.Sorgun
Tahtalı
Ayaş
Sorgun
Müftü
Güzeloluk
Tozlu
Aydınlar
Tömük
MERSİN
Deli Br.
Yağlı
Katırardıç
Tahtalı
Şerfavul
Navgadı
Güzle
Karabağ
Kızılova
Dağpazarı
Göktepe
Kumru
Göden
Cankabak
Dedekavak
Üzümvermez
Güzlek
Kozlar
Kavak
Kirebası
Çukurbağ
Çatak
Kızılgeçit
Mut
Erdemli
Uzuncaburç
Gezende
Kuskan
Sarıkuyu
Güneyli
Kömürlü
Berem
Gözlübağaz
Küçükpınar
Akpınar
Çıldır
Dayıcık
Elmakuzu
Çıldır
Akova
Armutalan
Eğrice
Erbulak
Kesmece
Halkalı
Tersakan
Yarmasu
Hertu
Silifke
Çiftbayır
Düğünalanı
Kırgediği
Şıhardıç
Çeşoluk
Beşoluk
Gülnar
Belandız
Gökbelen
Evcilalanı
Abanoz
Camurcu
Kaşpazar
Dikencik
Çelikalan
Çukurabanoz
Derbentalanı
Söğüt
Kaş
İncekum Br.
Aydıncık
Bozyazı
Anamur
Sansak Br.
Kızıl Br.
Anamur Br.

K

ŞEKİL 31

ÖLÇEK: 1/750.000

KAYNAK: İçel İl Turizm Envanteri (1992)

4.2.2.5.2. Araştırma Alanı Mevcut Yayla Yerleşimleri

Araştırma alanında nüfusları, bağlı oldukları yönetim birimleri ve buna olan uzaklıkları açısından farklılık gösteren 89 yayla yerleşimi saptanmış (Şekil 32) ve bunlar belirtilen özelliklerine göre gruplandırılarak liste halinde Çizelge 9'da verilmiştir.

Şekil 32 ve Çizelge 8 incelendiğinde; yaylaların sayıca araştırma alanının batı kesiminde (Mut, Gülnar, Anamur, Bozyazı), nüfus ve büyüklük açısından ise orta ve doğu kesiminde yoğunlaştığı görülebilir.

Batı kesimde konumlanan yayla yerleşimlerinin büyük çoğunluğu, mevcut köylerin mahalleleri ya da mezra durumundaki ve nüfusları ortalama 200 olan küçük birimler halindedir. Diğer yandan söz konusu yayla yerleşimleri genellikle ekonomik aktiviteler (tarım ve hayvancılık ağırlıklı) amacıyla kullanılmaktadır. Bu kesimde, rekreasyon aktivitelerinin ağırlıkta olduğu yayla yerleşimleri kısıtlı sayıdadır ve bunlar nüfus açısından diğerlerinden çok daha kalabalıktır.

Araştırma alanının doğu kesiminde bulunan yayla yerleşimleri ise günümüzde ekonomik aktivitelerinin yanısıra büyük ölçüde rekreasyon ve turizm sektörüne yönelmektedir. Bu nedenle önemli bir bölümü şehirleşme sürecine girmiş ve hatta yönetsel statüye (ilçe merkezi, bucak merkezi, belde) kavuşmuştur. Yapılan incelemelere göre son 10 yıla kadar birbirinden kopuk fakat yakın birimler halindeki birçok yayla yerleşimi, günümüzde birleşerek orta büyüklükte yerleşimler durumuna dönüşmüştür (Örneğin; Gözne, Sorgun ve Güzeloluk gibi).

Araştırma alanındaki yaylaların büyük çoğunluğu 1.300-1.700 m. yükseltiler arasında konumlanmıştır. Anamur yöresinde ise başta topoğrafik yapı olmak üzere diğer doğal unsurlar nedeniyle 1.800-2.000 m. yükseltiler arasında yoğunluk göstermektedir. Yaylaların, topoğrafik yapının bu kesitinde yoğunlaşmasının temel nedenleri yapılan sörvey ve görüşmelerin sonucunda altı başlıkta özetlenebilir :

*Özellikle yaz mevsiminde iklimsel değerler, insan konforu açısından bu yükseltiler arasında uygun özellikler içermektedir.

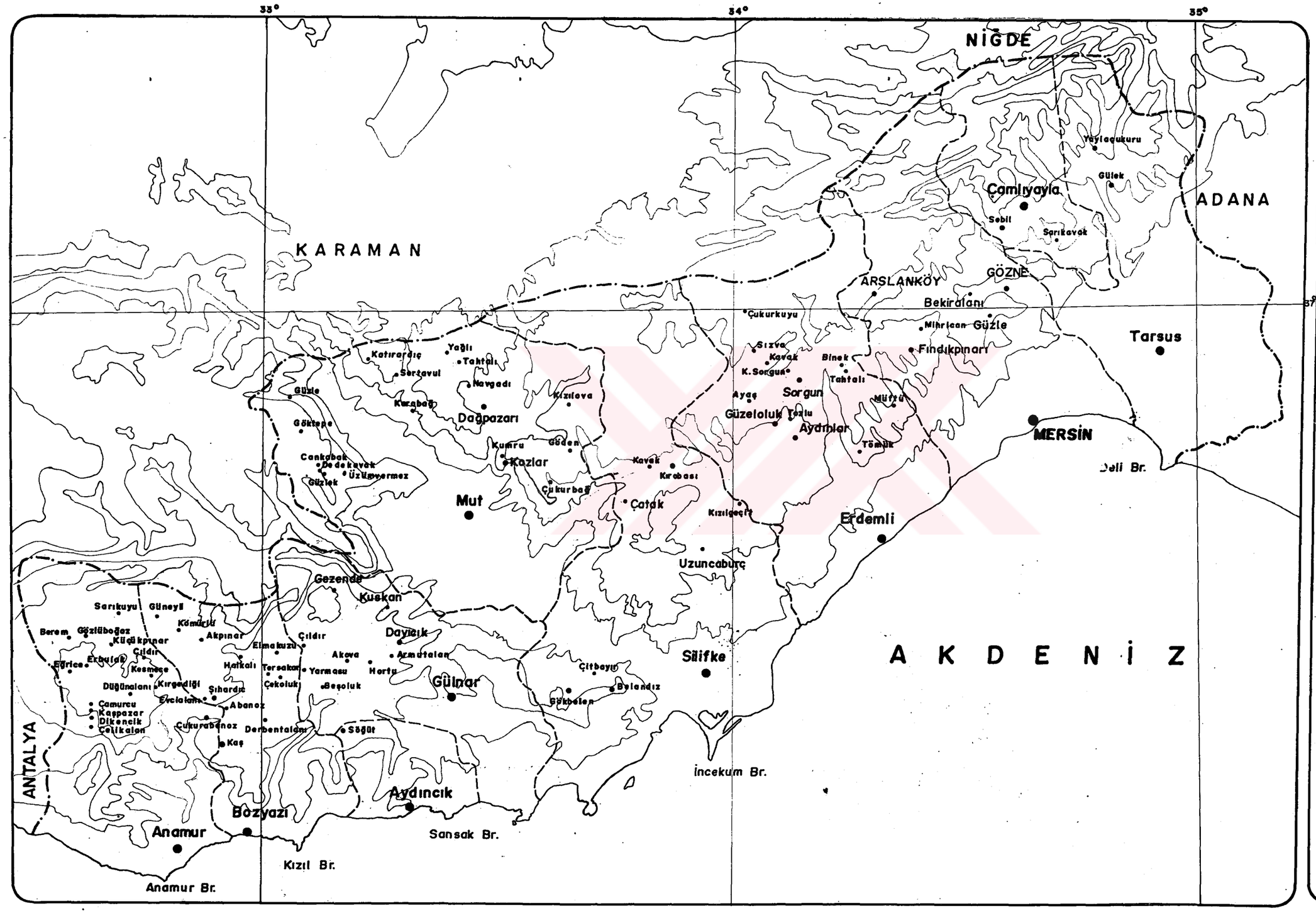

İÇEL İLİ YAYLA YERLEŞİMLERİ

MEVCUT YAYLA YERLEŞİMLERİ HARİTASI

- ● YÖNETİM BİRİMİ
- • YAYLA MERKEZİ

ŞEKİL 32

ÖLÇEK: 1/750.000

KAYNAK: İçel İl Turizm Envanteri (1992)

Çizelge 8. İçel İli Mevcut Yayla Yerleşimleri Fiziki Durumu.

İLÇE ADI	Yayla Adı	Bağlı Olduğu İlçeye Uzaklığı (km)	Büyük Birime Olan Uzaklığı (km)	Nüfus	Denizden Yüksekliği (m)
MERSİN	Gözne	28	28	7655	1080
	Bekiralanı	27	27	740	980
	Soğucak	25	25	1542	750
	Ayvagediği	32	32		1175
	Kızılbağ	37	37		1115
	Mihrican	45	45		1285
	Fındıkpınarı	41	41	2328	1310
	Arslanköy	56	56	4118	1490
TARSUS	Gülek	54	85	331	950
	Çamalan	45	72	356	615
	Yaylaçukuru	60	87	37380	1050
ÇAMLIYAYLA	Çamlıyayla		95	8800	1250
	Sarıkavak	21	116	1401	620
	Sebil	6	101		1080
MUT	Güzle	65	227		1280
	Göktepe	52	214		1510
	Cankabak	38	200		1310
	Dedekavak	37	199		1270
	Gözlek	36	198		1080
	Üzümvermez	32	194		1110
	Katırardıç	56	218		1615
	Sertavul	36	198		1420
	Karabağ	21	183		1150
	Çukurbağ	49	211	379	1350
	Kozlar	28	190		1530
	Kumru	30	192		1510
	Göden	41	203		1490
	Kızılova	37	199		1750
	Dağpazarı	50	212	544	1260
	Navgadı	57	219		1420
	Tahtalı	62	224		1580
	Yağlı	67	229		1550
GÜLNAR	Gezende	45	179	867	1370
	Kuskan	46	180	2393	850
	Yarmasu	38	172		1285
	Çıldır	43	177		1290
	Üçoluk	29	133	477	1205
	Akova	33	167		1415
	Hortu	26	160		1380
	Dayıcık	34	168	1512	1065
	Armutalanı	21	155		1095
AYDINCIK	Söğüt	43	213		1265
SİLİFKE	Balandız	23	107	357	830
	Gökbelen	28	112	351	930
	Çilbayır	32	116	219	780
	Uzuncaburç	31	115	2127	1250
	Kızılgeçit	42	126	181	1105
	Çatak	78	162	589	1230
	Kavakköy	88	172	396	1370
	Kırobası	62	146	427	1265
BOZYAZI	Derbentalanı	39	246		1285
	Kağ	30	237		1480
	Abanoz	52	259		1560
	Şıhardıç	54	261		1615
	Evcialanı	60	267		1700
	Çokoluk	48	255		1175
	Tersakan	47	254		1290
	Elmakuzu	54	261		1260
	Halkalı	55	262		1410
	Akpınar	64	271		1455
	Kömürlü	72	279		1575
	Güneyli	79	286		2120

ANAMUR	Çelikalan	55	278		1830
	Dikencik	56	279		1850
	Çamurcu	59	282		1960
	Düğünalanı	67	290		2110
	Kırgediği	73	296		1815
	Kesmece	87	310		1810
	Eğrice	71	294		2285
	Erbulak	69	292		2295
	Küçükpınar	76	299		1995
	Çıldır	75	298		2110
	Gözlüboğaz	73	296		1900
	Berem	77	300		1840
	Sarıkuyu	83	306		2100
	Çukurabanoz	50	273	199	1100
	Kaşpazarı	58	281		1950
ERDEMLİ	Tömük	26	62		855
	Ayaş	49	85		1650
	Güzeloluk	38	74	480	1390
	Tozlu	36	72		1550
	Kütlü	46	82		1385
	Sorgun	50	84	1659	1380
	K. Sorgun	54	90		1430
	Tahtalı	57	93		1630
	Binek	59	188		1820
	Kavak	63	99		1870
	Sızva	70	106		1850
	Çukurkuyu	73	109		2215
	Aydınlar	33	67	411	1340

*İklim değerlerinin uygunluğu, hayvancılık faaliyetleri için de aynı şekilde geçerli olmaktadır.

*Doğal bitki örtüsü ve özellikle orman alanları bu yükseltiler arasında daha yoğundur.

*Aynı şekilde, özelliye küçükbaş hayvancılık ve arıcılık faaliyetleri açısından uygun ekolojik ortamlar bu yükseltiler arasında yer almaktadır.

*İklim özellikleri nedeniyle kıyı ve ova kesiminde yetiştirilmesi pek mümkün olmayan ya da zor olan bazı meyve türleri (örneğin; ceviz, elma, armut, kiraz, erik vb. gibi) bu yükseltiler arasında yetişebildiğinden kişileri cezbedebilmektedir.

*Bölgenin yaban hayatı varlığı, bu yükseltiler arasında yoğunluk ve çeşitlilik kazanmaktadır.

Araştırma alanında belirlenen yayla yerleşimlerinin konumlandığı ortamların ortak özellikleri ise beş temel başlıkta özetlenebilir :

*Yayla yerleşimleri iklim etkisi nedeniyle genelde topoğrafik yapının güney, güneydoğu ya da güneybatı bakılı yamaç düzlüklerinde oluşturulmuştur.

*Yerleşimlerin bulunduğu alanlar ya da çok yakın çevreleri orman alanları bünyesindedir.

*Yaylaların büyük çoğunluğu akarsuların oluşturduğu alüvyal vadilerin çevresindeki yamaçlarda kurulmuştur. Böylece bu vadiler ve yakın çevrelerinde tarımsal etkinlikler yapılabilmektedir.

*Yayla alanlarının yaya ulaşılabilir uzaklıktaki çevrelerinde genel olarak doğal çayırlıklar yer almaktadır. Böylece hayvancılık faaliyetlerinin sürdürülmesinde avantaj kazanılmaktadır.

*Yayla yerleşimlerinin büyük çoğunluğu mevcut ulaşım ağı bünyesinde konumlanmıştır.

Bu özellikleri nedeniyle yayla yerleşimlerinin doğal ve çevresel değerler üzerine yaptıkları baskılar beş ana konuda yoğunlaşmaktadır :

*Yayla yerleşimlerinin fiziksel olarak hızlı büyüme eğiliminde olmaları doğal bitki örtüsünün farklı amaçlı (konut için arsa kazanma, yapacak ve yakacak gereksinimi, tarım alanı kazanma vb. gibi) tahribine neden olmaktadır.

*Yaşamı doğal bitki örtüsüne bağlı fauna elemanları, gerek yaşam ortamlarının tahribi; gerekse avcılık faaliyetlerinin yoğunlaşması nedeniyle zarar görmektedir.

*Yayla yerleşimlerinin hızlı gelişmesi sonucunda artan nüfus ve buna bağlı olarak gelişen başta hayvancılık olmak üzere bazı tarımsal amaçlı faaliyetler (örneğin; aşırı otlatma ve tarım alanı kazanma), doğal çayırlıkların kullanım yoğunluğunu yükseltmektedir.

*Yayla yerleşimlerindeki insan aktivitelerinin yoğunlaşarak çeşitlilik kazanması nedeniyle başta su olmak üzere, toprak ve hava kirlenmesine zemin hazırlanmaktadır.

*Yayla yerleşimi sayısının giderek artışı, alt yapı sorunlarını da beraberinde getirmekte ve özellikle ulaşım faktörü kazı-dolgu çalışmaları topoğrafik yapı, bitki örtüsü ve fauna üzerinde olumsuz etkilere yol açabilmektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi, araştırma alanında belirlenen 89 yaylanın çoğunluğu ekonomik faaliyetler amacıyla kullanılmaktadır. Rekresayon ve turizm ağırlıklı olarak kullanılan yaylalar azınlıkta olmasına karşın, hem nüfusun çoğunluğunu taşımakta ve hem de birbirine yakın konumdaki küçük yerleşim birimlerinin giderek birleşmesi nedeniyle daha büyük alanlar kaplamaktadır.

Araştırmanın yöntemi gereği, yaylaların gelecekteki gelişme durumlarına ışık tutulabilmesi amacıyla çekim değerleri hesaplanmıştır. Çekim değerlerinin hesaplanmasında yine yöntem gereği, ilgili yayla ile bu yaylanın bağlı bulunduğu yönetim birminin nüfusları ve aralarındaki ulaşım mesafesi (uzaklık) temel kriter olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmada elde edilen çekim değerleri, her yönetim birimine bağlı yayla yerleşimlerine göre derlenerek liste halinde Çizelge 9'da verilmiştir. Şekil 33'de ise araştırmanın yöntemi

Çizelge 9. İçel İli Mevcut Yayla Yerleşimleri ve Çekim Değerleri.

İLÇE ADI	Yayla Adı	Nüfus	Çekim Değeri (F)
MERSİN	Gözne	7655	4123907
	Bekiralanı	740	556101
	Soğucak	1542	148017
	Ayvagediği		
	Kızılbağ		
	Mihrican		
	Fındıkpınarı	2328	58491
	Arslanköy	4118	535324
TARSUS	Gülek	331	532869
	Çamalan	356	46407
	Yaylaçukuru	37380	1435310
ÇAMLIYAYLA	Çamlıyayla	8800	4603411
	Sarıkavak	1401	34787
	Sebil		
MUT	Güzle		
	Göktepe		
	Cankabak		
	Dedekavak		
	Güzlek		
	Üzümvermez		
	Katırardıç		
	Sertavul		
	Karabağ		
	Çukurbağ	379	479
	Kozlar		
	Kumru		
	Göden		
	Kızılova		
	Dağpazarı	544	30692
	Navgadı		
	Tahtalı		
	Yağlı		
ANAMUR	Çelikalan		
	Dikencik		
	Çamurcu		
	Düğünalanı		
	Kırgediği		
	Kesmece		
	Eğrice		
	Erbulak		
	Küçükpınar		
	Çıldır		
	Gözlüboğaz		
	Berem		
	Sarıkuyu		
	Çukurabanoz	199	6135
	Kaşpazarı		
AYDINCIK	Söğüt		

İLÇE ADI	Yayla Adı	Nüfus	Çekim Değeri (F)
SİLİFKE	Balandız	357	12013
	Gökbelen	351	35594
	Çilbayır	219	24918
	Uzuncaburç	2127	1931943
	Kızılgeçit	181	14446
	Çatak	589	196871
	Kavakköy	396	22618
	Kırobası	427	11961
BOZYAZI	Derbentalanı		
	Kaş		
	Abanoz		
	Şıhardıç		
	Evcialanı		
	Çokoluk		
	Tersakan		
	Elmakuzu		
	Halkalı		
	Akpınar		
	Kömürlü		
	Güneyli		
GÜLNAR	Gezende	867	41730
	Kuskan	2393	11211
	Yarmasu		
	Çıldır		
	Üçoluk	477	909
	Akova		
	Hortu		
	Dayıcık	1512	102079
	Armutalanı		
ERDEMLİ	Tömük		
	Ayaş		
	Güzeloluk	480	71134
	Tozlu		
	Kütlü		
	Sorgun	1659	303329
	K. Sorgun		
	Tahtalı		
	Binek		
	Kavak		
	Sızva		
	Çukurkuyu		
	Aydınlar	411	75147

İÇEL İLİ YAYLA YERLEŞİMLERİ

YÖNETİM MERKEZLERİNİN ETKİ ALANLARINA GÖRE MEVCUT YAYLA YERLEŞİMLERİ HARİTASI

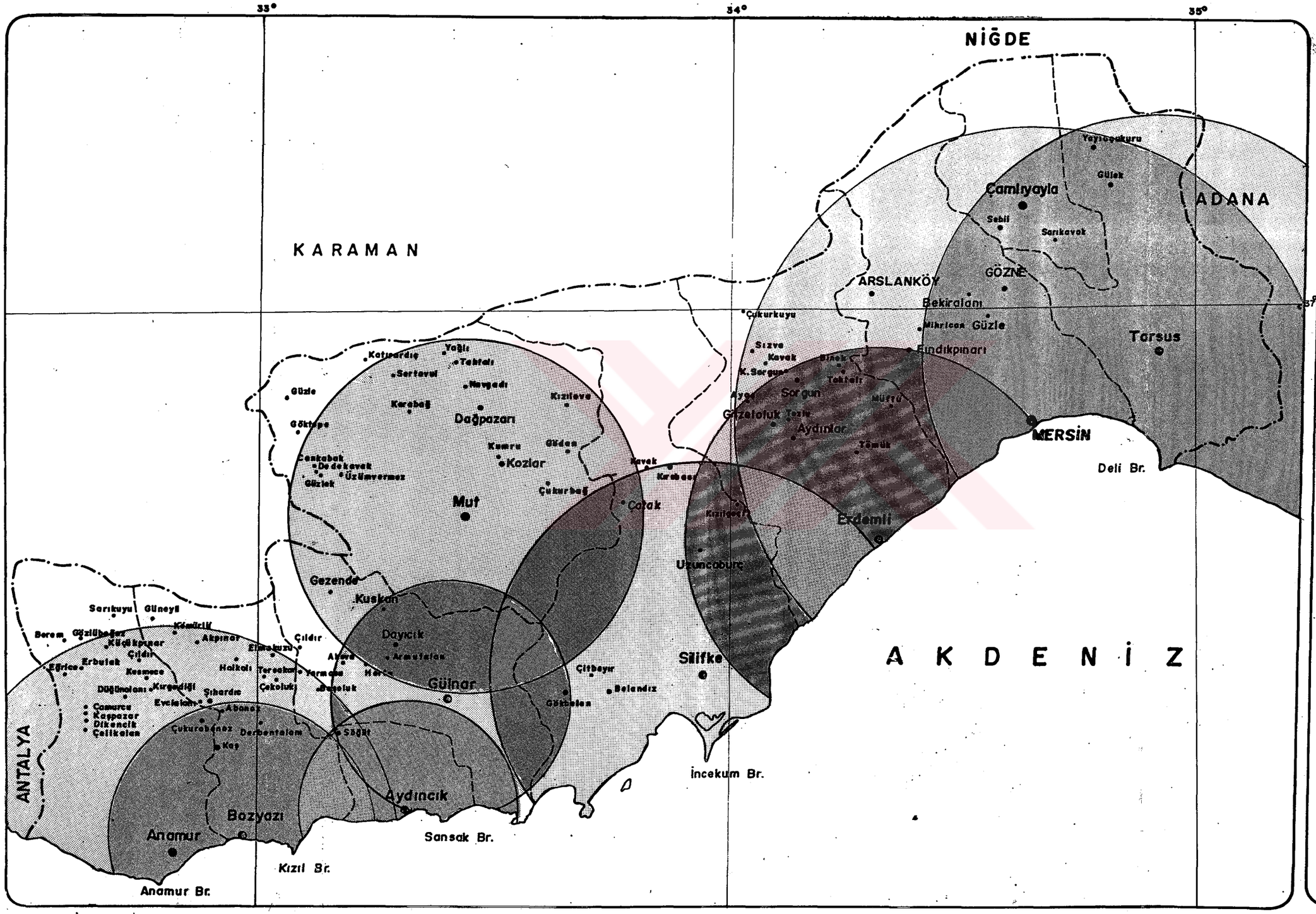

K

ŞEKİL 33

ÖLÇEK: 1/750.000

gereği çekim değerlerinden hesaplanan indeks değerelerine göre, her yönetim merkezinin etkisi altında kalan hareket alanları görülmektedir.

Şekil 33'de, harita üzerindeki koyuluk tonlarının açıktan koyuya doğru dönüştüğü alanlar, birden fazla yönetim biriminin etkisi altında kalan alanları belirtmektedir. Buna göre araştırma alanının doğu kesiminde yer alan yayla yerleşimleri ilin üç büyük kentinin (Mersin-Tarsus-Erdemli) etkisi altında kalmaktadır. Buna karşın, doğu kesiminde de benzer durum sözkonusu olmakla birlikte yayla alanlarının büyük çoğunluğu bir ya da iki yönetim biriminin etkisi altındadır. Diğer yandan, bu kesimdeki şehirlerin çok daha az nüfusa sahip olmaları etki alanı ve boyutlarını azaltmaktadır.

Araştırma alanında sürdürülen yerinde gözlem ve incelemelere göre, aynı yörede konumlanmış yayla birimlerinden nüfus ve alan açısından en büyük olanı fiili olarak ana yayla görevini üstlenmektedir. Bunun yanısıra, rekreasyon ve turizm aktiviteleri, söz konusu bu yaylalarda yoğunlaşmaktadır. Ancak, kullanıcı sayısının hızlı artışı, ana yayla konumundaki yerleşim biriminin çevresindeki küçük yayla yerleşimlerini de etkilemektedir. Nitekim, bu tür özelliklere sahip Gözne ve Sorgun gibi yaylalar yapılaşmalar aracılığıyla çevredeki diğer küçük birimlerle bağlanmış durumdadır. Yine yapılan incelemere göre, heniz yapılaşmaların başlamadığı kırsal alanlardaki özel mülkiyet arazilerinin yapılaşma amacıyla satışa sunuldukları ve yakın bir gelecekte, günümüzde uzak sayılabilecek konumdaki küçük birimlerin etki altında kalabileceği belirlenmiştir.

Araştırmada hesaplanan çekim değerlerine göre; aynı yönetim birimine bağlı yaylalar arasında en yüksek çekim değerine sahip olanlar ile günümüzde fiili olarak ana yayla konumuna ulaşmış yayla alanları çakışmaktadır (Şekil 34). Çizelge 10 ise, sözkonusu ana yayla yerleşimlerinin, bağlı bulundukları yönetim birimine göre dağılımlarını, nüfus ve hesaplanan çekim değerleri ile birlikte vermektedir.

Araştırma alanındaki yaylaların çekim değerlerine göre (Çizelge 9), merkez ilçe Mersin'de Arslanköy ve Gözne'nin dışında,

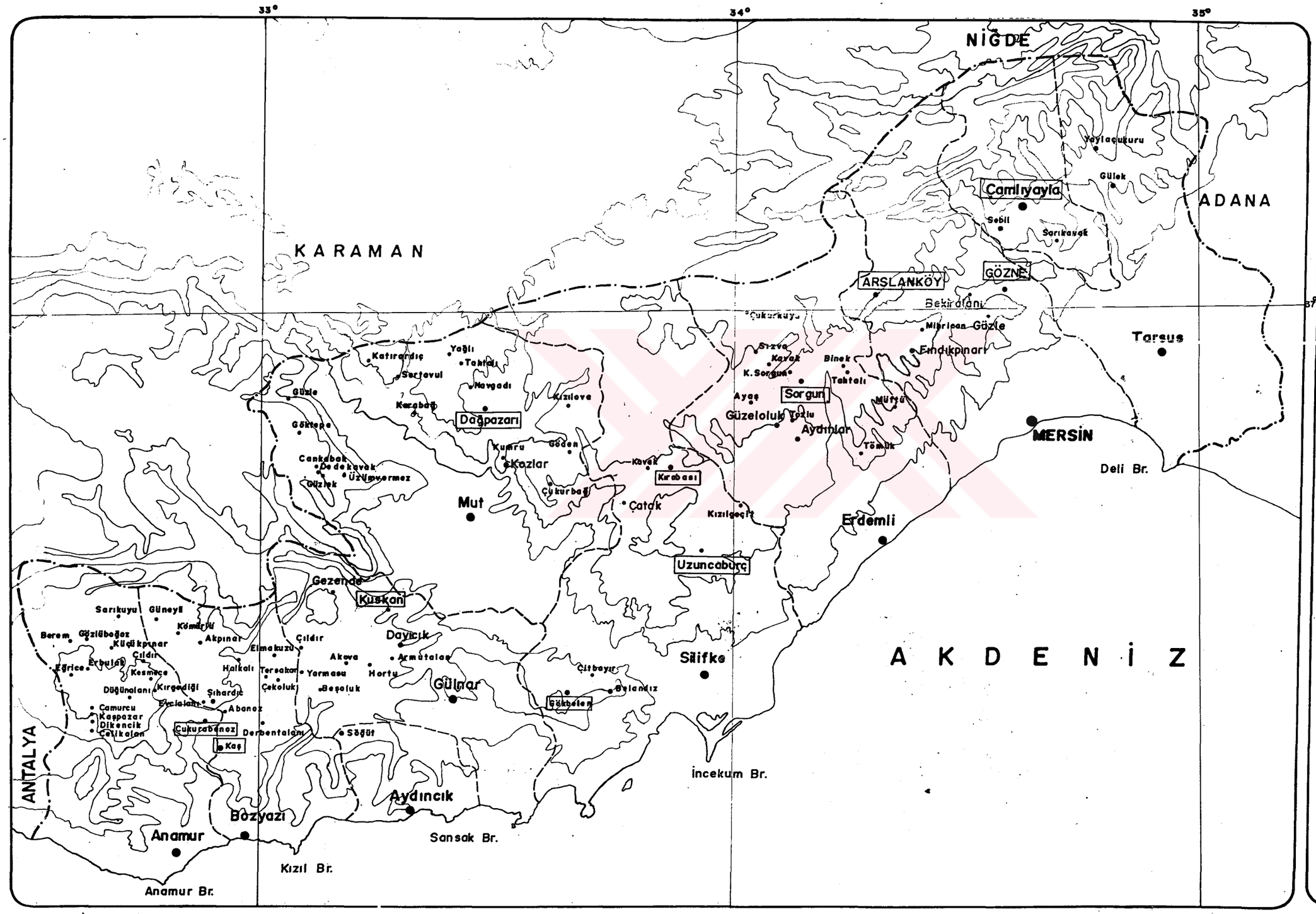

İÇEL İLİ YAYLA YERLEŞİMLERİ

ARAŞTIRMA ALANINDAKİ ANA YAYLA YERLEŞİMLERİNİN DAĞILIMI

ANA YAYLA YERLEŞİMİ

Bekiralanı'nın da çekim değerinin oldukça yüksek olmasına karşın, bu yerleşim birimi, Gözne'nin bir mahallesi konumunda olduğundan Ana Yayla olarak değerlendirilmemiştir.

Çizelge 10. En Yüksek Çekim Değerlerine Göre Yaylalar.

YAYLA ADI	İLÇE ADI	NÜFUS	ÇEKİM DEĞERİ (F)
Çamlıyayla	Çamlıyayla	8 800	4 603 411
Gözne	Mersin	7 655	4 123 907
Uzuncaburç	Silifke	2 127	1 931 943
Arslanköy	Mersin	4 118	303 329
Sorgun	Erdemli	1 659	38 127
Kuskan	Gülnar	2 393	35 594
Gökbelen	Silifke	351	30 692
Dağpazarı	Mut	544	11 961
Çukurabanoz	Anamur	199	6 135
Kırobası	Silifke	427	5 235
Kaş	Bozyazı		

Aydıncık ve Bozyazı'nın 1989'da ilçe olmasıyla yönetsel yapıdaki değişiklikten dolayı Kaş ve Söğüt bu ilçelere bağlanmıştır. Ancak, daha önceden Anamur ve Gülnar'ın yaylası konumunda olan bu yerleşimler, nüfuslarının elde edilememesinden dolayı yöre halkının kullanım düzeyi ile sörvey ve incelemelere dayanarak ana yayla olarak değerlendirilmiştir.

Aynı durum, Çamlıyayla'nın 1989'da ilçe olmasyla Sebil için ortaya çıkmaktadır. Değerlendirmede Sebil de Çamlıyayla'nın nahiyesi konumunda olduğu için bu yerleşim birimi Çamlıyayla ile birlikte değerlendirilmiştir.

Tarsus'a bağlı olan Gülek ve Yaylaçukuru ise daha çok Adana halkının kullandığı yaylalar olduğu için değerlendirmeye alınmayıp bu ilçe için Çamlıyayla ve Sebil gözönünde tutulmuştur.

Buna göre; İçel İli bünyesinde rekreasyon ve turizm aktiviteleri açısından çekim merkezi konumunda 11 ana yayla belirlenmiş olmaktadır. Bunlar, tesbit edilebilen kullanım yoğunluklarına göre Çamlıyayla, Gözne, Arslanköy, Sorgun, Uzuncaburç, Kırobası, Gökbelen, Dağpazarı, Kuskan, Kaş ve Çukurabanoz'dur.

Araştırmada belirlenen 11 ana yayla yerleşiminin geçmişten günümüze kadar gösterdiği değişimleri ve doğal değerler üzerindeki etkilerini ortaya çıkartabilmek amacıyal çalışma alanına ait 1967 tarihli topoğrafik haritalar ile 1991 tarihli hava fotoğrafları elde edilmiştir. Bunların çakıştırılması sonucunda, 24 yıllık bir dönemde süregelen değişimlerin boyutları büyük ölçüde görülebilmektedir (Şekil 35-45).

Söz konusu 24 yıllık dönem boyunca ortaya çıkan ve genelde tüm ana yaylalar için benzerlik gösteren bu değişimler 7 temel konuda yoğunlaşmaktadır.

*Kullanılan topoğrafik haritaların, alan kullanımlarını çok ayrıntılı olarak göstermemesi yanında, yayla yerleşimlerindeki yapılaşma alanlarının gerek yoğunluk ve gerekse yayılış alanı olarak çok büyük oranda arttığı gözlenmektedir. (Çamlıyayla, Arslanköy, Gözne, Sorgun, Uzuncaburç, Kırobası, Kuskan, Kaş).

*Daha önceden orman ve maki örtüsü ile kaplı olduğu gösterilen birçok alanda günümüzde bu örtünün büyük ölçüde kaybolduğu izlenmektedir (Çamlıyayla, Gözne, Arslanköy, Uzuncaburç, Kırobası, Gökbelen, Kaş, Çukurabanoz).

*Geçmiş dönemlerde farklı amaçlı tarımsal kullanımlara ayrılan bazı alanlarda, günümüzde yapılaşma alanları etkin durumdadır (Çamlıyayla, Gözne, Arsanköy, Gökbelen, Kaş, Kırobası).

*Ulaşım durumunda, eski güzergahların konumları değiştirilmiş ve çok sayıda yeni yol tesis edilmiştir (Çamlıyayla, Gözne, Arslanköy, Uzuncaburç, Sorgun, Kuskan, Kaş, Kırobası).

*Yapılaşma ve kısmen de tarım amaçlı kazı ve dolgu çalışmaları, topoğrafik yapı üzerinde belirgin değişimler yaratmıştır (Çamlıyayla, Gözne, Arslanköy, Sorgun, Uzuncaburç, Kırobası, Gökbelen, Kuskan, Çukurabanoz).

*Geçmiş dönemlerde doğal özelliklerinin korunduğu gözlenen akarsu yataklarında ve vadi tabanlarında, günümüzde farklı karakterli kullanımlar oluşturulmuştur (Çamlıyayla, Arslanköy, Sorgun, Uzuncaburç, Dağpazarı, Çukurabanoz).

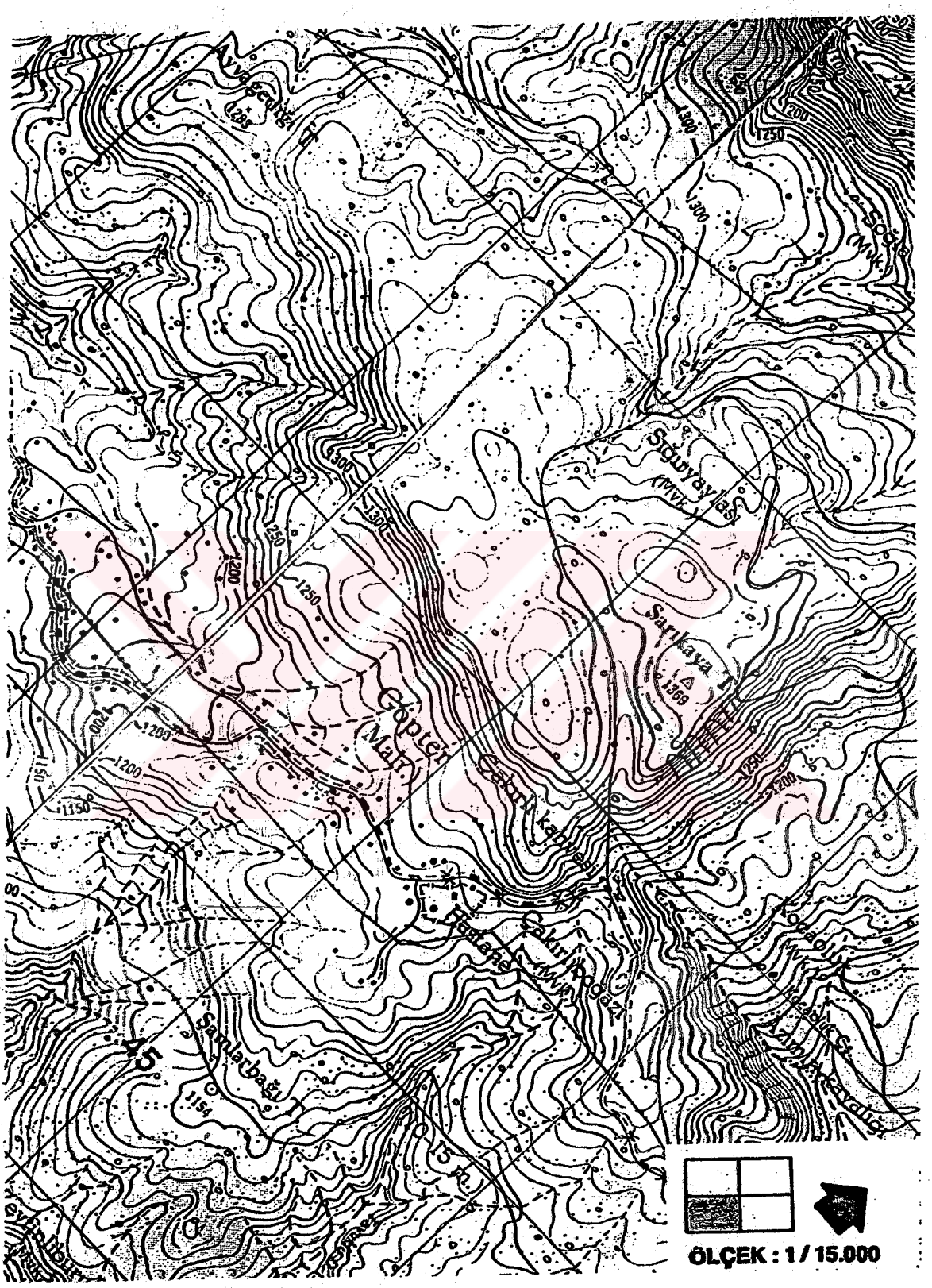
Ayvagediği
Söğüt (Mv.)
Söğüt
Sarıkaya Tepe
Çamlıyayla
Çamlıyayla (Mv.)
Sarıkaya T.
1369
Çakırpınar
Çakırpınar (Mv.)
Çakırpınar
Çakırpınar Mevkii
Çakırpınar Mevkii
Çakırpınar
Çakırpınar
Çakırpınar

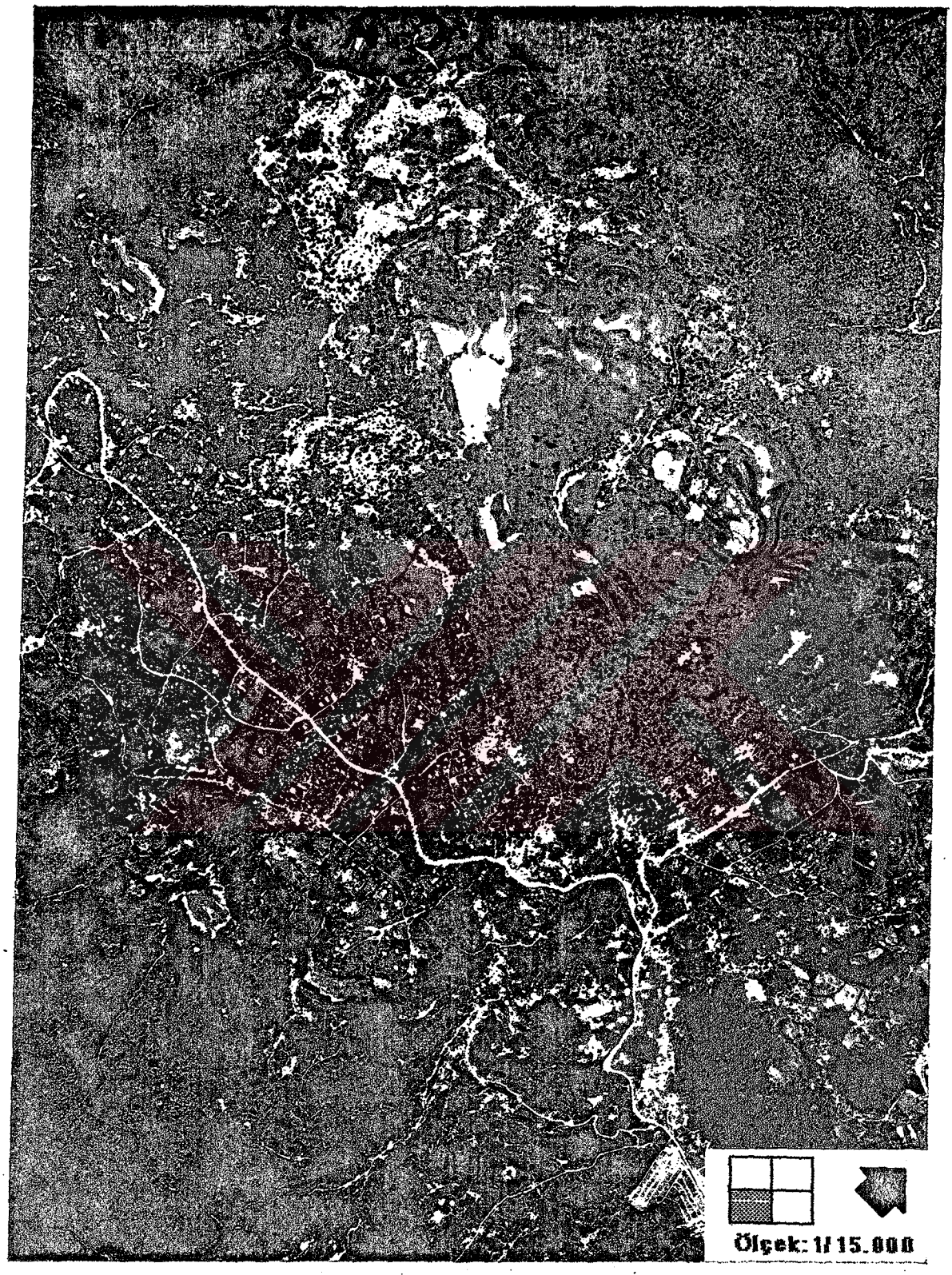

Şekil 35b1. Çamlıyayla 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.

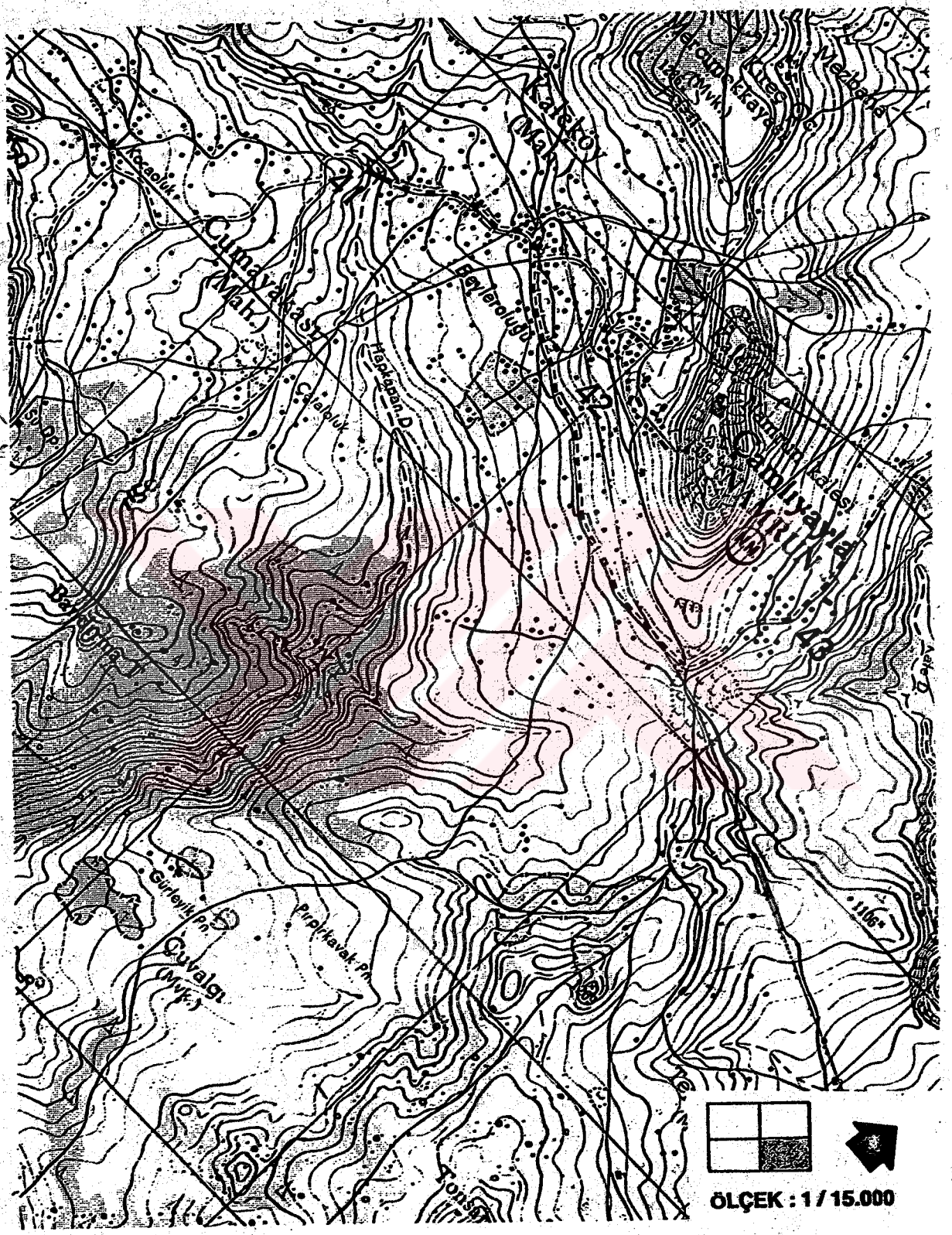

Şekil 35a2. Çamlıyayla 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.

.Şekil 35b2. Çamlıyayla 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.

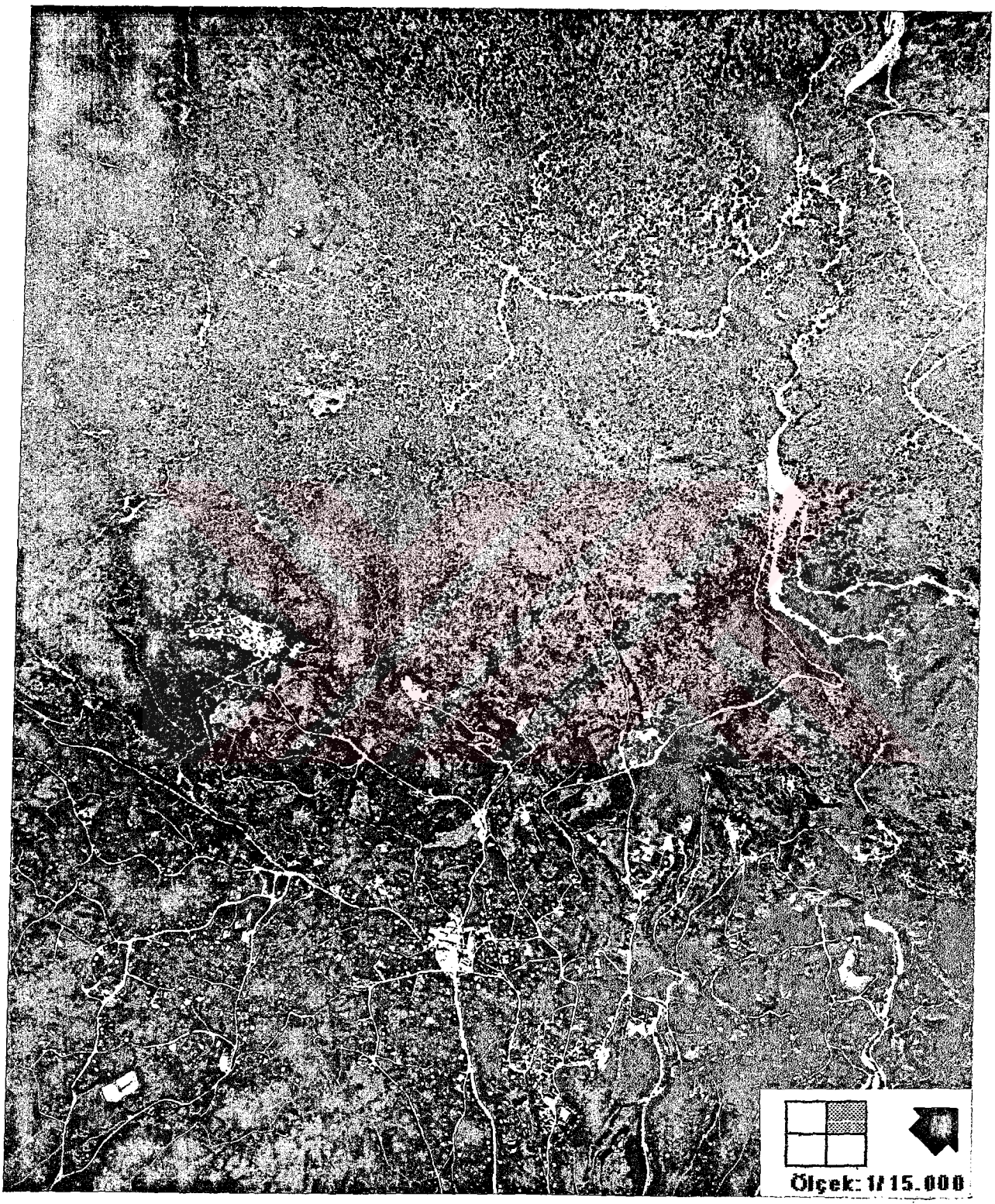

Şekil 35b3. Çamlıyayla 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.

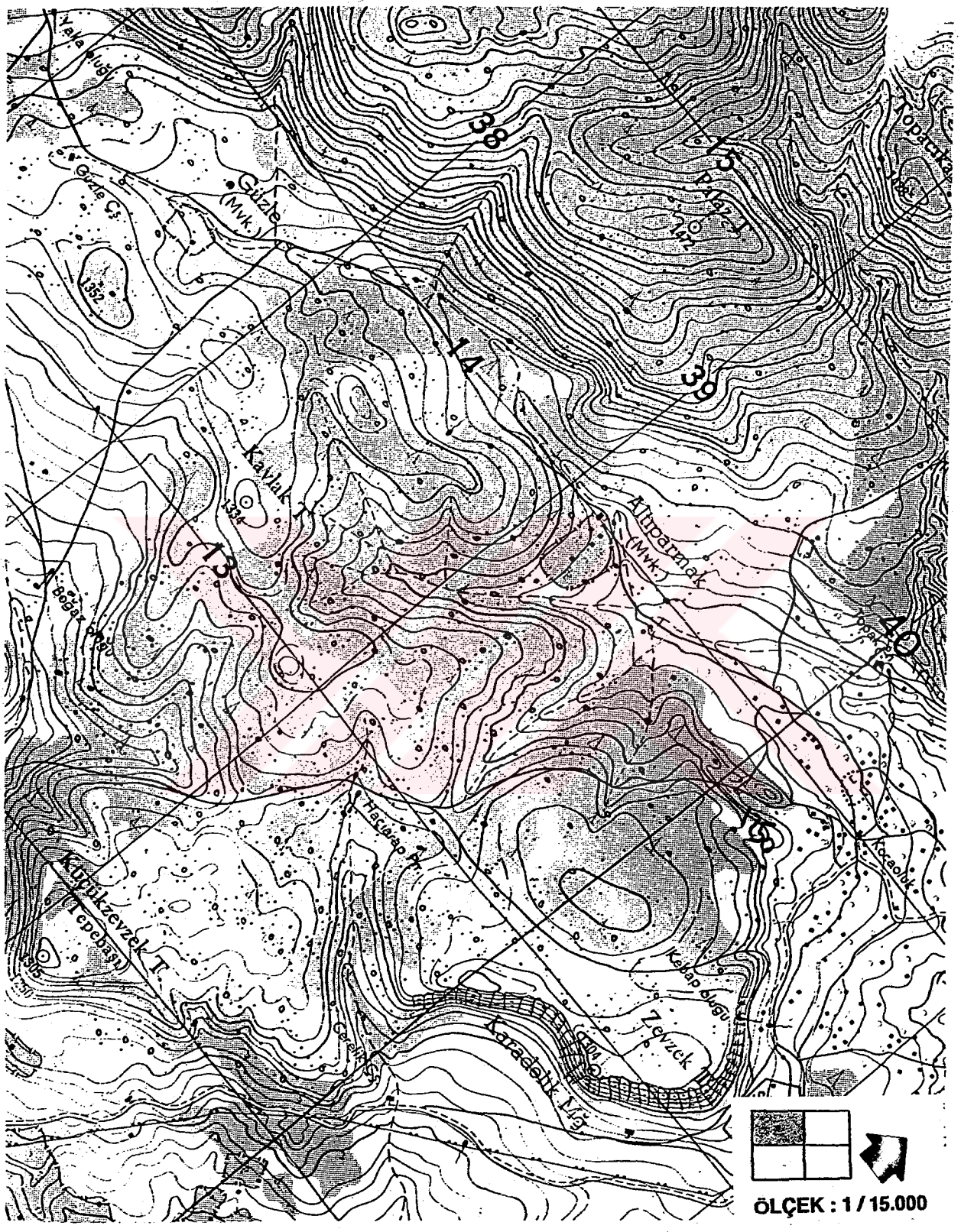

Şekil 35a4. Çamlıyayla 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.

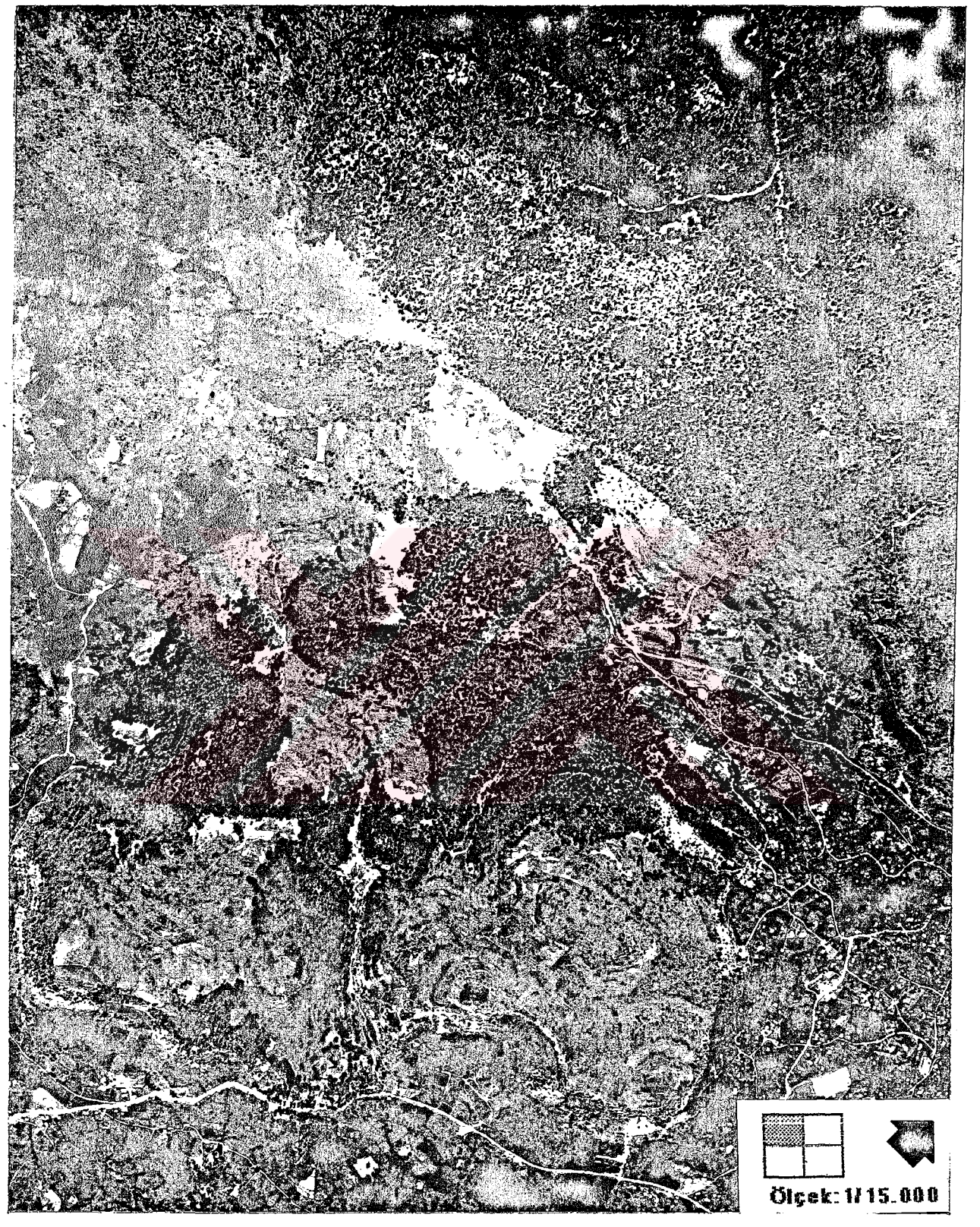

Şekil 35b4. Çamlıyayla 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.

Şekil 36a. Gözne 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.

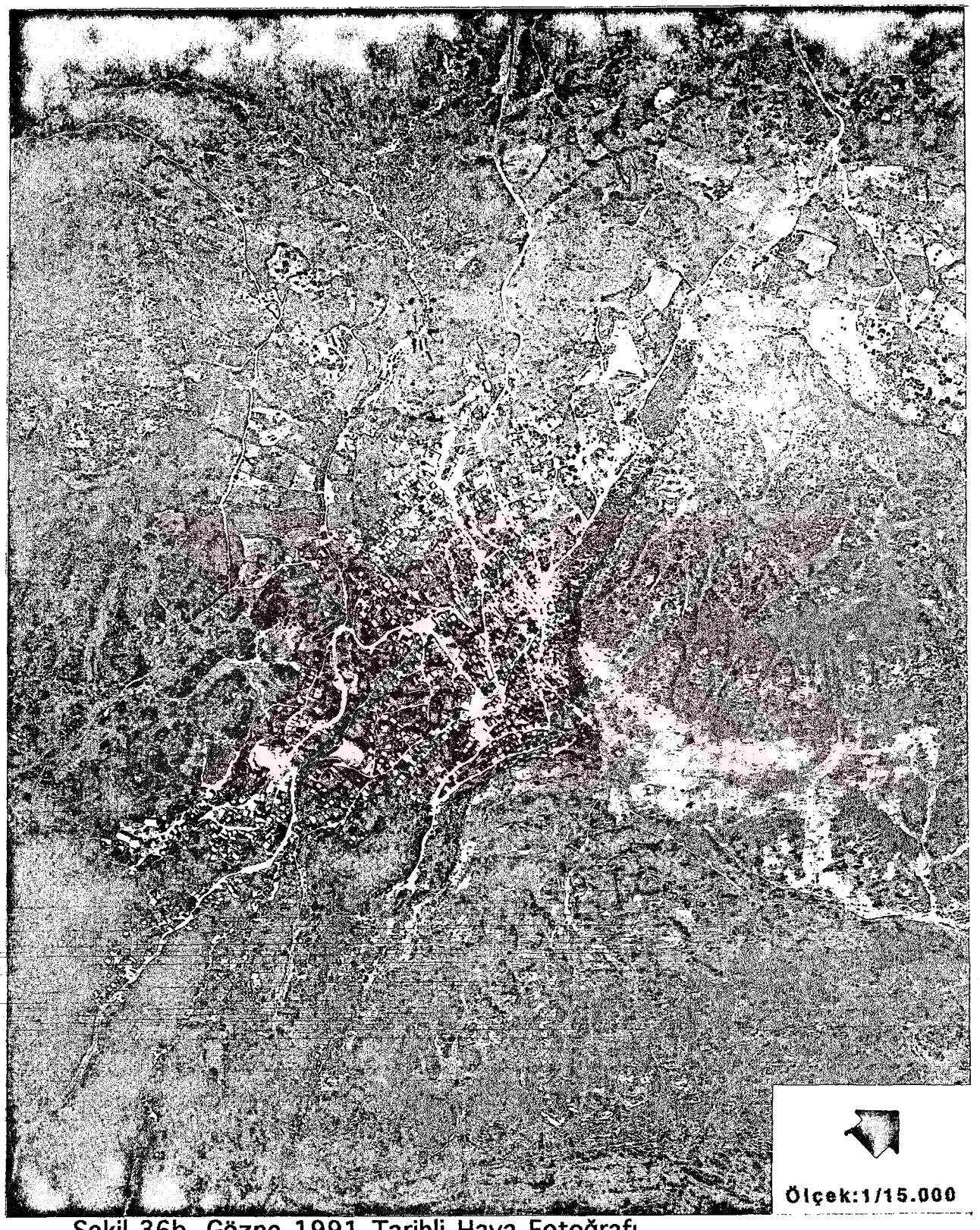

Şekil 36b. Gözne 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

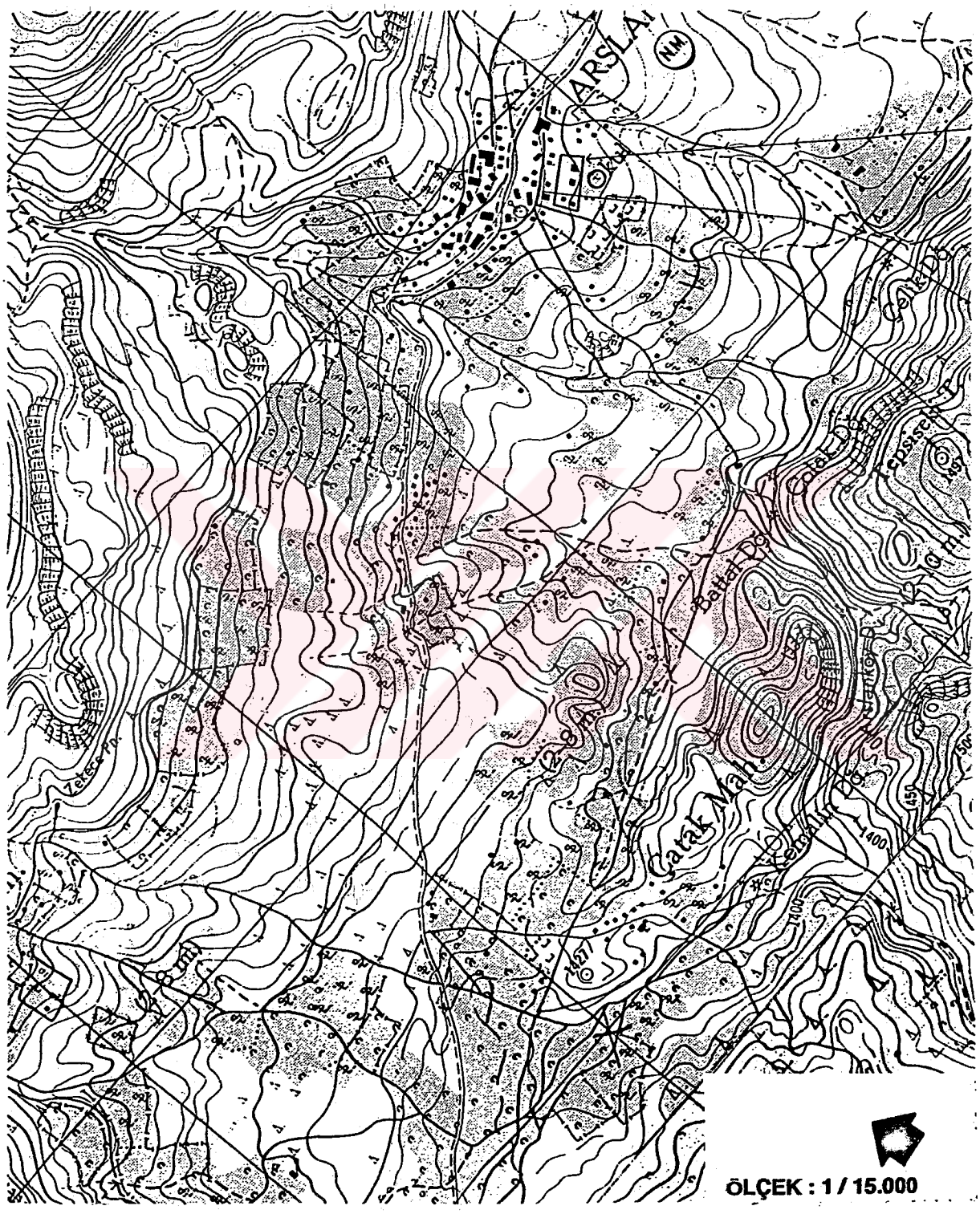

Şekil 37a. Arslanköy 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.

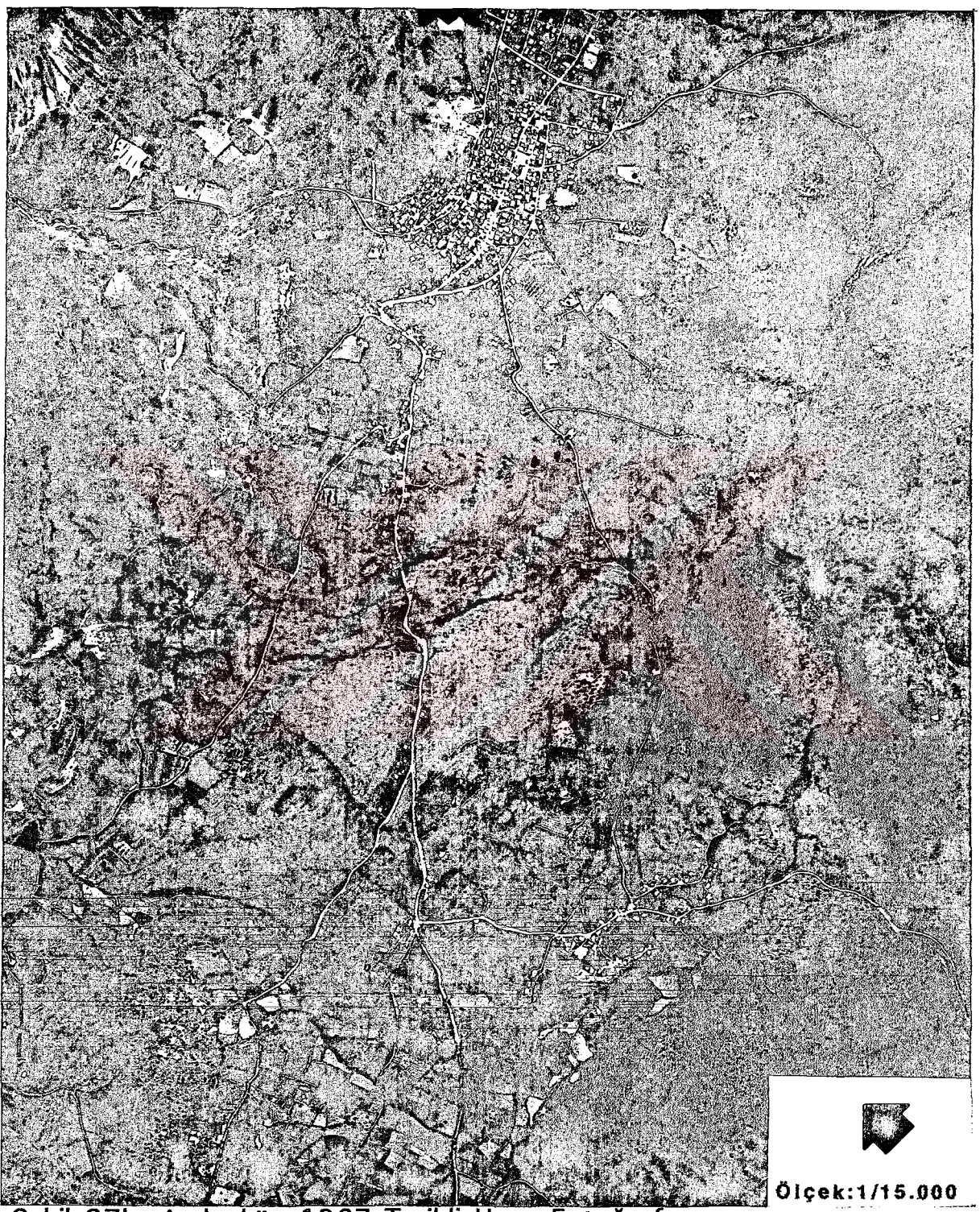

Şekil 37b. Arslanköy 1967 Tarihli Hava Fotoğrafı.

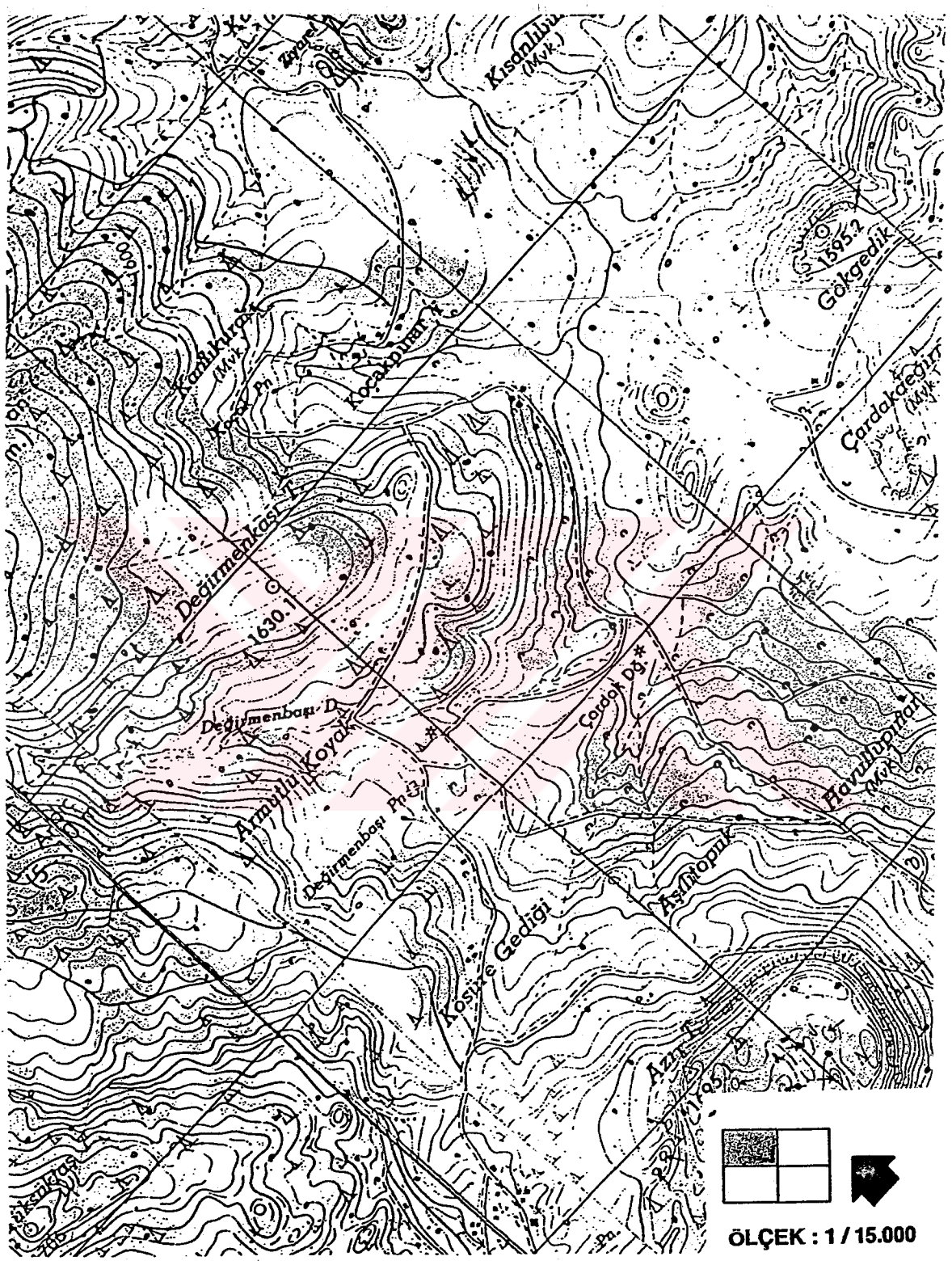

Şekil 38a1. Sorgun 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.

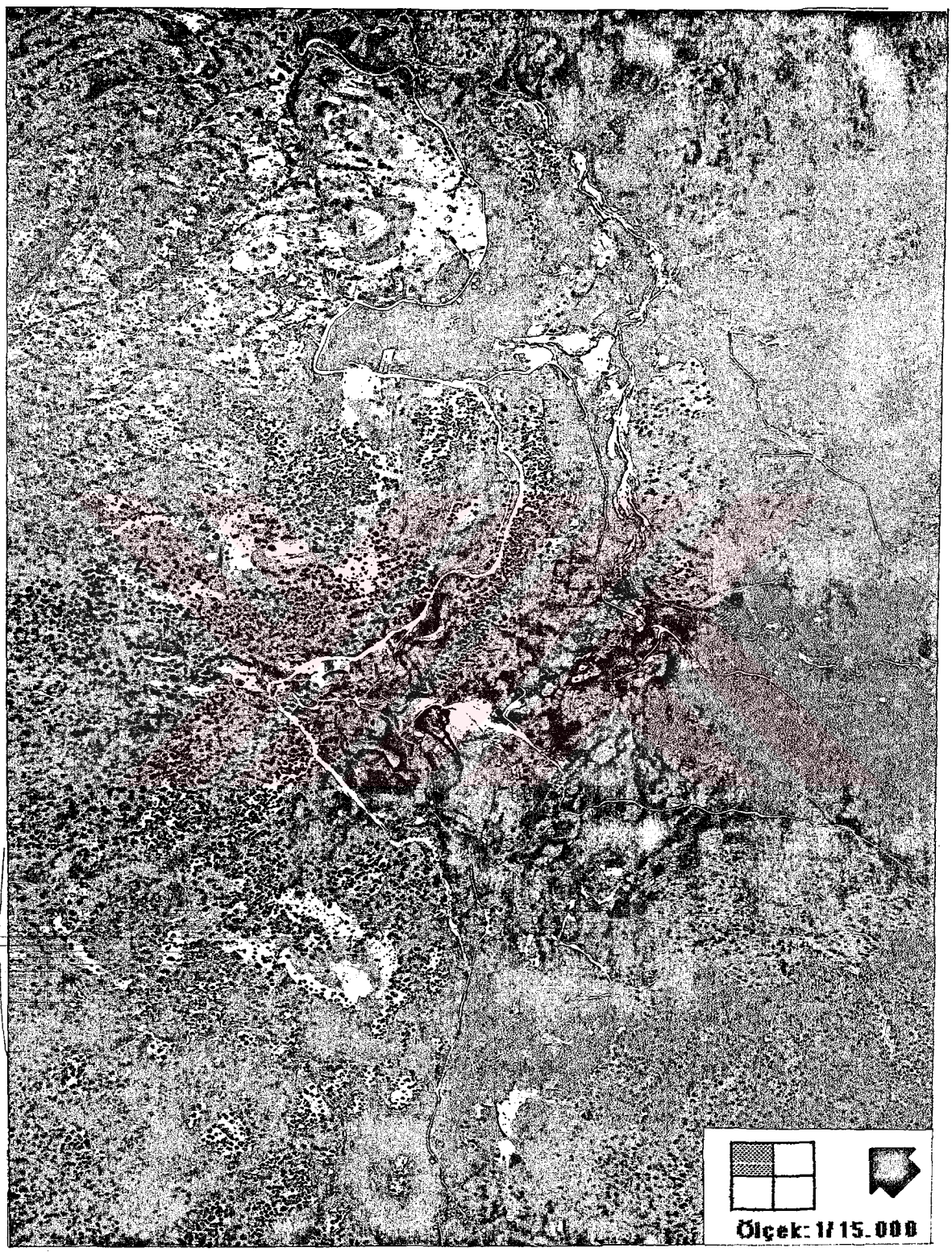

Şekil 38b1. Sorgun 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.

Şekil 38a2. Sorgun 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.

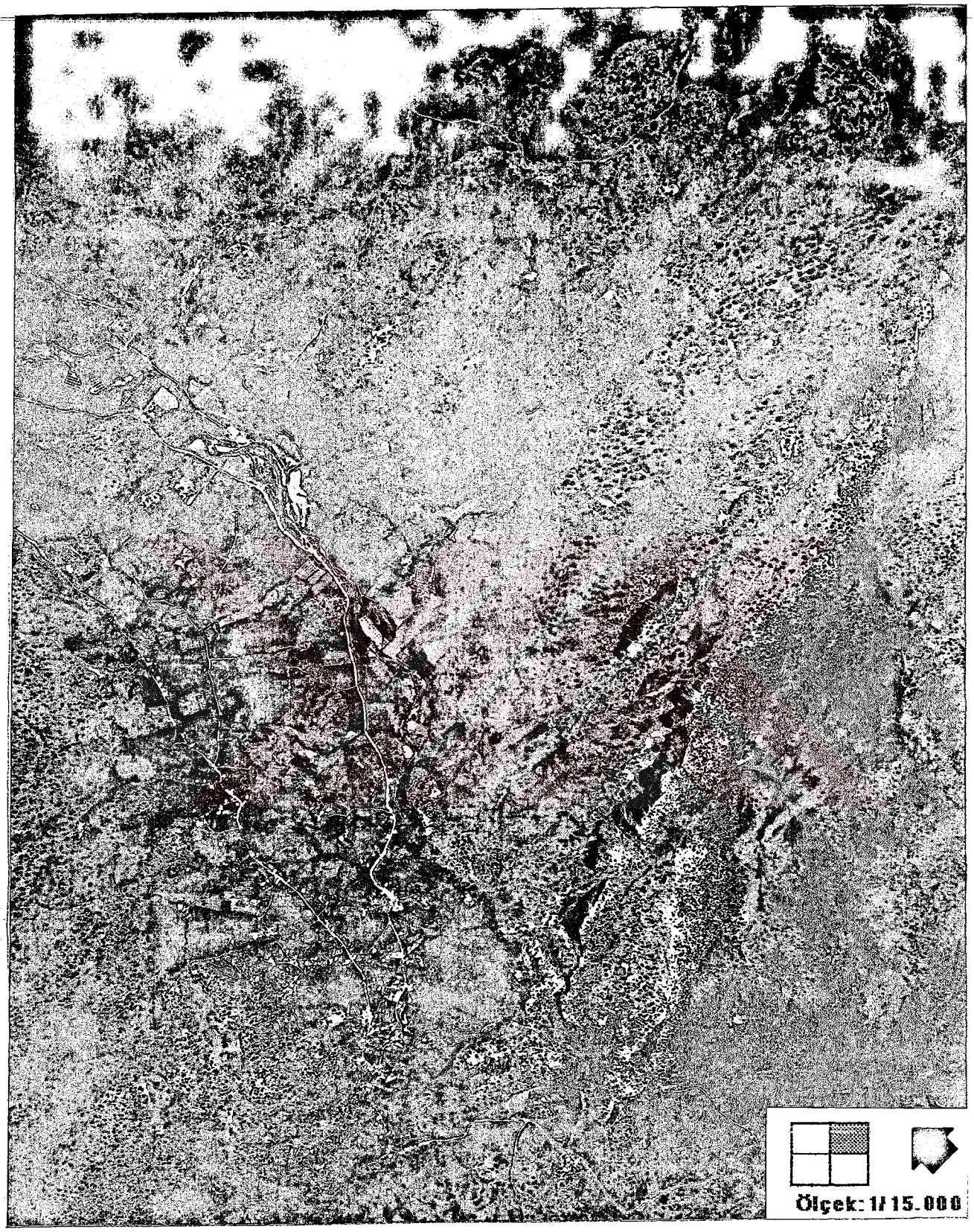

Şekil 38b2. Sorgun 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.

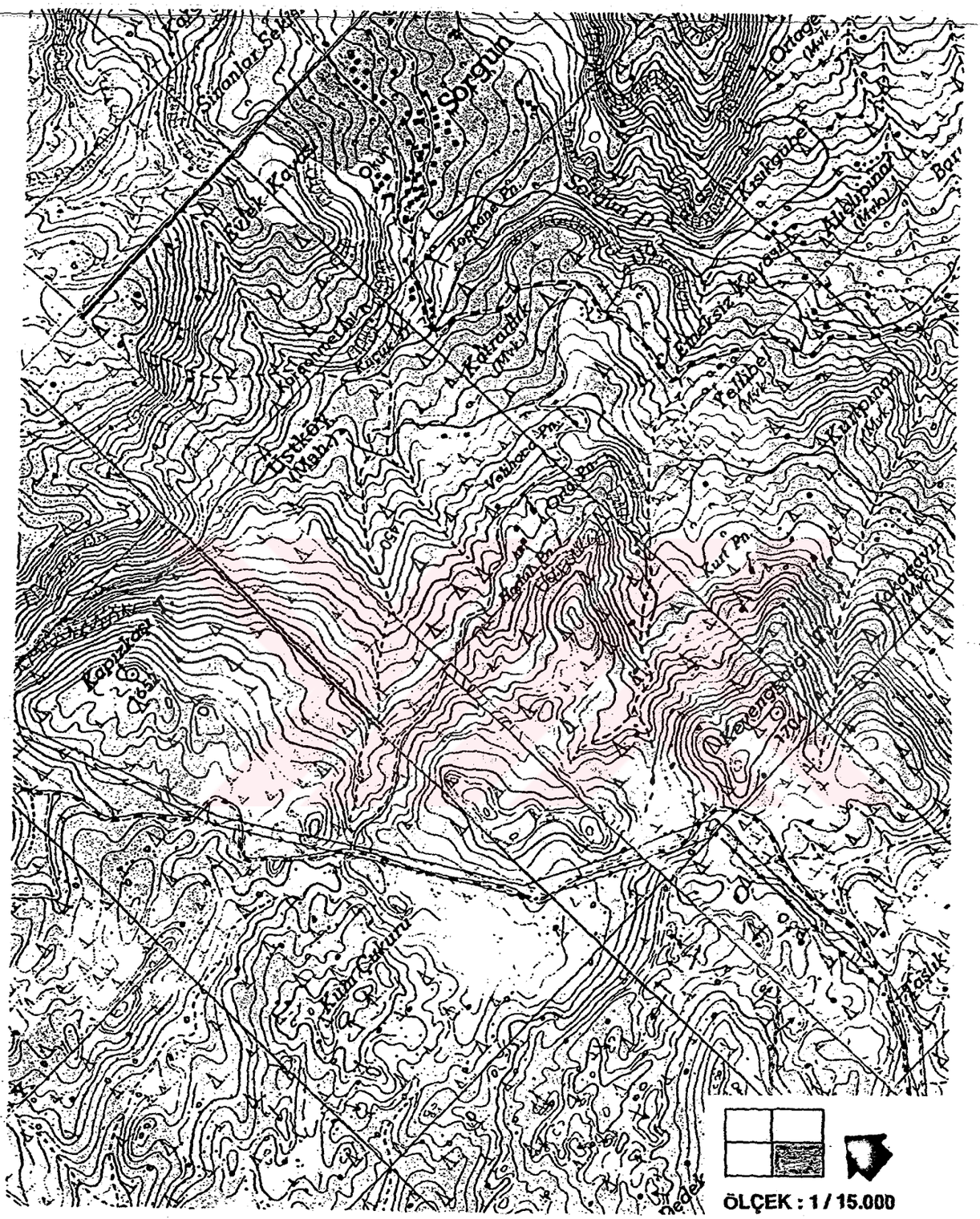

Şekil 38a3. Sorgun 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.

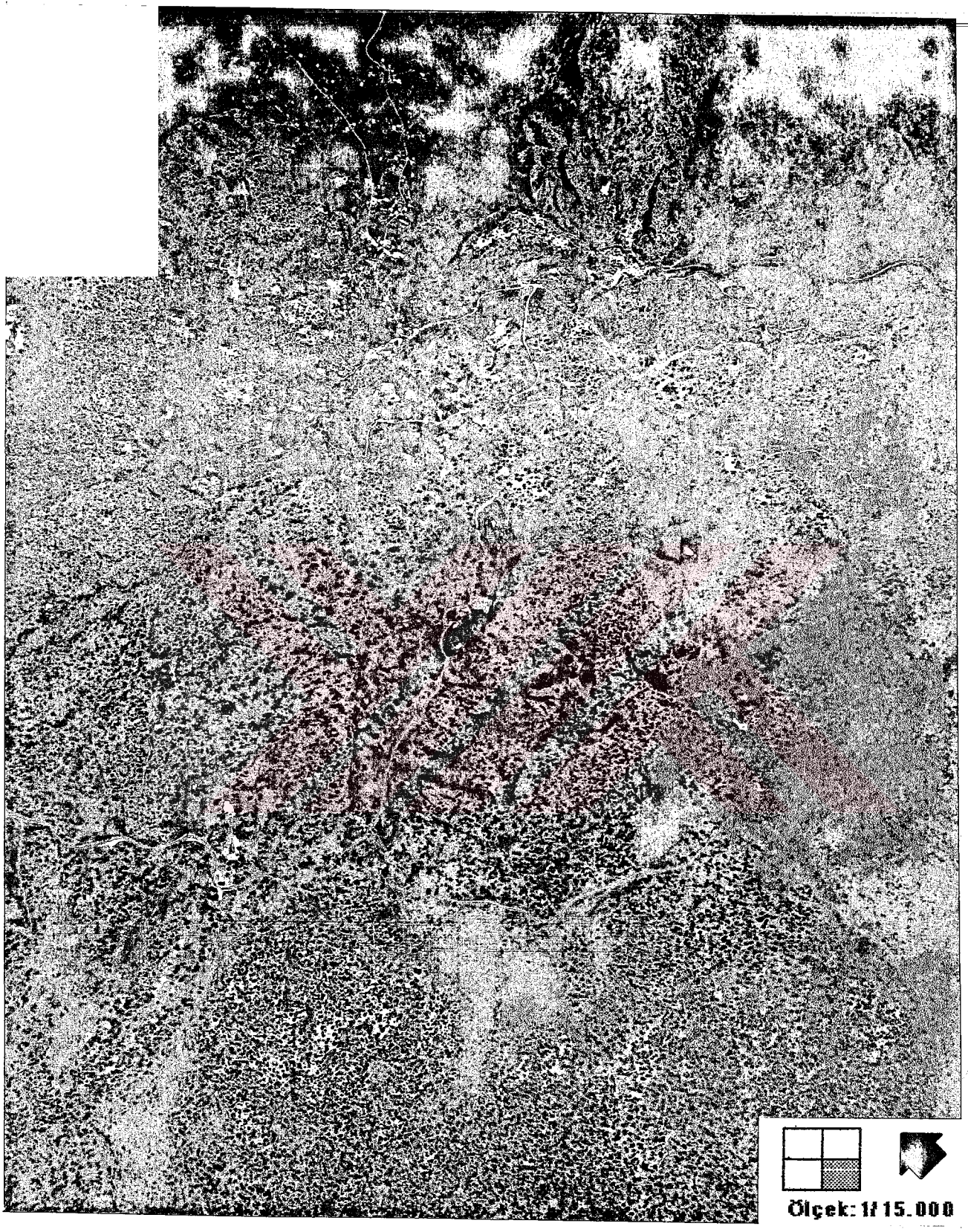

Şekil 38b3. Sorgun 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.

Şekil 38 a4. Sorgun 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.

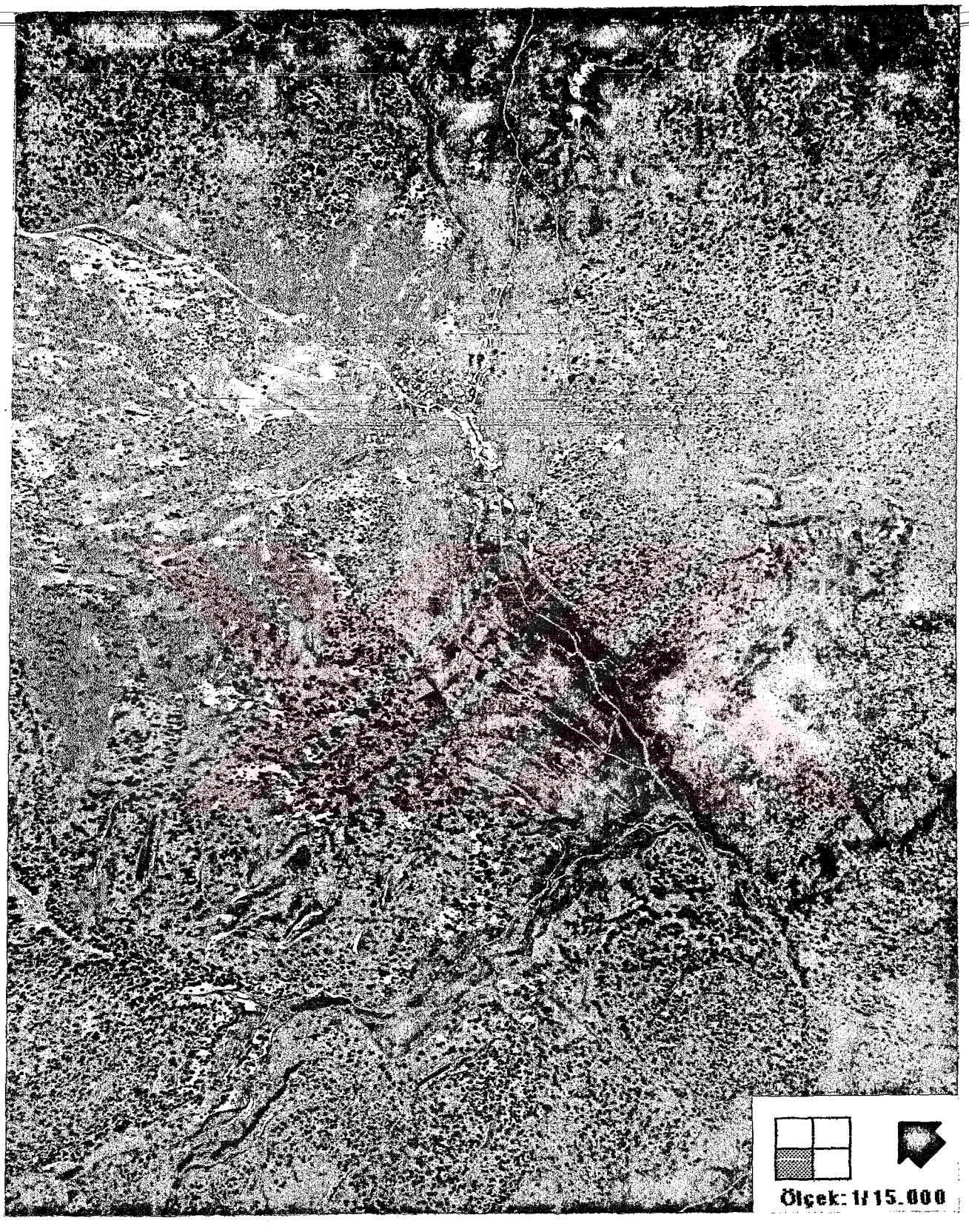

Şekil 38b4. Sorgun 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.

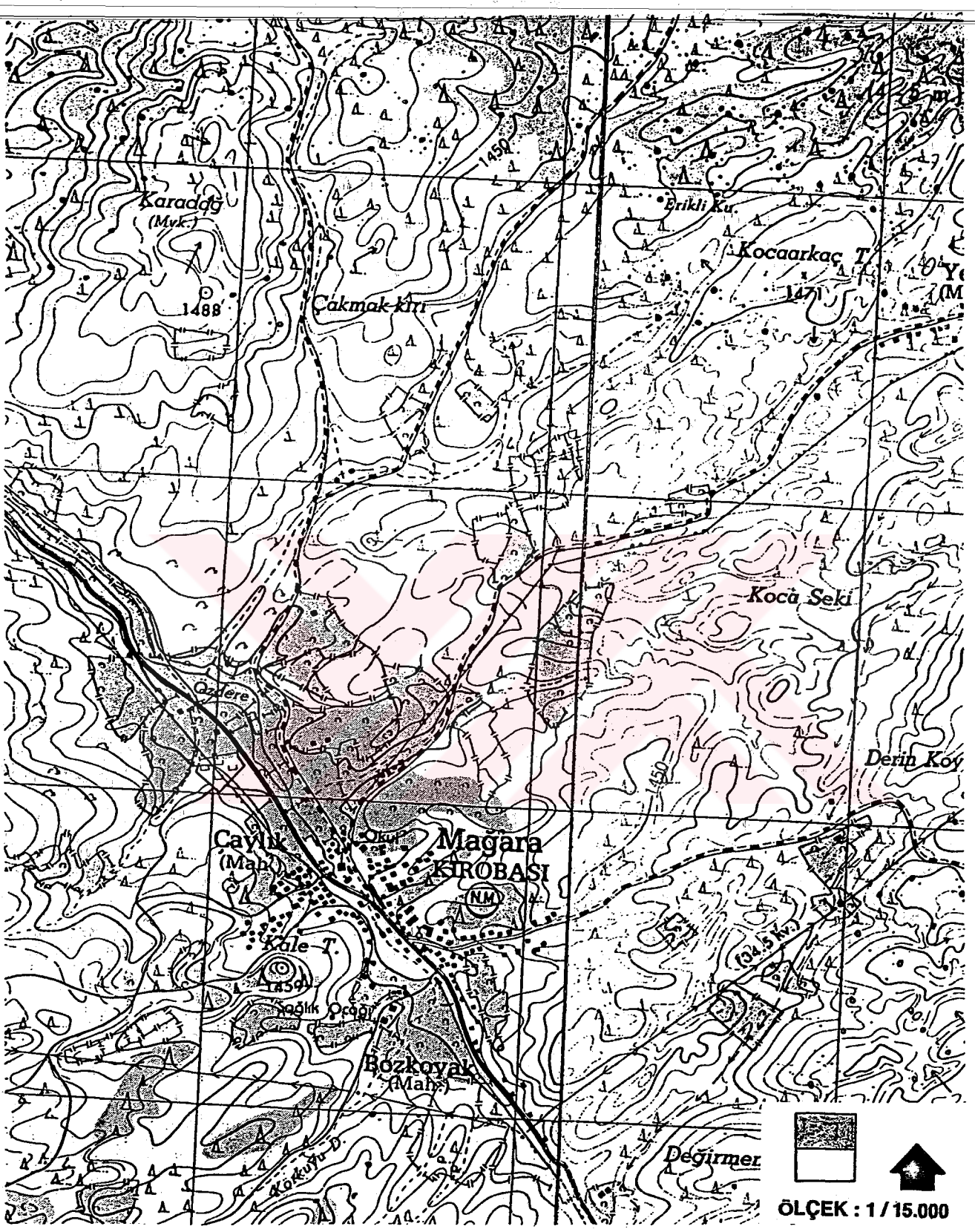

Şekil 39a1. Kırobası 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.

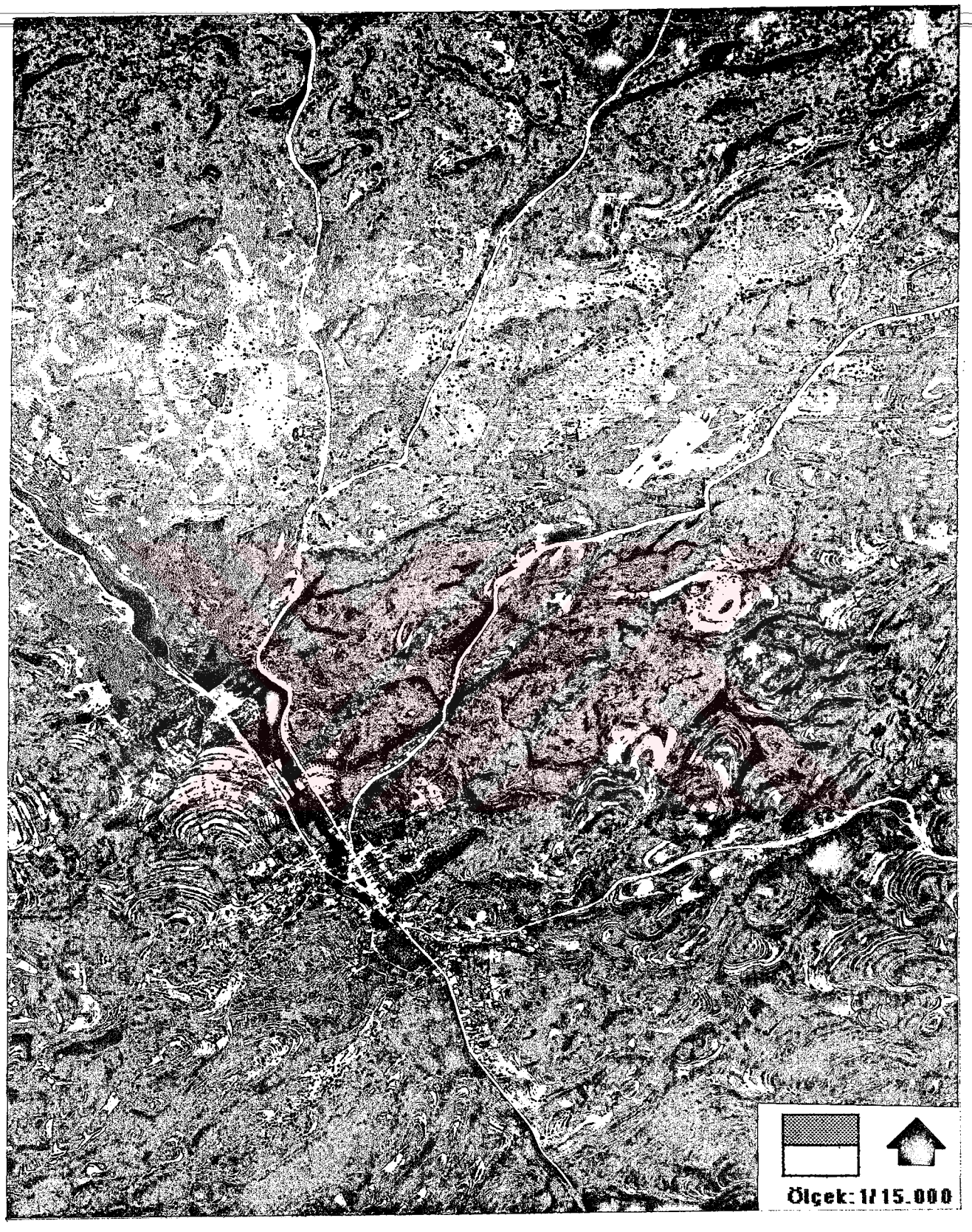

Şekil 39b1. Kırobası 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.

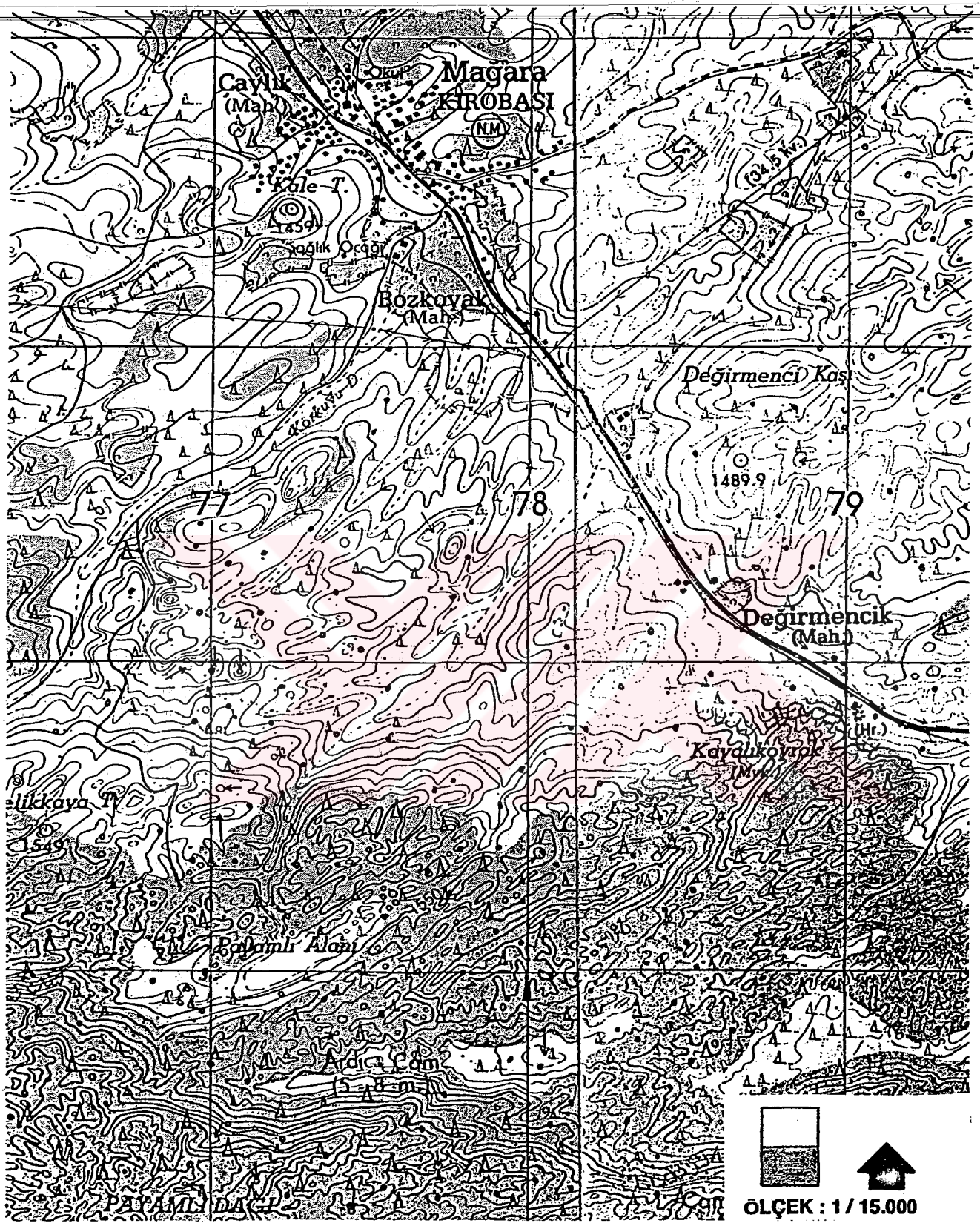

Şekil 39a2. Kırobası 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.

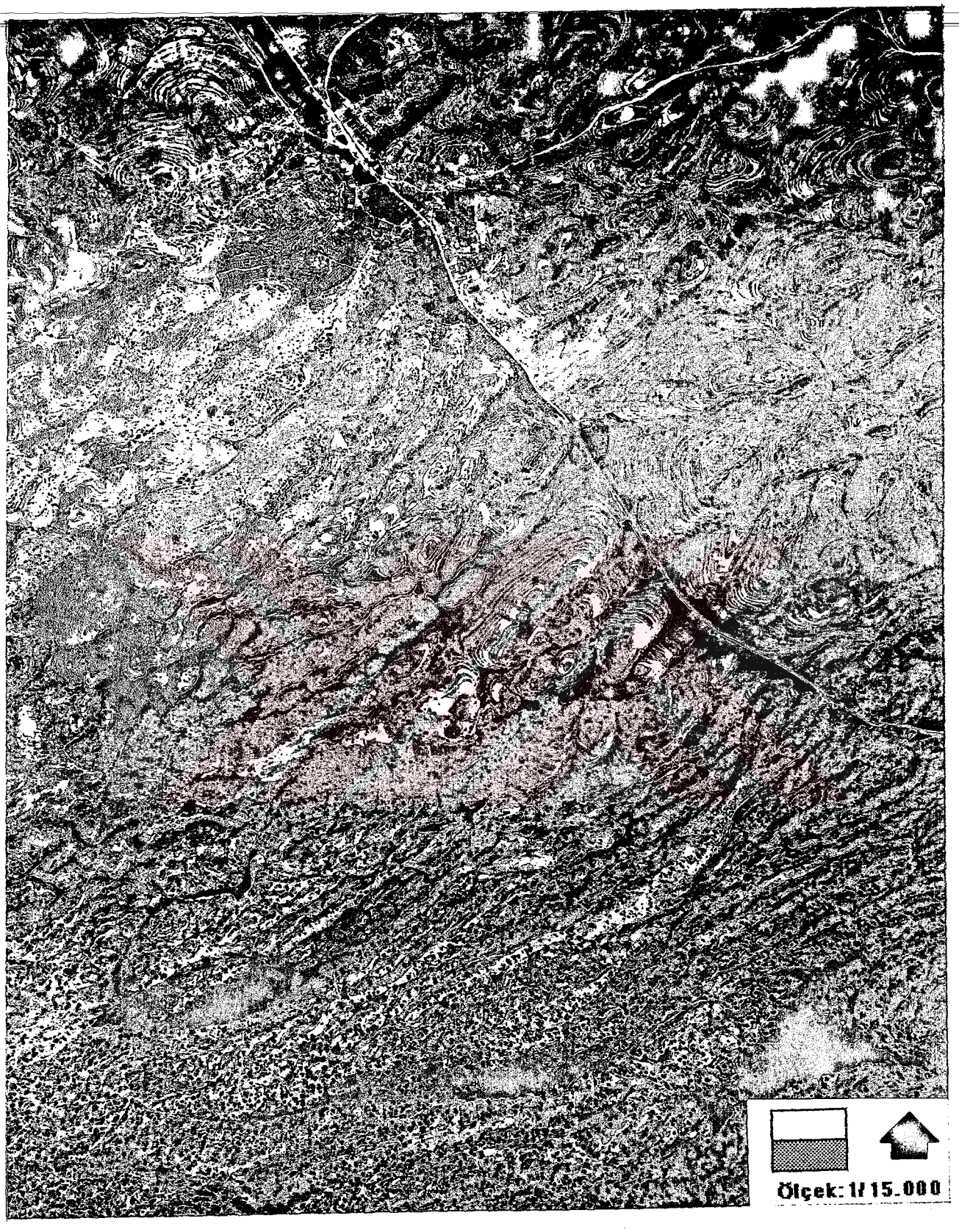

Şekil 39b2. Kırobaşı 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.

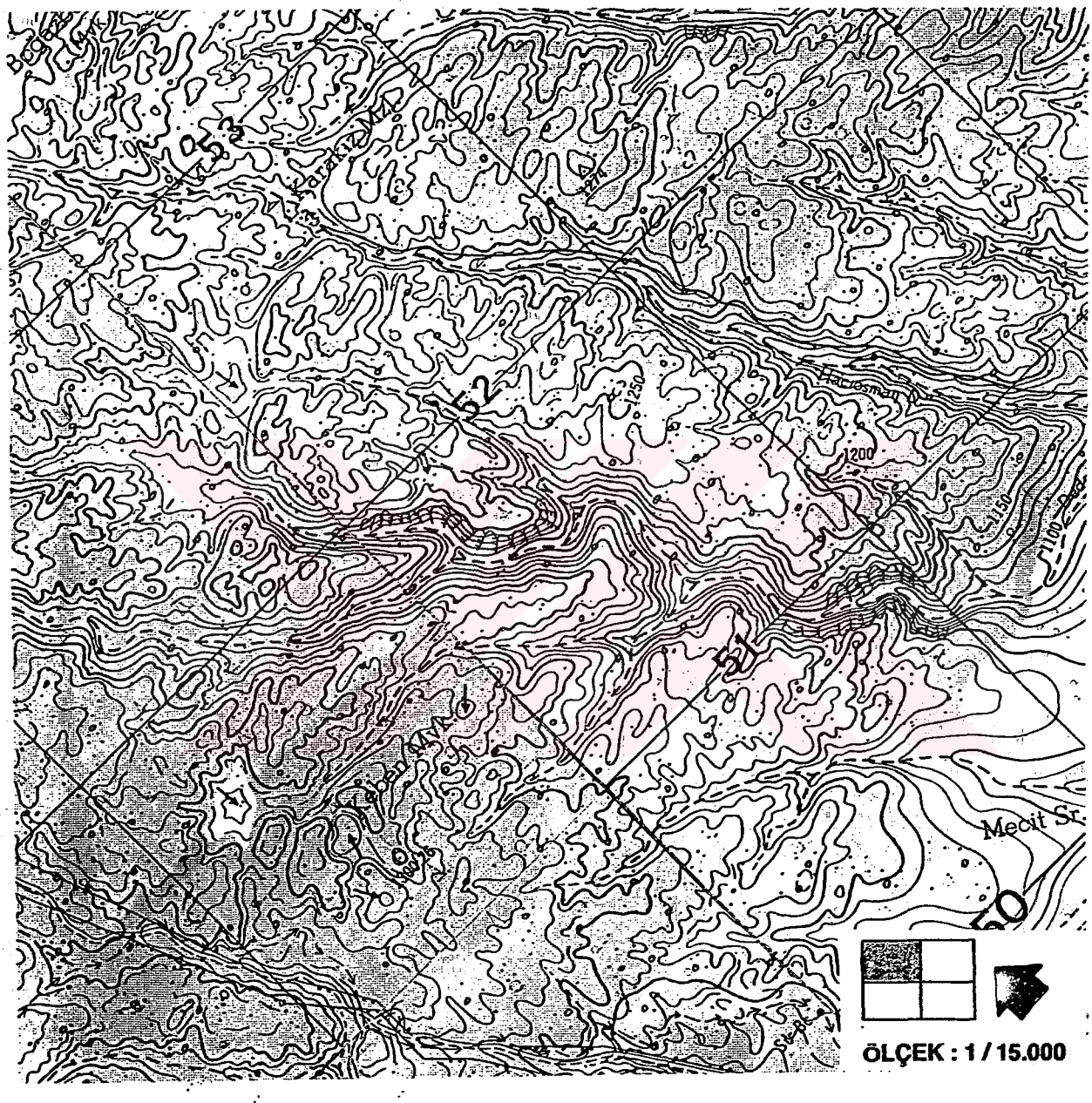

Şekil 40a1. Uzuncaburç 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.

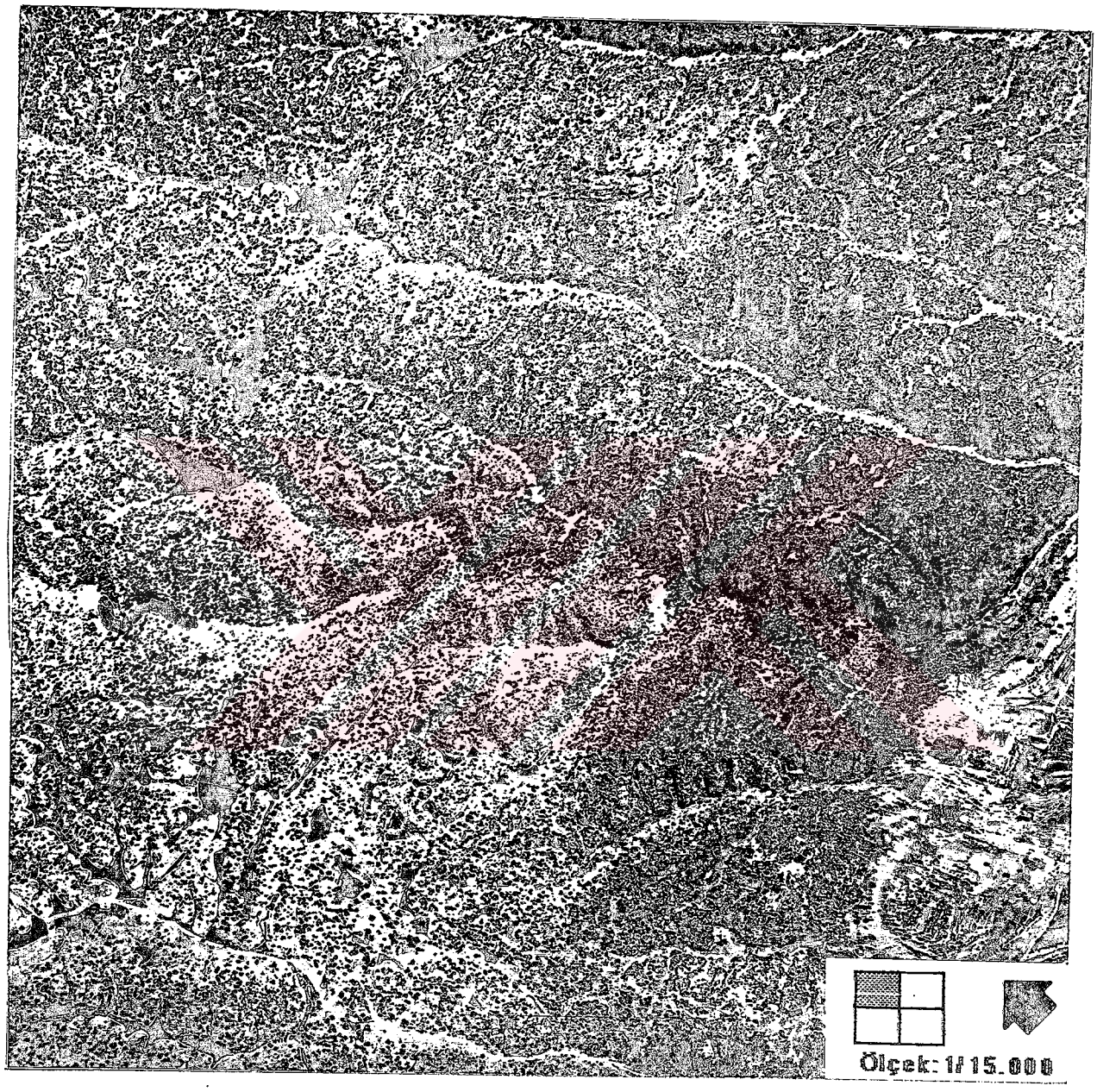

Şekil 40b1. Uzuncaburç 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.

Şekil 40a2. Uzuncaburç 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.

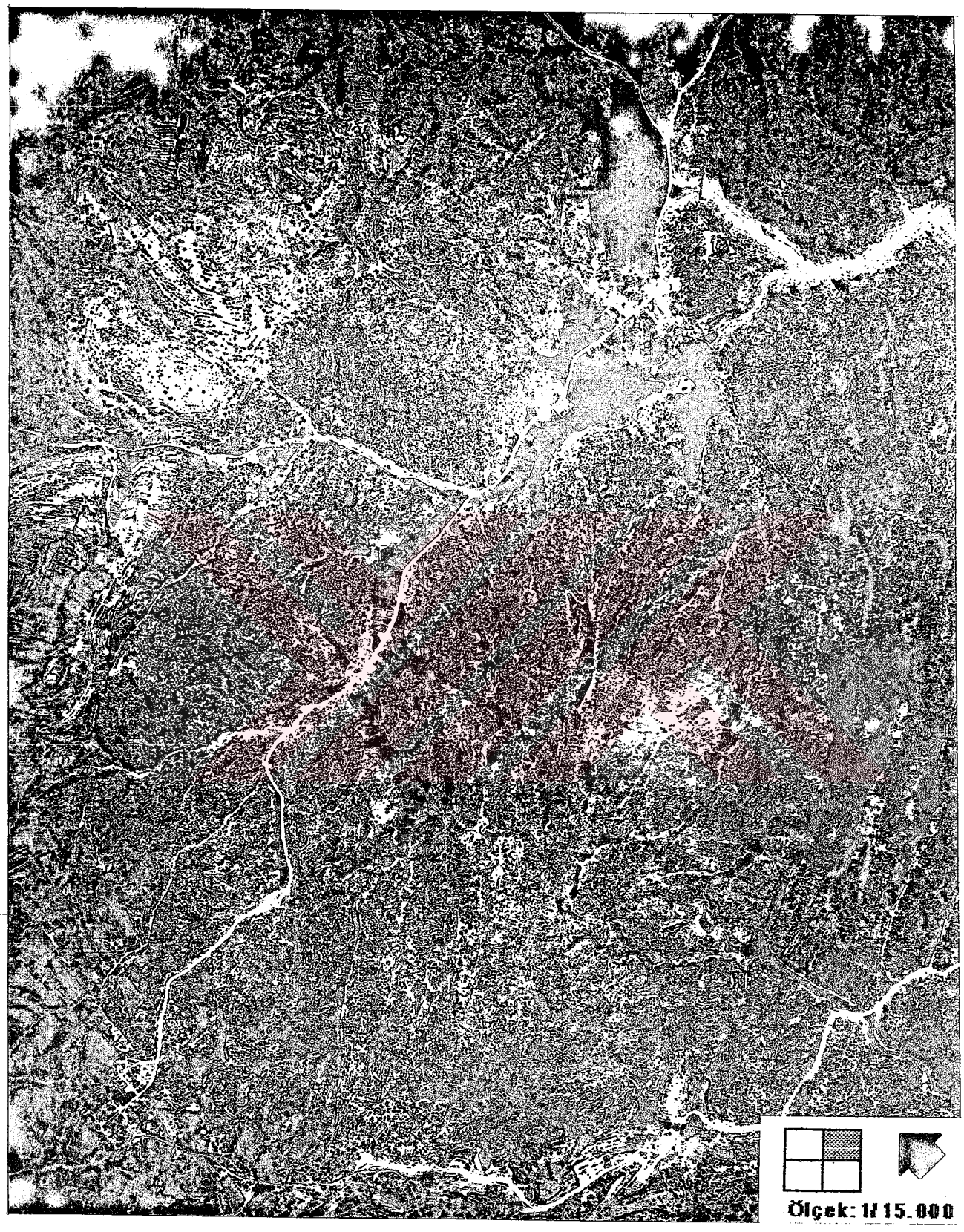

Şekil 40b2. Uzuncaburç 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.

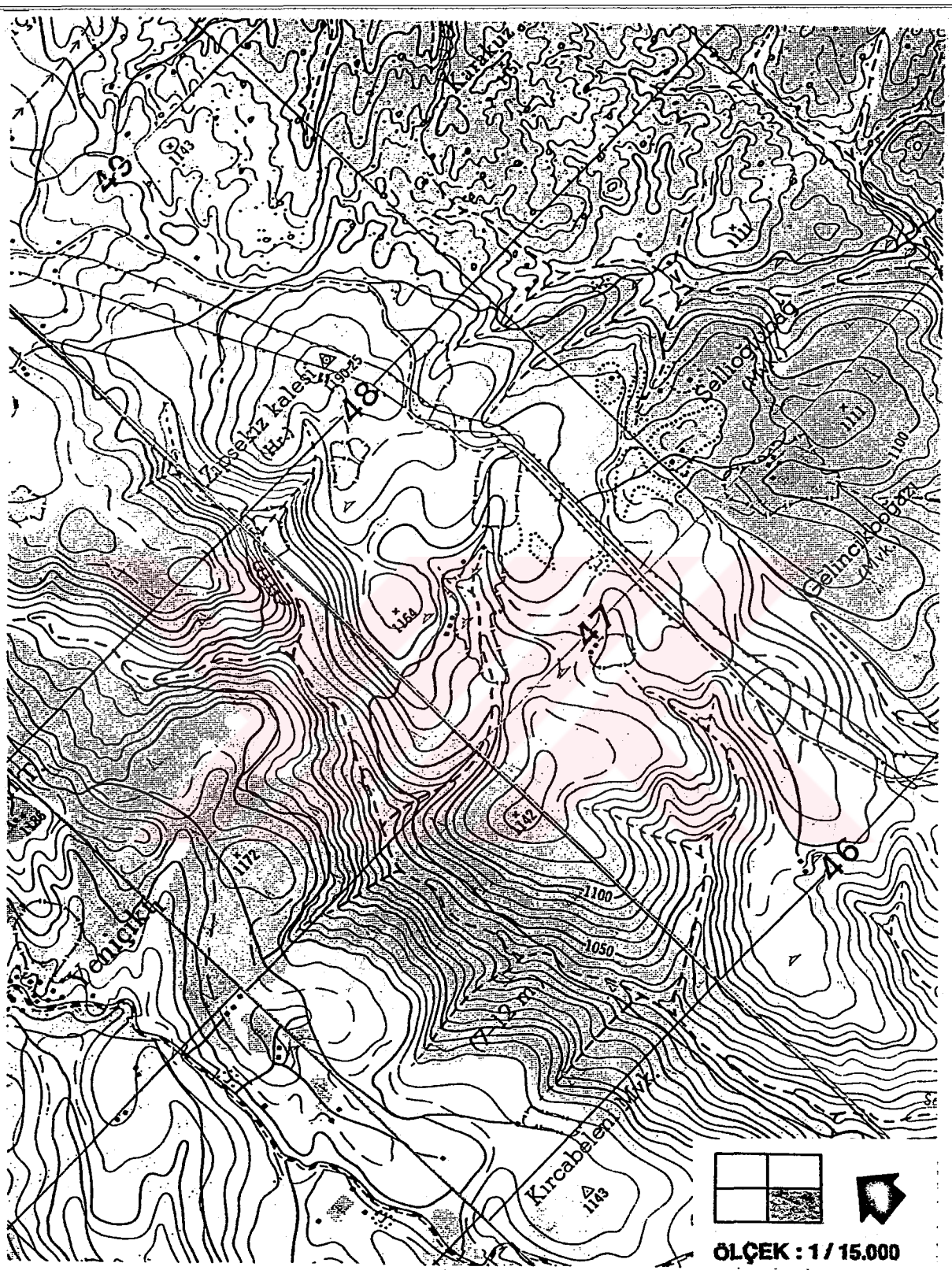

Şekil 40a3. Uzuncaburç 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.

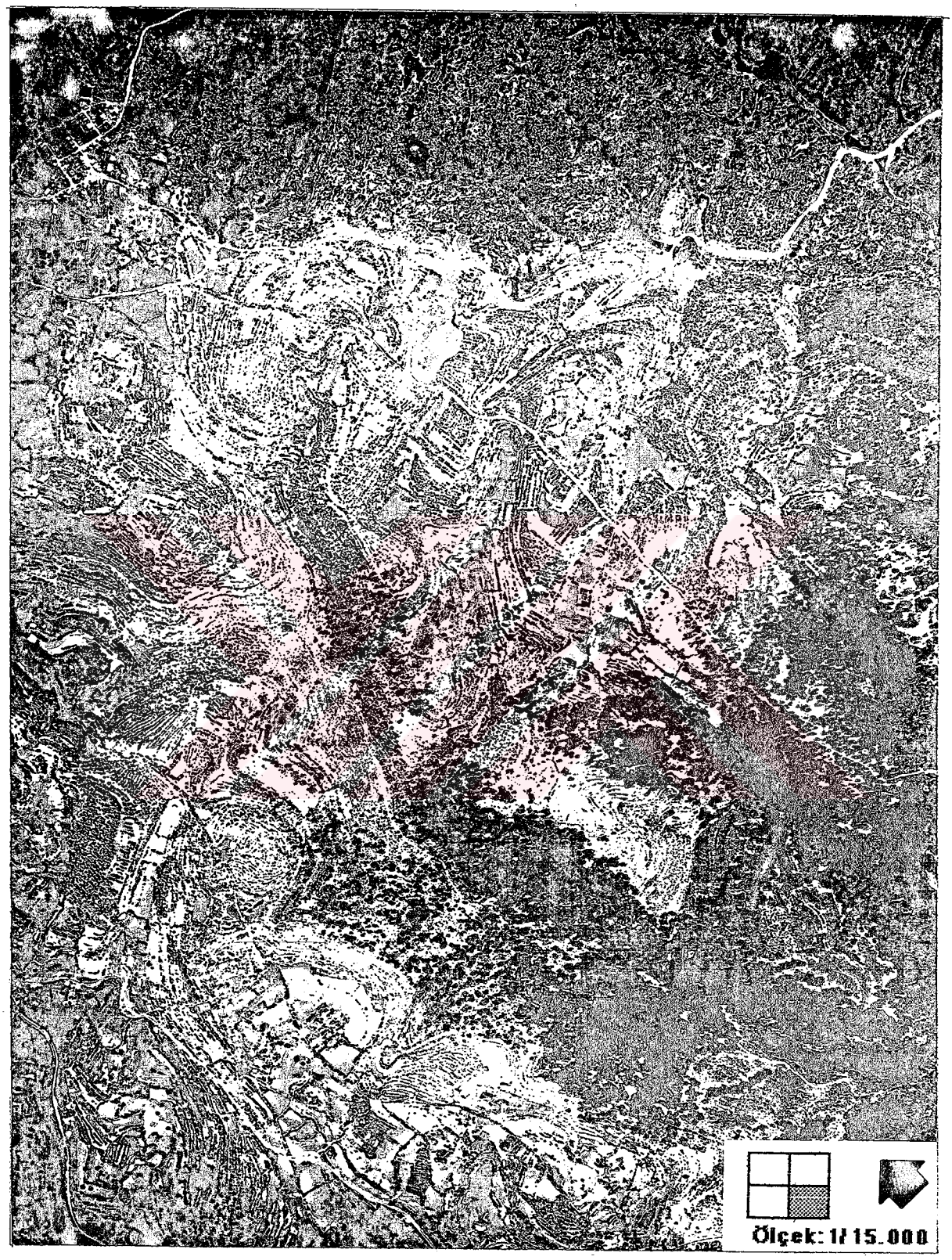

Şekil 40b3. Uzuncaburç 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.

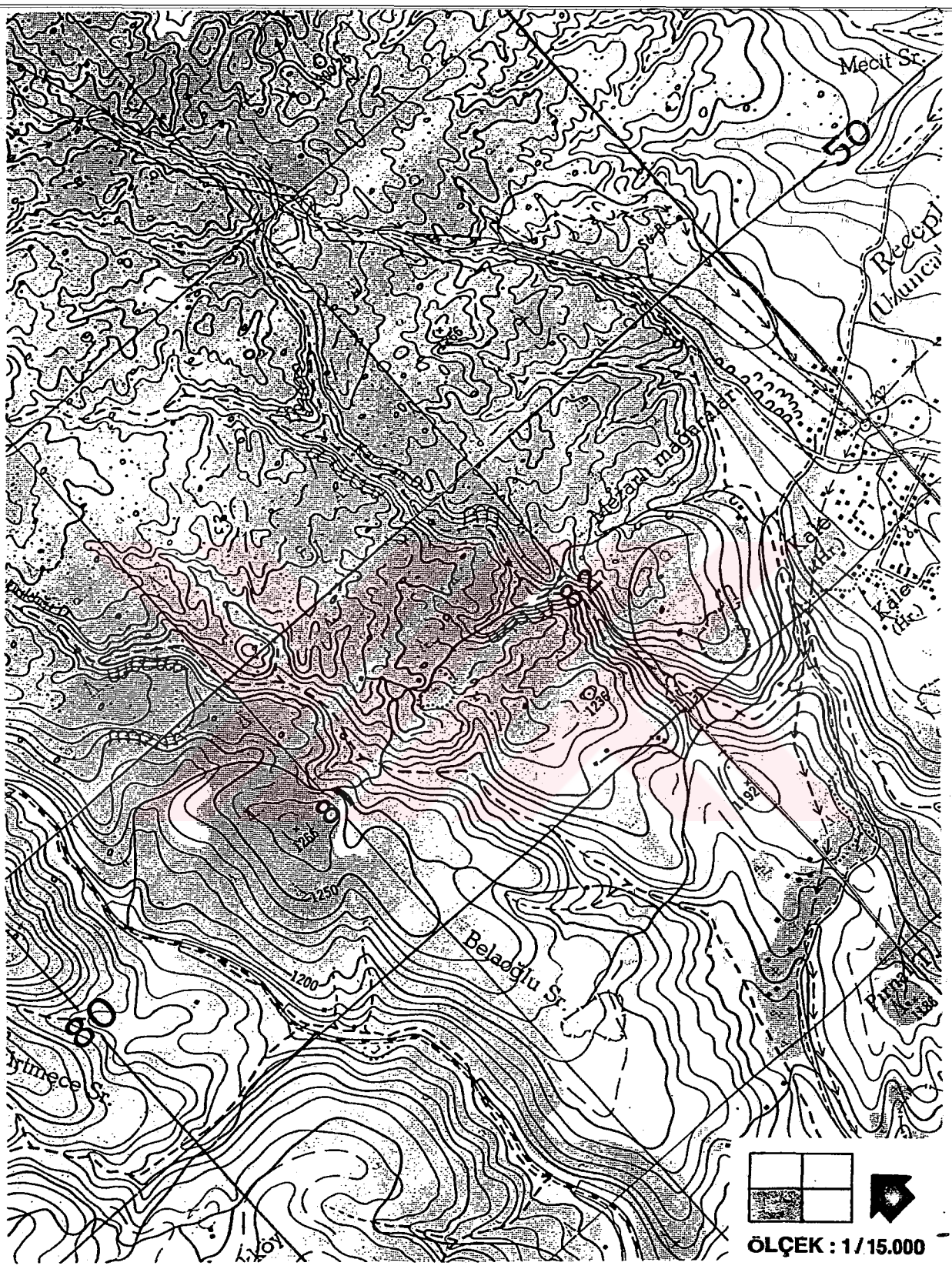

Şekil 40a4. Uzuncaburç 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.

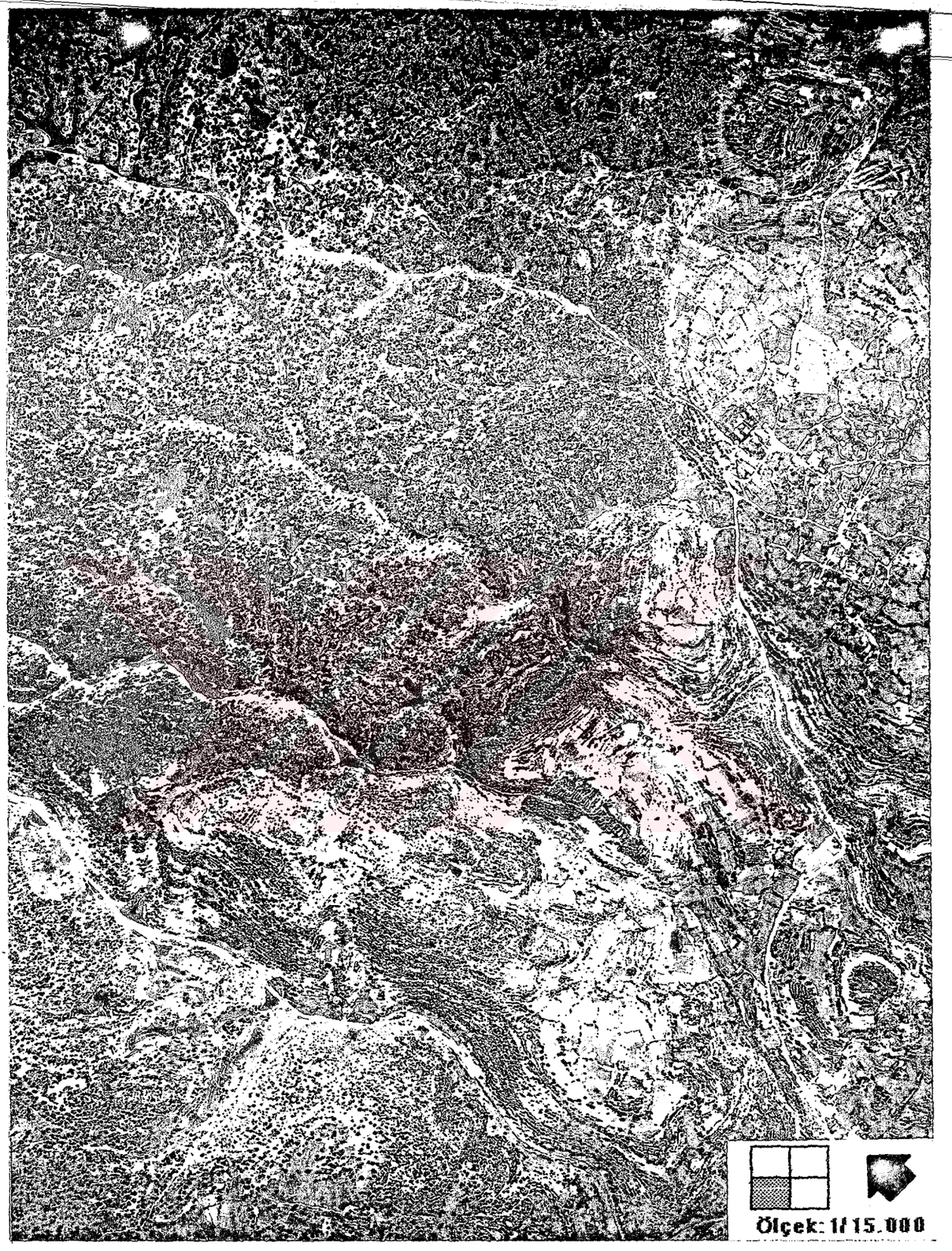

Şekil 40b4. Uzuncaburç 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.

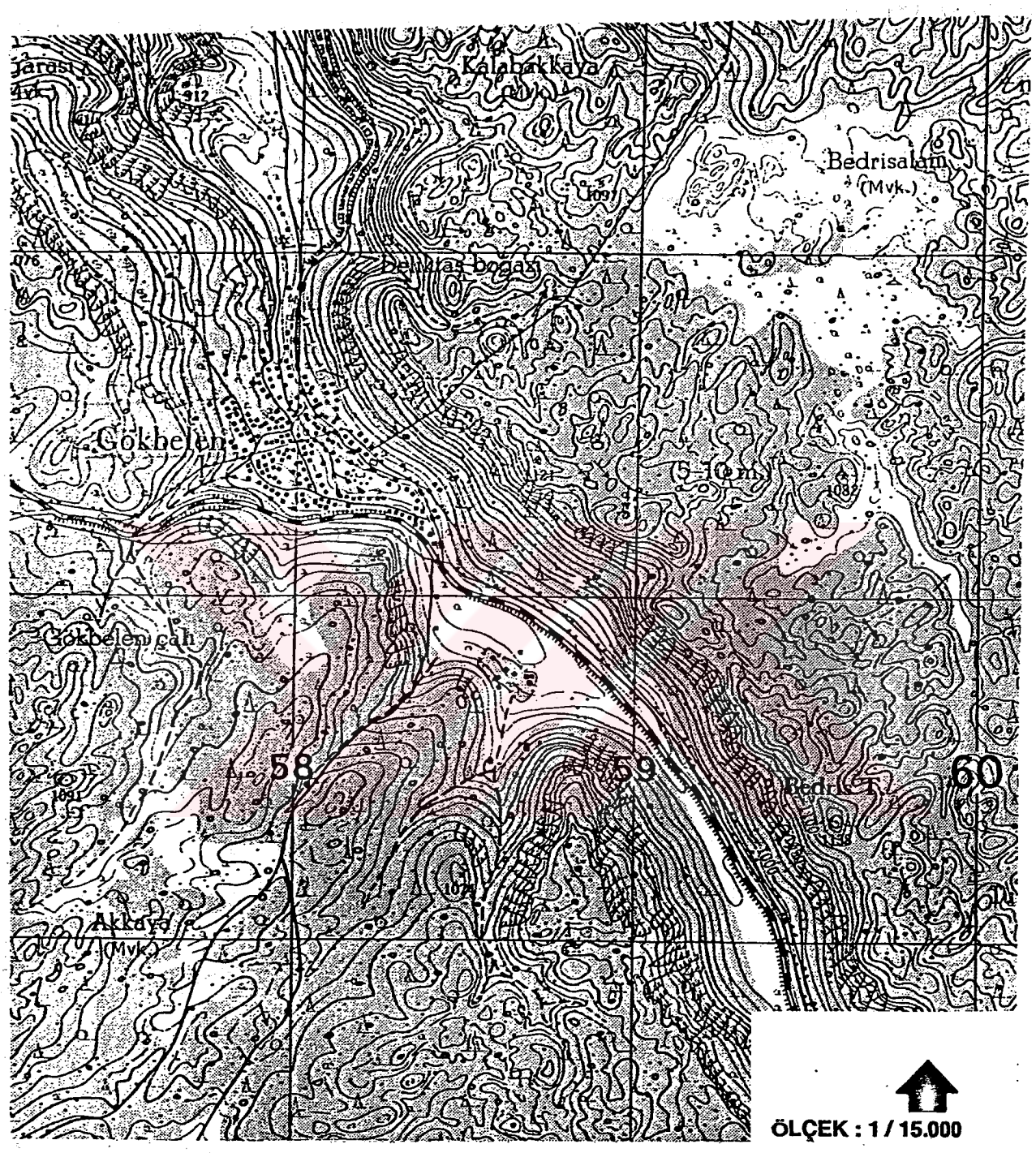

Şekil 41a. Gökbelen 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.

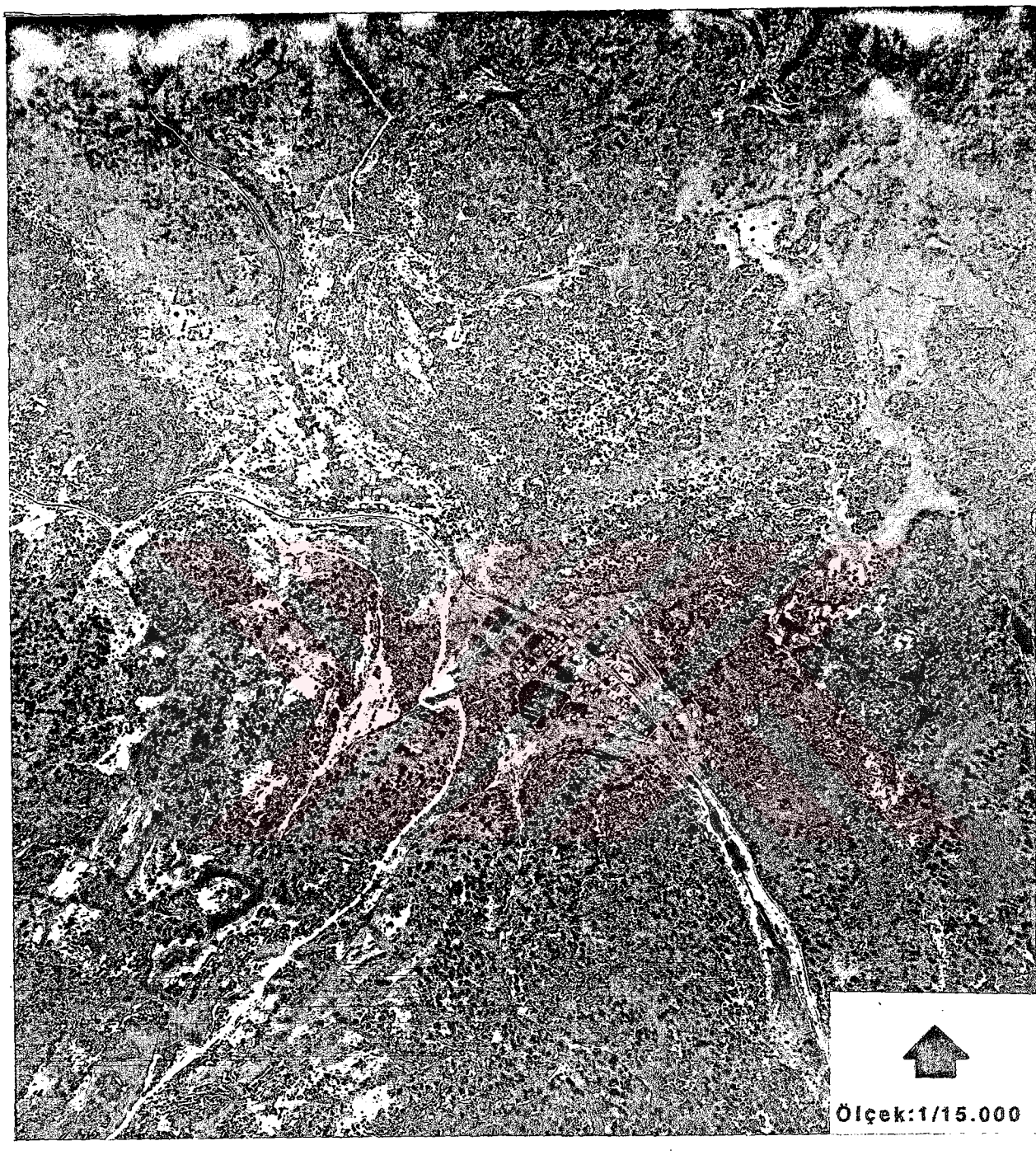

Şekil 41b. Gökbelen 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.

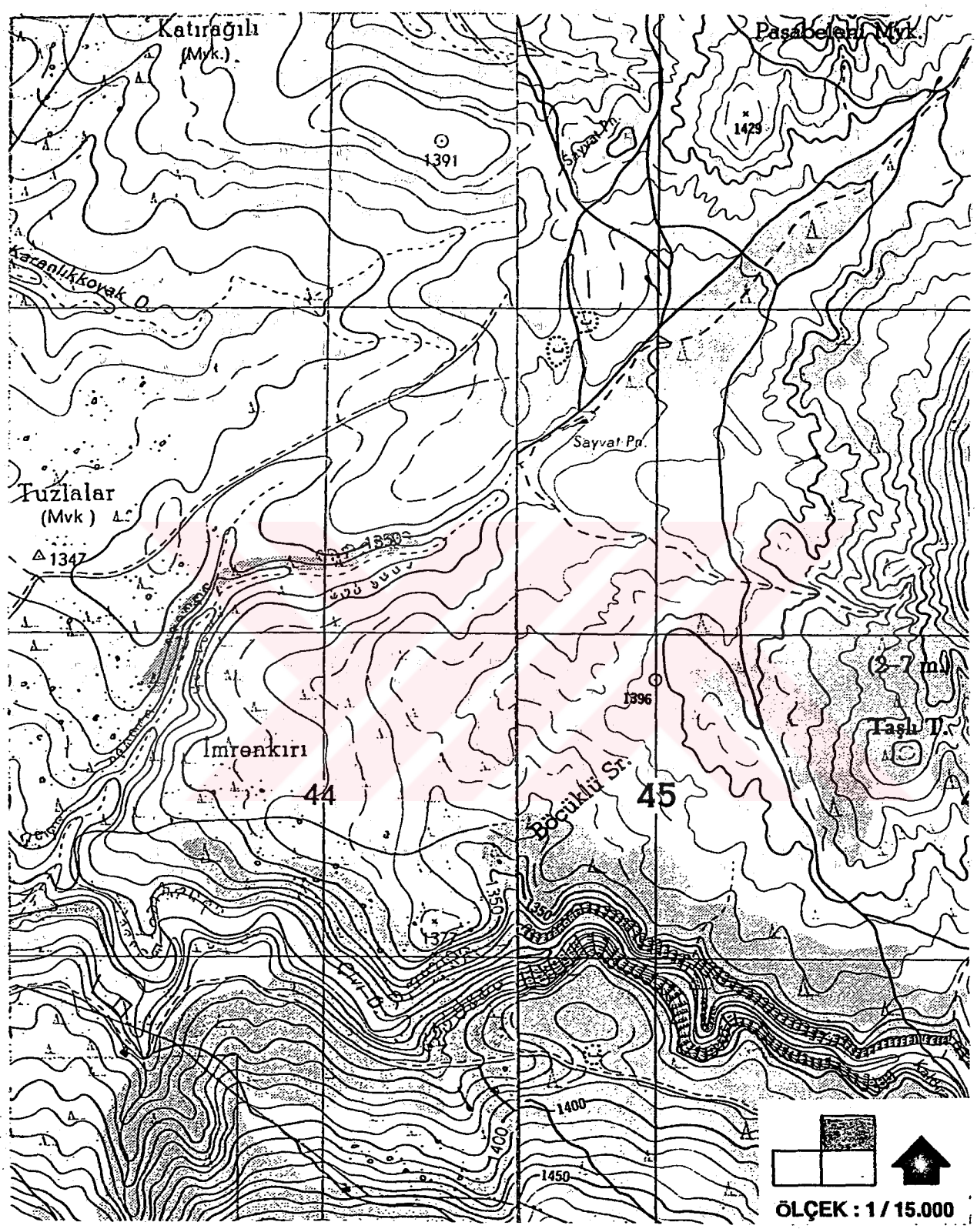

Şekil 42a1. Dağpazarı 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.

Şekil 42b1. Dağpazarı 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.

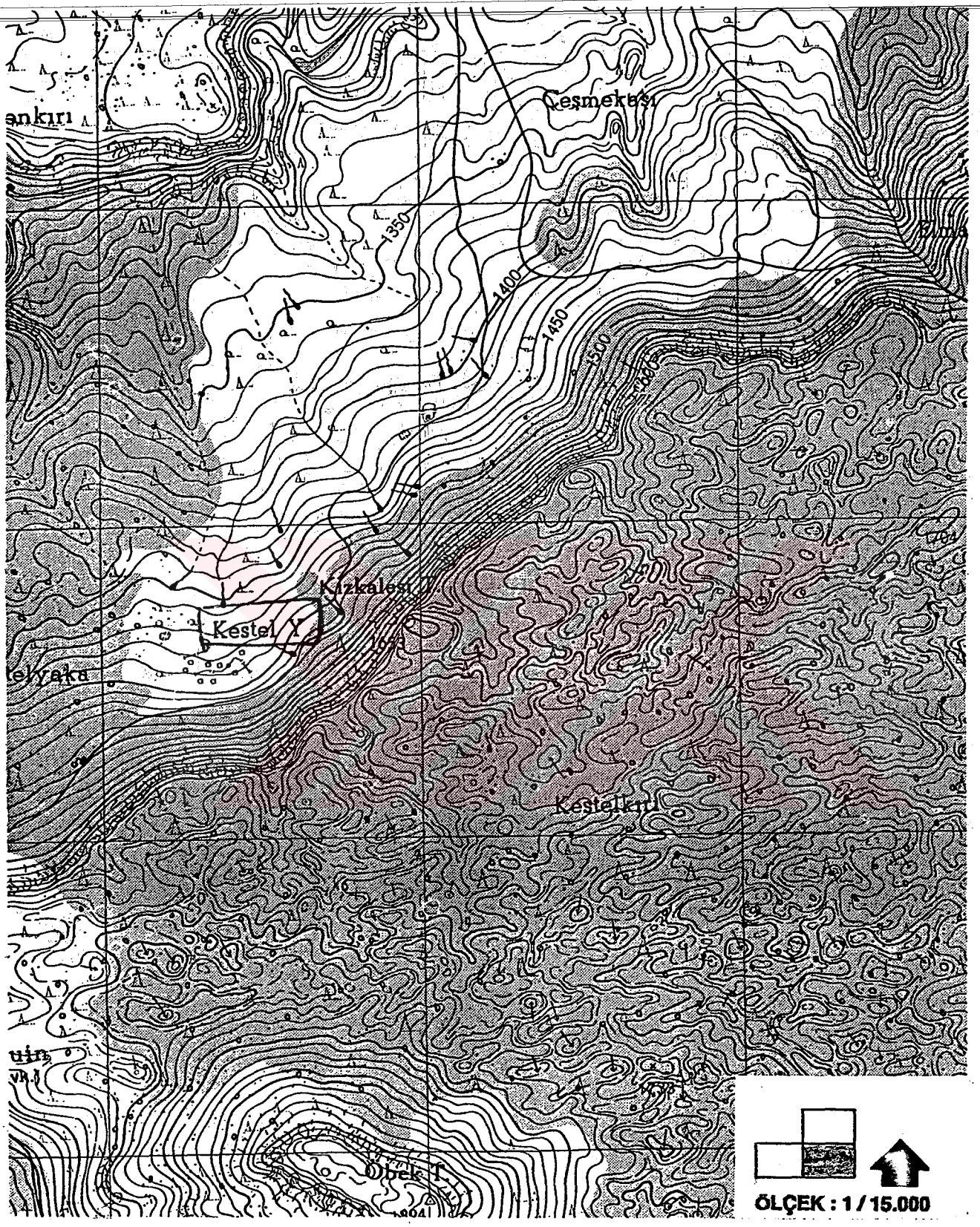

Şekil 42a2. Dağpazarı 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.

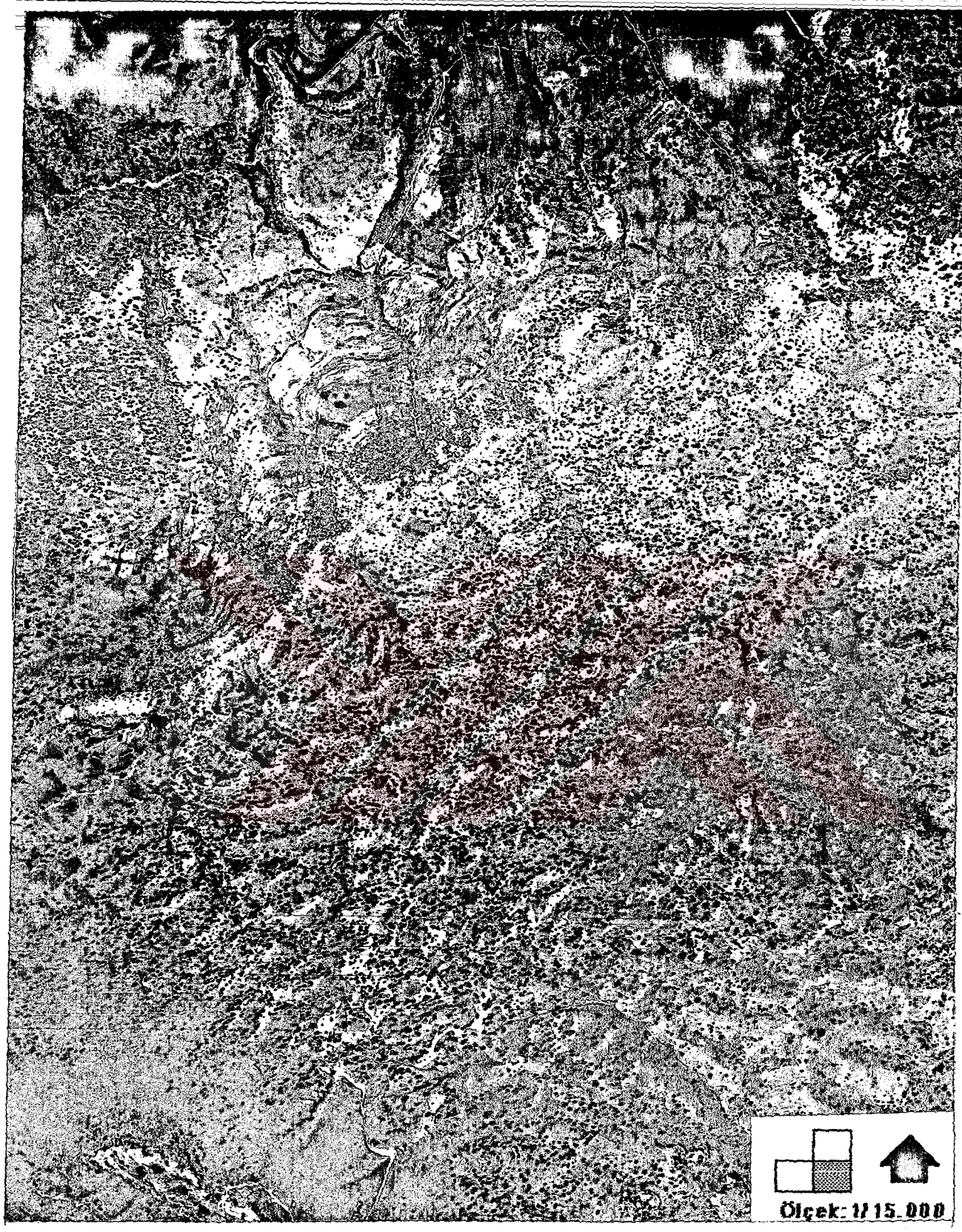

Şekil 42b2. Dağpazarı 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.

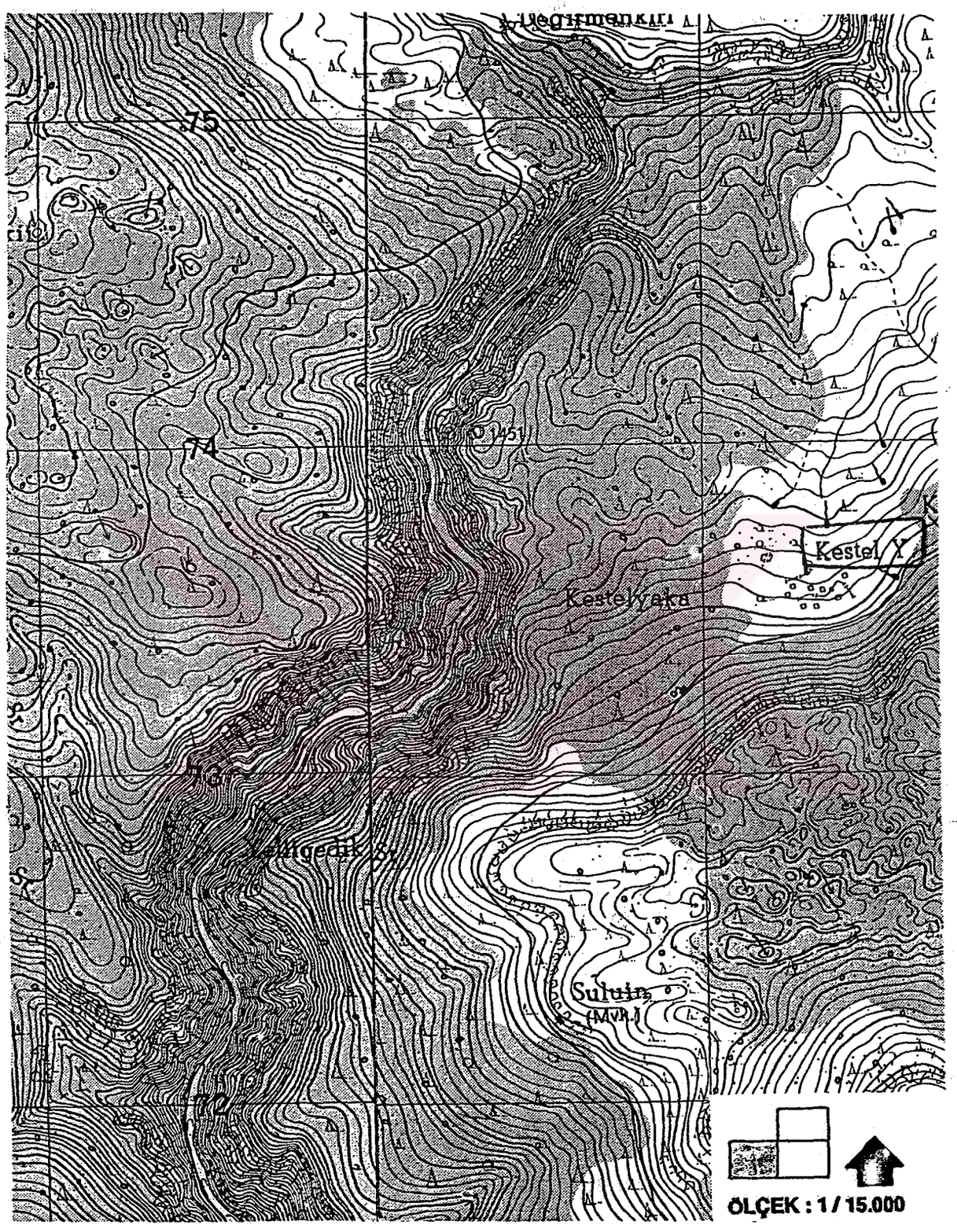

Şekil 42a3. Dağpazarı 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.

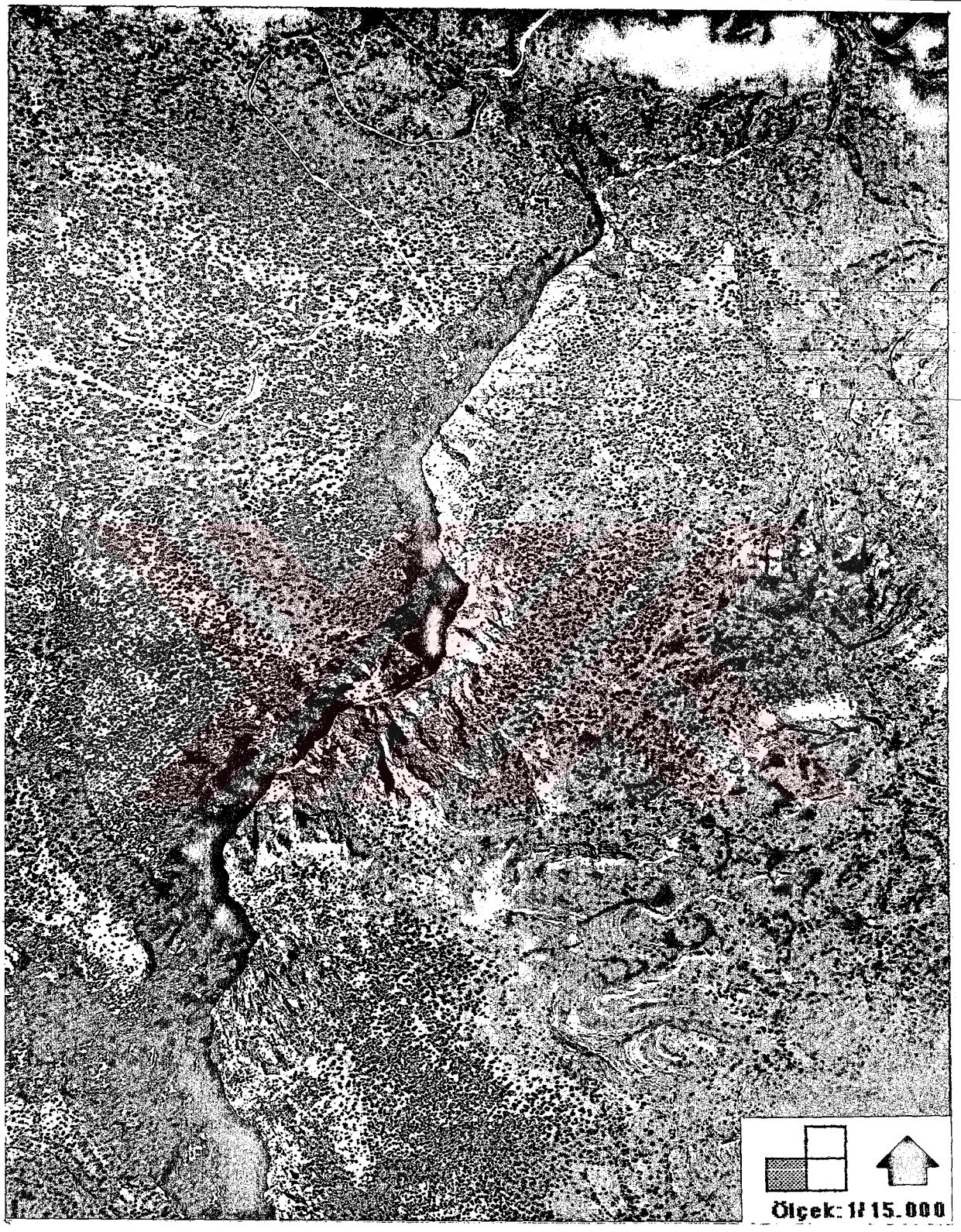

Şekil 42b3. Dağpazarı 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.

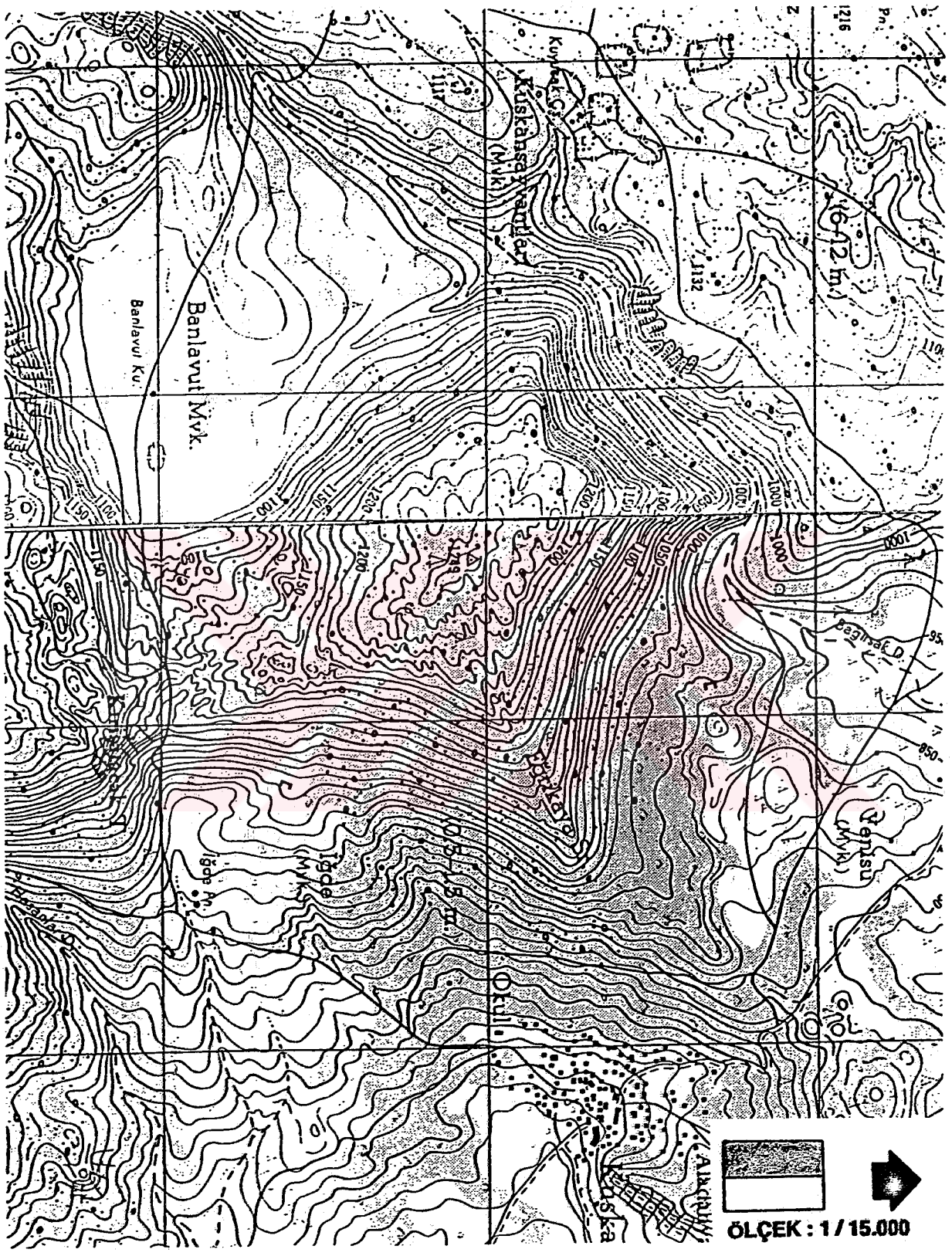
Banlavut Mvk.
Banlavut Ku.
Kuskaşa Mvk.
Kuskaşa Kuyusu
Kuskaşa Çeşmesi
Kuskaşa Ç.
Kuskaşa Yaylası
Kuskaşa Mvk.
İğdeli Mvk.
İğdeli Pınarı
Okulu
Çeltiksu (Mvk.)
Çeltiksu Çeşmesi
Çeltiksu Ç.
Çeltiksu Mvk.
Çeltiksu Yaylası
Çeltiksu Ç.
Çeltiksu Mvk.
Çeltiksu Yaylası
Çeltiksu Çeşmesi

Şekil 43b1. Kuskan 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.

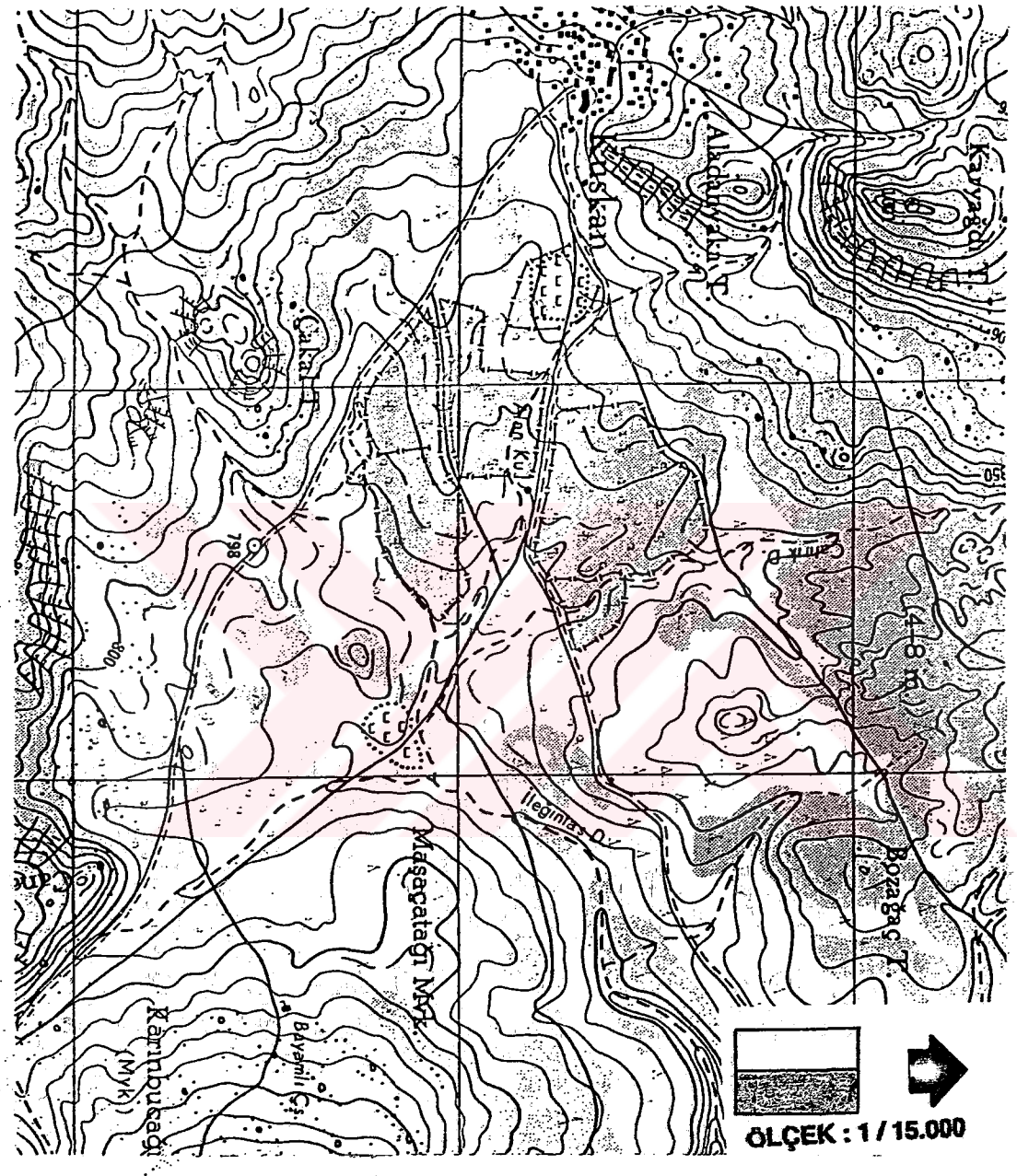

Şekil 43a2. Kuskan 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.

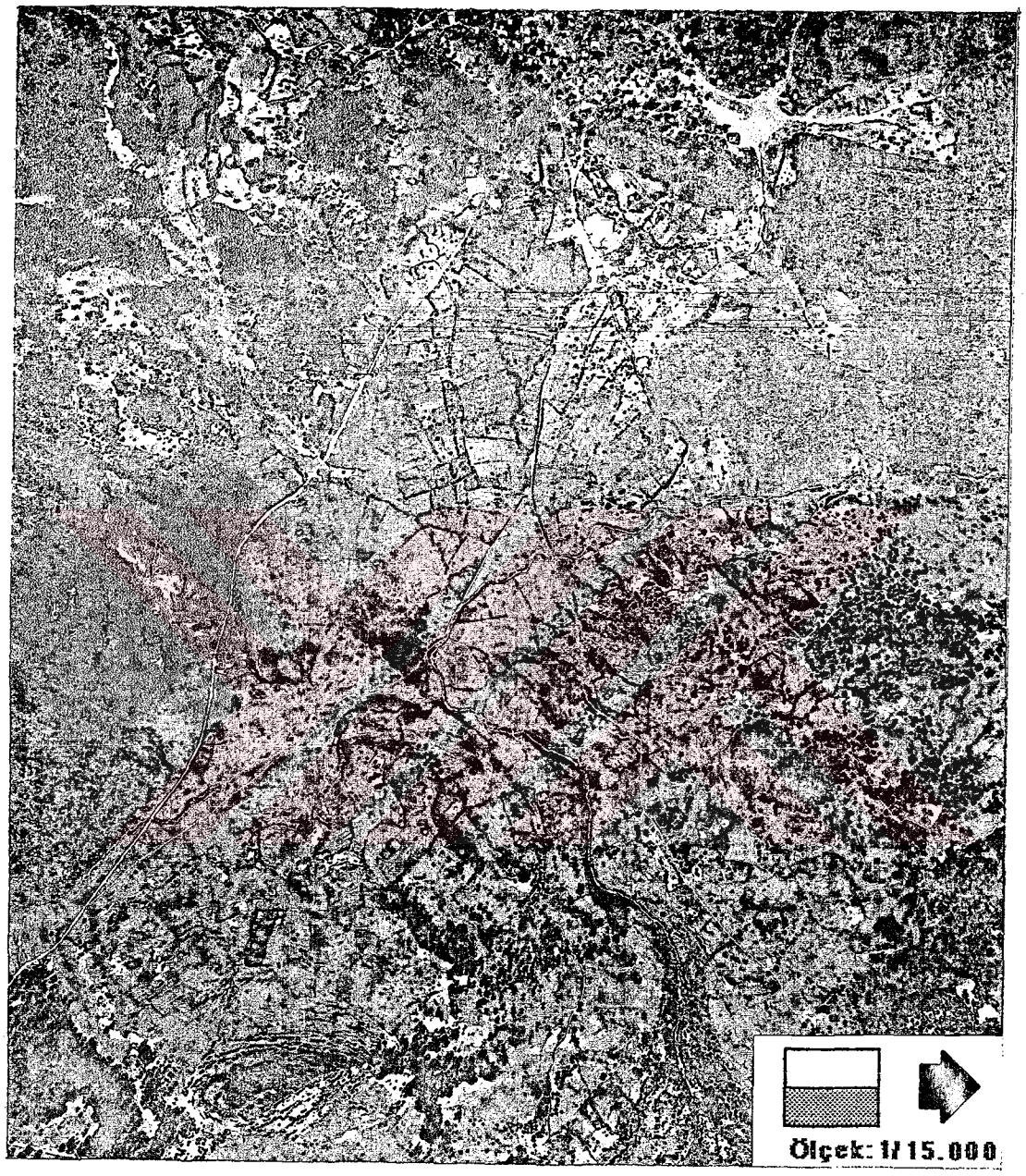

Şekil 43b2. Kuskan 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.

Şekil 43a. Kaş 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.

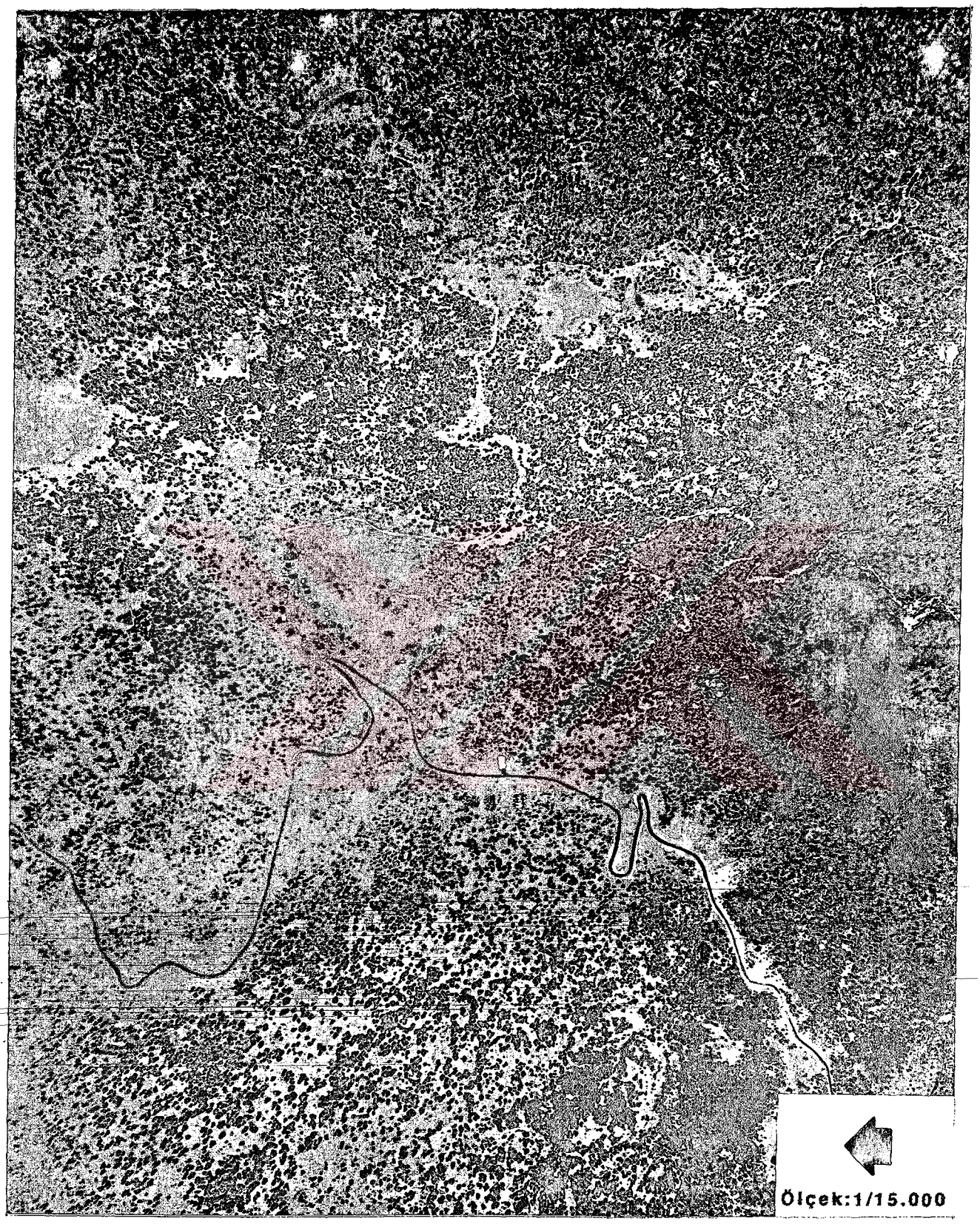

Şekil 44b. Kaş 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.

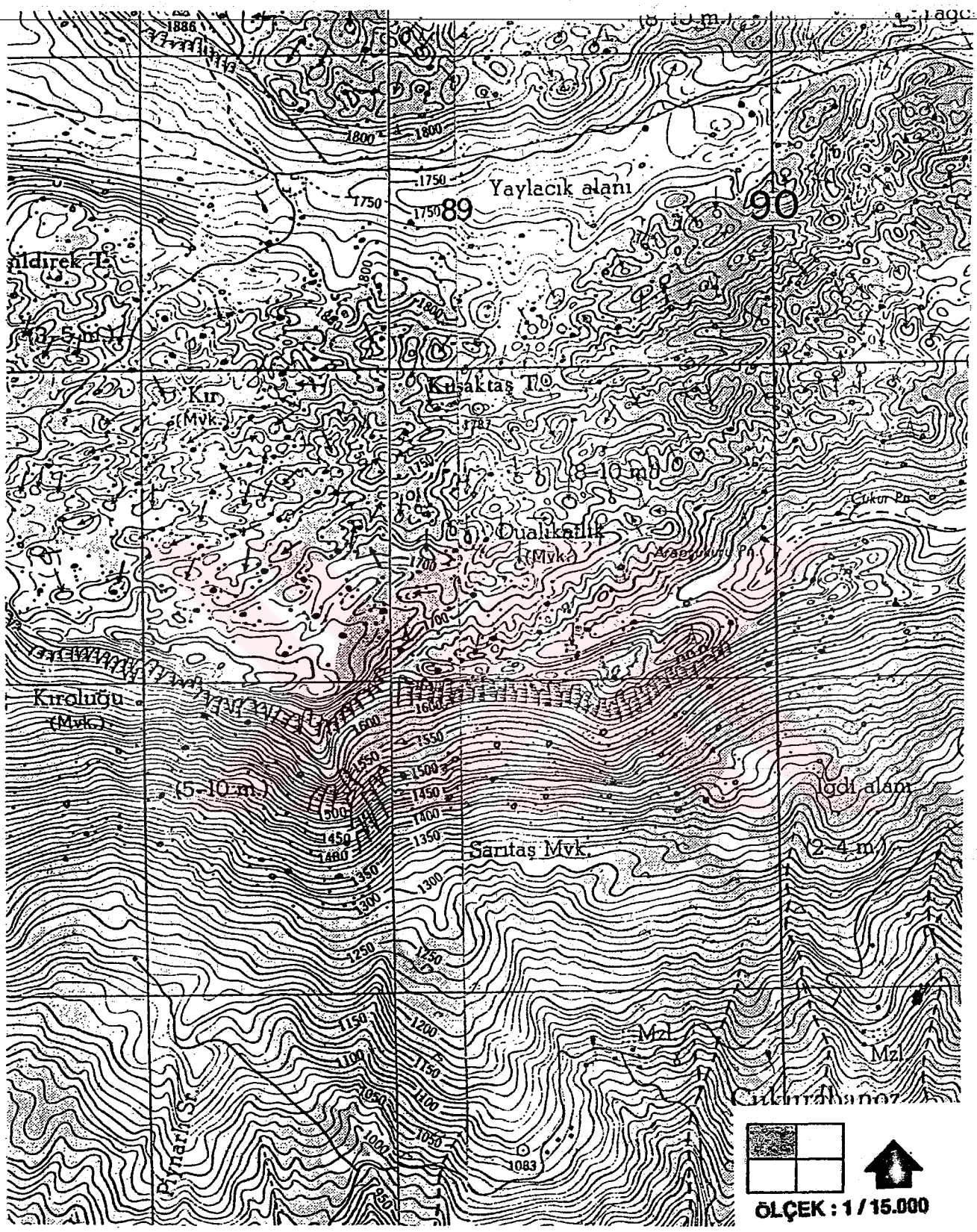

Şekil 45a1. Çukurabanoz 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.

Şekil 45b1. Çukurabanoz 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.

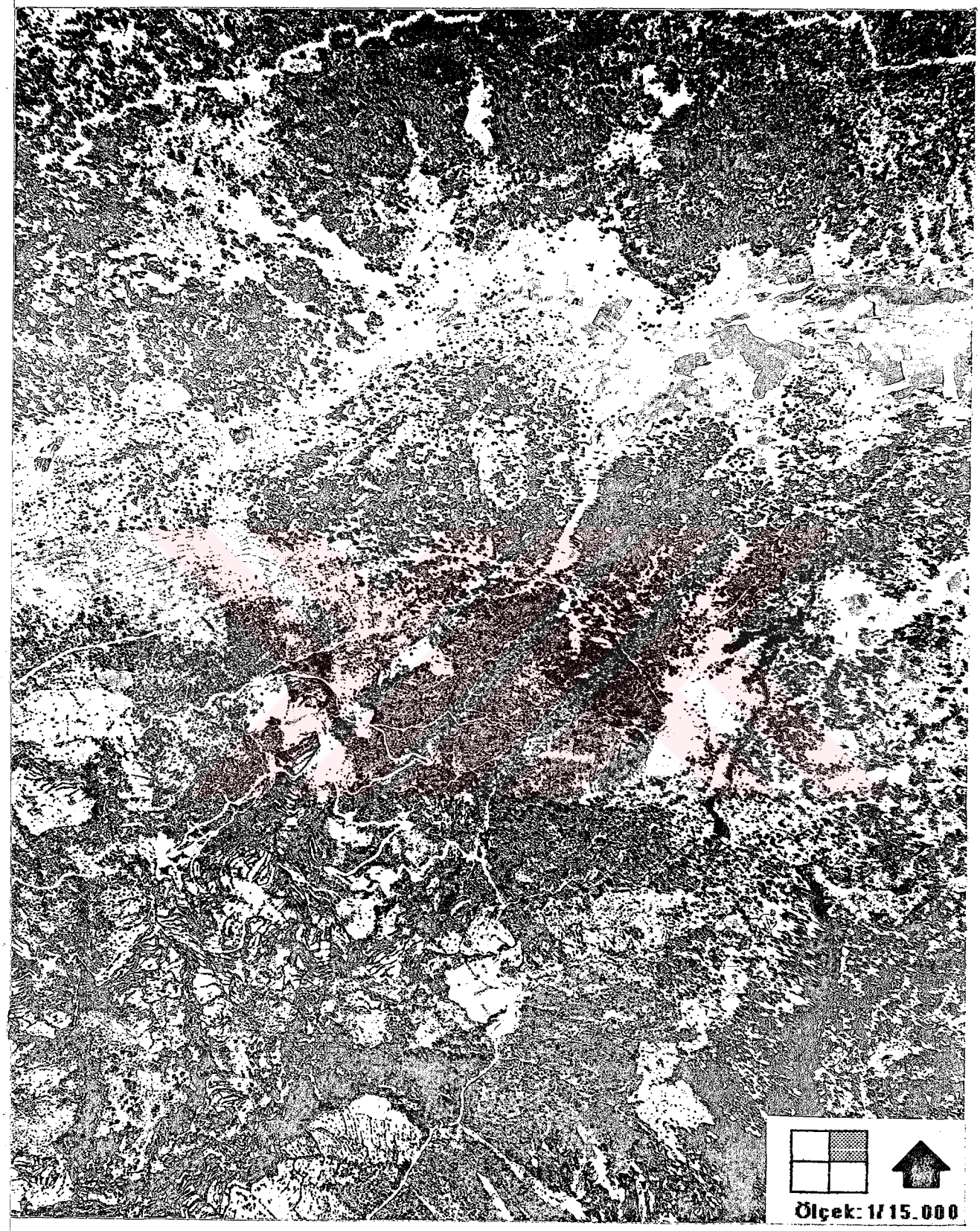

Şekil 45b2. Çukurabanoz 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.

Şekil 45b3. Çukurabanoz 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.

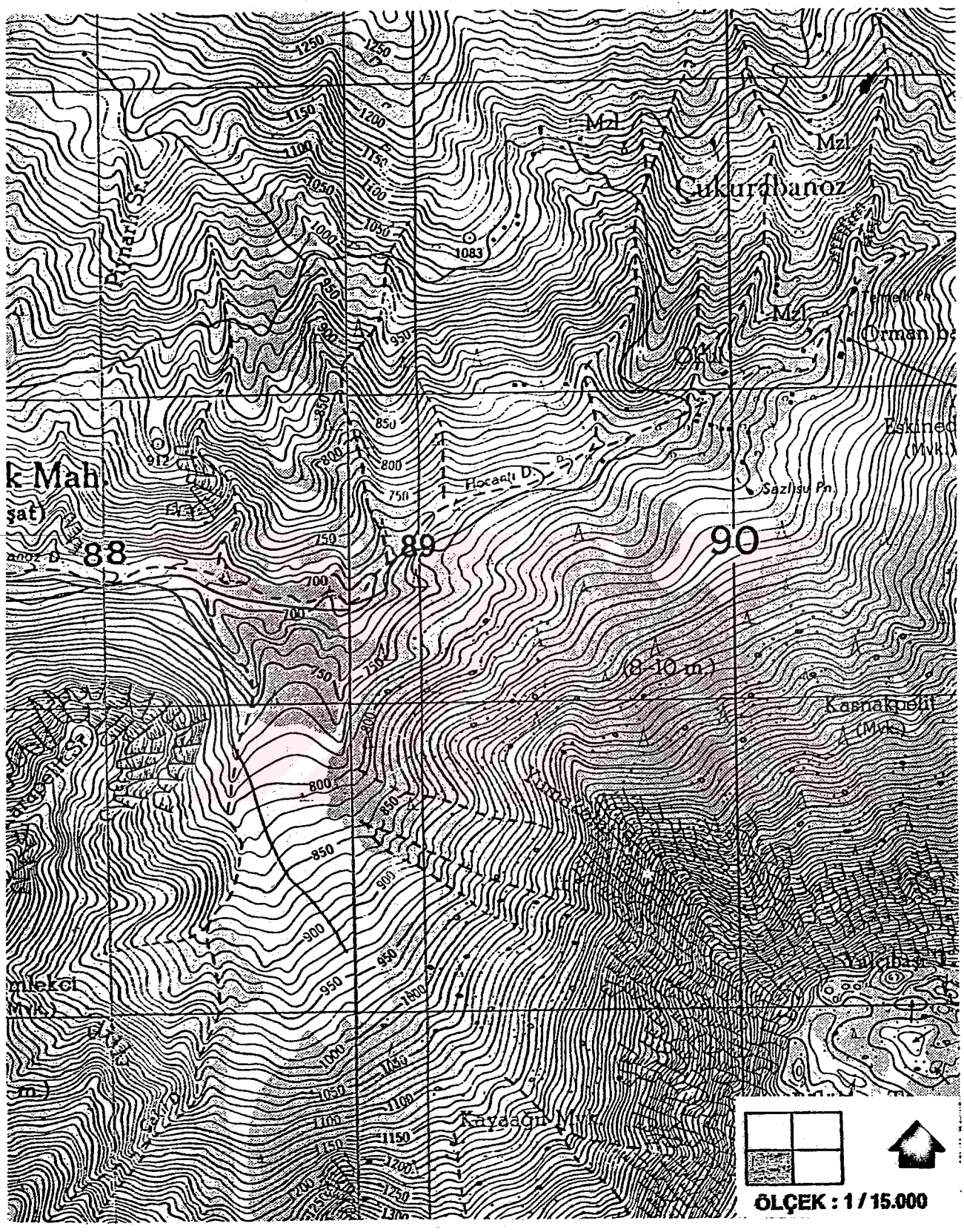

Şekil 45a4. Çukurabanoz 1967 Tarihli Topoğrafik Haritası.

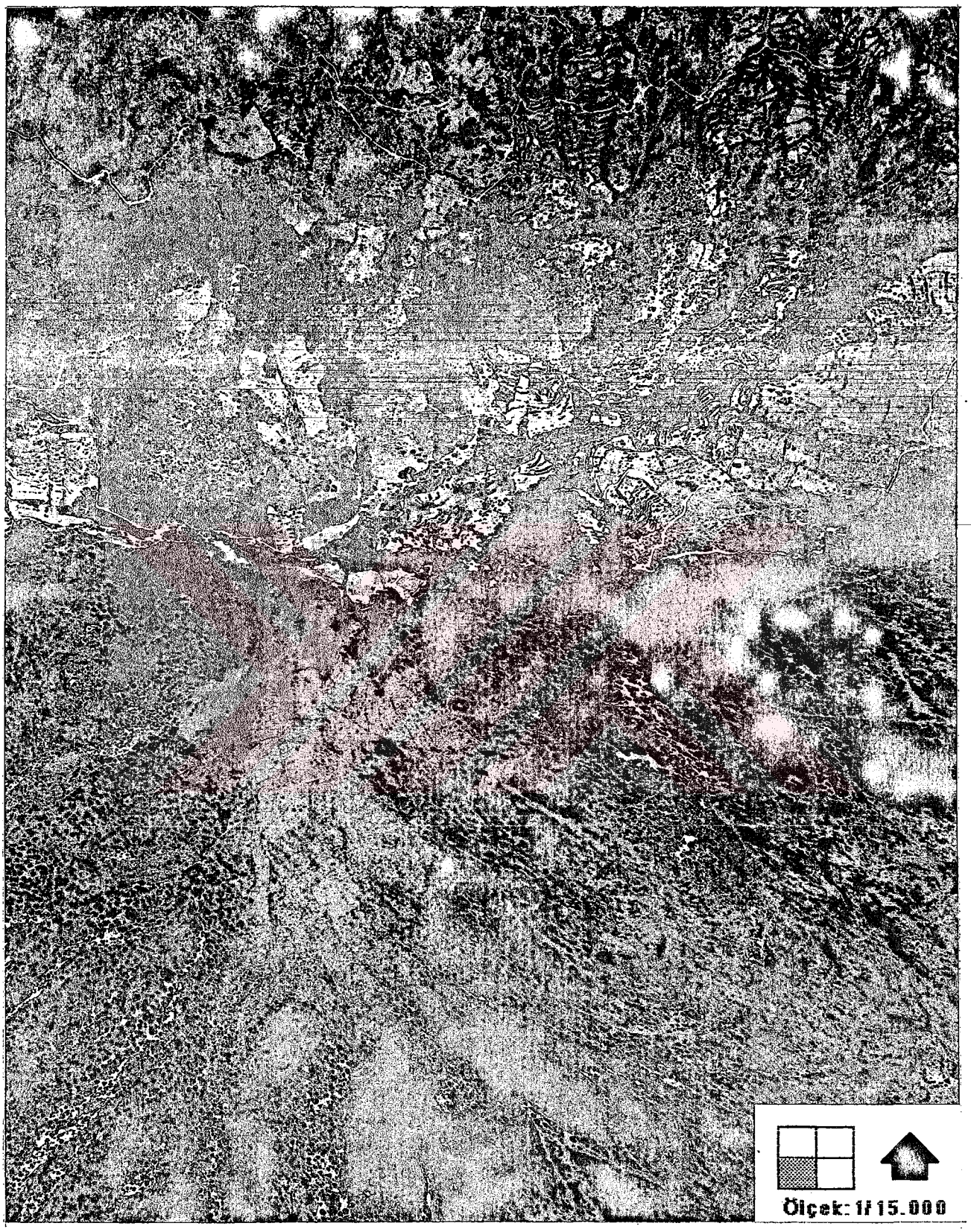

Şekil 45b4. Çukurabanoz 1991 Tarihli Hava Fotoğrafı.

*Hava fotoğraflarında izlenebildiği ve yer kontrolleri ile de doğrulandığı gibi, toplu konut alanları ve blok yapılar yayla yerleşimlerindeki yapılaşmaların çoğunluğunu meydana getirmektedir (Çamlıyayla, Gözne, Arslanköy, Sorgun).

4.3. Araştırma Alanı Yayla Yerleşimlerinde Kullanıcı Talep ve Eğilimlerinin Değerlendirilmesi

Araştırmada, kullanıcıların yayla alanlarını rekreasyon ve turizm amaçlı kullanmalarına ilişkin talep ve eğilimlerinin belirlenebilmesi amacıyla anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Anketler, araştırma alanında mevcut yayla kulanımlarının çok sayıda olması ve bu durumun gerek zaman ve mekan açısından tüm yayla yerleşimlerinde uygulanmasının zorluğu, gerekse çok sayıdaki anket sonucunun değerlendirilmesinde hata olasılığının daha yüksek çıkabileceği düşüncesiyle üç merkezde (Mersin-Erdemli-Silifke) sürdürülmüştür.

Diğer yandan, yılboyu yerleşim alanı olarak kullanılan yayla alanlarındaki yerli halkın, turizm ve rekreasyon gelişmelerine tepkisini belirlemek amacıyla yoğun kullanıma sahip üç ana yaylada (Çamlıyayla-Uzuncaburç-Sorgun) anket uygulanmıştır.

Anketlerde, yorum ve irdelemelerde çeşitlilik sunması ve sonuçların daha kısa sürede alınıp değerlendirilmesi açısından "Kişisel Görüşme ile Anket" yöntemi kullanılmıştır (GOLD, 1980; UZUN ve ALTUNKASA, 1991). Bu amaçla, önceden hazırlanmış temel sorular kişilere yöneltilmiş ve alınan cevaplar üzerinde yorumlar getirilmiştir.

Anketler; yayla yerleşimlerini mevsimlik olarak kullananlar ile sürekli kullananlar arasından tesadüfi olarak seçilen 135'er denek üzerinde uygulanmıştır.

4.3.1.Yayla Alanlarından Mevsimlik Olarak Yararlanan Kullanıcıların Talep ve Eğilimleri

Yayla alanlarından mevsimlik olarak yararlanan kullanıcıların sosyo-ekonomik özelliklerine göre dağılımları bir listede derlenerek Çizelge 11'de verilmiştir.

Çizelge 11. Yayla Alanlarından Mevsimlik Olarak Yararlananlar Arasında Anket Uygulanan Kullanıcıların Sosyo-Ekonomik Özellikleri.

Yaş Grupları	%	Meslek	%	Eğitim Durumu	%	Aylık Geliri (TL)	%
20-29	8	Memur	7	İlkokul	18	5 Milyon'un altı	10
30-39	19	İşçi	5	Ortaokul	26	5-10 Milyon	23
40-49	35	Çiftçi	14	Lise	34	10-15 Milyon	36
50-59	22	S.Meslek	21	Yüksek Okul	22	15-20 Milyon	23
60 ve üstü	16	Esnaf	11			20 Milyon üstü	8
		Tüccar	20				
		Emekli	13				
		Öğrenci	9				

Çizelge 11'de verilen oranların tesadüfi belirlemelere dayanmasına karşın, yayla alanlarının daha çok orta yaş ve üzeri gruba mensup çiftçi, esnaf, serbest meslek gruplarını temsil eden kişilerce tercih edildiği yapılan görüşmelerle ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan bu kişilerin aylık gelirlerinin 5-10 Milyon TL arasında yoğunluk göstermesi, rekreasyonel aktiviteler açısından yayla alanlarının kıyısal alanlardan daha fazla tercih edilmesinin nedeni olarak görülmektedir. Çünkü, deneklerle yapılan kişisel görüşmelerde, yayla alanlarının daha ekonomik rekreasyon aktiviteleri sunduğu belirtilmektedir.

Yayla alanları kullanıcılarının hangi nedenlerle yaylaları tercih ettiklerini belirlemeye yönelik araştırmalar, genelde üç temel nedeni yoğunlaşmaktadır :

* Yayla Alanlarını Zorunlu Sayılabilecek Nedenlerle Tercih Edenler.....(%48),
* Yayla Alanlarını Bilerek ve İsteyerek Tercih Edenler.....(%35),
* Yayla Alanlarını Tesadüfi Nedenlerle Tercih Edenler.....(%17),

Yayla alanlarını zorunlu olarak tercih eden kullanıcıların, kullanma nedenleri üç temel etkene dayanmaktadır :

* *Zorunlu ya da isteğe bağlı olmayan nedenlerle (alacak, gayrimenkul devri, takas v.b. gibi) ilgili yaylada arsa ya da konut sahibi olması.....(%56),
* *Birinci derecede ya da yakın akrabalarının söz konusu yaylayı kullanıyor olması.....(%28),
* *Kullanılan yayla alanında miras yoluyla gayrimenkul sahibi olması.....(%16),

Yayla alanlarını tesadüfe bağlı nedenlerle tercih eden kullanıcıların, kullanma nedenleri ise üç temel faktörün etkisi altında bulunmaktadır :

* *Koşullarına uygun hizmet sunan yap-sat organizasyonları ya da konut yapı kooperatiflerinin bu hizmetleri ilgili yaylada yerine getirmesi.....(%48),
* *Sürekli ilişkide (iş, komşuluk ilişkileri v.b. gibi) olduğu yakın çevresinin söz konusu yayla ya da yaylaları kullanıyor olması.....(%37),
* *Tesadüfi nedenlerle ilgili yaylada mülk sahibi olması.....(%15).

Herhangi bir yayla alanını bilerek ve isteyerek tercih eden kullanıcıların kullanma nedenleri daha fazla çeşitlilik göstermekte olup, temel olarak 10 etkene dayanmaktadır :

* *Çalışma ortamıyla ilişkilerin kesilmemesi açısından sürekli ikamet ettiği yerleşim merkezine yakın ya da ulaşım olanaklarının yüksek olması.....(%22),
* *Söz konusu yayla alanının iklim, bitki örtüsü ve diğer doğal değerler ile sağlıklı yaşam ortamı açısından zengin bir potansiyele sahip olması.....(%19),

* *Yaylanın geleneksel yayla özelliğini halen koruyabiliyor olması.....(%19),
* *Sağlık ve beslenme açısından uygun ve ekonomik koşullar sunması.....(%12),
* *Söz konusu yaylanın sosyal ve teknik altyapı ile rekreasyon olanakları açısından gelişmiş olması.....(%9),
* *Kişilerin doğayla ilgili hobilerine karşılık verebilecek potansiyele sahip olması.....(%6),
* *Kıyı ile bağlantısının daha kısa sürede ve daha kolay olması, böylece istenilen zamanlarda deniz kıyısı rekreasyonuna olanak tanıması.....(%4),
* *İlgili yaylayı yalnızca belirli çevreden kişilerin kullanması, yani kozmopolit olarak nitelendirilebilecek bir özellik ortaya koymaması.....(%3),
* *Sürekli ilişkide bulunulan (akraba, komşuluk, iş ilişkileri) kişilerin kullandıkları diğer yaylalara yakın konumda olması.....(%3),
* *Yaylanın gelişme potansiyeli göz önüne alınarak yakın bir gelecekte sahip olduğu gayrimenkulün rantının aşırı artacağını tahmin ediyor olması, yani yaylada mülk sahibi olmanın karlı bir yatırım olabileceği düşüncesi.....(%3).

Herhangi bir yaylayı kullananların yıllık kullanma süreleri ve yayladaki yaşam ortamlarının belirlenmesine yönelik görüşmelerin sonuçlarına göre, ankete katılan deneklerin dağılımları şu şekildedir :

* Düzenli olarak yıllık izinleri boyunca kullananlar.....%47,
* Düzensiz olarak yılın belirli dönemlerinde ya da her yıl olmamak koşuluyla kullananlar.....%27,
* Düzenli olarak yaz mevsimi boyunca kullananlar (Haziran-Eylül-ayları arası).....%26,

Yine kişisel görüşme sonuçlarına göre ankete katılanların konut mülkiyet durumlarına göre dağılımları iki grupta olmaktadır :

* İlgili yayladaki kendine ya da 1. derecede akrabalarına ait konutlarda ikamet edenler.....%78,
* Kiraladıkları konutlarda ikamet edenler.....%22.

Yaylada kullanılan konutların tiplerine göre dağılımları ise dört grupta toplanmaktadır :

* Betonarme müstakil konutlarda ikamet edenler.....%56,
* Betonarme çok katlı (apartman tipi) konutlarda ikamet edenler.....%22,
* Ahşap konutlarda ikamet edenler.....%13,
* Kargir konutlarda ikamet edenler.....%9,

Araştırmada; yayla alanlarını kullananların kullandıkları yayladaki fiziksel ve sosyal gelişmelere gösterdikleri tepkilerin, aynı zamanda talep ve eğilimlerini de yansıtacağı düşünülerek kişisel görüşmeler bu yönde sürdürülmüştür.

Yapılan anket sonuçlarına göre, yayla kullanıcılarının, kullandıkları yaylanın fiziksel ve sosyal açıdan gelişmelerine karşı göstermiş olduğu tepkiler 4 temel grupta incelenebilir :

*Nüfus Gelişmeleri

Kullanıcılar; kullandıkları yayladaki mevsimlik nüfus artışının süreklilik kazanması karşısında huzursuz olduklarını ifade etmektedirler. Özellikle, her geçen yıl yeni katılan mevsimlik nüfusun içerisinde yabancı çevreden gelenlerin (farklı il ve ilçelerden) giderek yoğunlaşması ve bu durumun geleneksel yayla ilişkilerinin kaybolmasında etken olması bu huzursuzluğu arttırmaktadır. Anket sonuçlarına göre kullanıcıların büyük çoğunluğu (%75-85), kullandıkları yaylada aynı ya da yakın çevreden insanların bulunmasını tercih etmektedirler.

*Yapısal Gelişmeler

Kişisel görüşme yoluyla ankete katılan kişilerin, yoğun tepki gösterdikleri bir diğer konu, yapısal gelişmeler olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle, bir yaylayı en az 10 yıllık bir geçmişten bu

yana kullananların, kullandıkları yayladaki hızlı yapılaşmalardan dolayı, sahip oldukları mülkü elden çıkarmayı düşündükleri ortaya çıkmıştır. Ankete katılanların önemli bir bölümü (%85-90), çok katlı yapılaşmaların ve betonlaşmanın yayla alanlarını tahrip ettiği görüşünde birleşmektedirler. Söz konusu tahribat; doğal bitki örtüsü kaybı başta olmak üzere, tarım yapılan alanların kaybı, su kaynaklarının aşırı tüketimi yaban hayatında zararlanmalar ve peyzajın görünümünün bozulması konularında yoğunlaşmaktadır.

Diğer yandan, yapısal gelişmelerin yarattığı çevre kirlenmesi (katı ve sıvı atıklar, toz ve duman miktarındaki artış, yoğun trafik kaynaklı kirleticiler v.b. nedenlerle), ankete katılanların ortaya koydukları önemli bir tepki olarak belirlenmiştir.

*Sosyal ve Teknik Altyapı Gelişmeleri

Yayla alanlarında nüfus ve yapılaşma gelişmeleri beraberinde yoğun altyapı çalışmalarını da getirmekte ve bu durum zincirleme olarak yeni yapılaşmalara zemin hazırlamaktadır. Bu yapılaşmaların kimliği, günümüzde özellikle büyük yayla yerleşimlerinde toplu konut sistemine dönüşmüştür. Toplukonutlar, yap-sat organizasyonları ya da kooperatifler eliyle olduğu gibi kamu kurum ve kuruluşları tarafından da inşa edilebilmektedir. Söz konusu yoğun yapılaşmalar nedeniyle, hizmet ve ticaret sektörü bünyesinde sosyal alt ve üst yapının da oluşturulması zorunlu hale gelmiştir. Dolayısıyla, özellikle çekim merkezi konumundaki büyük yayla yerleşimlerinde plansız kentleşme süreci başlatılmış durumdadır.

Araştırmada, kişisel görüşme yoluyla ankete katılanların hemen tamamına yakın bir bölümü söz konusu gelişmelere karşı ortak bir tepki göstermekte ve yayla alanlarının uzun vadeli planlama kararlarına göre kullanılması ve kullanım tür ve yoğunluğunun değişmez kurallarla sınırlandırılması görüşünde birleşmektedirler.

*Yayla Yerleşimi Miktarındaki Artışlar

Ankete katılan kullanıcılara göre, günümüzden 20 yıl öncesine kadar, bölgedeki yayla etkileri sınırlı sayıdaki yayla merkezlerinde yoğunlaşmaktaydı. Ancak son yıllarda, yayla alanlarının rekreasyonel aktiviteler açısından cazibesini arttırması

nedeniyle, geçmişte mezra ya da herhangi bir köyün mahallesi durumundaki çok sayıdaki küçük yerleşim birimi bugün yayla adı altında yoğun kullanımlara sahne olmaktadır. Hatta, önceden birbiriyle yoğun ilişkisi olmayan yakın konumdaki küçük birimler, günümüzde birleşerek büyük yerleşim birimleri durumuna dönüşmüştür. Diğer yandan bu birimlerin, plansız olarak ve denetimden yoksun biçimdeki hızlı gelişmeleri, doğal çevrenin aşırı tahribatına da neden olmaktadır.

Bu konu ile ilgili olarak ankete katılanların talepleri, büyükten küçüğe öncelik oranları göz önüne alınarak aşağıdaki konularda yoğunluk kazanmaktadır :

* *Bölgedeki yayla aktivitelerine katılacak bölge ve ülke dışından yerli ve yabancı turistler için bir plan dahilinde belirlenecek merkezlerde gerekli organizasyonların yapılması ve rekreasyonel olanakların sunulması.....(%27),

* *Bölgedeki yayla gelişmelerinin sınırlandırılması, izin verilecek gelişmelerin plan ve programlar dahilinde yapılması.....(%19),

* *Yayla alanlarında özellikle çok katlı toplukonut gelişmelerinin engellenmesi.....(%18),

* *Yayla alanında arsa ya da konut edinmede, o yaylanın bağlı olduğu yönetim biriminde (köy, bucak, ilçe, il) sürekli ikamet eden kişilere öncelik verilmesi.....(%13),

* *Yayla yerleşim alanı ve yakın çevresindeki doğal kaynakların (bitki örtüsü, tarıma uygun alanlar, su kaynakları), korunma ve geliştirilmesi.....(%12),

* *Sosyal ve teknik altyapısı oluşturulmamış alanlarda, bu eksiklik giderilmeden önce yapılaşmalara izin verilmemesi.....(%8),

* *Yayla yerleşimlerine idari açıdan özel bir statü kazandırılması (bu konuda ankete katılanlardan somut bir öneri alınamamıştır).....(%3),

4.3.2.Yayla Alanlarını Sürekli Olarak Kullananların (Yerli Halkın) Talep ve Eğilimleri

Bölgede mevcut yayla yerleşimlerinin büyük çoğunluğu, geçmişte köy ya da mahalle konumunda olan yerleşim birimlerinin gelişmesinden oluşmuştur. Bu nedenle, birçok yayla alanında yerli halkı oluşturan aileler mevcuttur. Çoğunluğu birkaç kuşaktan bu yana söz konusu yerleşim birimlerinde ikamet eden bu aileler, artan yayla aktivitelerinden önemli ölçüde etkilenmektedir.

Araştırmada bu etkilerin veya yerli halkın yayla gelişmelerine olan tepkilerinin belirlenmesi amacıyla yerli halkın yanısıra muhtar ya da belediye yetkilileri ile kişisel görüşme yoluyla anket uygulaması yapılmıştır.

Anket sonuçlarından elde edilen görüş ve yorumlar genel olarak iki temel konuda açıklanabilir;

***Yayla Aktivitelerinden Kaynaklanan Olumlu Tepkiler**

Yayla yerleşim alanlarında yaşayan yerli halkın, yayla aktivitelerinden kaynaklanan olgular arasında olumlu gördükleri temel konular büyükten küçüğe oran sıralamasına göre aşağıdaki gibi belirlenmiştir :

* *Yöre halkı ekonomik ve sosyal açıdan dışarıya açılma olanağına sahip olmaktadır.....(%22),
* *Arazi rantı yükselmekte, dolayısıyla gayrimenkul sahiplerinin ekonomik durumu gelişmektedir.....(%19),
* *Yerleşim alanında fiziksel ve sosyal açıdan yaşama ortamı kalitesi yükselmektedir.....(%17),
* *Yerleşim alanı, bir yatırım alanı olarak önem kazanmaktadır.....(%13),
* *Yerleşim alanının ticari ve ekonomik yapısında sürekli gelişme olmaktadır.....(%12),
* *Yörenin, bölge ve ülke düzeyinde tanınması sağlanarak, bir turizm merkezi haline gelebilmesi olanağı ortaya çıkmaktadır.....(%10),

* *Yeni iş ve istihdam olanakları ortaya çıkmaktadır.....(%4),

* *Yörede, kültür ve eğitim düzeyi açısından belirgin bir gelişme görülmektedir.....(%3).

*Yayla Aktivitelerinden Kaynaklanan Olumsuz Etkiler

Yayla yerleşim alanlarında yaşayan yerli halkın, yayla aktivitelerinden kaynaklanan olgular arasında olumsuz gördükleri temel konular ise büyükten küçüğe oran sıralamasına göre aşağıdaki gibi belirlenmiştir :

* *Yerleşim alanının fiziksel yapı, sosyal yapı ve nüfus özellikleri açısından değişim göstermesi; gelenek, görenek ve ahlaki değerlerin yitirilmesine ya da biçim değiştirmesine neden olmaktadır.....(%24),

* *Yayla yerleşim alanındaki yoğun yapısal gelişmeler nedeniyle doğal değerler hızla tahrip edilmektedir.....(%21),

* *Yerleşim alanında arazi rantının yükselmesi nedeniyle gayrimenkulü fazla miktarda olanlarla, az ya da olmayanlar arasında gelir dağılımındaki farklılık aşırı büyümekte ve bu durum yerli halkın kentlere göç etmesine neden olabilmektedir.....(%19),

* *Yöredeki tarım ve hayvancılık faaliyetleri, yapısal gelişmelerin baskısından dolayı giderek azalmaktadır.....(%13),

* *Daha önceden yörede göçebe olarak bulunan ailelerin özellikle genç kuşakları, yayla gelişmelerinin yarattığı hem baskı ve hem de sosyo-ekonomik değişimler nedeniyle yerleşik düzene yönelmekte, böylece geleneksel yörüklük olgusu biçim değiştirmektedir.....(%12),

* *Yerleşim alanının sürekli kentleşme eğilimi göstermesi, yöreyi yayla yapan özelliklerin azalmasına neden olmaktadır.....(%11),

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Son yıllarda büyük bir turizm atılımı içine giren ülkemizde, doğal ve kültürel özellikleri yönünden yayla alanlarımız önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. Kıyısal alanlarla birlikte zenginleşen bu potansiyel, günümüzde yoğun olarak turizmin çeşitlendirilmesi politikasını gündeme getirmiştir. Bu potansiyelin değerlendirilmesi çekici turizm ve rekreasyon alanları oluşturulması açısından büyük önem taşımaktadır. Ancak turizme kaynak olan doğal ve kültürel değerlerin öncelikle ve hassasiyetle korunmasının temel ilke olarak ele alınması gerekmektedir. FACHE (1991)'nin Belçika'daki bir turizm araştırma merkezinde yaptığı araştırmalar önemli bir noktayı ortaya koymaktadır. Buna göre; "Turistin istek ve ihtiyaçları sürekli bir değişim ve artış içindedir. Sunulan her hizmet yeni bir ihtiyacı doğurur. Karşılanan her istek, tırmanılan bir merdiven gibi, önce beklenti, özlem veya lüks iken kısa zamanda standart bir konfor düzeyi oluşturur."

FACHE'nin yukarıda değinilen düşüncesine bağlı ve belki de onun doğal sonucu olarak turizm bireysel turizmden, kitle turizme geçmektedir. Kitle turizmindeki turist, geçmişin gezgininden farklıdır. Gezgin gittiği yerin bütün doğal özelliklerine saygı gösterir, bunun keyfini çıkarır, o çevreye uyum sağlamaya çalışırdı. Bu çevrede değişiklik yapılmasını beklemezdi (GÜLEZ, 1992).

Bugünün kitle turisti gittiği yere, ülkesindeki istek ve beklentilerini taşımaktadır. Dolayısıyla yeni çevrede değişmelere neden olmaktadır. Günümüz turizm politikaları ise turistin istek ve beklentilerini kısa sürede ve uzun vadeli plan-programlardan yoksun olarak karşılama eğilimindedir. Bunun sonucu olarak, turistik çekim merkezi konumundaki doğal ve kültürle değerler, taşıma kapasitelerinin üzerinde yüklenme durumuyla karşı karşıya kalmaktadır. Sorunun çözümü, turizm potansiyelini oluşturan doğal ve kültürel kaynakların kullanımında optimizasyon sağlanmasında yatmaktadır.

Bu çalışmada; Orta Akdeniz'de bulunan İçel İli'nin yaz mevsiminde, daha çok yerli turizm hareketlerine sahne olan yayla yerleşimlerinde; doğal, kültürel ve tarihsel potansiyelin ortaya

konulması, alan kullanım tür ve yoğunluklarının belirlenmesi ve bu potansiyelin kullanımı ile turizm-rekreasyon aktiviteleri arasında doğal, kültürel ve tarihsel kaynaklar lehine denge kurulabilecek fiziksel planlama ilkelerinin geliştirilmesine çalışılmıştır.

Bu araştırmada öncelikli alanların başında gelen rekreasyonel alanların durumları incelenmiş, imar planına göre geliştirilmesi öngörülen alanların yetersiz ve ekolojik ortama zarar verecek bir nitelikte gelişme gösterdiği saptanmıştır.

ZEREN (1976), AULIG VE Ark. (1977), ALTAN (1982), ÖNSOY (1984), ALTUNKASA (1987) VE YILMAZ (1993) gibi araştırıcılar da fiziksel planlama çalışmalarında verilerin elde edilmesindeki zorluklardan söz etmişlerdir. Ancak bu tür planlamalar, eldeki bilgilerin en iyi biçimde kullanılmasını gerektirmektedir. Bundan dolayı yapılan çalışmada, mevcut verilerin tümünden maksimum yararlanılmaya çalışılmıştır.

Araştırma alanında, dağlık alanlarda bulunan meteoroloji istasyonlarının sayısının az olmasından dolayı bölgeyi karakterize ettiği ve bölge ikliminin kıyıdan dağlık alanlara doğru gösterdiği değişimlerin ayrıntılı belirlenebilmesi ve biyoklimatik değerlendirmelerin buna göre yapılabilmesi için Ermenek, Pozantı ve Çamalan Meteoroloji İstasyonları iklim verileri kullanılmıştır.

Araştırma sonunda elde edilen biyoklimatik değerlendirme haritaları ile İçel ili için Doğal Potansiyel Haritaları'ndan iklimle ilgili olanı ortaya konulmuştur.

Araştırmada, Çukurova Bölgesi'nde Biyoklimatik Değerlendirme -Mut ve Gülnar'a kadar olan kesimde- çalışmalarında bulunan ALTUNKASA'dan (1987) farklı olarak, yapılan çalışma Anamur'a kadar devam ettirilerek İçel ili biyoklimatik değerlendirmesi yapılarak yaylacılık ve turizm hareketlerine en uygun alanların 1.000-1.500 m. arasındaki yükseltilerin olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmada alınan sonuçlara göre; İçel İli genelinde yayla turizminin yaz mevsiminde dağlık alanlarda ve özellikle 1.000-1.500m. yükseltiler arasında en yüksek düzeye eriştiği sonucu ortaya çıkmaktadır. ALTAN (1976) ve ALTAN (1982)

Çukurova Bölgesi genelinde, ÖNSOY (1984) Amanos Dağları bünyesinde, ALTUNKASA (1987) Çukurova Bölgesi'nde, YILMAZ (1993) Amanos Dağları Dörtyol kesiminde, BORU (1994) Gülek Yaylası'nda yaptığı çalışmalarda da aynı sonuçları bulmuşlar ve bölgenin ortalama 1.000-1.500m. yükseltiler arasındaki kesiminin özellikle yayla rekreasyonu açısından en uygun koşullara sahip olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırma alanındaki yayla yerleşimleri özellikle son yıllarda, gerek mevcut konutları yenileme, gerekse yeni konut yapımında ve çevre düzeninde aslına uygun olmayan ve geleneksel malzeme ve mimariye oldukça zıt bir konut ve yapılaşma formu ile karşı karşıyadır. Bundan dolayı "Yayla Turizmi"nin doğal, kültürel ve geleneksel yapısını sürdürebileceği bir gelecek açısından;

a. Yatırımların halkın sosyo-kültürel yapısını iyi inceleyerek ve halkın destek ve katılımını da alarak yapılması, düşünülen tesislerin ve çevrelerinin ekolojik, ekonomik, fiziksel ve algısal taşıma kapasitelerinin belirlenerek, turizm ve rekreasyon faaliyetlerinin doğaya zarar vermeden gerçekleşmesinin sağlanması,

b. Kurulacak otel, motel, pansiyon v.b. gibi konaklama tesisleri ile günübirlik kullanım tesislerinin, çok katlı, büyük hacimli tesisler yerine mümkün olduğu kadar küçük hacimlerde, geleneksel malzemeyle ve yöre sivil mimarisine uyum sağlayabilecek nitelikte yapılması, bu konuda merkezi ve yerel idareler arasında bir birlik sağlanması ve denetim organizasyonunun oluşturulması,

c. Mimari tesislerde olduğu gibi, bu tesislerin peyzaj planlamalarında kullanılacak bitkisel materyalin yörede doğal olarak yetişen türlerden olmasına çok dikkat edilmesi,

d. Günümüzde yapılan otlatma faaliyetleri planlamasının, Mera Amenajmancıları tarafından yapılarak, otlatma zamanları ile dönüşümlü otlatma yapılacak alanların belirlenmesi,

e. Yaylaların ve yakın çevresinin doğal bitki örtüsünün korunması açısından özellikle açık hava rekreasyonu aktivitelerinin yayılım göstereceği geniş alanlarda, vejetasyonu dinlendirmek ve kendisini yenilemesine olanak verilebilmesi için dönüşümlü kullanım olanaklarının araştırılması,

f. Yayla alanlarının aşırı kullanımlarında doğal ve çevresel baskı unsuru olarak ön plana çıkan blok yapılaşmaların ve toplu konutların kontrolsuz gelişimlerini önleyecek yasal düzenlemelerin oluşturulması, bunların yoğunluğunun minimum düzeyde tutulması,

g. Planlama ve uygulama çalışmalarına, yöredeki üniversite ve araştırma kurumlarında bulunan ve uzun yıllardır bu yörede çalışan Ekolog, Havza ve Mera Amenajmancı, Peyzaj Mimarı, Jeolog ve Jeomorfolog, Arkeolog, Mimar, Bölge Planlamacı, Orman Mühendisi, İnşaat Mühendisi gibi konularında uzmanlaşmış bilim adamlarının katılımlarının sağlanması yaylalarının sürekliliğinin, mevcut değerlerin de korunarak sürdürülmesinde en önemli katkıyı oluşturacaktır.

YILMAZ (1993), Amanos Dağları Dörtyol Kesimi'nde yürüttüğü çalışmasında da aynı görüşü savunmuş, son yıllarda yayla yerleşiminde görülen yapılaşma ile geleneksel yayla evlerinin yerini giderek betonarme yapıların aldığı ve bu durumun gelecekte diğer altyapı gereksinimlerini de beraberinde getireceği sonucuna ulaşmıştır.

h. Araştırma alanındaki yayla yerleşimlerinde bilinçsiz otlatma, tarım, yangın ve orman işletmeciliği gibi faktörlerin bu sistem üzerindeki etkilerinin ayrı ayrı ele alınarak saptanması ve sonuçların planlama çalışmalarında baz olarak kullanılması, daha kapsamlı kararlar alınabilmesine olanak sağlayacaktır.

ı. Yaylalarımızın mülkiyet problemleri henüz çözülmüş değildir. Bunu çözmek için de bu yerlerde yapılacak tesisler hakkında halkın görüşleri alınmalı ve katılımı sağlanmalıdır.

j. Bölgenin turizm ve rekreasyonel alan kullanımlarına yönelik master planlarının hazırlanması, yayla alt bölgelerinin oluşturululması ve dağınık yerleşim birimlerinin azaltılması ya da toplulaştırma olanaklarının araştırılması günümüzde zorunlu hale gelmiştir Nitekim; VAR (1992), GÜLEZ (1992) ve İNCEOĞLU ve Ark. (1992) doğal karakterli alanlara bünyesinde bulunan farklı kullanım amaçlı yerleşimlerin (tatil köyleri, spor merkezleri, rekreasyon merkezleri vb. gibi), özellikle yapılaşma alanlarının belirli

merkezlerde oluşturulmasını ve aktvitelerin organizasyon ve denetiminin bu merkezlerden yapılması gerektiğini bildirmektedirler .

k. İyi bir fiziksel planlamayı ulaşabilmek için yayla yerleşimindeki turizm etkinliklerinden kaynaklanabilecek çevresel etkilerin önceden belirlenmesi amacıyla mevcut ya da yeni gelişmekte olan birimlerde ÇED raporu hazırlanmasının zorunlu hale getirilmesi gerekmektedir.

l. Yayla yerleşimlerindeki dağlık alanlarda, bağımsız birimler ya da köy yerleşimleri ile, mahallelerinin hızla çoğalması ve gelişmesi özellikle teknik altyapı sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Ulaşım ve posta hizmetleri, elektrik, su ve kanalizasyon, bu birimlerin temel altyapı sorunlarını oluşturmaktadır. Turizm arzının arttırılması amacıyla yayla yerleşimlerinin altyapı sorunlarının çözülmesi, konaklama olanaklarının geliştirilmesi, organize tur hizmetlerinin yaygınlaştırılması önem taşımaktadır.

m. Araştırma alanında bulunan yaylalar çok çeşitli rekreasyonel kullanıma olanak tanımaktadırlar. Bu alanlar, başta hertarafı kesintisiz saran engin yeşili ve üzerinde bulunan orman ve alpin vejetasyona ait pek çok tür ve renk spektrumundaki bitki örtüsü ile görsel değeri yüksek kırsal peyzaj örnekleridir. Manzara, seyir gibi pasif ve doğada gezinti, inceleme gibi aktif rekreasyona elverişli yerlerdir.

Yaylalar, golf, atla gezinti ve binicilik sporları, uygun ortamlarda kış sporları ve çim kayağı gibi sportif faaliyetlere uygun ortamlardır.

Yayla şenlikleri, yörede yapılan ve özellikle iç turizme yönelik gerçekleştirilen hiçbir duyuru, teşvik ve zorlama yapılmadan 15-20 bin kişinin biraraya geldiği çok önemli kültürel ve rekreasyonel faaliyetlerdir.

n. Yaylalarda konaklamanın türü önemli bir faktördür. Kuşkusuz en başta kaçınılması gereken gelişigüzel yapılacak konaklama tesisleridir. En aza indirildiği durumlarda bile,

kapasiteler, yapılaşma türü ve mimari tasarımların önem taşıdığı açıktır.

Yaylada kalma sürelerine bağımlı olarak değişik öneriler getirilebilir;

* Konaklama tesisleri kıyı yerleşimlerinde geliştirilebilir ve günübirlik ilişki kurulabilir,

* Konaklama tesisleri kıyı yerleşimlerinde geliştirilebilir ve yaylalarda kısa süreli, geçici, alt yapısı oluşturulmuş, doğa ile iç içe tesisler geliştirilebilir ya da mevcut yapı stoklarından yararlanılabilir,

* Konaklama tesisleri, yaylalar ile kıyı yerleşimleleri arasında ulaşılabilirlik ve servis alanlarına sahip noktalarda var olan yapı stoklarının ve yerleşim desenlerinin iyileştirilmesi ve geliştirlmesi ile, ya da yöre mimarisine uygun köy niteliğinde yerleşmelerle oluşturulabilir. Bu noktalardan yaylalarla günübirlik ilişki kurulabilir.

Fiziksel planlamalar bu öneriler dahilinde daha fonksiyonel ve doğayla uyumlu bir hale getirilebilir.

o. Yerli halk ile yerli ve yabancı ziyaretçilerin rekreasyonel talep ve eğilimlerinin belirlenmesi, bu talep ve eğilimlerin uzun vadede alacağı boyutların belirli dönemlerde yinelenecek projeksiyonlarla ortaya konulması ve alınacak sonuçlara göre turistik ve rekreasyonel yatırımların programlanması, planlama ve uygulama sürecinde büyük yarar sağlayacaktır.

p. Araştırma alanında yıl boyu rekreasyon etkinliklerini sağlayabilmek amacıyla kış ve dağ turizmi olanaklarının araştırılması, uygun alanların belirlenmesi, plan ve programların hazırlanması, bölgede görülen yerli ve yabancı turizm faaliyetlerinin artmasında büyük önem taşımaktadır.

r. Araştırma alanındaki plantasyon çalışmaları gelişigüzel ve plansız bir şekilde yapılmıştır. Tüm alanda estetik ve fonksiyonel ilkeler ışığında ve çevre ekolojisine uygun bitki türleri seçilerek plantasyon çalışması yapılmalıdır.

s. Yaylalarda plansız bir hayvancılık sözkonusudur.

Yaylalarımızın re-organizasyon ve yönetim planları yapılmadığı ve nerelerin, hangi zamanlarda otlatmaya açılması gerektiği bilinmediği için entansif bir hayvancılık yapılamamakta, vejetasyon dönemiyle uyumsuz erken otlatma nedeniyle ot verimi düşmekte, bitki örtüsü çoğu kez tahrip edilebilmektedir. bu alanların turizme açılmasıyla bu etkinin büyüyebileceği açıktır. Bunu önlemek için geniş kapsamlı çayır mera amenajmanına gerek bulunmaktadır.

t. Oluşan bu değişimlere tek boyuttan bakıldığında, normal hatta kaçınılmaz olduğu söylenebilir. Ancak, konunun bölgesel ve ülkesel alan kullanım politikaları içerisinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

u. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı (1969 tarihli adıyla İmar ve İskan Bakanlığı) tarafından 1969 yılında hazırlanan "Batı Türkiye Fiziksel Planlaması" kapsamında, Çukurova Metropoliten Bölgesi içerisinde "Mersin-Silifke Alt Bölgesi" olarak konuya yaklaşım getirilmekle birlikte, aradan geçen 26 yıllık dönemde uygulamaya yönelik bir girişimde bulunulamamıştır. Dolayısıyla, ortaya çıkan plan program ve yürütme boşluğu, bölgenin fiziksel gelişmesinin günümüzdeki boyutlara ulaşmasına zemin hazırlamıştır. Halbuki, ülke genelinde olduğu gibi bu bölgede de uzun vadeli alan kullanım plan ve programlarının hazırlanarak ya da günün koşullarına göre revizyondan geçirilerek ivedilikle uygulanması zorunlu bir durum almıştır. Özellikle, turizm ve rekreasyon amaçlı kullanım ve organizasyonların değişmez yasal hükümlerle oluşturulması ve denetlenmesi zorunludur. Aksi takdirde, mevcut gelişmelerin yakın gelecekte doğa ve çevrede onarılamayacak yaralar açabileceği tartışma götürmez bir gerçek olarak karşımıza çıkacaktır.

v. Yerel yönetimlerle yapılan görüşmelerde, imar planı yapılmış yerlerde ve belediye sınırları içinde konut yapımının serbest olduğu ancak köy sınırları içinde kalan ve tarıma açık özel mülkiyet ya da zilliyetli alanların zaman aşımına uğrayarak el değiştirmesi ile kişilerin bina yapım hakkı doğmaktadır. Bu tür olayları önlemek için yerel yönetimler ile Bayındırlık Bakanlığı'nın ortaklaşa olarak hazırlayacakları değiştirilemeyecek yasal düzenlemelere gidilmesi gerekmektedir.

6.ÖZET

Araştırma alanı; ülkemizin Doğu Akdeniz Bölgesi'nin 36^0 01' ve 37^0 26' kuzey enlemleri ile 32^0 56' ve 35^0 11' doğu boylamları arasında kalan ve 15.855 km^2'lik yüzölçümü ile Türkiye topraklarının %2'sini kapsayan İçel İli bünyesinde gerçekleştirilmiştir.

Son yıllardaki hızlı nüfus artışı, hızlı kentleşme ve endüstrileşme ile bunlara bağlı diğer gelişmelerin çok sayıda çevre sorununu yarattığı ve doğal değerlerin uygun kulanımının oldukça kısıtlandığı bir bölge olan İçel İli'nde bu sorunların kısmen taşındığı yayla gelişmeleri, çalışmanın ana materyalini oluşturmaktadır.

İçel İli'ndeki yayla yerleşimleri ve yakın çevresi içerdiği gerek turistik ve rekreasyonel, gerekse doğal ve kültürel kaynaklar açısından ülkemizin en çekici yörelerinden biridir. Sahip olduğu bu değerler eski dönemlerde olduğu gibi günümüzde de bölgeye yerli ve yabancı turizm açısından büyük bir canlılık kazandırmaktadır.

İl bünyesindeki yabancı turizm etkinlikleri henüz ülkemizin Marmara, Ege ve Batı Akdeniz Bölgesi'ne göre daha düşük yoğunluktadır. Ancak, yörenin özellikle kıyı kesiminde görülen yerli turizm harektleri önemli bir düzeye ulaşmıştır. Bunun sonucunda, kıyı kesiminden ovalık alanlara tadar kesintisiz bir ikinci konut yapılaşması ortaya çıkmıştır. Günümüzde bu yapılaşmalar, giderek dikey yönde büyüyen yüksek yoğunluklu bloklara dönüşmektedir. Dolayısıyla kıyı ve kıyıya yakın ova kesiminde, başta deniz ve yüksek verimliliğe sahip tarımsal potansiyel olmak üzere, doğal ve kültürel değerler çekiciliğini önemli ölçüde yitirmektedir. Bunun sonucunda yöre insanları, kıyıya oranla çok daha çekici doğal değerlere sahip olan ve daha ekonomik turizm ve rekreasyon aktiviteleri sunan yaylalara yönelmiş durumdadır. Ancak, insanların sürekli bir biçimde doğayı kendi amaçlarına uygun olarak değiştirme eğiliminde olmaları, kıyılarda ortaya çıkan doğal ve çevresel bozulmaların giderek yayla alanlarına taşınması sonucunu doğurmaktadır.

Söz konusu bozulmaların onarılamayacak boyutlara gelmemesi için, uzun vadeli fiziksel plan ve programların oluşturulması ivedilik kazanmaktadır.

Bu çalışmada, İçel İli bünyesindeki yayla turizmi ve rekreasyonunun ortaya koyduğu gelişmelerin belirlenmesi ve sorunların çözümlenmesine nasıl yaklaşabileceğinin tesbit edilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde, araştırma alanının turizm ve rekreasyonel aktiviteler açısından sunduğu doğal ve kültürel potansiyel ile bu potansiyelden yararlanan kullanıcıların oluşturdukları farklı karakterli yayla yerleşimlerinin belirlenmesine çalışılmıştır. Belirlenen yaylalar sistematik bir biçimde büyüklüklerine, yönetsel yapılarına ve kullanıcı çekim özelliklerine göre gruplandırılmıştır. Yapılan gruplandırmaların sonucunda, en yoğun kullanıma sahip olan yayla yerleşimleri ana yayla olarak belirlenmiş ve turizm-rekreasyon etkinliklerinin gelişme durumları ile yarattıkları doğal-çevresel baskıların söz konusu ana yaylalarda irdelenmesine çalışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, yayla yerleşimlerinde sürekli yaşayan yerli halk ile yalnızca yılın belirli dönemlerinde turizm ve rekreasyon ağırlıklı olarak ikamet eden kişilerin bu konudaki eğilim ve taleplerinin belirlenmesine çalışılmıştır. Bu amaçla, GOLD (1980) ile UZUN ve ALTUNKASA (1991)'nın bu tür araştırmalar için uygun olduğunu belirttikleri "Kişisel Görüşme ile Anket" yöntemi kullanılmış, elde edilen veriler yerinde gözlem ve incelemelerle desteklenmiştir. Anketler; yaylaları geçici olarak kullananların sürekli yaşadıkları üç yönetim merkezi (Mersin-Erdemli-Silifke) ile yaylalarda sürekli yaşayan yerli halkı temsilen üç ana yaylada (Çamlıyayla-Uzuncaburç-Sorgun) ve tesadüfi olarak seçilmiş 135'er denek üzerinde uygulanmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise, mevcut yayla gelişmeleri ile anketlerden elde edilen veriler doğrultusunda, araştırma alanındaki yayla gelişmelerinin fiziksel organizasyonlarına yönelik ilke ve önerilerin irdelenmesine çalışılmıştır. Söz konusu ilke ve önerilerin oluşturulmasında, doğal ve kültürel kaynak potansiyeli ile bu potansiyelin kullanılması arasında, doğal ve kültürel kaynaklar lehine denge amaçlanmıştır.

Araştırmada elde edilen genel sonuç; İçel İli bünyesindeki doğal ve kültürel kaynakların, büyük ölçüde turizm ve rekreasyon aktivitelerinin baskısı altında kaldığı doğrultusundadır. Bu baskıyı en az düzeyde tutabilmek için uzun vadeli plan ve programların

ivedilikle oluşturulması gerekmektedir. Bu çalışmadan elde edilen veriler, söz konusu plan ve programların hazırlanmasına ışık tutabilecektir. Ancak, daha kapsamlı ve uygulanabilir plan ve programların oluşturulabilmesi için doğal ve çevresel kaynak ekonomisi ile bunlara yönelik maliyet-yarar araştırmalarının acilen yapılması önem kazanmaktadır.

7. SUMMARY

This research has been realized in İçel province which has a superfice of 15.855 km^2, representing 2% of the national superfice, and which is located between 36^0 01' and 37^0 26' northern latitudes and 32^0 56' and 35^0 11' eastern longitudes.

In this province, rapid population increase, rapid urbanization, and industrialization and related development cause many environmental problems and the rational use of natural resources is quite limited. These problems are partly carried to "Yayla" Settlements which form the main objective of this research.

The upland settlements in İçel province and their near environs cure one of the most attractive regions of Türkiye, in terms of touristic and recreational and of natural and cultural resources. These values give a great dynamism to the region with respect to domestic and international tourism as in the past.

Foreign tourism activities has a lower concentration yet in the province, compared to the Aegean, west Mediterranean and Marmara Regions of our country. However, domestic tourism is quite important at the coastal zone of the province. As a result of this, second residence developments have extended from the seashore towards the plane without intervals. Today, these housings turn to vertically concentrated blocks as time goes by. For that reason, natural and cultural values, principally the sea and fertile cultivation areas, loose their attractivity at the coast and acoastal planes.

As a result of all these, the inhabitants tend to upland areas which have a more attractive natural values compared to the coast and where they meet more economic toursistic and recreational activities. However the tendency of the mankind towards using the nature according to its interests results in carrying natural and environmental degradation which are happennig at the coast to the upland areas.

It is important to make long-term physical plannings and programmes in order to prevent the arrival of these degradations to an irreversible level.

In this study, it was aimed to determine the developments of upland tourism and recreation in İçel province and at how to approach to the solutions of their problems.

At the first step, It has been tried to determine natural and cultural potential of the research area from the point of view of tourism and recreational activities and the upland settlements of different character, established by those who benefited from this potential. Selected uplands have been systematically grouped according to their sizes, administrative structures and attractiveness. Due to this grouping, the most intensively use ones have been called the "Main Upland", and the developments of tourism and recreational activities and their environmental impacts have been investigated in these main uplands.

At the second step, it has been tried to determine the recreational tendencies and demands of those who reside all the year and those who come to the region in only some periods of the year for touristic and recreational purposes. With this aim the method of personal questionnary proposed by GOLD (1980) and UZUN and ALTUNKASA (1991) has been used and supported by in-situ observations and surveys. The questionaries were applied to 135 randomly selected persons who use the uplands temporarily but live in three cities (Mersin-Erdemli-Silifke), and who live in three main upland settlements (Çamlıyayla-Uzuncaburç-Sorgun) permanently.

At the third stage, according to the existing upland developments and the data obtained from questionnaries, it has been tried to find out the principles and recomendations aiming at the physical organization of the upland developments in the research area. In doing this, a balance in favor of natural and cultural resources has been targeted.

The general conclusion of the research is that the natural and cultural resources great extend of touristic and recreational activities. The long-term plans and programmes must be done to mitigate this pressure. The data obtained from this research may highlight the preparation of the mentioned plans and programmes, as basic data. However, in order to prepare more detailed plans and programmes the on costs-beenfits analysis of the natural and environmental resources of the research area must be done primarily.

KAYNAKLAR

ALTAN, T., 1976. Doğal Peyzaj Elemanlarının Rekreasyona Uygunluğunun Saptanması İçin Matematiksel Bir Değerlendirme Yönteminin Araştırılması ve Kıyı Bölgesine Uygulanması. Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Doçentlik Tezi, Adana. 159 S.

ALTAN, T., 1982. Çukurova'da bilgisayar Yardımı ile bölgesel Ölçekte Ekolojik Peyzaj Planlaması Uygulaması ve Alan Kullanış Önerisinin Saptanması. Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Ders Kitabı No:162, Adana. 87 S.

ALTUNKASA, M.F., 1987. Çukurova Bölgesinde Biyoklimatik Veriler Kullanılarak Açık ve Yeşil Alan Sistemlerinin Oluşturulması İlkesi Üzerine Bir Araştırma. Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı (Doktora Tezi). Adana. 364 S.

ANONYMOUS, 1969. Batı Türkiye Fiziksel Planlaması. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Raporu. Ankara.

_____, 1985. İl Turizm İstatistiği. Devlet İstatistik Enstitüsü. Ankara.

_____, 1990. İl Turizm İstatistiği. Devlet İstatistik Enstitüsü. Ankara.

_____, 1990. Türkiye'nin Biyolojik Zenginlikleri. Türkiye Çevre Sorunları Vakfı. Önder Matbaası.Ankara.320 S.

_____, 1991. Türkiye Genel Nüfus Sayımı. Devlet İstatistik Enstitüsü. Ankara.

_____, 1992. İçel 1992 Turizm İl Envanteri. İçel İl turizm Müdürlüğü. Mersin. 156 S.

_____, 1993. Türkiye'nin Sulak Alanları. Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını. Önder Matbaası.Ankara.398 S.

_____, 1994. Akarsu Turizmi. Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü. APA OFSET Basımevi.İstanbul.61 S.

ATALAY, İ. 1983. Türkiye Vejetasyon Coğrafyasına Giriş. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No:19. Ticaret Matbaacılık T.A.Ş. İzmir. 230 S.

_____, İ., 1987. Sedir (Cedrus libani A. Rich) Ormanlarının Yayılış Gösterdiği Alanlar ve Yakın Çevresinin Genel Ekolojik Özellikleri ile Sedir Tohum Transfer Rejiyonlaması. Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Yayını, Genel No:663, Seri No:61, Ankara. 167 S.

AULIG, G., R. BACHFISCHER, J. DAVID, H. KIEMSTEDT, 1977. Wissenschaftliches Gutachten zu Ökologischen Planung-sunterlagen im Verdichtungsraum Nürnberg-Fürth-Erlangen-Schwabach, Lehrthul für Raumforschung T.Ü. München. 227 S.

AYAŞLIGİL, Y.M., 1987. Der Köprülü Kanyon National Park. Scine Vegetation und Ihre Becinflussung Durch den Menchen. Dissertation. Tech. Universitat München-Landschaftsölcdogic Wcihenstephon. 307S.

BIERHALS, E., H. KIEMSTEDT, H. SCHARPF. 1974. Aufgaben und Intrumentarium Ökologischer Landeschaftsplanung. Raumforschung. Carl Heymmans Verlag. Berlin.

BORU, H., 1994. Gülek Yaylası'nın Turizm ve Rekreasyon Potansiyelinin Belirlenerek Ekolojik Alan Kullanım Prensiplerinin Araştırılması. Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı (Yüksek Lisans Tezi), Adana. 94 S.

BUTLER, R. W., 1990. Alternative Tourism : Plous Hope or Trojan Horse. Journalof Travel Research No : 3. (40-45 s.).

COOMBER, N.H., A.K. BISWAS, 1972. Evaluation of Environmental Intangiblics, Review of Techniques, Ecological Systems Branch Research Coordination Directorate, Policy, Planning and Research Service, Canada. 53 S.

ERGEÇ, A., 1985. Mersin-Silifke Kıyı Şeridindeki Turizm Gelişmeleri ve Sorunları. Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı (Yüksek Lisans) Tezi. Adana.

ERİNÇ, S., 1969. Klimatoloji ve Metodları. Coğrafya Enstitüsü Yayınları No:35. İstanbul.

FACHE, W., 1991. Developments in Club Holidays and Consequenties for Architecture "International Symposium on Architecture of Tourism in the Mediterranean". İstanbul.

GOLD, S.M., 1980. Recreation Planning and Design. McGraw-Hill Book Company. N.Y. U.S.A. 322 S.

GÜLEZ, S., 1992. Doğu Karadeniz Bölgesi İçin Yeşil Turizm Planlama İlkeleri. Doğu Karadeniz Turizmi Konferansı-Workshop 22-25 Haziran 1992. Trabzon. (71-74 s.).

HÜTTEROTH, W.D., 1982. Türkei. Wissenschaftliche Buchgeselschaft. Darmstadt.

İNCEOĞLU, N., E. AYSU, 1992. Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Yayla Turizminin Yapısal Sorunları. Doğu Karadeniz Turizmi Konferansı-Workshop 22-25 Haziran 1992. Trabzon. (39-42 s.).

KIEMSTED, H., 1967. Zur Bewertung der Landschaft für die Erholung. Beitrage zur Landespflege, Sonderheft 1, Verlag Eugen Ulmer. Stuttgart. 151 S.

KİZİROĞLU, İ., 1989. Türkiye Kuşları. H.Ü. Eğitim Fakültesi Fen Bilimleri Bölümü. Beytepe. Ankara.

LOVEJOY, D., 1973. Land Use and Landscape Planning International Text Book Company Ltd. Edinburgh, England. 308 S.

McHARG, I.L., 1967. "Approaches to Environmental Resource Analysis II" Three Approches to Environmental

Resource Analysis. Prepared by the Landscape Architecture Research Office. Graduated School of Design. Harvard University. November 1967, England.

MEMLÜK, Y., 1982. Ankara Kenti ve Yakın Çevresi İklimini Oluşturan Etmenlerin Kentsel Yerleşimler Yönünden İncelehmesi ve Değerlendirilmesi Üzerinde Bir Araştırma. A.Ü. Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü (Basılmamış Doçentlik Tezi). Ankara 200 S.

PEŞMEN, H., OFLAS, S.,1971. Ege Bölgesi Tabii Yangın Alanlarında Beliren İlk Vejetasyon Üzerine Fenolojik Araştırmalar. Fen Fakültesi İlmi Raporlar Serisi No:112. İzmir.

ROBINETTE, G.O., 1984. How to make Cities Livable. Design Guideline for Urban Homestanding. Van Nostrand Reinhold Company. N.Y. U.S.A. 153 S.

SEÇMEN, Ö., 1977. Nif Dağı'nın Vejetasyon ve Florası Üzerine Bir İnceleme. Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Botanik Kürsüsü (Basılmamış Doçentlik Tezi), İzmir.

SIMONDS, J. O., 1983. Landscape Architecture. McGraw-Hill Inc. N.Y. U.S.A. 331 S.

SİREL, B., 1988. Mersin-Silifke Kıyı Şeridi Turizm Gelişmelerinin Değerlendirilmesi Üzerinde bir Araştırma. Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı (Yüksek Lisans Tezi), Adana.

TANERİ, E., 1978. Bölge Planlama. İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi Yayınları No:148. Hür Ofset. İstanbul. 189 S.

TOPRAKSU, 1974. Doğu akdeniz Havzası Toprakları. Köy İşleri Bakanlığı Yayınları:200, Topraksu Genel Müdürlüğü Yayınları:284, Havza No:17, Raporlar Serisi:68. Ankara.

TRAVIS, A. S., 1988. Alternative Tourism. Naturopa, No : 59, Strasbourg. (25-27 s.).

USLU, T., 1977. A plant Ecological and Sociological Research on the Dune and Maquis Vegetation Between Mersin and Silifke. Communications de la Fac. das Sciences de L'univ. d'Ankara Serie C Bot. 11. 1-60.

UZUN, G., M.F. ALTUNKASA, 1991. Rekreasyonel Planlamda Arz ve Talep. Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Adana. 73 S.

UZUN, G., M.F. ALTUNKASA, B. SİREL, 1992. "Mersin Halkının Geleneksel Rekreasyon Paterni". Mersin Kenti Açık ve Yeşil Alan Sistemi İçin Öneriler Sempozyumu, Bildiri Özetleri, Mersin. 8 S.

VAR, M., 1992. Trabzon ve Rize İllerindeki Rekerasyonel Değeri Olan Bazı Yaylaların Turizm Açısından İncelenmesi. Doğu Karadeniz Turizmi Konferansı-Workshop 22-25 Haziran 1992. Trabzon. (63-65 s.).

YILMAZ, T., 1993. Amanos Dağları Dörtyol Kesiminde Bazı Yayla Yerleşimlerinin Doğala Yakın Vejetasyonlar Üzerindeki Etkilerinin Araştırılması. Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Adana. 129 S.

YURDAKULOL, E., 1977. Antitoroslarda Pos Ormanları (Adana-Karsantı) Vejetasyonun Bitki Sosyolojisi ve Ekolojisi Yönünden Araştırılması. Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Sistematik Botanik Kürsüsü (Basılmamış Doçentlik Tezi), Ankara.

ZEREN, Y., 1976. İskenderun ve Civarı (Dörtyol-Payas) Yerleşmeleri İçin İklimsel Analizler ve Tasar Verileri Araştırmaları. İstanbul.

TEŞEKKÜR

Çalışmalarım sırasındabilgi ve yardımlarını benden esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. M. Faruk ALTUNKASA'ya, ilgi ve desteklerini esirgemeyen Prof. Dr. Gûngör UZUN'a, Yrd. Doç. Dr. K. Tuluhan YILMAZ'a ve diğer tüm bölüm hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Tezin hazırlanması sırasında emeği geçen teknik ressam Hatice EKERER ve Nuray SALMANOĞLU'na teşekkür ederim.

ÖZGEÇMİŞ

1968 yılında Ankara'da doğdum. İlk ve orta öğrenimimi Silifke'de tamamladıktan sonra, 1985 yılında Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde lisans eğitimine başladım. 1991 yılında mezun olduktan sonra Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans programına kaydoldum. Aynı yıl Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak göreve başladım Halen "İçel İli Yayla Yayla Yerleşimlerinin Ekolojik Kapsamlı Rekreasyonel Planlama İlkelerinin Araştırılması" konulu yüksek lisans tez çalışmamı bitirme aşamasındayım.

EK I. Kırmızı Liste Anahtarı (KİZİROĞLU, 1989).

Doğa bilimcileri belirli bölgelerde yaşayan ve soyları tükenen kuş türlerinin ya da geniş anlamda bitki ve hayvan türlerinin, karşı karşıya bulundukları tehlikeleri belirlemek ve gereken önlemleri alabilmek için "KIRMIZI LİSTELER" hazırlamaktadırlar. Hazırlanan bu listeler doğal varlıkların korunması bakımından uluslararası önemde bir özellik taşımakta ve doğa koruması ile ilgilenen her kesimden insanı ilgilendirmektedir.

Yurdumuzda yaşayan kuş türlerinin ortadan kalkma düzeyine inmesine veya tamamen ortadan kalkmasına neden olan konular iki ana grup altında toplanabilir :

A. Doğrudan doğruya, insanımızın yol açtığı tüketici baskılar sonucunda yok olma :

Bu gruba, kuş eti ve tüyünden yararlanmak için yapılan yüksek orandaki bilinçsiz avlanma; kuş yumurtalarının toplanıp piyasada satılışı; balık yiyerek beslenen kuş türlerinin doğal dengede herhangi bir olumsuz etki yapmadan beslenmelerinin, balıkçılar tarafından yanlış değerlendirilmesi sonucunda, bu türlerin takibata uğraması; yırtıcı kuş türlerimizin de bu düşünce ile tavuk ve küçük baş hayvanı yedikleri bahanesi ile acımasızca öldürülmeleri.

A.1. Bu gruba şu anda nesli tükenmiş olanlarla, tükenme tehlikesi altındakiler ve ilerde tükenmeye maruz türler girer. Bu grup iki alt gruba ayrılır :

A.1.1. Buraya, nesli şu anda tükenmiş türler girmektedir. Yurdumuzda geçen yüzyılın sonunda varolup da, şu anda tükenmiş olan bir kuş türüne literatürde rastlamak mümkün olamamıştır.

A.1.2. Birey sayıları yapılan gözlemlerde 1-25 çift olarak belirlenen türler bu gruba girer. BUnlar münferit, izole ve küçük populasyonlar halinde yaşama savaşı vermektedirler. Bunların ivedi olarak mutlak koruma altına alınmaları gerekir.

A.2. Bu gruba giren kuş türlerimizin şu andaki birey sayıları çeşitli bölgelerde yapılan sayımlarda 26-50 çift arasında olmakla birlikte, yayılış gösterdikleri hemen bütün bölgelerde büyük

tehlikelerle karşı karşıyadırlar. Populasyon yoğunlukları sınırlı olan ve sayıları gün geçtikçe gerileyen veya şu anda bölgesel dahi olsa, bazı yörelerde artık rastlanmayan türler bu gruba girmektedirler.

A.3. Bu gruptaki türlerin birey sayıları 51- (200) 500 çift arasında saptanmışsa da, bazı bölgelerde çok nadiren görülmektedirler.

A.4. Yayılış alanlarının sınır bölgelerinde yaşamakta olan, yoğunlukları ancak belirli bölgelerde çok azalan; ama şu anda tükenme tehlikesi altında olmayan bu türler, yayılışlarının sınır bölgelerinde gizli (potansiyel) tükenme tehlikesi ile karşı karşıya bulunmaktadırlar.

B. Bu gruba alınan türler karşı karşıya bulundukları tehlikenin derecesinden çok, biyolojik görüş noktaları dikkate alınarak değerlendirilirler. Çünkü bu türler geçici bir süre için yurdumuza gelmekte veya transit geçişleri esnasında yurdumuzu kullanmaktadırlar. Buna göre bu gruba giren kuş türlerini de subjektif bir populasyon değerlendirmesine tabi tutarak alt basamaklar halinde vermek mümkündür.Buna göre;

B.1. Gelişim süreçleri içinde Anadolu'yu kışlak alanı olarak kullanan; ama orada üremeyen birinci derecede tehlike altındaki türler girmektedir.

B.2.-B.3. Anadolu'da çoğalamayan, fakat geçici olarak yurdumuza gelen veya transit göçen, ya da yurdumuzda kışlayan türleri kapsamaktadır. Bu türler de çeşitli tehlikelerle karşı karşıya bulunmaktadırlar.

Kuşların severek yaşadıkları doğal yaşama alanlarıolan ormanlarımızın yangınla, sulak alanlarımızın da kurutularak bozulup değiştirilmesi; sulak alanlarımızın atık kimyasallarla, örneğin; böcek öldürücüler ve petrol ürünleri gibi, kirletilmesi, atılan zehirin besin zincirinden kuşlara intikali ve onları etkilemesi sonucu bazı türlerin üreme kapasitelerini azaltarak, nesillerinin tükenmesi gibi nedenler sayılabilmektedir.

Buna göre araştırma alanında kırmızı listede bulunan kuş türleri listesi aşağıdaki gibidir :

EK Ia. Araştırma Alanında Kırmızı Listede Bulunan Kuş Türleri Listesi (KİZİROĞLU, 1989).

TÜR İSMİ	KIRMIZI LİSTEDEKİ TEHLİKE DERECESİ	Göçmen-G Yerli-Y	Transit-T Kış Ziyaretçisi-KZ
GAVIIFORMES : DALGIÇKUŞLARI			
GAVIIDAE : DALGIÇKUŞUGİLLER			
Gavia arctica (Karagerdan Dalgıç)	A.3.		G,KZ
PODICIPEDIFORMES : LOPLUDALGIÇLAR			
PODICIPEDIDAE : LOPLUDALGIÇGİLLER			
Podiceps cristatus (Tepeli Batağan)	A.2.		Y
Podiceps grisegana (Kırmızı Boyun Batağan)	A.2.		G,Y
Podiceps nigricollis (Karaboyun Batağan)	A.2.		Y
Podiceps ruficollis(Küçük Yumurta Piçi)	A.3.		Y,G
PROCELLARIIFORMES : FIRTINA KUŞLARI			
PROCELLARIDAE : YELKOVAN KUŞLARI			
Puffinis puffinis (Karagaga Yelkovan)	A.2.		G,KZ
Puffinis kuhlii (Sarıgaga Yelkovan)	A.2.		G,KZ
PELECANIFORMES :KÜREK AYAKLILAR			
SULIDAE : SÜMSÜK KUŞLARI			
Sula bassana (Sümsük Kuşu)	B.3.		KZ
PELACANIDAE : PELİKANGİLLER			
Pelecanus crispus (Tepeli Pelikan)	A.2.		G,Y,T
PHALACROCORACIDAE			
Phalacrocorax carbo (Karabatak)	A.2.		Y,KZ
Phalacrocorax pygmeus (Cüce Karabatak)	A.3.		Y,KZ
Phalacrocorax aristotelis (Tepeli Karabatak)	A.2.		Y,KZ
CICONIIFORMES : LEYLEKSİLER			
ARDEIDAE : BALIKÇILLAR			
Ardea cinerea (Gri Balıkçıl)			Y
Ardea purpurea (Erguvani Balıkçıl)	A.2.		G
Ardea ralloides (Alaca Balıkçıl)	A.3.		G,Y
Egretta garzetta (Küçük Akbalıkçıl)	A.2.		G,Y
Egretta alba (Büyük Akbalıkçıl)	A.2.		Y,KZ
Bubulcus ibis (Öküz Balıkçılı)	A2.		G,Y
Nycticorax nycticorax (Gece Balıkçılı)	A.3.		G
Ixobrycus minutus (Cüce Balaban)	A.3.		G,Y
Botaurus stellaris (Balaban)	A.2.		Y,KZ
CICONIIDAE : LEYLEKLER			
Ciconia cionia (Ak Leylek)	A.3.		Y,G,T
Ciconia nigra (Kara Leylek)	A.2.		G,T
THRESKIORNITHIDAE : KELAYNAKGİLLER			
Platalea leucorodia (Kaşıkçıl)	A.2.		G,Y
Plegadis falcinellus (Çeltikçi)	A.3.		Y,G
PHOENICOPTERIFORMES : FLAMİNGOLAR			
PHOENICOPTERIDAE : FLAMİNGOLAR			
Phoenicopterus ruber (Flamingo)	A.2.		G,KZ
ANSERIFORMES :KAZSILAR			
ANATIDAE :ÖRDEKGİLLER			
Cygnus olor (Kuğu)	A.1.2.		Y,KZ,T
Anser anser (Bozkaz)	A.2.		Y,KZ
Anser fabialis (Tarla Yaban Kazı)	B.2.		KZ
Anser albifrons (Sakarca Kazı)	B.2.		KZ
Anser erythropus (Küçük Sakarca Kazı)	B.2.		KZ
Anser caerulescens (Kar Kazı)	B.2.		KZ
Tadorna tadorna (Suna)	A.2.		Y,G,KZ
Tadorna ferrugiena (Angıt)	A.2.		Y
Anas platyrhynchas (Yeşilbaş Ördek)	A.4.		Y
Anas crecca (Çamurcun)	A.4.		Y,KZ
Anas strepera (Külrengi Ördek)	A.3.		Y,KZ,T
Anas acuta (Kılkuyruk)	A.4.		G,KZ
Anas querquedula (Bağırtlak)	A.3.		Y,G,T
Anas penelope (Fiu)	A.4.		G,KZ
Anas clypeata (Kaşıkgaga)	A.3.		Y,KZ
Anas angustirostris (Dargaga)	A.2.		Y,G,T
Netta rufina (Macar Ördeği)	A.4.		Y,KZ
Aythya ferina (Elmabaş)	A.4.		Y,KZ
Aythya nyroca (Akgöz)	A.4.		Y,G
Melanitta fusca (Kadife Ördek)	A.2.		G,KZ

Melanitta nigra (Kara Ördek)	B.2.	KZ,T
Mergus merganser (Testereburun)	B.2.	KZ
Mergus serrater (Tepeli Testereburun)	B.2.	KZ
Oxyura leucocephala (Dikkuyruk)	A.1.2.	Y
ACCIPITRIFORMES : YIRTICI KUŞLAR		
ACCIPITRIDAE : ATMACAGİLLER		
Haliaectus albicilla (Akkuyruk)	A.2.	Y,KZ
Milvus milvus (Kızıl Çaylak)	B.3.	KZ,T
Milvus migrans (Kara Çaylak)	A.4.	Y,G,T
Circaetus gallicus (Yılan Kartalı)	A.1.2.	G
Accipiter nisus (Doğu Atmacası)	A.4.	Y,KZ
Accipiter gentilis (Çakır Kuşu)	A.3.	Y,KZ
Accipiter brevipes (Kısaparmak Atmaca)	A.3.	G,T
Circus aeruginosus (Saz Delicesi)	A.3.	Y
Circus cyaneus (Gök Delice)	A.3.	Y,KZ
Circus macrourus (Bozkır Doğanı)	A.2.	G,T
Circus pygarcus (Çayır Doğanı)	A.3.	G,T
Buteo rufinus (Kızıl Şahin)	A.2.	Y,KZ
Buteo buteo (Şahin)	A.3.	Y,KZ,T
Elanus caeruleus (Karaomuz)	B.2.	T
Hieraactus pennatus (Küçük Kartal)	A.2.	G,Y,KZ
Hieraactus fasciatus (Atmaca Kartalı)	A.1.2.	Y
Gypaetus barbatus (Sakallı Akbaba)	A.2.	Y
Neophron percnopterus (Beyaz Akbaba)	A.3.	G
Gyps fulvus (Kızıl Akbaba)	A.2.	Y,G,T
Aegypius monachus (Kara Akbaba)	A.2.	Y,G,T
Aquila chrysaetos (Kaya Kartalı)	A.3.	Y,KZ
Aquila heliaca (Şah Kartalı)	A.2.	Y,KZ
Aquila clanga (Büyük Bağırgan Kartal)	B.2.	KZ,T
Aquila pomirana (Küçük Bağırgan Kartal)	A.2.	G,T
Aquila nipalensis (Step Kartalı)	A.1.2.	Y,T
Pernis apivorus (Arıcıl)	A.3.	G,T
PANDIONIDAE:BALIKKARTALLARI		
Pandion haliaetus (Balık Kartalı)	A1.2.	G,T
FACONIFORMES:DOĞANLAR		
FALCONIDAE:DOĞANGİLLER		
Falco tinnunculus (Kerkenez)	A.4.	Y
Falco naumanni (Kızıl Kerkenez)	A.3.	G
Falco peregrinus (Gezginci Doğan)	A.2.	Y,KZ
Falco biarmicus (Bıyıklı Doğan)	A.2.	Y,T
Falco cherrug (Uludoğan)	A1.2.	Y,KZ,T
Falco eleonorae (Kara Doğan)	A.1.2.	G,T
Falco subbuteo (Delice Doğan)	A.3.	G
Falco columbarius (Güvercin Doğan)	B.2.	KZ,T
Falco vespertinus (Kızılayak Doğan)	A.2.	G,T
GALLIFORMES:TAVUKLAR		
TETRAONIDAE:URKEKLİKLER		
Tetraogallus caspius (Urkeklik)	A1.2.	Y
PHASIANIDAE:TAVUKSULAR		
Alectoris chulear (Kınalı Keklik)	A.2.	Y
Coturnix coturnix (Bıldırcın)	A.4.	G,Y
Phasianus colchicus (Sülün)	A1.2.	Y
Francolinus francolinus (Turaç)	A.1.2.	Y
GRUIFORMES:TURNAMSILAR		
RALLIDAE:YELVEGİLLER		
Rallus aquaticus (Su Yelvesi)	A.4.	Y,KZ
Porzana porzana (Benekli Su Yelvesi)	A.3.	G,T
Porzana pusilla (Benekli Cüce Su Yelvesi)	A.2.	G,T
Porzana parva (Küçük Benekli Su Yelvesi)	A.2.	G,T
Crex crex (Bıldırcın Kılavuzu)	A.4.	Y
Fulica atra (Sakar Meke)		Y
Porphyrio porphyrio (Saz Horozu)	A.1.2.	Y
GRUIDAE:TURNAGİLLER		
Grus grus (Turna)	A.1.2.	G,Y,T
OTIDİDAE:TOYKUŞUGİLLER		
Otis tarda (Büyük Toykuşu)	A.1.2.	G,Y,KZ
Otis tetrax (Mezgeldek)	A.1.2.	Y
Chlamydotis undulata (Yakalı Toykuşu)	A.1.2.	G

CHARADRIIFORMES:YAĞMURKUŞUGİLLER		
HAEMATOPODIDAE:DENİZSAKSAĞANLARI		
Haematopus ostralegus (Deniz Saksağanı)	A.3.	G,Y
Haematopus moguini (Siyah Deniz Saksağanı)	A.3.	G
RECURVIROSTRIDAE:AVOZETKUŞUGİLLER		
Himantopus himantopus (Uzunbacak)	A.3.	G
Recurvrostra avosetta (Kılıçgaga)	A.4.	G,Y,KZ
CHARADRIIDAE:YAĞMURKUŞUGİLLER		
Charadrius dubius (Kolyeli Küçük Yağmurkuşu)	A.2.	G
Charadrius hiaticula (Kolyeli büyük Yağmurkuşu)	B.2.	T,KZ
Charadrius alexandrinus (Kesik Kolycli Yağmurkuşu)	A.2.	G,T
Charadrius leschenaulfii (Çöl Yağmurkuşu)	A.2.	G,T
Charadrius asiaticus (Asya Yağmurkuşu)	B.2.	T
Charadrius morinellus (Damgalı Yağmurcun)	B.2.	T
Charadrius mongolus (Kızılgerdan Yağmurkuşu)		
Pluvialis apricaria (Altınrenkli Yağmurkuşu)	B.2.	T.KZ
Pluvialis dominica (Altınrenkli Küçük Yağmurkuşu)	A.2.	G
Arenaria interpres (Taşçeviren)	B.3.	T
Vanellus vanellus (Kızkuşu)	A.4.	Y,KZ
Hoplopterus spinosus (Mahmuzlu Kızkuşu)	A.2.	G
Chettusia leucura (Akkuyruk Kızkuşu)	A.2.	G
Chettusia gregaria (Step Kızkuşu)	A.3.	G,T
SCOLOPACIDAE:ÇULLUKGİLLER		
Calidris minuta (Küçük Kumkuşu)	B.3.	T,KZ
Calidris temminckii (Temmink'in Kumkuşu)	B.2.	T,KZ
Calidris ferruginea (Kırmızı Kumkuşu)	B.2.	T,KZ
Calidris canutus (Knut Kumkuşu)		T
Calidris alpina (Dağ Kumkuşu)	B.3.	T
Calidris alba (Çakılkuşu)	B.3.	T
Limicola falcinellus (Geniş Gagalı Balçıkkuşu)	B.2.	T
Tringa totanus (Kızılbacak)	A.3.	Y,T,KZ
Tringa erytropus (Pas Renkli Kızılbacak)	B.2.	KZ,T
Tringa nebularia (Yeşilbacak)	B.3.	KZ,T
Tringa stagnatilis (Bataklık Düdükçünü)	B.3.	KZ,T
Tringa hypoleucos (Akkarın Yeşilbacak)	A.3.	G,KZ,T
Tringa glareola (Orman Kızılbacağı)	B.3.	T
Tringa ochropus (Yeşil Düdükçün)	B.2.	T,KZ
Philomachus pugnax (Döğüşken Kuş)	B.2.	T,KZ
Numenius tenuirostris (İnce Gaga Kervan Çulluğu)	B.2.	T,KZ
Numenius arquata (Büyük Kervan Çulluğu)	B.3.	T,KZ
Numenius phaeopus (Yağmur Kervan Çulluğu)	B.2.	T
Limosa limosa (Karakuyruk Çamurkuşu)	B.3.	T,KZ
Limosa lapponica (Leppon Çulluğu)	B.2.	T
Scolopax rusticola (Çulluk)	A.3.	Y,KZ,T
Gallinago gallinago (Bataklık Çulluğu)	B.2.	T,KZ
BURHINIDAE:KOCAGÖZGİLLER		
Burhinus oedicnemus (Çayır Balabanı)	A.3.	G
PHALAROPODIDAE:KUMKUŞUGİLLER		
Phalaropus lobatus (Kızılboyun Kumkuşu)	B.2.	T
GLAREOLIDAE:BATAKLIKKIRLANGICIGİLLER		
Glaerola pranticola (Bataklık Kırlangıcı)	A.3.	G,T
Cursorius cursor (Koşar Kuş)	A.2.	G
STERCORARIIDAE:YIRTICI MARTILAR		
Stercorarius skua (Büyük Yırtıcı Martı)		G
Stercorarius parasiticus (Yırtıcı Martı)	B.3.	KZ
Stercorarius pomarinus (Spatül Martı)		KZ
LARIDAE:MARTIGİLLER		
Larus melanocephalus (Akdeniz Martısı)	A.4.	Y
Larus minutus (Cüce Martı)	B.3.	KZ,T
Larus ridibundus (Gülen Martı)	B.3.	KZ,T
Larus genei (İncegaga Martı)	B.3.	KZ,T
Larus canus (Küçük Martı)	B.3.	KZ,T
Larus argentatus (Gümüşi Martı)		Y
Larus marinus (Büyük Siyah Martı)	B.2.	T
Larus audoinii	A.2.	Y,KZ
STERNIDAE:DENİZKIRLANGICIGİLLER		
Chlidonias leucopterus (Palamut Kuşu)	A.2.	G,T,KZ
Chlidonias hybrida (Akbıyık Denizkırlangıcı)	A.2.	G,T,KZ

Gelochelidon nilotica (Gülen Sumru)	A.2.	G,T,KZ
Hydroprogne caspia (Hazar Martısı)	A.2.	G,T
Sterna sandvicensis (Tanecli Denizkırlangıcı)	A.3.	G,T,KZ
Sterna hirundo (Adi Denizkırlangıcı)	A.4.	G,T,KZ
Sterna albifrons (Akalın Denizkırlangıcı)	A.4.	G,T
COLUMBIFORMES:GÜVERCİNLER		
PTEROCLIDAE:STEPTAVUĞUGİLLER		
Pterochics orientalis (Karakadın Steptavuğu)	A.1.2.	Y,G
COLUMBIDAE:GÜVERCİNLER		
Columba livia (Kaya Güvercini)		Y
Columba oenas (Mavi Güvercin)	A.2.	Y,G
Columba palumbus (Tahtalı Güvercin)	A.4.	Y
Streptopelia decaocta (Kumru)		Y
Streptopelia turtur (Üveyik)	A.2.	G
CUCULIFORMES:GUGUKKUŞLARI		
CUCULIDAE:GUGUKKUŞUGİLLER		
Clamator glandarius (Tepeli Gugukkuşu)	A.4.	G
Cuculus canorus (Gugukkuşu)		G
STRIGIFORMES:GECEYIRTICILARI		
STRIGIDAE:BAYKUŞGİLLER		
Bubo bubo (Puhu)	A.1.2.	Y
Asio otus (Kulaklı Orman Baykuşu)	A.2.	Y
Otus scops (Cüce Baykuş)	A.3.	Y
Athena noctus (Kukumav Kuşu)	A.3.	Y
Strix aluco (Alaca Baykuş)	A.1.2.	
Ketupa zeylonensis (Balıkçı Puhu)	A.1.2.	Y
TYTONIDAE:PEÇELİ BAYKUŞGİLLER		
Tyto alba (Peçeli Baykuş)	A.2.	Y
CAPRIMULGIFORMES:ÇOBANALDATANLAR		
CAPRIMULGIDAE:ÇOBANALDATANGİLLER		
Caprimulgus europeus (Çobanaldatan)	A.2.	G
APODIFORMES:SAĞANLAR		
APODIDAE:EBABİLGİLLER		
Apus apus (Ebabil)	A.4.	G,T
Apus melba (Akkarın Ebabil)	A.4.	G,T
Apus affinis (Akkuyruksokumlu Ebabil)	A.3.	G,T
Apus pallidis (Gri Ebabil)	A.3.	G,T
CORACIIFORMES:KUZGUNKUŞLARI		
ALCEDINIDAE:YALIÇAPKINIGİLLER		
Alcedo atthis (Yalıçapkını)	A.1.2.	Y
Halycon smyrnensis (İzmir Yalıçapkını)	A.1.2.	Y
Ceryle rudis (Gri Yalıçapkını)	A.1.2.	Y
MEROPIDAE:ARIKUŞUGİLLER		
Merops apiaster (Arıkuşu)	A.4.	G
CORACIIDAE:KUZGUNGİLLER		
Coracias garrulus (Kuzgun)	A.2.	G
UPUPIDAE:ÇAVUŞKUŞUGİLLER		
Upupa epops (Çavuşkuşu)	A.2.	G
PICIFORMES:AĞAÇKAKANLAR		
JYNGIDAE:BOYUNÇEVİRENLER		
Jynx torquilla (Boyunçeviren)	A.3.	G,T
PICIDAE:AĞAÇKAKANLAR		
Picus viridis (Yeşil Ağaçkakan)	A.2.	Y
Picus canus (Gri Ağaçkakan)	A.3.	G,T
Dendrocapus major (Büyük Alaca Ağaçkakan)	A.3.	Y
Dendrocapus syriacus (Suriye Alaca Ağaçkakanı)	A.3.	Y
Dendrocapus medius (Albaş Ağaçkakan)	A.3.	Y
Dendrocapus leucotus (Aksırt Ağaçkakan)	A.2.	Y
Dendrocapus minor (Küçük Ağaçkakan)	A.4.	Y
PASSERIFORMES:ÖTÜCÜ KUŞLAR		
ALAUDIDAE:TARLAKUŞUGİLLER		
Melanocorypha calandra (Boğmaklı Tarlakuşu)		Y
Melanocorypha bimaculata (Küçük Boğmaklı Tarlakuşu)		Y,G
Calendrella brachydactyla (Bozkır Toygarı)	A.3.	G
Calendrella rufescens (Küçük Bozkır Toygarı)	A.3.	Y,G
Galerida cristata (Tepeli Toygar)		Y
Lullula arborea (Orman Toygarı)		Y
Alauda arvensis (Tarlakuşu)		Y

Eremophila alpestris (Kulaklı Tarlakuşu)	A.3.	Y
HIRUNDINIDAE:KIRLANGIÇGİLLER		
Hirundo rustica (İs kırlangıcı)		G
Hirundo daurica (Kızıl Kırlangıç)		G,T
Hirundo obsoleta (Çöl Kırlangıcı)		G
Riparia riparia (Kum Kırlangıcı)		G
Ptyonoprogne rupestris (Kaya Kırlangıcı)		G
Delichon urbica (Pencere Kırlangıcı)	A.4.	G
MOTACILLIDAE:KUYRUKSALLAYANGİLLER		
Anthus novaeseelandiae (Mahmuzlu İncirkuşu)		G
Anthus campestris (Kır İncirkuşu)	A.3.	G
Anthus trivialis (Ağaç İncirkuşu)		G,T
Anthus pratensis (Çayır İncirkuşu)		G,T,KZ
Anthus cervinus (Algerdan İncirkuşu)		T,KZ
Anthus spinoletta (Dere İncirkuşu)	A.4.	Y,KZ
Motacilla flava (Sarı Kuyruksallayan)		G
Motacilla flava feldegg (Maskeli Kuyruksallayan)		G
Motacilla cinerea (Dağ Kuyruksallayanı)	A.4.	Y
Motacilla alba (Akkuyruksallayan)	A.4.	Y
PYCNONOTIDAE:GRİBÜLBÜLGİLLER		
Pycnonotus barbatus (Gri Bülbül)	A.4.	Y
CINCLIDAE:SU KARATAVUKLARI		
Cinclus cinclus (Su Karatavuğu)	A.3.	Y
TROGLODYTIDAE:ÇİTKUŞLARI		
Troglodytes troglodytes (Çitkuşu)	A.3.	Y
PRUNELLIDAE:BOZBOĞAZGİLLER		
Prunella modularis (Çit Serçesi)		Y
Prunella collaris (Alp Serçesi)		Y
Prunella ocularis (Sürmeli Çit Serçesi)		Y
TURDIDAE:ARDIÇKUŞUGİLLER		
Cercotrichas galactotes (Kızıl Çalı Bülbülü)		G
Erithacus rubecula (Narbülbülü)		Y
Luscinia megarhynchos (Bülbül)	A.3.	G
Luscinia succica (Buğdaycıl)		G
Phoenicurus ochruros (Ev Kızılkuyruğu)		G
Phoenicurus phoenicurus (Bahçe Kızılkuyruğu)		Y
Irania gutturalis (İran Akgerdanı)		Y
Saxicola rubetra (Çayır Taşkuşu)		Y
Saxicola torquata (Taşkuşu)		Y
Oenanthe oenanthe (Kuyrukkakan)	A.3.	G
Oenanthe pleschanka (Alaca Kuyrukkakan)		G
Oenanthe hispanica (Karakulak Kuyrukkakan)		G,T
Oenanthe finschii (Kaya Kuyrukkakanı)		G
Oenanthe isabellina (Toprak Renkli Kuyrukkakan)		Y
Oenanthe deserti (Çöl Kuyrukkakanı)		T
Monticola saxatilis (Kaya Ardıcı)		G
Monticola solitarius (Mavi Kaya Ardıcı)		G
Turdus torquatus (Kolyeli Ardıç)		G,T
Turdus merula (Karatavuk)		Y
Turdus pilaris (Ardıç)		KZ
Turdus philomelos (Şarkıcı Ardıç)		Y,KZ
Turdus iliacus (Kızıl Ardıç)		KZ
Turdus viscivorus (Ökseotu Ardıcı)		Y
SYLVIDAE:ÖTLEĞENGİLLER		
Cettia cetti (Setti Bülbülü)	A.4.	Y
Cisticola juncidis (Yelpazekuyruk)		G
Acrocephalus melanopogon (Bıyıklı Ardıçkuşu)		G
Acrocephalus schoenobaenus (Çit Ardıçkuşu)		Y
Acrocephalus palustris (Bataklık Saz Ardıçkuşu)		G
Acrocephalus scirpaceus (Saz Ardıçkuşu)		G
Acrocephalus arundinaceus (Büyük Saz Ardıçkuşu)		G
Hippolais olivetorum (Zeytinlik Mukallidi)		G
Hippolais icterina (Sarı Mukallit)	A.3.	G,T
Hippolais pallida (Gri Mukallit)		G
Sylvia melanothorax (Pullu Ötleğen)		KZ
Sylvia conspicillata (Gözlüklü Ötleğen)		KZ
Sylvia contillans (Aksakal Ötleğen)		G,KZ
Sylvia melanocephala (Karabaş Küçük Ötleğen)		Y

Sylvia hortensis (Orfe Ötleğeni)		G
Sylvia nisoria (Çizgili Ötleğen)		G,T
Sylvia curruca (Akgerdan Ötleğen)		G
Sylvia communis (Çalı Ötleğeni)		G
Sylvia borin (Bahçe Ötleğeni)		T
Sylvia atricapilla (Karabaş Ötleğen)		G
Sylvia rüppeli (Maskeli Ötleğen)		G
Phylloscopus boncllı (Dağ Söğütbülbülü)		G,T
Phylloscopus sibilatrix (Orman Ötleğeni)		G,T
Phylloscopus bonellil (Cif Caf)		Y,G,T
Phylloscopus trochilus (Söğüt Bülbülü)		T
Phylloscopus lorenzii (Lorenz Bülbülü)		G
Regulus regulus (Altıntavukcuk)		Y,KZ
Regulus ignicapillus (Sürmeli Altıntavukcuk)		Y,KZ
Prinia gracilis (Sürmeli Çalıkuşu)		G
MUSCICAPIDAE:SİNEKKAPANGİLLER		
Muscicapa striata (Gri Sinekkapan)		G
Ficedula hypoleuca (Kara Sinekkapan)		G,T
Ficedula albicollis (Bantlı Sinekkapan)		G,T
Ficedula semitorquata (Yarımbant Sinekkapan)		G
TIMALIIDAE:BIYIKLI BAŞTANKARALAR		
Panurus biarmicus (Bıyıklı Baştankara)	A.2.	Y
AEGITHALIDAE:UZUNKUYRUK BAŞTANKARALAR		
Aegithalos caudatus (Uzunkuyruk Baştankara)	A.2.	Y
PARIDAE:BAŞTANKARAGİLLER		
Parus ater (Çam Baştankarası)		Y
Parus caeruleus (Mavi Baştankara)		Y
Parus major (Büyük Baştankara)		Y
Parus lugubris (Mahzun Baştankara)	A.4.	Y
SITTIDAE:SIVACIKUŞUGİLLER		
Sitta europaea (Sıvacı)		Y
Sitta neumayer (Kaya Sıvacısı)		Y
Sitta krüperi (Anadolu Sıvacısı)		Y
Sitta tephronota (Büyük Kaya Sıvacısı)		Y
CERTHIIDAE:AĞAÇ TIRMAŞIKLARI		
Certhia brachydactyla (Bahçe Tırmaşığı)		Y
REMIZIDAE:ÇULHAKUŞLARI		
Remiz pendulinus (Çulhakuşu)	A.2.	Y
ORIOLIDAE:SARIASMAGİLLER		
Oriolus oriolus (Sarıasma)		G
LANIIDAE:ÇEKİRGEKUŞLARI		
Lanius collurio (Çekirgekuşu)		G
Lanius minor (Karaalın Çekirgekuşu)		G,T
Lanius senator (Kızılbaşlı Çekirgekuşu)		G,T
Lanius nubicus (Maskeli Çekirgekuşu)		G
CORVIDAE:KARGAGİLLER		
Garrulus glandarius (Kestane Kargası)		Y
Pica pica (Saksağan)		Y
Pyrrhocorax pyrrhocorax (Kızılgaga Dağ Kargası)		Y
Pyrrhocorax graculus (Sarıgaga)		Y
Corvus monedula (Cüce Karga)		Y
Corvus frugilegus (Ekin Kargası)		Y,KZ
Corvus corone cornix (Leş Kargası)		Y
Corvus corax (Kara Karga)		Y
STURNIDAE:SIĞIRCIKGİLLER		
Sturnus vulgaris (Sığırcık)		Y
Sturnus roseus (Pembe Sığırcık)		G
PASSERIDAE:SERÇEGİLLER		
Passer domesticus (Ev Serçesi)		Y
Passer montanus (Dağ Serçesi)		Y
Passer hispaniolensis (Söğüt Serçesi)		Y
Passer moabiticus (Ölüdeniz Serçesi)		Y
Montifringilla nivalis (Kar İspinozu)		G
Petronia petronia (Kayalık Serçesi)		Y
Petronia brachydactya (Taş Serçesi)		G
FRINGILLIDAE:İSPİNOZGİLLER		
Fringilla coelebs (İspinoz)		Y
Fringilla montifringilla (Dağ İspinozu)		KZ

Serinus syriacus (Sedir Kanaryası)		KZ
Serinus serinus (Kanarya)		Y
Serinus pusillus (Kızılalın İskete)		Y
Carduelis chloris (Florya)	A.4.	Y
Carduelis carduelis (Saka)	A.4.	Y
Carduelis spinus (Karabaş İskete)	A.4.	Y,KZ
Carduelis cannabina (Ketenkuşu)	A.4.	Y,KZ
Carduelis flavirostris (Sarıgaga Ketenkuşu)	A.3.	Y,KZ
Coccothraustes coccothraustes (Kocabaş)		Y,KZ
Pyrrhula pyrrhula (Şakrak)	A.3.	Y,KZ
Rhodopechys sanguinea (Kızılşakrak)		Y
Rhodopechys obsoleta (Akşakrak)		Y
Bucanetes githagineus (Çöl Şakrağı)		?
EMBERIZIDAE:KİRAZKUŞUGİLLER		
Emberiza citrinella (Sarı Kirazkuşu)		KZ
Emberiza cirlus (Çit Kirazkuşu)		KZ,T
Emberiza cia (Kaya Kirazkuşu)		Y,G
Emberiza hortulana (Kirazkuşu)	A.3.	G
Emberiza caesia (Kızıl Kirazkuşu)		G
Emberiza schoeniculus (Bataklık Kirazkuşu)	A.4.	G
Emberiza cineracea (Gri Kirazkuşu)		Y,G
Emberiza melanocephala (Karabaş Kirazkuşu)	A.3.	G
Emberiza calandra (Tarla Kirazuşu)		Y

EK II. Araştırma Alanında Bulunan Memeli ve Sürüngenlerin Listesi (ANONYMOUS, 1990).

SINIF : AMFIBIA (KURBAĞALAR)

TAKIM	FAMİLYA	LATİNCE	TÜRKÇE
URODELA (Kuyruklu Kurbağalar)	Salamandridae	Salamandra salamandra	Lekeli Semender
		Mertensiella luschani	Kara Semenderi
		Triturus vittatus cilicensis	Şeritli Semender
ANURA (Kuyruksuz Kurbağalar)	Bufonidae	Bufo bufo	Siğilli Kurbağa
		Bufo viridis	Gece Kurbağası
	Ranidae	Rana ridibunda	Ova Kurbağası
		Rana holtzi	toros Kurbağası

SINIF : REPTILIA (SÜRÜNGENLER)

TAKIM	FAMİLYA	LATİNCE	TÜRKÇE
TESDUDINATA (Kaplumbağalar)	Emydidae	Emys orbicularis	Benekli Kaplumbağa
	Testudinidae	Testuto graeca	Adi Tosbağa
	Cheloniidae	Caretta caretta	Adi Deniz Kaplumbağası
		Chelonia mydas	Çorba Kaplumbağası
	Trionychidae	Trionyx euphraticus	Fırat Kaplumbağası
		Trionyx triungis	Nil Kaplumbağası
SQUAMATA (Pullular)			
Alttakım : Lacertilia	Gekkonidae	Cyrtodactylus kotschyii	İnce Parmaklı Keler
		Hemidactylus turcicus	Geniş Parmaklı Keler
	Agamidae	Agama ruderata	Bozkır Keleri
		Agama stellio	Dikenli Keler
	Chamaeleonidae	Chamaeleo chamaeleon	Adi Bukalemun
	Anguidae	Anguis fragilis	Yılan Kertenkele
	Lacertidae	Lacerta danfordi	Toros Kertenkelesi
		L. parva	Cüce Kertenkele
		L. saxicola	Kaya Kertenkelesi
		L. strigata	Çizgili Kertenkele
		L. trilineata	İri Yeşil Kertenkele
		Podorcis muralis	Duvar Kertenkelesi
		Ophisops elegans	Tarla Kertenkelesi
	Scincidae	Ablepharus kitaibeli	İnce Kertenkele
		Chalcides acellatus	Benekli Kertenkele
		Mabuya aurata	Tıknaz Kertenkele
		Ophiomorus punctatissimus	Toprak Kertenkelesi
	Amphisbaenidae	Blanus strauchi	Kör Kertenkele
Alttakım : Ophidia	Typhlopidae	Typhlops vermicularis	Kör Yılan
	Boidae	Eryx jaculus	Mahmuzlu Yılan
	Colubridae	Coluber jugularis	Kara Yılan
		C. rubriceps	Toros Yılanı
		Elophe situla	Ev Yılanı

SINIF : MAMMALIA (MEMELİLER)

TAKIM	FAMİLYA	LATİNCE	TÜRKÇE
INSECTIVORA (Böcekçiller)	Erinaceidae (Kirpigiller)	Erinaceus europeus	Kirpi
	Talpidae (Köstebekler)	Talpa caeca	Köstebek
	Soricidae (Sivrifareler)	Sorex minitus	Cüce Sivrifare
		S. araneus	Adi Sivrifare
		S. raddei	Orman Sivrifaresi
		Neomys fodiens	Su Sivrifaresi
		N. anomalus	Bataklık Sivrifaresi
		Suncus etruscus	Etrüsk Faresi
		Crocidura russula	Ev Sivrifaresi
		C. suaveolens	Bahçe Sivrifaresi
		C. leucodon	Tarla Sivrifaresi
		C. lasia	Büyük Sivrifare
		C. pergrisea	Toros Sivrifaresi
CHIROPTERA (Yarasalar)	Pteropidae (Kanatayaklılar)	Rousettus aegyptiacus	Mısır Uçar Köpeği

	Rhinolophidae (Nalburunlu Yarasalar)	Rhinolophus euryale	Akdeniz Nalburunlu Yarasası
	Vespertilionidae (Yassıburunlu Yarasalar)	Myotis myotis	Farekulaklı Yarasa
		Eptesicus anatolica	Anadolu Geniskanatlı Yarasası
		Pipistrellus pipistrellus	Cüce Yarasa
		P. nathusii	
		P. kuhli	
		P. savii	
CARNIVORA (Etoburlar)	Canidae (Köpekgiller)	Canis lupus	Kurt
		C. aureus	Çakal
		Vulpes vulpes	Tilki
	Ursidae (Ayıgiller)	Ursus arctos	Bozayı
	Mustelidae (Sansargiller)	Martes martes	Ağaç Sansarı
		M. foina	Kaya Sansarı
		Mustela nivalis	Gelincik
		M. erminea	Kakım
		Putorius putorius	Kokarca
		Vormela peregusna	Alaca Sansar
		Lutra lutra	Susamuru
		Meles meles	Porsuk
	Herpestidae (Kuyruksıtrenler)	Herpestes ichneumon	Firavun Sıçanı
	Hyaenidae (Sırtlanlar)	*Hyaena hyaena*	Sırtlan
	Felidae (Kedigiller)	Felis silvestris	Yaban Kedisi
		F. chaus	Saz Kedisi
		Lynx lynx	Vaşak
PINNIPEDIA (Yüzgeçayaklılar)	Phocidae (Fokgiller)	Monachus monachus	Akdeniz Foku
ARTIODACTYA (Çifttırnaklılar)	Suidae (Domuzgiller)	Sus scrofa	Yaban Domuzu
	Cervidae (Geyikgiller)	Cervus elaphus	Geyik
		Dama dama	Alageyik
	Bovidae (İçiboş Boynuzlular)	Rupicapra rupicapra	Çengelboynuzlu Dağkeçisi
		Capra aegagrus	Yaban Keçisi
LAGORPHA (Tavşanlar)	Leporidae (Tavşangiller)	Lepus europeus	Tavşan
RODENTIA (Kemirgenler)	Scivridae (Sincapgiller)	Scivrus vulgaris	Sincap
		S. anomalus	
		Citellus citellus	Tarla Sincabı
	Castoridae (Kunduzgiller)	Castor fiber	Kunduz
	Hystricidae (Oklu Kirpiler)	Hystrix indica	Oklu Kirpi
	Gliridae (Ağaç Fareleri)	Glis glis	Yediuyuklar
		Eliomys melanurus	Bahçe Faresi
		E. quercinus	Meşe Faresi
		Muscardinus avellarianus	Fındık Faresi
	Spalacidae (Körfareler)	Spalax leucodon	Körfare
		S. monticola anatolica	
	Muriade (Uzunkuyruklu Fareler)	Micromys minitus	Cüce Fare
		Apodemus agrarius	Tarla Sıçanı
		A. sylvaticus	Orman Sıçanı
		A. mystacinus	Taş Sıçanı
		A. flavicollis	Toros Kır Sıçanı
		Mus musculus	Ev Sıçanı
		Acomys dimitatus	Dikenli Fare
	Microtidae (Oyucu Fareler)	Clethrionomys glareolus	Orman Oyucu Faresi
		Arvicola terestris	Su Faresi
		Microtus arvalis	Adi Tarla Faresi
		M. socialis	
		M. guentheri	
CETACEA (Balinalar)			
Alttakım: Odontoceti (Dişlibalinalar)	Delphinidae (Yunusgiller)	Delphinus delphis	Yunus

FOTOKOPİ GRUP
IMANTASYON